

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SIĞINMACILARA YÖNELİK SOSYAL HİZMET
UYGULAMALARINDA YAŞANAN SORUNLAR VE
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ:
İSTANBUL'DAKİ SURİYELİ SIĞINMACILAR ÖRNEĞİ**

**DOKTORA TEZİ
Güler GÜNEŞ ASLAN**

**Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Fethi GÜNGÖR

EYLÜL 2018

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**SIĞINMACILARA YÖNELİK SOSYAL HİZMET
UYGULAMALARINDA YAŞANAN SORUNLAR VE
ÇÖZÜM ÖNERİLERİ:
İSTANBUL'DAKİ SURİYELİ SIĞINMACILAR ÖRNEĞİ**

DOKTORA TEZİ
Güler GÜNEŞ ASLAN (127303001)

Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET

Bu çalışma Yalova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından desteklenmiştir. Proje Numarası: 2015/D/062

This study was supported by the Research Fund of Yalova University. Project Number: 2015/D/062

Bu tez 06/09/2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

	Adı SOYADI	Kanaati			İmza
Jüri Başkanı <i>(Danışman)</i>	Doç. Dr. Fethi GÜNGÖR	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Muharrem ES	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. İsmail BARIŞ	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Özden GÜNEŞ	☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	

BEYAN

Tez Başlığı: Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamalarında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: İstanbul'daki Suriyeli Sığınmacılar Örneği

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 180 sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 01/08/2018 tarihinde danışmanım tarafından şahsıma iletilen Turnitin intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı % 10'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç,
2. Alıntılar dâhil,
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı SOYADI : Güler GÜNEŞ ASLAN
Öğrenci Numarası : 127303001
Ana Bilim Dalı : Sosyal Hizmet
Programı : Sosyal Hizmet
Türü : () Proje () Yüksek Lisans Tezi (X) Doktora Tezi

Danışman
Doç. Dr. Fethi GÜNGÖR

ÖNSÖZ

Bu çalışma Kafkasya'dan Osmanlı'ya göç edeceği için bir daha hiç göremeyeceği kızına “Beni özlediğinde aya bak!” diyen bir kadının torunlarından biri tarafından yapılmıştır. Göç esnasında gemilerde ölen ve Karadeniz'in soğuk sularına atılan akrabalarına saygı için uzun yıllar balık yemeyen bir topluluğun üyesi olarak geçmişten günümüze zorunlu olarak göç ettirilen ve göç yolunda hayatını kaybeden tüm insanları rahmetle anıyorum.

Çalışma sürecindeki desteklerinden dolayı danışmanım Doç. Dr. Fethi GÜNGÖR'e, Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY'a, Doç. Dr. Bedrettin KESGİN'e, tez jürisine katılan ve çalışmaya katkıda bulunan Dr. Öğr. Üyesi Özden GÜNEŞ, Doç. Dr. İsmail BARIŞ ve Doç. Dr. Muharrem ES'e, Prof. Dr. Musa ŞAHİN'e, Prof. Dr. Ali Rıza ABAY'a, doktora dönem arkadaşım Durmuş AYDIN'a, Mahmut YAŞAR'a, Ulemâ-i Şam Derneği yetkilileri Muvaffak Hamid KOCAN, Ebu Usame MURAD ve Erdem ÖZYURT'a, Muhammed TMO'ya, çalışmaya gönüllü katılan ve bana evlerini açan tüm Suriyelilere, çalışma sürecinde bana manevi olarak destek veren tüm yakınlarıma, annem Suriye GÜNEŞ'e, babam Nihat GÜNEŞ'e, eşim Emre ASLAN'a ve varlığıyla bana mutluluk veren, bu tez çalışmamın sonuçlanmasından hemen sonra doğmasını özlemle beklediğimiz kızıma teşekkürlerimle...

Güler GÜNEŞ ASLAN

02.08.2018

İÇİNDEKİLER

BEYAN	i
ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	viii
ŞEKİLLER	ix
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE SIĞINMACILIK VE MÜLTECİLİK	
1.1. Türkiye’de Sığınmacılık ve Mültecilik	12
1.1.1. Geçici Koruma Statüsü	13
1.1.2. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda Geçici Koruma Statüsü	15
1.2. Türkiye’de Göçle İlgili Mevzuat	16
1.2.1. Türkiye’nin Göçle İlgili Tâbi Olduğu Uluslararası Mevzuat	16
1.2.2. Türkiye’de Göçle İlgili Ulusal Mevzuat	17
1.3. Türkiye’de İltica ile İlgilenen Kurumlar	18
1.3.1. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü	18
1.3.2. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği	21
1.4. Mülteci ve Sığınmacılara Ait İstatistikler	22
BÖLÜM 2: SIĞINMACILARA YÖNELİK SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI	
2.1. Sığınmacıların Yaşadığı Genel Sorunlar	26
2.1.1. Maddi Sorunlar	27
2.1.2. Psiko-Sosyal Sorunlar	27
2.1.3. Sığınmacılara Yönelik İnsan Hakları İhlalleri	31
2.1.4. Ölüm Tehlikesi	32
2.1.5. Ayrımcılık	33
2.1.6. Yabancı Düşmanlığı	34
2.1.7. Barınma Sorunları	37
2.2. Dünyada Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları	37
2.2.1. Avustralya	39
2.2.2. Kanada	44
2.2.3. Almanya	47
2.2.4. ABD	48
2.2.5. Finlandiya	51
2.2.6. İsrail	52
2.2.7. Hollanda	53
2.2.8. Ürdün	55
2.2.9. Lübnan	56

2.3. Türkiye’de Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları	57
2.3.1. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları	57
2.3.2. Kızılay’ın Türkiye’deki Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere Yaptığı Sosyal Hizmetler	63
2.3.3. AFAD’ın Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere Yönelik Yaptığı Sosyal Hizmetler..	64
2.4. Sosyal Hizmetin Sığınmacı ve Mülteciler Açısından Önemi	65
2.4.1. Sosyal Hizmetin Varış Ülkesindeki Entegrasyon Açısından Önemi	67
2.4.2. Sosyal Hizmetin Köken Ülkeye Geri Dönüş Açısından Önemi	69
BÖLÜM 3: İSTANBUL’DAKİ SURİYELİ SİĞINMACILARA YÖNELİK ALAN ARAŞTIRMASI	
3.1. Araştırmaya Ait Metodolojik Bilgiler	72
3.2. Suriyeli Sığınmacılarla Görüşmeler	75
3.2.1. Katılımcıların Yaşadıkları Yer	76
3.2.2. Katılımcıların Cinsiyeti	76
3.2.3. Katılımcıların Medeni Durumu	77
3.2.4. Katılımcıların Türkiye’ye Ne Zaman Geldiğiyle İlgili Veriler	77
3.2.5. Katılımcıların Türkçe Bilme Durumu	77
3.2.6. Katılımcıların Yaş Dağılımı	78
3.2.7. Katılımcıların Eğitim Durumu	78
3.2.8. Katılımcıların Çocuk Sayısı	78
3.2.9. Katılımcıların ve Birinci Derecede Yakınlarının Engellilik Durumu	79
3.2.10. Katılımcıların Türkiye’ye Nasıl Girdiğine Ait Veriler	79
3.2.11. Katılımcıların Suriye’de Doğdukları Şehir.....	79
3.2.12. Katılımcıların Suriye’de Yaşadığı Şehir.....	80
3.2.13. Katılımcıların Türkiye’de İlk Geldikleri Şehir	80
3.2.14. Katılımcıların Çalışma Durumu	80
3.2.15. Katılımcıların Kimlik Belgesi Sahibi Olma Durumu	81
3.2.16. Katılımcıların Suriye’deki Evinin Durumu	81
3.2.17. Katılımcıların Yasal Haklar Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu	81
3.2.18. Katılımcıların Sosyal Hizmet Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu	81
3.2.19. Katılımcıların Psikolog ya da Sosyal Çalışmacı ile Görüşme Durumu	82
3.2.20. Katılımcıların Daha Önce Kampta Kalma Durumu.....	82
3.3. Mülakat Sorularının Yapılandırılması	82
3.4. Suriye’den Kaçmaya Sebep Olan Sorunlar	82

3.4.1. Savaş	83
3.4.2. Ekonomik Sorunlar.....	86
3.4.3. Kayıp Yaşamak	87
3.4.4. Askerlik	89
3.4.5. Yaşamla İlgili Sorunlar	89
3.4.6. Rejim	91
3.4.7. İŞİD	92
3.5. Suriye’den Türkiye’ye Gelirken Yaşanan Sorunlar.....	94
3.5.1. Kaçak Yollardan Gelmek	94
3.5.2. Karşılaşılan Hayati Tehlikeler ve Zorluklar	96
3.5.3. Ailevi Sorunlar	97
3.6. Türkiye’de Yaşanan Sorunlar.....	98
3.6.1. Dil Sorunu	98
3.6.2. Tercüman Sorunu	99
3.6.3. Resmî İşlerdeki Sorunlar	100
3.6.4. Kimlik Belgesi Sorunu	103
3.6.5. Resmî Belgelerdeki Eksiklikler	106
3.6.6. Maddi Sorunlar.....	106
3.6.6.1. Kira	107
3.6.6.2. Temel İhtiyaçlarını Karşılayamamak	108
3.6.6.3. Maddi Yardıma Ulaşamama.....	109
3.6.6.4. Hayat Pahalılığı	110
3.6.7. İş Piyasasından Dışlanma	111
3.6.7.1. Düzensiz Çalışma ve Düzensiz Gelir	112
3.6.7.2. İşsizlik.....	114
3.6.8. Suriyelilere Yönelik Toplumsal Tutum ve Davranışlar.....	115
3.6.8.1. İyi davranışlar	115
3.6.8.2. Kötü davranışlar.....	117
3.6.9. Toplumdan dışlanma	118
3.6.10. Psiko-Sosyal sorunlar	121
3.6.10.1. Kayıp ve Travmalar.....	122
3.6.10.2. Sosyal İzolasyon	124
3.6.10.4. Tükenmişlik.....	126
3.6.10.5. Çaresizlik.....	127

3.6.10.6. Göçün Süreciyle İlgili Belirsizlik.....	128
3.6.10.7. Kaçırılma Korkusu	129
3.6.10.8. Suç Mağduru Olmak.....	129
3.6.10.9. Yakın Kaybı	130
3.6.10.10. Akrabalardan Uzak Kalma	130
3.6.10.11. Önyargı.....	132
3.6.11. Sağlık sorunları	133
3.6.12. Sağlık hizmetlerine erişim sorunu	134
3.6.13. Barınma sorunları	135
3.6.14. Ev İçi Sorunlar	137
3.6.14.1. Çocuk bakımıyla ilgili sorunlar	138
3.6.15. Eğitim sorunları.....	138
3.6.15.1. Eğitime erişim sorunu.....	139
3.6.16. Çalıştırılan çocuklar	140
3.6.17. Türkiye’ye alışma ve uyum sağlama konusundaki sorunlar	141
3.6.17.1. Uyum sağlamakta zorlananlar	142
3.7. Maddi Yardım	144
3.7.1. Maddi yardım almayanlar.....	144
3.7.2. Maddi yardım alanlar	147
3.7.2.1. Kızılay ve devlet kurumlarından yardım alanlar	147
3.7.2.2. Şam alimleri vakfı ve başka vakıflardan yardım alanlar	148
3.7.2.3. Cami cemaati ve cami hocasından yardım alanlar	150
3.7.2.4. Akraba-komşu-hayırseverden yardım alanlar	150
3.8. Sosyal Destek	152
3.8.1. Sosyal destek almayanlar	152
3.8.2. Sosyal destek ve sosyal hizmet hakkında bilgi eksikliği	153
3.8.3. Moral desteği.....	154
3.8.4. Komşulardan alınan destek.....	154
3.8.5. Akrabalardan alınan destek	155
3.8.6. Arkadaşlardan alınan destek.....	157
3.8.7. Yardımsever birinden alınan destek	157
3.8.8. Ev sahibi ve patrondan alınan destek	158
3.8.9. Kurumsal destek	158
3.8.10. Diğer Suriyelilerden alınan destek	158

3.9. Araştırma Sonuçları ve Öneriler.....	160
ÖNERİLER	186
KAYNAKÇA	187
EKLER	194
ÖZGEÇMİŞ	198

KISALTMALAR

ABD:	: Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AWO	: Arbeiterwohlfahrt
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
DAİŞ	: Devletül-İslam fi'l-Irak ve's-Şâm
GRC	: German Red Cross
IFSW	: International Federation of Social Workers
İŞİD	: Irak ve Şam İslam Devleti
İHH	: İnsani Yardım Vakfı
ORR	: Office of Refugee Resettlement
PYD	: Partiya Yekîtiya Demokrat
SGDD	: Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
SUY	: Sosyal Uyum Yardımı
SYDTF	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TSSB	: Travma Sonrası Stres Bozukluğu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
vs.	: ve saire
WFP	: World Food Programme (Dünya Gıda Programı)
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı

ŞEKİLLER

Şekil 1. Dünya Geneline Sığınmacı ve Mültecilerin Rakamsal Dağılımına Yönelik Örnekler...	23
Şekil 2. 2018 Yılı İtibariyle BMMYK'nın Türkiye'de İlgili Alanındaki Kişilerin Milletlere Göre Dağılımı	24
Şekil 3. Suriyeli Sığınmacıların Bulundukları Bazı Ülkelere Göre Nüfus Dağılımı	24
Şekil 4. Yıllara Göre Türkiye'deki Suriyeli Sayısı	25
Şekil 5. Türkiye'de Barınma Merkezinde ve Barınma Merkezi Dışında Yaşayan Suriyeli Sayısı	25
Şekil 6. Sığınmacıların Yaşadıkları Psikolojik Sorunlar	31
Şekil 7. Katılımcıların Yaşadıkları Yer	76
Şekil 8. Katılımcıların Cinsiyeti	77
Şekil 9. Katılımcıların Medeni Durumu	77
Şekil 10. Katılımcıların Türkiye'ye Ne Zaman Geldiğiyle İlgili Veriler	77
Şekil 11. Katılımcıların Türkçe Bilme Durumu	77
Şekil 12. Katılımcıların Yaş Dağılımı	78
Şekil 13. Katılımcıların Eğitim Durumu	78
Şekil 14. Katılımcıların Çocuk Sayısı	78
Şekil 15. Katılımcıların Engellilik Durumu	79
Şekil 16. Yakınlarında Engellilik Durumu Olan Katılımcılar	79
Şekil 17. Katılımcıların Türkiye'ye Nasıl Girdiğine Ait Grafik	79
Şekil 18. Katılımcıların Suriye'de Doğdukları Şehir	80
Şekil 19. Katılımcıların Suriye'de Yaşadığı Şehir	80
Şekil 20. Katılımcıların Türkiye'de İlk Geldikleri Şehir	80
Şekil 21. Katılımcıların Kimlik Belgesi Sahibi Olma Durumu	81
Şekil 22. Suriye'deki Evin Durumu	81
Şekil 23. Yasal Haklar Hakkında Bilgi Sahibi Olmak	81
Şekil 24. Sosyal Hizmet Hakkında Bilgi Sahibi Olmak	82
Şekil 25. Katılımcıların Psikolog ya da Sosyal Çalışmacıyla Görüşme Durumu	82
Şekil 26. Katılımcıların Daha Önce Kampta Kalma Durumu	82
Şekil 27. Suriye'den Kaçmaya Sebep Olan Sorunlar	160
Şekil 28. Suriye'den Türkiye'ye Gelirken Yaşanan Sorunlar	161
Şekil 29. Türkiye'de Yaşanan Sorunlar	161
Şekil 30. Göçün Sığınmacıya Etkisi	167
Şekil 31. Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaların Geliştirilmesi Yönündeki Öneriler Şeması	171

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tez Özeti

Tezin Başlığı: Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamalarında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: İstanbul'daki Suriyeli Sığınmacılar Örneği

Tezin Yazarı: Güler GÜNEŞ ASLAN

Danışman: Doç.Dr. Fethi GÜNGÖR

Kabul Tarihi: 06.09.2018

Sayfa Sayısı: xi (ön kısım)+ 192 (tez)+ (ekler)

Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet

Bilim Dalı: Sosyal Hizmet

Sığınma amaçlı göç 21. yüzyılın önemli konularından biridir. Dünyanın birçok bölgesinde sığınma amaçlı göç hareketi olmaktadır. Bazı ülkeler bulundukları coğrafyadan dolayı daha çok sığınma amaçlı göç almaktadır. Türkiye bu ülkelerden biridir. Suriye'deki siyasi karışıklıklar sebebiyle oluşan savaş ortamından dolayı Türkiye, kendisine sığınan 3,5 milyon sığınmacıya ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye'nin hemen her şehrinde Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır.

Bu çalışmada İstanbul örneklem olarak alınmıştır. İstanbul örnekleminde Suriyeli sığınmacıların Suriye'de yaşadıkları, Suriye'den Türkiye'ye gelirken yaşadıkları ve Türkiye'de yaşadıkları sorunlar araştırılmıştır. 76 Suriyeli sığınmacı ve 5 farklı sivil toplum kuruluşu yetkilisi ile görüşülmüştür. Sivil toplum kuruluşlarının yetkililerinden ikisi 76 kişilik örnekleme dâhildir. Bir sivil toplum kuruluşunun iki yetkilisi de bu örneklemin hâricinde araştırmaya dâhil edilmiştir.

Araştırma nitel yöntemle yapılmıştır. Mülakatlar yapılmadan önce pilot çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma için bazı Suriyelilerin evleri ziyaret edilmiş ve mülakat yapılmıştır. Pilot çalışma yapılırken üç farklı sivil toplum kuruluşunun yetkilisiyle görüşülmüştür.

Mülakatlardan elde edilen veriler MAXQDA 2018 nitel veri analizi programıyla temalara ayrılmıştır. Bu temalardan yola çıkarak sosyal sorunları çözme bilimi ve uygulaması olan sosyal hizmet bağlamında uygulama önerisi getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Sığınmacı, Mülteci, Sosyal Hizmet, Suriyeli Sığınmacı.

Yalova University Institute of Social Sciences Doctorate Thesis Summary

Thesis Title: Problems in Social Work Practices for Asylum Seekers and Suggested Solutions: Case of Syrian Asylum Seekers in Istanbul

Thesis Author: Güler GÜNEŞ ASLAN

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Fethi GÜNGÖR

Date of Acceptance: 06.09.2018

Total Number of Pages: xi (pre text) + 192 (main body) +(appendices)

Department: Social Work

Field of Study: Social Work

Migration for asylum is one of the important issues of the 21st century. There are asylum-seeking migrants in many parts of the world. Some countries take more asylum seeking migration due to geography they are in. Turkey is one of those countries. Because of the war caused by political unrest in Syria, Turkey took 3.5 million refugees migrated from there. There are Syrian refugees in almost every city in Turkey.

In this study, Istanbul was taken as a sample. It's investigated that the problems of Syrian refugees lived in Syria, lived while migration from Syria to Turkey and the problems while they live in Turkey. 76 Syrian asylum seekers and 5 different NGOs were interviewed. Two of the officials of two non-governmental organizations included sampling of 76 people. A NGOs two officials was also involved in the investigation except of this sample.

The research was conducted by qualitative method. Preliminary study was done by researcher before interviews were conducted. For the preliminary study, some homes were visited and interviewed with Syrian asylum seekers live in there. During the preliminary study, three different NGOs authorities were interviewed by researcher.

The data obtained from the interviews were separated by theme with the MAXQDA 2018 qualitative data analysis program. From these themes, proposals have been introduced in the context of social work, which is the knowledge and practice of solving social problems.

Keywords: Migration, Asylum Seeker, Refugee, Social Work, Syrian Asylum Seeker.

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti, tarihi açıdan göçlere aşinadır. Osmanlı İmparatorluğu birçok tebaadan oluşan ve birçok halkı göçmen olarak kabul eden bir ülkeydi. Türkiye Cumhuriyeti Osmanlı'dan tevarüs eden çeşitli etnik yapılardan oluşmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra Türk-Yunan nüfus mübadelesi gerçekleşmiştir. Türkiye sonraki yıllarda Bulgaristan Türklerinin göçüne, Boşnak- Sırp savaşı sebebiyle Boşnak nüfusun Türkiye'ye sığınmasına, Körfez Savaşı sonrası yoğun bir Iraklı Kürt göçüne maruz kalmıştı. Rus-Çeçen savaşı sonrası da küçük bir Çeçen azınlık Türkiye'ye sığınmıştır. 2011'de başlayan Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye göç hareketine kadar Türkiye bu denli yoğun göç hareketine maruz kalmamıştır. Suriye'den ilk Suriyeli sığınmacı girişi 2011'de gerçekleşmiş ve 2018 yılı itibarıyla resmî olarak 3.562.523 kişiye ulaşmıştır. Suriyeli göçmenler meselesi toplumun ve siyasetin önemli bir konusu olarak gündemdedir. Suriyeliler kimi zaman siyasi tartışmaların nesnesi olmakla, kimi zaman yaşadıkları insani dramla, kimi zaman toplumsal tartışmaların nesnesi olmakla gündemimize gelmektedir. Bu göç hareketi sonucu Suriyelilerin olmadığı hemen hemen hiçbir Türkiye şehri kalmamıştır. Suriyelilerin ilk giriş yaptığı güneydoğu şehirlerinin demografik yapısı değişmiştir. 2018 yılında İstanbul'da resmî olarak 563.133, gayri resmî olarak 700 ila 800 bin Suriyelinin varlığından bahsedilmektedir. Suriye'deki rejim muhalifleri ve rejim arasındaki çatışmadan kaçan bu insanlar Türkiye'nin açık kapı politikasıyla Türkiye'ye sığınmıştır. Bu göçmen grubu ilk başta Suriyeli misafirler olarak nitelendirildikten sonra geçici koruma altında alınmıştır. Hâlihazırda sığınmacı niteliği taşıyan bu insanlar, Türkiye'de geçici koruma statüsündedir. Büyük çaplı bir sığınma amaçlı göç olmasından dolayı, Suriyeliler gerek medya, gerek siyaset gerek sosyal bilimlerin ilgi odağındadır. Buna rağmen Suriyelilerin yaşadığı ve oluşturduğu sorunsal henüz çözümlenmemiştir. Beşerî sorunları çözme disiplini olan sosyal hizmet bu açıdan Suriyeli sığınmacılar meselesine eğilmelidir.

Bu bölümde sosyal hizmet, sığınmacılık ve mültecilik hakkında kavramsal, uluslararası göç hakkında kuramsal bilgilere yer verilecektir.

Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet kavramını anlamak için aşağıdaki iki tanım referans alınabilir.

IFSW'nin tanımına göre; sosyal hizmet, sosyal değişim ve gelişmeyi, sosyal uyumu, insanların güçlenmesi ve özgürleşmesini teşvik eden uygulama temelli bir meslek ve akademik disiplindir. Sosyal adalet, insan hakları, ortak sorumluluk ve farklılıklara saygı sosyal hizmetin esaslarıdır. Temelini sosyal hizmet, sosyal bilimler, beşeri bilimler ve yerel bilgi kuramlarının oluşturduğu sosyal hizmet, insanlar ve kuruluşları hayatın sorunlarına odaklanma ve refahın arttırılmasına yönlendirmektedir (IFSW'den aktaran Selcık ve Güzel, 2016: 462).

Sosyal hizmetin amacı insanların problem çözme ve başetme kapasitelerini geliştirmek, insanlara kaynak, hizmet ve şanslar tanıyan sistemlerle insanlar arasında bağlantı kurmak, bu sistemlerin etkili ve insancıl çalışmasını geliştirmek ve sosyal politikanın geliştirilmesine ve ilerletilmesine katkı vermek olarak ifade edilebilir (Pincus ve Minehan'dan aktaran Duyan vd., 2008: 28).

Bu iki tanım birlikte özetlenirse sosyal hizmet hakkında; kişiyi çevresiyle beraber ele alan, insan ve insan gruplarının problemlerini çözen ve problem çözme kapasitelerini

geliştiren ilaveten insanların yaşam şartlarını günümüzde genel geçer olan insan hakları, sosyal adalet gibi değerler bağlamında geliştirmeye çalışan ve bunun için çeşitli sosyal bilim dallarından faydalanan bir mesleki ve akademik disiplin olduğu konusunda bir ifade ortaya konabilir.

Sosyal hizmet disiplini Sosyoloji, Psikoloji, Antropoloji, Hukuk, Felsefe, İktisat gibi birçok sosyal bilimin birikiminden eklektik olarak faydalanır. Bu bilgi birikiminden yola çıkarak kendi bilgi ve uygulama temelini üretmeye çalışır.

Sığınmacılık ve Mültecilik

Bir tür uluslararası göç durumu olan sığınmacılık ve mültecilik durumunun anlaşılması için öncelikle kavramsal olarak elle tutulur hale getirilmesi gerekir. Sığınmacılık, göçmenler için genellikle mülteci statüsü alana kadar geçen süreçteki sığınma durumunu ifade eder. Mültecilik ise köken ülkesinde çeşitli hakları ihlal edildiği ya da güvenliği tehlikede olduğu için başka bir ülkeden sığınma talep edip bu talebinin varış ülkesinde hukuken kabul gördüğü kişilerin durumunu ifade etmektedir. Mülteci, Cenevre'de 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanmış 05.09.1961 tarih ve 10898 sayı ile Resmî Gazete'de yayımlanan "Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme'nin 1. maddesinde şöyle tanımlanmaktadır:

1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişi.

Bu sözleşmeye ait tanım günümüzdeki mülteci tanımına temel oluşturmuş ve 1967'de kabul edilen Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü ile değişikliğe uğramıştır. Bu protokolün 1. maddesine göre:

İşbu Protokol bakımından, bu maddenin 3. fıkrasının uygulanması hali dışında, "mülteci" terimi, Sözleşme'nin 1. maddesinin A 2 kısmında mevcut "1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ..." ve "söz konusu olaylar sonucunda" ifadeleri metinden çıkarılmış addedilerek, Sözleşme'nin 1. maddesinde yer alan tanıma giren her şahıs anlamına gelecektir.

Buna göre 1967'de yürürlüğe giren "Mültecilerin Statüsüne Dair Protokol" ile çekinceler saklı kalmak kaydıyla, 1951 Cenevre Sözleşmesi'ndeki söz konusu coğrafya ve zaman sınırlaması kaldırılmıştır.

Bu hukuki tanımlara göre sığınmacı ve mülteci olmanın ilgili otoriteler tarafından kabul görmesi gereken şartları vardır. İlaveten ilgili ülkede sığınmacı ve mülteci statüsü alınabilmesi için, devlet idaresinin ilgili uluslararası sözleşmelere taraf olması gerekir. Türkiye'de mülteci statüsü alma hakkı yukarıdaki sözleşme maddesinde geçen şartların sağlanmasına ek olarak Avrupa'dan göç etme şartına bağlanmıştır. Suriyeliler köken ülkelerinde yaşadıkları bölgede gerçekleşen siyasi karışıklıklar ve buna çeşitli terör örgütü, farklı devletlerin katılmasıyla ortaya çıkan savaş ortamından kaçarak Türkiye'ye sığınmıştır. Bu minvalde mülteci olma şartlarını sağladıkları halde Avrupa'da yer

almayan bir ülkeden geldikleri için bu çalışmada Suriyeli göçmenler sığınmacı olarak ele alınmıştır.

Uluslararası Göç Hakkında Kuramsal Çerçeve

Uluslararası göçten kuramsal anlamda bahsetmek için bu konuyla ilgili literatürde sıklıkla adı geçen Castells ve Miller'a atıf yapılmıştır. İlaveten göç teorilerini ele alan (Massey vd., 2014), (Güllüpinar, 2012), (Çağlayan, 2006) tarafından yazılan makalelere atıf yapılmıştır.

Bu bölümde göçe kendi perspektifinden açıklamalar getiren Ravenstein'in Göç Kanunları, İtme Çekme Kuramı, Petersen'in Beş Göç Tipi, Neo Klasik Ekonominin Makro Göç Kuramı, Neo Klasik Ekonominin Mikro Göç Kuramı, Yeni Ekonomi Kuramı, İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Kuramı, Dünya Sistemi Merkez Çevre Göç Kuramı, Göçmen İlişkiler Ağı Network Kuramı, Göç Sistemleri Kuramı, Kurumsal Kuram, Kümülatif Nedensellik ve Ulusaşırı Teori'ye değinilecektir.

İlk olarak *Ravenstein'in Göç Kanunları*'ndan bahsedilecektir. (Çağlayan, 2006) makalesinde yer alan bilgilere göre göç olgusuna ait genel geçer kanunları bulmak için çalışma yapan Ravenstein, 1871-1881 yılı İngiliz nüfus sayımı istatistiklerini temel alarak 7 göç kanunu olduğunu öne sürmüştür. Bu kuram diğer göç kuramları için öncü olma özelliğindedir. Sanayileşme ve kentleşmeyi temel alan bu çalışma ekonomik anlamda daha iyi bir yaşam için başka yerlere göç eden insanları incelemiştir. Bu kurama ait kanunlar şöyle özetlenebilir:

1. Göç ve Mesafe: Göçmenlerin büyük çoğunluğu kısa mesafeli yerlere göç eder. Göç edilen bölgelerdeki iş imkânları göçün boyutunu belirler.
2. Göç ve Basamakları: Sanayileşme sonucu kentlerdeki ekonominin büyümesi, kentlerin kendilerine yakın yerlerdeki bölgelerden göç almasına sebep olmaktadır. Göç veren bu bölgeler de kendilerine yakın bölgelerden göç almakta ve boşalan bölgelerin yeni göçmenlerle dolmasıyla göç dalga dalga yayılmaktadır.
3. Yayılma ve Emme Süreci: Bu süreçte hem göçmenler daha iyi bir yaşama arzusunu tatmin etmekte hem de kentlerdeki sanayi merkezleri ihtiyacı olan işgücünü temin etmektedir. Yani göçmen ve göç alan bölge açısından karşılıklı olarak ihtiyaç karşılanmaktadır.
4. Göç Zincirleri: Bu önermeye göre göç zincirleme olarak gerçekleşmekte, göç alan bölgeler aynı zamanda göç vermektedir. Her bir göç dalgası farklı bir göç dalgasını tetiklemektedir.
5. Doğrudan Göç: Bu önermeye göre uzun mesafeli göçlerde, göçmen büyük sanayi ve ticaret merkezlerine doğrudan yerleşmeyi tercih etmektedir.
6. Kır-Kent Yerleşimcileri Farkı: Bu önermeye göre kentlerde yaşayanlar, kırlarda yaşayanlara göre daha az göç etme eğilimindedirler. Kentlere göç yönelse de, kentteki yerleşik insanlar kırsaldan gelenler kadar göç etmeyi tercih etmemektedir. Fakat aksine göç kırsal kesimden kırsal kesime gerçekleşirse, kırsal bölgedeki yaşayan yerleşik insanlar daha fazla göç etmektedir.

7. Kadın-Erkek Farkı: Bu önermeye göre kadınlar erkeklere göre daha fazla göç etmektedir. Buna göre kadınlar iç göçler ve kısa mesafeli göçleri daha fazla gerçekleştirirken, erkekler uzun mesafeli ve yurtdışı göçleri daha fazla gerçekleştirmektedir (Çağlayan, 2006: 68-71).

İtme Çekme Kuramı Lee'nin ortaya koyduğu bir kuramdır. Bu kurama göre köken ülke ve göç edilecek ülkenin her ikisinde itici ve çekici faktörler vardır. Olumlu faktörler göçe yönelik çekici durumları temsil ederken, olumsuz faktörler de göçe yönelik itici durumları temsil etmektedir. Hem yaşanan bölge için hem göç edilecek bölgeler için olumlu ve olumsuz faktörler vardır. İtici ve çekici faktörler kişilere, çeşitli sosyal bağlamlara ve göç edecek kişinin demografik özelliklerine göre farklılık gösterebilir. İtici ve çekici faktörler birçok etkene göre değerlendirilebilir ve göç edilecek bölge için ayrı, köken ülke için de kendi bütünlüğü içinde ayrı olarak değerlendirilir. Göçü belirleyen süreçler kişisel ve kişisel olmayan faktörler olarak değerlendirilir. Göçmen açısından göç edilen yerde yaşanacak bazı durumlar tahmin edilebilirken bazıları tahmin edilemezdir. Göç analizi yapılırken köken ülke ve gidilecek ülke arasındaki engellerin de analizin içinde katılması gerekir. İtici ve çekici faktörleri belirlemek her zaman kolay olmayabilir. Özellikle uluslararası göç gibi birçok değişkenden etkilenen göç tipinde bu değişkenleri indirgemek zor olabilir (Çağlayan, 2006: 73-75).

Petersen'in Beş Göç Tipi bir diğer göç kuramıdır. Göçle ilgili itme ve çekme faktörlerinin altındaki sebepleri araştıran bu kuramcı, itme ve çekme faktörleri için tarihsel bağlamın dikkate alınması gerektiğini öne sürer. Buna ek olarak ekonomide yaşanan değişikliklerin toplumun alt, orta ve üst sınıflarında farklı şekillerde yaşandığını ve farklı kesimlerin bu değişikliklere farklı tepkiler verdiğini öne sürmektedir.

Buna bağlı olarak Petersen göçü 5 tipte sınıflandırır.

İlkel (Primitive) Göçler: Bu göç tipi kuraklık kötü hava şartları gibi iklimsel ya da fiziksel zorluklardan kaynaklanan toplu göçlerdir.

Zoraki (Forced) ve Yönlendirilen (Impelled) Göçler: İkinci ve üçüncü göç tipi olan bu göçlerde sosyal bağlamın oluşturduğu baskı ön plana çıkmaktadır. Bu göç tipine göre potansiyel göçmenler sosyal baskıya rağmen göç etme kararında inisiyatif kullanabiliyorlar ya da tercih durumunda bulunabiliyorlarsa bu yönlendirilen göç olarak değerlendirilir. Eğer potansiyel göçmenin göç ile ilgili tercih hakkı yoksa buna zoraki göç denir.

Serbest (Free) Göç: Bu göç tipinde göçmenler üzerinde etkisi olan herhangi bir zorlayıcı durum ya da itici güç yoktur.

Kitlesel (Mass) Göç: Bu göç tipi dünyadaki teknolojik gelişmeye paralel olarak ilerlediği ifade edilen göç tipidir. Bu basamakta dünyadaki ulaşım imkânlarının gelişmesiyle göçün kitleselleşmesi ifade edilmektedir (Çağlayan 2006 75-76).

Neo Klasik Ekonominin Makro Göç Kuramı'na göre emek fazlasına sahip ülkeler sınırlı bir emek piyasası olan ülkelere ücret farklılıkları yüzünden göç vermektedir. Yani emekçinin fazla buna karşılık emeğe karşı ücretin düşük olduğu ülkelere, emekçinin az olduğu bu yüzden emeğe karşı ücretin yüksek olduğu ülkelere göç olmaktadır. Bu açıdan

göç alan ve göç veren ülkeler arasında göç veren ülkede ücretlerin yükselmesi, göç alan ülkede de emek piyasasının yükselmesi açısından bir denge oluşmaktadır. Özet olarak bu teori, uluslararası göçün ülkeler arasındaki emeğe karşı verilen ücret farklılığından kaynaklandığını öne sürmektedir (Güllüpinar, 2012: 57- 58).

Göçmenler emeğin bol olduğu ülkelere emeğin kıt olduğu ülkelere geçerken, sermaye de aksi yönde sermayenin bol olduğu ülkelere sermayenin kıt olduğu bölgelere geçmektedir. Yani sermayesi kıt olan bölgelere sermaye akışı gerçekleşmektedir. Ayrıca göç veren ülkeye aksi yönde beşeri sermaye akışı da gerçekleşir. Kalifiye işçiler ve teknik elemanlar beşeri sermayenin kıt olduğu bu bölgelere göç ederek bilgi ve yeteneklerine karşılık yüksek gelir elde etmeye çalışırlar. Hükümetler uluslararası emek piyasasını düzenleyebilirlerse bu göç akımlarının önüne geçilebilir (Massey ve diğ., 2014: 13-14).

Neo Klasik Ekonominin Mikro Göç Kuramı'na göre maliyet ve kâr hesabı yaparak göçü başlatan taraf bireydir. Yani yapılan fayda maliyet analizi sonucu göçü bireyin kendisi başlatmaktadır. Birey göç etmeden önce maddi harcamalar, yeni dil öğrenme konusundaki zorluk düzeyi ve de yeni ülkeye uyum sağlayabilme durumu açısından bireysel anlamda yatırım yapmak durumundadır. Birey bu yatırım karşılığında da maksimum kazanç elde edeceği hedef ülkeyi seçmektedir. Eğer göçmen yasa dışı yollarla göç edecekse, bu durum karşısında başına gelebilecek çeşitli tehditleri de göze almaktadır (Güllüpinar, 2012: 59- 60).

Bu kurama göre hükümetler göç alan ve göç veren ülkelerdeki göçmenler için beklenen faydaları etkileyecek politikalarla göçü kontrol edebilirler. Örneğin: göç edilen ülkede göçmenin iş bulma olanaklarının kısıtlanması, köken ülkedeki iş fırsatlarının ve ücretlerin arttırılması, göçün maliyetinin arttırılması gibi (Massey ve diğ., 2014: 16).

Bu teorinin öne sürdüğü itici ve çekici faktörlerle ilgili Castells ve Miller'dan yapılan bir alıntıya aşağıda yer verilmiştir:

İtici faktörler, demografik büyümeyi, düşük yaşam standartlarını, ekonomik fırsat yoksunluğunu ve siyasal baskıları içerirken çekici faktörler emeğe olan talep, boş araziler, cazip ekonomik fırsatlar ve siyasal özgürlüklerdir (Castells ve Miller, 2008: 31).

Stark tarafından geliştirilen *Yeni Ekonomi Kuramı'na* göre göç kararı bireysel olarak değil ailece ya da belirli bir topluluğun üyelerince verilmektedir. Ailenin bazı üyeleri ülke içinde çalışırken bazı üyeleri ülke dışında çalışmaktadır. Bu strateji ile bulundukları köken ülkedeki ekonomik sıkıntılarla ilgili riskleri minimize etmektedirler. Ülke dışına giden göçmenler köken ülkedeki yakınlarının tüketimine yardımcı olmakta hem de aile için yatırım yapılmasına imkân sağlamaktadır. Bu kurama göre göç ile beraber aile için yeni gelir kaynakları oluşabilmektedir (Güllüpinar, 2012: 62).

Köken ülkedeki ekonomik durum kötüleşirse burada bulunan hane halkı göçmenin yaptığı katkılarla geçinebilmektedir. Bir diğer faktör göç alan gelişmiş ülkelerde hane halkı gelirinin çeşitli risklere karşı özel sigorta ya da hükümet programlarıyla güvence altına alınmasıdır. Göç veren gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelere bahsedilen koruma programlarının olmaması ya da yeterince gelişmiş olmaması, hane halkının geçim stratejilerini çeşitlendirmek ve hane halkını ekonomik olarak tehdit edebilecek riskleri azaltmak için göç kararının alınmasını teşvik eder (Massey ve diğ., 2014: 16).

İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Kuramı göçmenin göç ile beraber gelen ekonomik çıkarını göz ardı etmemesiyle beraber göç hareketlerinin gelişmiş ülkelerdeki işverenlerin ve hükümetlerin işgücü talebine bağlı olarak şekillendiğini öne sürer. Göçmen işçi talebi istihdam uygulamalarından kaynaklanır. Göçmen kabul eden ülkelerde göçmene ödenecek ücret düşük tutulurken, ücretler göçmen sayısının azalmasıyla yükselmediği gibi göçmen sayısının artmasıyla daha da düşebilir. Kurama göre hükümetler ücret ya da istihdam konusunda değişiklik yaparak göç hareketlerini engelleyemezler çünkü göç hareketleri ancak dünya ekonomisinde yapılacak yapısal değişiklikler ile engellenebilir (Güllüpinar, 2012: 66- 67).

Göç alan ülkelerde düşük ücret karşılığı çalışanlar da göçmen işçi artışına tepki veremezler çünkü kurumsal mekanizmalar tarafından baskı altındadırlar (Massey ve diğ., 2014: 24).

Wallerstein'in öne sürdüğü *Dünya Sistemi Merkez Çevre Göç Kuramı* gelişmiş ve az gelişmiş ya da merkez ve çevre karşılaştırması açısından göç alan ve göç veren ülkeler arasındaki ilişkiyi çıkar ve sömürü açısından değerlendirir. Göçmen işçi gönderen ülkelerin kaynaklarının daha gelişmiş ülke yararına sömürüldüğünü savunur. Bu kurama göre kapitalist toplumların nüfuzu kapitalist olmayan toplumlara doğru yayıldıkça bu çevredeki kapitalist olmayan toplumlardan göç başlar. Bu vasıta ile çevredeki ülkelerin hammadde ve işgücü kaynakları merkezdeki kapitalist ülkelerin kontrolüne geçer (Güllüpinar, 2012: 67).

Kapitalizmi benimsemiş ekonomik anlamda daha ileride olan ülkeler merkezi olarak alınırken bu ülkelere ucuz işgücü ve hammadde sağlayan ülkeler çevre olarak değerlendirilmektedir (Güllüpinar, 2012: 70).

Uluslararası göç genellikle aralarında eskiden sömürge ilişkisi olan ülkeler arasında gerçekleşir. Bunun üzerinde daha evvelki dönemde iki ülke arasında oluşan kültür, dil, yönetim, ekonomi, ulaşım ve iletişim ile ilgili oluşan ağların etkisi vardır (Massey ve diğ., 2014: 27).

Göçmen İlişkiler Ağı Network Kuramı göçmenler ve köken ülkelerindeki yakınları arasındaki bağlantıyı önemser. Göçmen ilişkiler ağı bir ülkeden diğer ülkeye göç eden eski göçmen, aynı ülkeden diğerine daha sonra göç eden yeni göçmen ve köken ülkede bulunan henüz göç etmemiş kişiler arasındaki bağlantıları ifade eder. Bu bağlantılar bahsedilen aktörler arası göç ile ilgili tecrübelerin aktarılmasını sağlayan bir ağ niteliğindedir. Birinci kuşak göçmenler göç ederken daha büyük masraf ve tehlikeyi göze alırken, göç ikinci kuşak göçmenler için birinci kuşak göçmenlerin desteği sayesinde daha kolaylaşmaktadır. Çünkü birinci kuşak göçmenlerin varlığı ikinci kuşak göçmenler için masrafı azaltmakta ve gidilen yerdeki uyumu kolaylaştırmaktadır. Bu durum uluslararası göçün sürmesine sebep olmaktadır (Güllüpinar, 2012: 73).

Göçmenler arasındaki ilişki ağları göç edilen bölgede cemaatleşmeyi sağlamaktadır. Bu göçmenler kendilerine ait dernek, lokanta, ibadet yeri gibi kurumlar oluşturmaktadırlar. Yine kendi aralarında sosyal ve ekonomik yardımlaşma ağları oluşturmaktadırlar. Bu ağlar grup içinde faydalı olurken zamanla göçmen grupların kendi içlerine kapanmalarına

ve yaşadıkları toplumla temaslarının az olmasına da sebep olmaktadır (Güllüpinar, 2012: 74).

Bunun yanında dünyada iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki gelişimler göçmenlerin köken ülkeleriyle iletişim sürdürmelerini kolaylaştırmaktadır. Bu durum göçmenle köken ülkedeki potansiyel göçmen arasındaki bilgi paylaşımını arttırmaktadır (Güllüpinar, 2012: 75).

Uluslararası göç başlayınca göç alan ve göç veren ülke arasındaki ağlar sayesinde göç kolaylaşır ve artar. Bu ağlar güçlendikten sonra uluslararası göç erken dönemde göçe sebep olan yapısal ya da bireysel nedenlerden bağımsızlaşır (Massey ve diğ., 2014: 29).

Göç Sistemleri Kuramı'na göre göç alan ve göç veren iki ülke arasında bir göç sistemi oluşmaktadır. Göç ile beraber aralarında bir göç sistemi oluşan ülkeler coğrafi olarak yakın olmak durumunda değildir. Bu ülkeler arasındaki göç hareketinin temelini göçten önceki makro ve mikro ilişkiler oluşturur. Yani bu iki ülke arasında tarihi, siyasal ve sosyal birtakım ortak ilişki mevcutsa göçün gerçekleşme olasılığı yükselir. Bu ilişkilerin temelinde sömürge ilişkileri, ticaret ilişkileri, kültürel bağlar, siyasal etki ve askeri tahakküm bulunabilir (Güllüpinar, 2012: 77).

Castells ve Miller bu bağlantılardan şöyle bahseder:

Bu bağlantılar devletlerin birbirleriyle ilişkileri karşılaştırılmaları, kitle kültürü bağlantıları, aile ve toplumsal ağlar olarak sınıflandırılabilir. Göç sistemleri teorisi, göç hareketlerinin genellikle veren ve alan ülke arasında sömürgecilik, etkileşim, ticaret, yatırım veya kültürel bağlara dayanan ve önceden var olan bağlantılar üzerinden ortaya çıktığını öne sürer (Castells ve Miller, 2008: 36).

Bu teori makro anlamda ülkelerin arasında sömürge ilişkisi olması (İngiltere'ye Hint Pakistan ve Bangladeş kökenli göç hareketleriyle, İngiltere'nin coğrafyadaki sömürgeci varlığı ile bağlantı kurar), devletlerin göçle ilgili koydukları kanunlar, yapılar ve uygulamalar, devletlerin arasındaki ilişkiler ve göçü kolaylaştırıp zorlaştırma durumları, dünya piyasasının ekonomi politığıne ve mikro anlamda göçmenlerin hedef ülkeyle ilgili algılarına ve o ülkeyle olan enformel bağlantılarına vurgu yaparak göçün bu gibi mikro ve makro etmenlerin etkileşimiyle meydana geldiğini öne sürer.

Bazı devletler birden fazla göç sistemine dâhil olabilir. Bu durum göç alan ülkelere ziyade göçmen gönderen ülkeler arasında daha yaygındır (Massey ve diğ., 2014: 34).

Sonuç olarak bu kuram bireysel bağlantılardan ziyade ülkeler arasındaki bağlantıların göç üzerindeki etkisini vurgular.

Kurumsal Kuram'a göre uluslararası göç gerçekleşirken sermaye zengini ülkelere çok sayıda göçmen gitmek istediğinde ve bu ülkeler tarafından göç talebinden daha az sayıda göçmen vizesi verildiğinde aradaki dengesiz durumu gidermek için özel kuruluşlar ve gönüllü kuruluşlar harekete geçebilmektedir. Göç alan merkez ülkelerin bu kısıtlamaları üzerine araya giren diğer kuruluşlar bir göç karaborsası oluşturup kazanç sağlamaktadır. Bu durum göçmenler üzerinde sömürü ve mağduriyet oluşturduğu için göçmenlerin bu durumunu iyileştirmek ve haklarını korumak üzere gönüllü kuruluşlar ortaya çıkmıştır. Gönüllü kuruluşlar ve bazı özel girişimciler kayıt dışı göç gerçekleşirken göçmenlere kaçakçılık, hedef ülkeye taşıma, işveren ve göçmenler arasında anlaşma yapmak, sahte

belgeler ve vizeler sağlamak, varılan ülkede belge üzerinde evlilik, kalacak yer ya da diğer destekleri sunar. Gönüllü kuruluşlar da bu göçmenlere danışmanlık, sosyal hizmetler, barınma ve yönlendirme sağlar. Göçmenler muhatap oldukları bu kurumlar üzerinden zamanla işgücü piyasasına dâhil olur. Bu kuruluşlar da göçmenlerin uluslararası hareketini ve buna neden olan değişkenleri daha kurumsallaşmış hale getirir (Massey vd., 2004: 30).

Kümülatif Nedensellik yaklaşımına göre ağların büyümesi ve göçü destekleyen kuruluşların da göçe dâhil olmasına ilaveten uluslararası göçün sürmesine çoklu nedenler eklenir. Örneğin göç edenlerin gelirinin yükselmesiyle göç etmeyen toplum üyelerinin kendini göreceli olarak yoksul hissetmesi, göç edenlerin köken ülkelerinde tarım arazisi olarak bu arazilerinin üretimden çekilmesine sebep olması, göçmen hanelerin maddi kaynakları sayesinde tarımla ilgili maliyetli kaynaklara daha fazla ulaşması, göçün oluşturduğu göç kültürü, göçmen gönderen ülkedeki beşeri sermayenin azalması ve göçmen kabul eden ülkelerde belirli mesleklerin göçmenler tarafından yapılacağına yönelik toplumsal etiketlemeler gibi (Massey vd., 2004: 30-33).

Bir diğer yaklaşım olan *Uluslararası Teori*’den Castells ve Miller şöyle bahseder:

Küreselleşmenin belirtilerinden biri olan iletişim ve ulaşım teknolojilerinin hızla değişimi, göçmenlerin geldikleri yerlerle yakın ilişkilerini sürdürmesini gittikçe daha da kolaylaştırmasıyla insanların ekonomik, sosyal ya da kültürel bağlarının olduğu birtakım yerler arasında düzenli olarak göç etmelerinde olduğu gibi, tekrarlanan göç hareketlerini ve dolaşımın büyüklüğünü arttırmaktadır (Castells ve Miller, 2008: 40).

Bu yaklaşıma göre mülteci ve sığınmacı olmanın dinamikleri ekonomik amaçla göç etmenin dinamiklerinden farklıdır.

Sığınmacılar kendi ülkelerinden, zulüm, insan hakları ihlalleri, savaş gibi yaşam kalitelerini oldukça düşüren durumlardan dolayı ayrılıp, genellikle ilk sığınma yeri olarak kendi ülkeleri gibi ekonomik açıdan güçsüz ülkelerde kalırlar. İlk sığınma yerinden daha iyi fırsatlar sunan ikinci bir ülkeye göçmek yalnızca daha iyi sermayeye, gidilecek ülkelerde sosyal ağlara ve eğitim gibi insani sermayeye sahip olan küçük bir kesim için mümkün olur. Bu ikinci göç, hem yaşamının tehlikeli olduğu bir ülkeden ayrılış hem de daha iyi fırsatlara erişme umudu tarafından güdüldüğü için bu durum siyasetçilerin ekonomik göç ve zorunlu göç arasında net bir ayrım yapma girişimlerini güçleştirir (Zolberg ve Benda, 2001’den aktaran Castells ve Miller, 2008: 44).

Bu durum, göçün çeşitli nedenleri arasında karmaşık bağlantılar olduğunu ortaya koyan 'göç-sığınma bağı' düşüncesine yol açmıştır. Castells ve Miller bu durumu Uluslararası Yaklaşımı ortaya koymak için şöyle açıklar:

Göçmen işçiler, kalıcı yerleşimciler ve mülteciler farklı koşullar ve yasal sistemler altında göç ederler. Yine de, bütün bu nüfus hareketleri modernleşme ve küreselleşmenin semptomlarıdır. Sömürgecilik, endüstrileşme ve dünya ekonomisinin entegrasyonu geleneksel üretim biçimlerini ve sosyal ilişkileri tahrip etti ve bu, ulusların ve devletlerin yeniden şekillenmesine yol açtı. Azgelişmişlik, yoksullaşmak, kötü yönetim, endemik çatışmalar ve insan hakları ihlalleri birbirleriyle yakından bağlantılıdır. Bu koşullar hem ekonomik temelli göçe hem de siyasal temelli kaçışa neden olur (Castells ve Miller, 2008: 44).

Göç teorilerinden mikro düzey, makro düzey, sosyal ağlar ve global düzeyde bahseden kaynaklar da bulunmaktadır. Sabagh ve Okun'un göçün motivasyonunu ele aldıkları makalelerinde ele alınan bu yaklaşıma göre göçü mikro düzeyde ele alan teoriler, bu davranışın altında ekonomik çıkarların yattığını öne sürmektedir. Buna göre bireyler göç eder çünkü bu onların faydalarıdır. Kişiler gelirlerini ve hukuki sınırlılıkları değerlendirip ona göre göç ederler. Makro düzey teorilere göre bir göç pazarı vardır ve insanlar da mallar gibi uluslararası göç pazarında sınırlar arası takas edilir. Bu teorinin temeli kırdan kente göç teorisinde yatar. Bu teorinin iki temel değişkeni vardır; kır ve kent arasındaki gelir farkı ve kırsalda iş sahibi olma ihtimalinin daha düşük olması. Bu değişkenler makro düzey göç teorilerine uygulandığında şu durum ortaya çıkar: Göçmenler düşük ücretli ülkelere yüksek ücretli ülkelere göç eder ve iş sahibi olma ihtimalinin daha düşük olduğu ülkelere bu ihtimalin daha yüksek olduğu ülkelere göç eder. Sosyal ağlar teorisi ise mikro ve makro yaklaşım arasında bağlantı kurar. Göç bireysel alınan bir karar değildir ve kişinin hane halkından ve gidilecek ülkede bulunan tanıdık, akraba, iş arkadaşı gibi kişilerin varlığından etkilenir. Göç kararı varılacak ülkedeki kamu otoritesinin göçmenlere yönelik tutumundan, sivil toplum ve kamuoyundan, üçüncü olarak da o ülkedeki sosyal ağlardan da etkilenir. Kişinin mensubu olduğu millettten bir grup varış ülkesinde bulunuyorsa ve ülkedeki iş piyasasında başarılı olmuşsa bu durum göçmenin o ülkedeki iş piyasasına katılım ve uyumunu etkileyecektir. Bu açıdan bu teoriye göre göç motivasyonunda sosyal ağlar önemlidir. Global düzey modelinde ise kapitalist firmaların pre-kapitalist ve kapitalist olmayan ülkelere girişi o ülkelerin toplumlarını göç edebilir hale getirmiştir. Bu ülkelere giren firmalar kadınlara iş olanağı sağlarken, erkeklere iş fırsatı sağlamamıştır. Bu durum onları göçe eğilimli hale getirmiştir. Gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere malların transfer edilebilir olması için kurulmuş taşımacılık ve iletişim kurumları insanların da hareketliliğini arttırmıştır (Sabagh ve Okun, 2010).

Literatür İncelemesi

Suriyeli sığınmacılarla ilgili yazılan tezler YÖK'ün Ulusal Tez Merkezi isimli internet uygulamasında incelendiğinde, sosyal hizmet disiplini açısından yazılan tezlerin; (Yazıcı, 2015) “Kamplarda Barınan Suriyeli Sığınmacıların Memnuniyet Düzeyleri: Harran ve Akçakale Örneği” isimli yüksek lisans tezi, (Işık, 2016) “Çokkültürcü Sosyal Hizmet Bağlamında Ezidi Mülteci Gençlerin Sosyal Bütünleşme Sürecinin İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezi, (Dağ, 2016) “Sığınmacıların Yaşadığı Sorunların İnsan Hakları Boyutunda Değerlendirilmesi: Kobani'den Gelen Sığınmacılar Örneği” isimli yüksek lisans tezi, (Khalid, 2017) “Ev Sahibi Ülkelerde Babaların Sorumlulukları ve Çocukların Entegrasyonu: Türkiye ve Almanya'da Yaşayan Mülteci Babaların Algılarının Karşılaştırılması” isimli yüksek lisans tezi, (Yurtman, 2017) “Suriyeli Mülteci Göçü Bağlamında Risk Grupları: Çalışan Çocuklar” isimli yüksek lisans tezi, (Nasirova, 2014) “Şartlı Mültecilerin Yerel Halka Yönelik Görüşleri: Afyonkarahisar Örneği” isimli yüksek lisans tezi, (Güneş, 2012) “Çocuk Hakları Açısından Türkiye'deki Sığınmacı Çocuklar: Çeçen Çocukları Örneği” isimli yüksek lisans tezi, (Yıldırım, 2010) “Türkiye'de Bulunan Geç Adölesan Dönemindeki Sığınmacıların Psikososyal Sorunları ve Sosyal Hizmet Müdahalesi” isimli yüksek lisans tezi, (Buz, 2002) “Türkiye'deki

Sığınmacıların Üçüncü Bir Ülkeye Gidiş İçin Bekleme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar” isimli yüksek lisans tezi, (Buz, 2006) “Kadın ve göç ilişkisi: Sığınan ve sığınmacı kadınlar örneği” isimli doktora tezi olduğu görülmektedir.

Yazıcı (2015), Harran konteyner kent ve Akçakale çadır kentte barınan mültecileri memnuniyet düzeyi açısından karşılaştırmış, konteyner kentte kalan mültecilerin memnuniyet düzeyinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Işık (2016) çokkültürcü sosyal hizmet bağlamında Ezidi mülteci gençlerin sosyal bütünleşme sürecini anlamaya çalıştığı nitel araştırmasını Diyarbakır, Mardin ve Batman illerinde yürütmüştür. Çalışmaya göre katılımcıların sosyo-demografik özellikleri sosyal bütünleşme sürecini etkilemektedir. Bu çalışmaya göre katılımcılar Avrupa'yı daha fazla çokkültürcü ve güvenli gördüklerini belirtmiştir.

Dağ (2016) Suriye'den gelen Kobanili sığınmacıların durumunu uluslararası mülteci hukuku ve insan hakları açısından değerlendirmiştir. Sığınmacıların sorunları göç öncesi sırası ve göç sonrası boyutlarına göre değerlendirilmiştir. Çalışma bağlamında Şanlıurfa İli Suruç ilçesinde kalan Kobanili göçmenlerle görüşülmüştür. Kobani'den gelen göçmenlerin göç ile ilgili duygu ve düşüncelerine yer verilmiştir.

Khalid (2017) çalışmasında sığınmacı ve mülteci babaların yaşadığı bazı sorunlar Almanya ve Türkiye üzerinden karşılaştırılmıştır. Çalışmaya göre Türkiye'de yaşayan babaların ihtiyaçları karşılanmadığı belirtilirken, Almanya'da yaşayan babaların ihtiyaçlarının karşılandığı öne sürmektedir.

Yurtman (2017) yüksek lisans tezinde çalıştırılan Suriyeli mülteci çocukların çalışma yaşamına katılması sonucu karşılaştıkları risk faktörleri saptanıp bazı sosyal değişkenler bağlamında değerlendirilmiştir. İstanbul'un bazı semtlerinde anket yapılan Suriyeli çocukların çalışma yaşamında katıldıktan sonra okul başarılarının düştüğü ya da okul yaşamından tamamen uzaklaştıkları tespit edilmiştir. Araştırmaya göre çalıştırılan çocuklar sanayi ve hizmet sektörünün yanı sıra sokakta düşük ücretle ve uzun saatler boyunca çalışmaktadır.

Nasirova (2014) yüksek lisans tezinde Afyonkarahisar ilinde ikamet eden şartlı mültecilerin yerel halka yönelik görüşlerini araştırmıştır. Çalışmaya göre şartlı mülteciler yerel halkla ilişkilerini olumsuz olarak belirtmiştir. Şartlı mülteciler yerel halkla dinî ve ahlaki benzerlik ve yaşam tarzından kaynaklanan farklılık olduğunu, uyum için dil eğitiminin gerekli olduğunu, yerel halkın kendilerine karşı ilgisiz olduğunu ve kendilerinin yerel halktan saygı beklediklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar üçüncü bir ülkeye yerleşince yaşamlarının daha iyi olacağını düşündüklerini belirtmiştir. Çalışmaya göre eğitim düzeyine göre sosyal uyum ve yerel halkın tutumunu değerlendirme durumu farklılaşmaktadır.

Güneş (2012) yüksek lisans tezinde İstanbul ve Yalova'da bulunan sığınmacı Çeçen çocukların durumunu Çocuk Hakları Sözleşmesine göre değerlendirmiştir. Çalışmaya göre çocukların bir kısmı eğitimden uzak kalmıştır. Çocukların refahına yönelik hizmetlerde bir standart olmadığı görülmüştür. Çocukların barınma şartlarının kalabalık

ve hijyen açısından yetersiz olduğu belirtilmiştir. Eğitim alan çocukların kendini Türkiye'ye daha fazla ait hissettiği belirtilmiştir.

Yıldırım (2010) yüksek lisans tezinde geç adölesan dönemindeki sığınmacı ve mültecilerin psiko-sosyal sorunlarını araştırmıştır. Araştırma sonuçlarına göre geç adölesan dönemindeki sığınmacı ve mültecilerin psiko-sosyal sorunları sosyo-ekonomik durum, aileleriyle beraber olup olmamaları ve bu bireylerin aile ve sosyal destek sistemlerinin olup olmamasına göre değişkenlik gösterdiği belirtilmiştir.

Buz (2002) tarafından yazılan yüksek lisans tezinde üçüncü bir ülkeye gitmeyi bekleyen sığınmacıların sağlık, eğitim, ekonomik, çalışma yaşamı, uyum ve sosyal ilişki kurma konularındaki sorunları araştırılmıştır. Ankara, Konya, Karaman, Isparta ve Burdur'da toplanan verilere göre belirtilen sorun alanları araştırılmış ve sosyo-demografik faktörlerin ekonomik sorunlar dışında diğer sorun alanları üzerinde farklılık oluşturduğu bulunmuştur.

Buz (2006) tarafından yazılan doktora tezinde sığınmacı kadınların sığınma durumundan erkeklerden daha olumsuz etkilendiği varsayımı ve feminist kuramdan hareket ederek çalışma yapılmıştır. Çalışmada sığınmacı kadınların göç sürecinde kendi adlarına yola çıktıkları ve aktif oldukları, göçü erkek temelli kurumsallaşmış şiddet ya da toplumsal cinsiyetten kaynaklanan nedenlerden uzaklaşmak için bir baş etme stratejisi olarak kullandıkları belirtilmiştir.

Zengin ve Çalış'ın (2017) yaptıkları çalışmaya göre Türkiye'de sosyal hizmet alanında 2007-2017 yılları arasında göç, sığınmacılık ve mültecilik hakkında 4 yüksek lisans, 3 doktora tezi yazılmıştır (Zengin ve Çalış, 2017: 1269).

Araştırmacı tarafından yapılan literatür incelemesinde 2002-2018 yılları arasında sosyal hizmet anabilim dalı altında yazılan yüksek lisans tezi sayısı 9, doktora tezi sayısı ise 1'dir.

BÖLÜM 1: DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE SIĞINMACILIK VE MÜLTECİLİK

Giriş kısmında sosyal hizmet, sığınmacı ve mülteci gibi kavramlara değinilip uluslararası göç kuramlarına ve literatür incelemesine ait bilgi verildikten sonra bu bölümde Türkiye’de sığınmacılık ve mültecilik, geçici koruma statüsü, Türkiye’de göç ile ilgili tâbi olunan uluslararası mevzuat ve ilgili ulusal mevzuat, Türkiye’de göç ile ilgilenen kurumlar olarak T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği hakkında bilgi verilmiştir. İlâveten mülteci ve sığınmacılara ait istatistikler kısmında bazı örnek ülkeler ve Türkiye hakkında ne kadar sığınmacı ve mülteci barındırdıklarına dair sayısal verilere yer verilmiştir.

1.1. Türkiye’de Sığınmacılık ve Mültecilik

Türkiye’de sığınmacılık ve mültecilik durumu dünya genelindekinden farklı bir seyir izlemektedir. Bunun sebebi Türkiye’nin meseleyle ilgili hukuki yaklaşımının farklı olmasıdır.

Türkiye’nin, 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolüne koyduğu coğrafi sınırlamalar mevcuttur. Sözleşmenin ilk taraf devletlerinden olan Türkiye, 29 Ağustos 1961 tarihinde bu konudaki deklarasyonunu açıklamış ve ilgili ibareyi "Avrupa’da meydana gelen olaylar nedeniyle" şeklinde anladığını ve kabul ettiğini ifade etmiştir. Türkiye, Bakanlar Kurulu’nun 1 Temmuz 1968 tarihli kararı ile 1967 Protokolüne katılmıştır, ancak 1951 Sözleşmesi ile getirdiği coğrafi kısıtlamayı kaldırmamıştır. Bu çerçevede, Avrupa ülkeleri dışından gelen sığınmacılara mülteci statüsü tanınmamakta, Sözleşme hükümlerine göre mülteci statüsü taşıyan kişiler "sığınmacı" olarak tanımlanmakta ve üçüncü bir ülkeye yerleştirilene dek kendilerine geçici koruma sağlanmaktadır. (<http://cenevreofisi.dt.mfa.gov.tr>).

Bu açıdan sığınmacılık durumu diğer ülkelere giden zorunlu göçmenler açısından mülteci statüsü alana kadar bulunulan durumu tarif ederken, Türkiye için Avrupa dışındaki ülkelere gelen zorunlu göçmenlerin alabildiği statüyü ifade etmektedir. Mültecilik ise Türkiye’de Avrupa’dan gelen zorunlu göçmenlerin sığınma başvurusunun kabul edilmesiyle alabildiği statüyü ifade etmektedir. Bu açıdan Avrupa dışındaki ülkelere gelen ve mülteci olma şartlarını sağlayan hiçbir göçmen Türkiye’de mülteci statüsü alamamaktadır. Bu durum Suriye’den gelen yoğun iltica sebebiyle mecliste 4.4.2013 tarihinde kabul edilip 11.04.2013’te Resmî Gazete’de yayımlanan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda yeniden ele alınmıştır. Bu kanunun 3. Kısımının 1.bölümünde sığınmacı kavramının yerine şartlı mülteci kavramı kullanılmıştır. Kanunda mülteci ve şartlı mülteci şu şekilde tanımlanmıştır:

Mülteci

MADDE 61 – (1) Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.

Şartlı mülteci

MADDE 62 – (1) Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de kalmasına izin verilir. (<http://www.resmigazete.gov.tr>).

Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere Türkiye’de diğer ülkelerin aksine sadece Avrupa kökenli olup mülteci şartlarını taşıyan kişiler mülteci statüsü alabilmektedir. Avrupa kökenli olmayıp mülteci olma şartlarını taşıyan kişiler ise şartlı mülteci statüsü almakta ve üçüncü ülkeye yerleştirilene kadar Türkiye’de beklemektedir. Türkiye’de yıllardır çıkarılması beklenen sığınmacı ve mültecilere yönelik kanunda coğrafi kısıtlama kaldırılmamış sadece sığınmacı kavramının ismi değişerek şartlı mülteci ismini almıştır.

Türkiye’de sığınmacılık statüsü almak için gerekli başvuru Emniyet kanalıyla İçişleri Bakanlığı’na yapılır. Sığınmacılık talebini İçişleri Bakanlığı değerlendirip kabul eder ya da reddeder. Başvuranın başvurusu reddedilirse yargıya başvurabilmektedir (Tomanbay, 2015: 316).

Türkiye’de sığınmacı ve mülteciler kendileri ile ilgili sığınma prosedürleri tamamlanana kadar belirlenen illerde ikamet eder ve belirli günlerde Emniyet Yabancı Şube Müdürlüklerinde imza atarlar. Bu işlemle beraber yaşamaları için belirlenen ilde ikamet ettiklerini belgelemiş olurlar (Kavlak, 2011: 357). Sığınmacılar üçüncü ülkeye yerleştirileceklerse bu durum gerçekleşene kadar o şehirde beklerler.

Avrupa dışından gelen ve sığınma talebinde bulunan kişilerin üçüncü bir ülkede sığınma hakkı aramak üzere oturma izni talebinde bulunmak için yerel idareye başvurması ve bunun yanında üçüncü ülkeye yerleştirilmek için BMMYK’ya kayıt yaptırmaları gerekir. Sığınma talebinde bulunan, kayıt olan kişilere geçici kimlik belgesi ve geçici oturma belgesi verilmektedir (Poyraz, 2012: 63).

Bazı sığınmacılar Türkiye’yi hedef ülke olarak seçerken bazıları gidecekleri diğer ülkelerden önceki ilk durak olarak görmektedir. Türkiye’nin coğrafi konumu gereği Asya ve Avrupa arasındaki sınırda yer alması göç veren Asya kıtasından gelen sığınmacılar için bir durak olmasına neden olmaktadır. Kimileri için hayal kıtası olarak nitelenen Avrupa’ya gitmek yolunda Türkiye bir çekim merkezi olmaktadır.

Avrupa Birliği ise mülteci kabulünde oldukça seçici davranmaktadır. Bu açıdan Avrupa’ya gitmek için yola çıkan birçok kişi Türkiye’de kalmak durumunda kalmaktadır.

Türkiye doğu-batı ve güney-kuzey ekseninde Avrupa ülkelerine yönelen düzensiz göç akışının ortasında kalmanın yanında kendi sınırları içinde denetleme, durdurma ve barındırma gibi görevleri yerine getirir (Kartal ve Başçı, 2014: 293).

1.1.1. Geçici Koruma Statüsü

Türkiye’nin 2. Dünya Savaşı sırasında oluşan mülteci akını karşısında koyduğu coğrafi çekince halen varlığını sürdürmektedir. Türkiye Cumhuriyeti, Suriyelilerin yoğun göç hareketi karşısında geçici koruma statüsünü oluşturmuştur. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün internet sitesinde geçici korumadan şu şekilde bahsedilmektedir:

2004 tarihli 100 No’lu Birleşmiş Milletler Yürütme Komitesi kararına göre kitlesel sığınmanın varlığından söz edebilmek için uluslararası bir sınıra doğru dikkate değer sayıda insan hareketliliğinin olması, bu hareketliliğin hızlı bir varışla devam etmesi, ev sahibi (karşılaman) devletin yakın dönemde mevcut bireysel sığınma prosedürlerini

uygulayamayacak hale gelmesi gerekmektedir. Bu unsurları içeren kitlesel akının süregelen hale gelmesi durumunda geçici koruma sağlanmaktadır.

Geçici koruma, kitlesel akın olaylarında acil çözümler bulmak üzere geliştirilen bir koruma biçimidir. Devletlerin geri göndermeme yükümlülükleri çerçevesinde kitleler halinde ülke sınırlarına ulaşan kişilere, bireysel statü belirleme işlemleri ile vakit kaybetmeden, uygulanan pratik ve tamamlayıcı bir çözüm yoludur.

(http://www.goc.gov.tr/icerik3/genel-bilgi_409_558_1094).

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün internet sitesinde geçici korumanın unsurlarından da şöyle bahsedilmektedir:

Ülkemize kitlesel akınla gelen Suriyelilere sağlanan koruma, uluslararası literatüre göre “Geçici Koruma”dır. Türkiye, aşağıda yer alan geçici korumanın üç temel unsurunu yerine getirmekte ve Suriyelilere geçici koruma sağlamaktadır:

- Açık sınır politikası ile ülke topraklarına kabul,
- Geri göndermeme ilkesi,
- Gelen kişilerin temel ve acil ihtiyaçlarının karşılanması.

(http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-korumanin-unsurlari_409_558_1095).

Türkiye’deki Suriyelilerin uluslararası hukuk bağlamında tanımlanması 62 sayılı “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge” ile gerçekleştirilmiş ve Suriyeliler resmen “geçici koruma statüsü altındaki kişiler” olarak tanımlanmıştır. Daha sonra bu Yönergenin yerini Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 91. maddesine dayanılarak çıkarılan 13.10.2014 tarihli ve 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği almıştır (Erdoğan, 2015: 58).

Türkiye açık kapı politikası sonucu Türkiye’ye kabul ettiği Suriye vatandaşlarını Suriye’de normalleşme sağlanıncaya kadar Türkiye’de misafir nitelemesi ile geçici koruma statüsü ile barındırmaktadırlar. Bu statü, beklenmeyen ve toplu nüfus hareketlerinde izlenen bir acil durum politikasının ürünüdür. Bu uygulama uzun vadeli bir çözüm bulunana dek bir ara çözüm niteliği taşımaktadır (Poyraz, 2012: 57- 58).

Türkiye’de siyasal düzlemde Suriyeliler ile alakalı misafir kavramı kullanılmaktadır. Bu durum misafir, göçmen, mülteci, sığınmacı gibi kavramlar arasında bir karışıklığa yol açmaktadır. Erdoğan tarafından yürütülen “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum” isimli çalışmada görüşülen Suriyelilerin çok önemli bir bölümü kendilerini en çok rahatsız eden kavramın misafirlik olduğunu ve Türkiye’nin kendilerini mülteci olarak tanımasını istediklerini belirtmişlerdir (Erdoğan, 2015: 61).

Erdoğan’a göre Türk kamu kurumları ve siyasetçiler uluslararası hukukta karşılığı olabilecek ve Türkiye’ye yükümlülük getirebilecek ya da bu algıyı oluşturacak mülteci gibi kavramlardan özellikle kaçınmış, genel kullanımda sığınmacı ya da misafir kavramını tercih etmiştir (Erdoğan, 2015: 58).

Misafirlik kavramının kullanılmasının bir sebebi de siyasiler tarafından Suriyelilerin Türkiye’de kısa süreliğine misafir edileceği düşüncesi olmuştur. Siyasiler tarafından Suriye’deki iç karışıklığın kısa süreceği tahmin edilmiştir. Durum beklenenin ötesinde sürmüştür. Suriyelilerin Türkiye’ye göç ettiği tarihten beri birçok faktör, ilgili coğrafyada aktör durumuna gelmiş ve Suriyelilerin geri dönüşlerini engellemiştir. Devlet olarak Rusya, ABD, illegal örgüt olarak IŞİD ve PYD Suriye’de varlık göstermiştir. Bu

durumdan ötürü bölgede gerek ülke içine gerek ülke dışına doğru göç yaşanmıştır. Günümüzde Türkiye'nin de askeri harekâtlarla müdahale ettiği Suriye halen tansiyonu yüksek bir coğrafya olduğu için Suriyeliler ufak çapta geri dönüşler dışında ülkelerine geri dönmemiştir.

Misafirlik yaklaşımı bazı yaklaşımlara göre eleştiri almıştır. Özellikle sığınmanın evrensel bir insan hakkı olduğu varsayımını savunanlar meselenin yükler yönünden değil haklar yönünden ele alınması gerektiğini öne sürmektedirler. Bozbeyoğlu, devletlerin yurttaşları ile kuracağı ilişkide modern haklar yaklaşımı yerine himaye yaklaşımına yer verilmesinin bir sorun olduğunu ileri sürmektedir. Yazarın ileri sürdüğü bu yaklaşıma göre himaye yaklaşımı marjinalleştirici bir yaklaşımdır. İnsan hakları yaklaşımı açısından sığınma temel bir insan hakkı iken bu hak devletlerin veya hükümetlerin tercihlerine terk edilemez (Bozbeyoğlu, 2015: 77).

Geçici koruma kavramı daha önce Bosna ve Kosova'da yaşanan krizlerin ardından oluşan acil mülteci akınlarına yönelik oluşturulan bir çözüm olarak ortaya çıkmıştır. Geçici koruma planları iç savaş ve yaygınlaşmış şiddetin olduğu bölgelerden kaçan insanlara toplu halde sığınma hakkı verilmesini sağlar. Geçici korumadan yararlanan kişilere mültecilerin sahip olduğu sosyal hakların hepsi tanınmayabilmekte ya da tanınan haklar bir hak olarak değil de devletin takdirine bağlı olarak verdiği bir hizmet olarak tanınmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin sığınmacıları misafir olarak nitelemesiyle ilgili olarak bu durumun sığınmacıları uluslararası hukuk ve uluslararası kurumların korumasından yoksun bıraktığı iddia edilmektedir (Erdoğan, 2015: 58-59).

1.1.2. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda Geçici Koruma Statüsü

“Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” 04.04.2013 tarihinde TBMM Genel Kurulunda kabul edilmiş ve 11.04.2013 tarihli ve 28615 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Yabancılar, Uluslararası Koruma ve Teşkilat Yapısı olmak üzere 3 ana bölümden oluşmuştur. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü web sayfasında yer alan bilgiye göre, bu kanun vasıtasıyla:

- Uluslararası korumaya ilişkin hükümler, insan hakları standartlarına ve AB müktesebatına uygun olarak kanun düzeyinde belirlenmiştir. Söz konusu kanunla, ülkemizin uluslararası koruma alanındaki mevzuat ve uygulamaları, 1951 Cenevre Sözleşmesine uyumlu hale getirilmiş ve Sözleşmeye ülkemizin koyduğu coğrafi kısıtlama korunmuştur.
 - Kitlesel akın durumlarında sağlanacak “geçici koruma”, ilk defa kanuni dayanak kazanmıştır.
 - Kanun kapsamına giren yabancılara, toplumla hoşgörü içinde birlikte yaşamalarına yönelik, tamamen gönüllülük esasına dayalı “uyum” süreçleri belirlenecektir.
 - Göç ve uluslararası koruma alanındaki iş ve işlemleri yürütmek üzere İçişleri Bakanlığı'na bağlı “Göç İdaresi Genel Müdürlüğü” kurulmuştur.
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun yürürlüğe girmesinden önce “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” (1994 Yönetmeliği) ve diğer idari düzenlemelerle yürütülen geçici koruma, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’yla yasal dayanak kazanmıştır.

Geçici koruma rejimi, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun “Geçici Koruma” başlıklı 91 inci maddesinde şu şekilde tanımlanmaktadır:

“(1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.

(2) Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki işbirliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.”

(http://www.goc.gov.tr/icerik3/yabancilar-ve-uluslararasi-koruma-kanununda-gecici-koruma_409_558_1098).

1.2.Türkiye’de Göçle İlgili Mevzuat

Bu bölümde Türkiye’nin Göçle İlgili Tâbi Olduğu Uluslararası Mevzuat ve Türkiye’nin Göçle İlgili Ulusal Mevzuatı hakkına bilgilere yer verilecektir.

1.2.1. Türkiye’nin Göçle İlgili Tâbi Olduğu Uluslararası Mevzuat

Türkiye Cumhuriyeti’nin göç ve göçmenlikle ilgili tâbi olduğu uluslararası sözleşmeler şunlardır:

- 4 Aralık 1950 tarihli “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi”,
 - 2004/7502 karar sayılı "Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme",
 - 1979/2257 kabul tarihli 06.01.1980 tarihinde Resmî Gazete’de yayınlanan 1686 sayılı kanunla uygunluğu onaylanan “Göçmen İşçinin Hukuki Statüsü Hakkında Avrupa Sözleşmesi”
 - 05.09.1961 tarih ve 10898 sayı ile Resmî Gazete’de yayımlanan, 29.08.1961 kabul tarihli 359 Sayılı Kanunla uygun bulunmuş, Cenevre’de 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanmış "Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme"
 - 10.12.1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda ilan edilen "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi",
 - 30.11.2016 tarihli ve 6667 Sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi’dir.
- (http://www.goc.gov.tr/icerik3/sozlesmeler_327_340_341, 09.07.2018).

Türkiye Cumhuriyeti’nin göç ve göçmenlikle ilgili tâbi olduğu uluslararası anlaşmalar şunlardır:

- 21.10.2004 tarihli 5249 Sayılı Kanunla kabul edilen "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Romanya Hükümeti Arasında Kendi Vatandaşlarının ve Ülkelerinde Yasadışı Konumda Bulunan Yabancıların Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma",
- 16.10.2003 kabul tarihli 4984 sayılı kanunla kabul edilen "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Uluslararası Göç Örgütü Arasında Örgütün Türkiye’deki Hukuksal Durumu, Ayrıcalıkları ve Dokunulmazlıkları Hakkında Anlaşma",
- "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Uluslararası Göç Politikası Geliştirme Merkezi Arasında İşbirliği Anlaşması",
- 17.06.2003 tarihli 4901 Sayılı Kanunla kabul edilen "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Suriye Arap Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Yasadışı Göçmenlerin Geri Kabulüne Dair Anlaşma",

- 16.09.2004 tarihli 7822 Karar Sayılı Kanunla kabul edilen "Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı ve Belarus Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Arasında İnsan Ticareti ve Yasadışı Göç ile Mücadele Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı",
- 10.08.2010 tarihli 27668 Sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan Kanunla kabul edilen "Uluslararası Göç Örgütü Kuruluş Anlaşması".
(http://www.goc.gov.tr/icerik3/anlasmalar_327_340_342, 09.07.2018).

Türkiye Cumhuriyeti’nin göç ve göçmenlikle ilgili taraf olduğu protokoller ise şunlardır:

- "Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol"
- "Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü".
(http://www.goc.gov.tr/icerik3/protokoller_327_340_343, 09.07.2018).

1.2.2. Türkiye’de Göçle İlgili Ulusal Mevzuat

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’ne göre göçle ilgili ulusal mevzuatı oluşturan kanunlar şunlardır:

- 6458 Sayılı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu”,
- 5683 sayılı "Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun”,
- 5682 sayılı "Pasaport Kanunu”,
- 5543 sayılı "İskân Kanunu”,
- 4817 sayılı "Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun",
- 492 sayılı "Harçlar Kanunu",
- 4875 sayılı "Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu",
- 5901 sayılı "Türk Vatandaşlık Kanunu".

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’ne göre göçle ilgili ulusal mevzuatı oluşturan yönetmelikler ise şunlardır:

- 29.04.1983 tarihli "Mülteci Misafirhaneleri Yönetmeliği",
- 20.10.2006 tarihli 26325 sayılı "Türkiye’de Oturan Yabancıların Nüfus Kayıtlarının Tutulması Hakkında Yönetmelik",
- 29.08.2003 tarihli 25214 sayılı "Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği",
- 22.10.2014 tarihli 29153 sayılı “Geçici Koruma Yönetmeliği”,
- 26.04.2016 tarih ve 29695 sayılı "Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi ve Uluslararası Koruma Statüsü Sahibi Kişilerin Çalışmasına Dair Yönetmelik",
- 17.03.2016 tarihli 29656 sayılı “İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik”,
- 22.04.2014 tarihli 28980 sayılı “Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik”,
- 15.01.2016 tarih ve 8375 sayılı "Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik",

- 20.08.2003 tarihli 25205 sayılı “Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Uygulama Yönetmeliği”
- 30.11.1994 tarihli “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”.

30.11.1994 tarihli “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” üzerinde 2006/ 9938 sayılı kararla değişikliğe gidilerek güncellemeler yapılmıştır.

Konuyla ilgili bir tane Genelge vardır. Bu Genelge 16.04.2014 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanan 28974 sayılı “Geri Kabul Anlaşması ile İlgili Başbakanlık Genelgesi”dir (http://www.goc.gov.tr/icerik/ulusal-mevzuat_327_333, 09.07.2018).

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü web sitesinde konuyla ilgili yürürlüğe konmuş ilk düzenleyici belgelerden şöyle bahsedilmektedir:

Türkiye Cumhuriyeti tarafından düzenlenmiş, göçmenler, mülteciler ve sığınmacılarla ilgili ilk genel düzenleyici belge, 14 Haziran 1934 tarih ve 2510 sayılı İskân Kanunudur. Kanun, Türkiye’ye yönelik sığınma ve göç hareketleri ile ülkemize gelenlerin ülke içinde iskânlarını düzenlemektedir. 2006 yılında 2510 sayılı Kanunun yerini 5543 sayılı aynı kanun almıştır.

5543 sayılı İskân Kanunu göçmen, serbest göçmen, iskânlı göçmen, münferit göçmen ve toplu göçmen gibi çeşitli göçmen türlerini tanımlamış ise de soydaş odaklı düzenlemelerle sınırlı bir yapı öngörmektedir. Dolayısıyla bahsi geçen göçmen tanımındaki sınırlayıcı yaklaşım, günümüz koşullarında düzenli, düzensiz göç ve uluslararası koruma alanlarını içeren göç kavramından uzak kalmıştır.

Uluslararası koruma (iltica) alanına baktığımızda iç hukukumuzdaki ilk düzenleyici belgenin 1994 Yönetmeliği olarak bilinen “Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” olduğunu görmekteyiz. Söz konusu Yönetmelik, bireysel ve kitlesel olarak sığınma amacıyla Türkiye’ye gelen yabancılar için uygulanacak usul ve esasların tespit edilmesine ve görevli kuruluşların belirlenmesine ilişkin hükümlere yer vermektedir.

(http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf, 04.07.2018).

1.3. Türkiye’de İltica ile İlgilenen Kurumlar

Türkiye’de 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda bahsedildiği gibi göç ve iltica konusuyla ilgilenen kurum T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’dür. Türkiye’ye iltica edenlerden başvuruda bulunanları seçerek üçüncü ülkeye yerleştiren kurum ise Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK)’dır. Aşağıda bu iki kurumun konuyla ilgili faaliyetlerine yer verilecektir.

1.3.1. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

11.04.2013 tarihli ve 28615 sayılı Resmî Gazete de yayımlanmış 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 103 üncü maddesi gereği Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

"MADDE 103 – (1) Göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak, bu konularla ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak, yabancıların Türkiye'ye giriş ve Türkiye'de kalışları, Türkiye'den çıkışları ve sınır dışı edilmeleri, uluslararası koruma, geçici koruma ve insan ticareti mağdurlarının korunmasıyla ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. "

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 104 üncü maddesinde teşkilatın görev ve yetkileri tanımlanmıştır.

MADDE 104 – (1) Genel Müdürlüğün görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Göç alanına ilişkin, mevzuatın ve idari kapasitenin geliştirilmesi, politika ve stratejilerin belirlenmesi konularında çalışmalar yürütmek ve Bakanlar Kurulunca belirlenen politika ve stratejilerin uygulanmasını izlemek ve koordine etmek
- b) Göç Politikaları Kurulunun sekretarya hizmetlerini yürütmek, Kurul kararlarının uygulanmasını takip etmek
- c) Göçle ilgili iş ve işlemleri yürütmek
- ç) 19/9/2006 tarihli ve 5543 sayılı İskân Kanununda Bakanlığa verilen görevleri yürütmek
- d) İnsan ticareti mağdurlarının korunmasına ilişkin iş ve işlemleri yürütmek
- e) Türkiye'de bulunan vatansız kişileri tespit etmek ve bu kişilerle ilgili iş ve işlemleri yürütmek
- f) Uyum süreçlerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek
- g) Geçici korumaya ilişkin iş ve işlemleri yürütmek
- ğ) Düzensiz göçle mücadele edilebilmesi amacıyla kolluk birimleri ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak, tedbirler geliştirmek, alınan tedbirlerin uygulanmasını takip etmek
- h) Kamu kurum ve kuruluşlarının göç alanına yönelik faaliyetlerinin programlanmasına ve projelendirilmesine yardımcı olmak, proje tekliflerini değerlendirmek ve onaylamak, yürütülen çalışma ve projeleri izlemek, bu çalışma ve projelerin uluslararası standartlara uygun şekilde yürütülmesine destek vermek
- ı) Mevzuatla verilen diğer görevleri yürütmek
- (2) Genel Müdürlük, görevleriyle ilgili konularda kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği ve koordinasyonu sağlamakla yetkilidir.
- (3) Genel Müdürlüğün bu Kanun kapsamındaki her tür bilgi ve belge talebi, ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından geciktirilmeden yerine getirilir.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 106. Maddesine göre Genel Müdürlük merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatından oluşur. Kanunun 108. Maddesine göre Genel Müdürlüğe ait hizmet birimleri şunlardır:

- Yabancılar Dairesi Başkanlığı,
- Uluslararası Koruma Dairesi Başkanlığı,
- İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi Başkanlığı,
- Göç Politika ve Projeleri Dairesi Başkanlığı,
- Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı,
- Bilgi Teknolojileri Dairesi Başkanlığı,
- Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı,
- Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı,
- Hukuk Müşavirliği,
- İnsan Kaynakları Dairesi Başkanlığı,
- Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı,
- Eğitim Dairesi Başkanlığı'dır.

Genel Müdürlüğün taşra teşkilatına ait 81 İl Göç İdaresi Müdürlüğü ve bunlara bağlı 148 İlçe Göç İdaresi Müdürlüğü, Geri Gönderme Merkezleri, Kabul ve Barınma Merkezleri, İnsan Ticareti Mağdurları Barınma Evi bulunur.

Genel Müdürlüğün yurtdışı teşkilatında ise Göç Müşavirlikleri ve Göç Ateşelikleri görev yapar.

Genel Müdürlüğe bağlı olarak görev yapan sürekli kurul ve komisyonlar ise Göç Danışma Kurulu, Uluslararası Koruma Değerlendirme Komisyonu, Düzensiz Göçle Mücadele Koordinasyon Kuruludur.

(http://www.goc.gov.tr/icerik3/teskilat-semasi_273_274_281, 05.07.2018).

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Bütçesine Genel Müdürlüğün internet sayfasında şu şekilde yer verilmiştir:

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne 2017 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile 349.852.000 -TL ödenek tahsis edilmiştir. Bu ödeneğin 70.017.000-TL si personel giderleri, 8.813.000-TL si sosyal güvenlik kurumuna devlet primi giderleri, 106.016.000-TL si mal ve hizmet alım giderleri, 85.314.000-TL si cari transferler ve 79.692.000-TL si sermaye giderleri için ayrılmıştır.

2017 yılında Genel Müdürlüğümüze tahsis edilen ödeneğin 80.519.000-TL'si "uluslararası koruma başvuru sahibi, mülteci, şartlı mülteci veya ikincil koruma statüsü sahibi ile vatansız olarak tanınan kişiler"e ait Genel Sağlık Sigortası (GSS) primi ödemeleri kapsamında kullanılmak üzere tahsis edilmiştir. Ayrıca 2017 Yılında Genel Müdürlüğümüze yatırım bütçesinden 4 proje için toplam 79.692.000-TL ödenek tahsis edilmiştir. Bu projeler; İl Müdürlükleri, Merkezler ve Sığınma Evlerinin Yapılandırılması Projesi (41.692.000-TL), Göç-Net Kurumsal Bilişim Yapılandırma Projesi (19.000.000-TL), AB Projeleri (14.500.000-TL) ve Muhtelif İşler Projesi (4.500.000-TL)'dir.

Bir kamu kurumunun hâlihazırdaki uygulama ve gelecekteki hedeflerini anlayabilmek için ilgili kurumun stratejik planını incelemek faydalı olabilir. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün internet sayfasında kurumun 2017-2021 yıllarına ait stratejik planında bu çalışmanın konusu olan uluslararası koruma ile ilgili vurgulanan hedefler şunlardır:

- Ülkemizden gerek bireysel gerekse kitlesel olarak koruma talep eden yabancıların tüm iş ve işlemlerini uluslararası temel insan haklarını güvence altına alarak etkin bir şekilde gerçekleştirmek,
- Ülkemizden bireysel olarak koruma talep eden uluslararası koruma kapsamındaki yabancıların ve kitlesel olarak ülkemize gelen ve geçici koruma kapsamına alınan yabancıların iş ve işlemlerinin yürütülmesinde hız ve etkinliği artırmak,
- Uluslararası koruma ve geçici koruma kapsamındaki yabancıların kayıt edilmesi ve kimliklendirilmesini güncel gelişmeler ve ihtiyaçlar doğrultusunda sağlamak.

Plan kapsamında uluslararası korumayla ilgili stratejiler bağlamında 2017-2021 yılları arasında gerçekleştirilmesi beklenen hedefler şunlardır:

- Uluslararası koruma başvuru sahipleri ile mülakat yapan personelin etkinlik ve verimliliğinin artırılması ve uluslararası koruma statü belirleme süreçlerinin geliştirilmesi,
- Uluslararası koruma alanında statü belirleme prosedürlerine yönelik bölgesel süreç merkezlerinin kurulması,
- Yeniden yerleştirme işlemlerinin gerçekleştirilmesine yönelik GöçNet Sistemi içerisinde gerekli modülün oluşturulması,

- Menşe ülke araştırma ve raporlama faaliyetlerini geliştirerek bölgesel veya ülkesel bağlamda uzmanlaşmanın sağlanması,
 - Uluslararası koruma ve geçici koruma kapsamındaki tüm yabancıların biyometrik verilerini de içeren kayıtlarının güncellenmesi,
 - İl bazında detaylı analizler yapılarak (sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, iş bulma imkânı vb.) uluslararası koruma kapsamında bulunan yabancıların ülke geneline etkin dağılımlarının sağlanması,
 - Uluslararası koruma ve geçici koruma kapsamına alınmış yabancılara verilmekte olan kimlik belgelerinin güncel ihtiyaç ve gelişmelere cevap verecek şekilde geliştirilmesi.
- (http://www.goc.gov.tr/files/files/stratejik_plan_sitede_yay%C4%B1nlanan.pdf, 05.07.2018).

1.3.2. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) II. Dünya Savaşı sonrasında evlerinden kaçan veya evlerini kaybetmiş milyonlarca Avrupalıya yardım etmek amacıyla 1950 yılında kuruldu. BMMYK evlerinden ve ülkelerinden kaçmak zorunda kalan insanların korunmasını sağlar. Bunun için başka bir ülkeye sığınma ihtiyacı bulunan kişilerin sığınma talebinde bulunmasını sağlar. Bunun yanında sığınmacılar, mülteciler, ülkelerine geri dönenler, vatansız kişiler, kendi ülkeleri içinde yerinden edilmiş insanlar için koruma, barınak, sağlık ve eğitim alanlarında çalışma yapar. BMMYK tarafından yürütülen temel faaliyetler; kayıt ve mülteci statüsü belirleme, üçüncü ülkeye yerleştirme, koruma, eğitim, toplum güçlendirmesi ve kendi kendine yeterlilik, temel ihtiyaçların sağlanması ve nakit temelli müdahaleler, sağlıkla ilgili hizmetler, kamp koordinasyonu ve kamp yönetimi ve kamunun farkındalığını arttırmaktır (<http://www.unhcr.org/tr/genel-bakis-2>, 05.07.2018).

Kurum kapasite geliştirme amacıyla şu konularda destek sağlar:

- Ulusal makamların teknik becerilerini güçlendirmek,
- Kanunlar ve politikaların uluslararası mülteci hukukuyla uyumlu ilkeleri ve standartları içermesini güvence altına almak için yaşamaya ilişkin destek sunmak,
- Sahada uygulanmakta olan eylemlerin yasal çerçeveye tutarlılığını artırmak ve
- Mültecilerin kendi kendilerine yetebilirliğini destekleyen haklardan faydalanmalarını ve hizmetlere erişmelerini sağlamak (<http://www.unhcr.org/tr/kapasite-gelistirme>, 05.07.2018).

BMMYK mülteciler için aynı ve nakdi yardımda da bulunmaktadır. Kurumun internet sitesinde BMMYK 2016-2017 yılında mültecilere yaptığı maddi yardımı şu şekilde açıklamıştır:

BMMYK'nın Türkiye'deki kış destek programı çerçevesinde, 2016-2017 kış döneminde kent ortamlarında yaşayan mültecilere banka kartlarıyla tek seferlik nakit yardımı ve kamplarda yaşayan mülteciler ve kamp dışındaki, hassas durumda bulunan bazı mültecilere ise kışlık malzemeler sağlanmıştır. BMMYK, yarım milyondan fazla mülteciye 34 milyon ABD doları değerinde kışlık destek sağlamıştır. Bu desteğin 25,5 milyon doları kent ortamlarındaki mültecilere banka kartları aracılığıyla sağlanan nakit yardımı şeklinde, 8,5 milyon ABD doları ise kamplardaki mültecilere gıda dışı yardım malzemesi (kışlık giysiler, ısıtıcılar ve battaniyeler) olarak sağlanmıştır. BMMYK 2016 yılında kamplarda ve kamp dışındaki mülteci nüfusuna 24 milyon ABD doları değerinde gıda dışı yardım malzemesi (çadırlar, hijyen kitleri, kış desteği vb.) sağlamıştır (<http://www.unhcr.org/tr/temel-ihitiyaclar>, 05.07.2018).

BMMYK, internet sitesinde Türkiye'deki sığınmacıların barınması amaçlı kurulan kamplardaki faaliyetlerini şu şekilde aktarmaktadır:

BMMYK kayıt, kamp yönetimi, hassas durumların tespiti, koruma konusundaki diğer hususlar ve gönüllü geri dönüşü izlemek gibi alanlarda teknik yardım sağlamak amacıyla tüm kamplarda düzenli olarak varlık göstermektedir. Eğitim, sağlık, beslenme, su sanitasyonu ve alan planlama konularında da teknik destek sağlanmaktadır. (<http://www.unhcr.org/tr/kamp-destegi>, 05.07.2018).

Türk hükümeti mültecilere yönelik yardım müdahalesi yaparken, BMMYK Türk makamlarına operasyonel destek, kapasite geliştirme ve teknik tavsiye sağlar. Örgüt ülkedeki BM kuruluşlarının ve ortakların ve Türkiye'nin mültecilere yönelik müdahaleye yönelik çabalarını uluslararası yardımda tekrar ve boşluk oluşmaması için koordine eder.

Türkiye’de BMMYK’nın temel faaliyet alanları kurumun internet sitesinde şöyle açıklanmıştır:

- Birleşmiş Milletler kuruluşlarının, Türkiye’nin Suriye mülteci krizine müdahalesini desteklemek amacıyla yürüttüğü çalışmalara liderlik etmek ve koordinasyonu sağlamak,
- Uluslararası koruma ihtiyacı içindeki kişiler için Türkiye’de mevcut olan koruma ortamını ve sosyal destek mekanizmalarına erişimi güçlendirmek,
- Türk yetkililerle yakın işbirliği içerisinde çalışarak kamplarda ve kentsel alanlarda yaşayan mültecilere insani yardım sağlamak,
- Ulusal sığınma sisteminin güçlendirilmesi için kurumsal ve yasal kapasite artırma aktivitelerine destek sağlamak ve katkıda bulunmak,
- Suriyeli olmayan sığınmacıları kayıt edip, yetki alanı çerçevesindeki Mülteci Statü Belirleme işlemini gerçekleştirmek ve üçüncü ülkelerde yeniden yerleştirme ve diğer yasal yolları takip etmek (<http://www.unhcr.org/tr/turkiyede-unhcr>, 05.07.2018).

1.4. Mülteci ve Sığınmacılara Ait İstatistikler

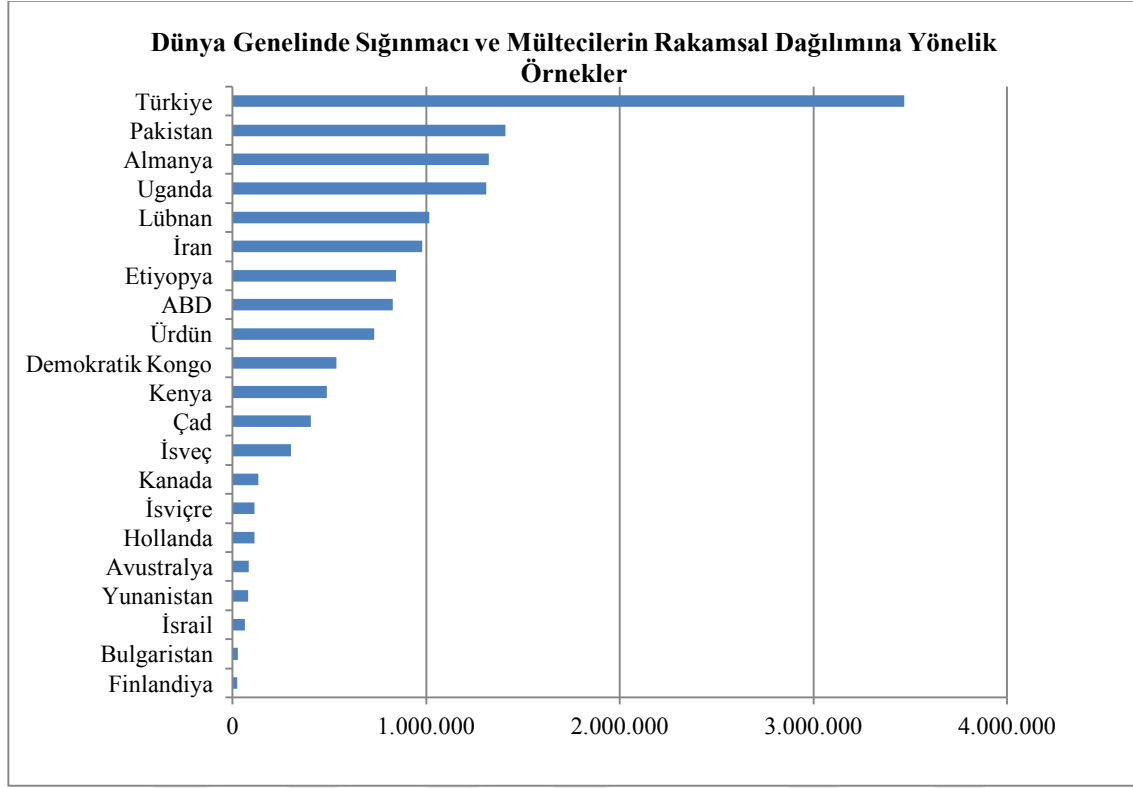
BMMYK 2017 yılı, yıl ortası verilerine göre Türkiye’de sığınmacı, mülteci ve/veya mülteci sayılabilecek durumda 3.469.871, Pakistan’da 1.410.011, Almanya’da 1.324.070, Uganda’da 1.309.664, Lübnan’da 1.016.656, İran’da 978.782, Etiyopya’da 843.181, ABD’de 828.926, Ürdün’de 733.063, Demokratik Kongo Cumhuriyeti’nde 534.850, Kenya’da 485.966, Çad’da 402.582, İsveç’te 302.853, Kanada’da 134.444, İsviçre’de 114.598, Hollanda’da 112.075, Avustralya’da 82.228, Yunanistan’da 80.144, İsrail’de 63.536, Bulgaristan’da 27.574, Finlandiya’da 23.297 kişi yaşamaktadır (<http://popstats.unhcr.org/en/overview>, 13.09.2018).

Bu verilere göre dünyada en çok sığınmacı, mülteci ve/veya mülteci sayılabilecek durumdaki kişinin Türkiye’de yaşadığı görülmektedir. BMMYK 2017 yılı, yıl ortası verilerinden yapılan çıkarıma göre dünyada en çok sığınmacı, mülteci ve/veya mülteci sayılabilecek durumda insan barındıran ülkeler sırasıyla Türkiye, Pakistan, Almanya, Uganda, Lübnan, İran, Etiyopya, ABD, Ürdün ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti’dir.

Bu çalışmanın ikinci bölümünde sığınmacılara yönelik sosyal hizmet uygulama örneklerinden bahsedilen Almanya, Lübnan, ABD, Ürdün, Kanada, Hollanda, Avustralya, İsrail, Finlandiya gibi ülkelerde sığınmacı, mülteci ve/veya mülteci sayılabilecek durumda olan kişilerin sayısı da bu ülkelerde yer alan ilgili kesimle ilgili sayısal bilgi vermek için yukarıda sunulmuştur. Bulgaristan ve Yunanistan’a ait sayısal veriler de Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üye olan iki sınır komşusu olmaları sebebiyle verilmiştir. Çünkü Türkiye’den Avrupa Birliği ülkelerine göçmek isteyen sığınmacılar ilk olarak bu

iki ülkeye uğramaktadır. Aşağıda bahsedilen bu ülkelere ait 2017 yılı ortası BMMYK verilerinden oluşturulan grafiğe yer verilmiştir.

Şekil 1. Dünya Geneline Sığınmacı ve Mültecilerin Rakamsal Dağılımına Yönelik Örnekler

Sığınmacı, mülteci ve/veya mülteci sayılabilecek durumdaki kişilerin ülkelere göre sayısal dağılımına ait örneklerle yer verdikten sonra Türkiye’de bulunan sığınmacı veya mülteci sayılabilecek durumdaki kişilerin tabiiyetine ait sayısal verilere yer verilmiştir.

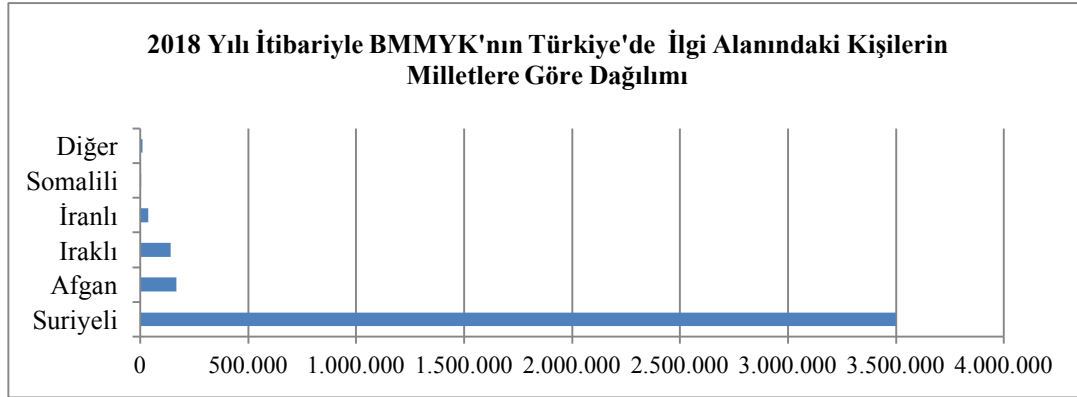
T.C. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre 2017 yılında 112.415 kişi Türkiye’de uluslararası koruma için başvuruda bulunmuştur. Başvuruda bulunan bu kitlenin köken ülkeleri başvuru yoğunluğuna göre Irak, Afganistan, İran, Somali, Pakistan, Yemen, Türkmenistan, Filistin ve Pakistan olarak sıralanabilir.

(http://www.goc.gov.tr/icerik6/uluslararasi-koruma_363_378_4712_icerik, 05.07.2018).

BMMYK’ya göre 31.05.2018 itibarıyla Türkiye’de BMMYK’nın ilgi alanında 3,9 milyon kişi bulunmaktadır. Bu kesimin 3,5 milyonu Suriyelidir. 169.000’i Afgan, 142.000’i Iraklı, 36.000’i İranlı, 5.000’i Somalili, 11.000’i ise diğer tabiiyetlere mensuptur.

Bu verilere göre Türkiye’de BMMYK’nın ilgi alanında olan kişilerin büyük çoğunluğu Suriyelidir. Aşağıda bu verilere ait grafiğe yer verilmiştir.

Şekil 2. 2018 Yılı İtibariyle BMMYK'nın Türkiye'de İlgi Alanındaki Kişilerin Milletlere Göre Dağılımı

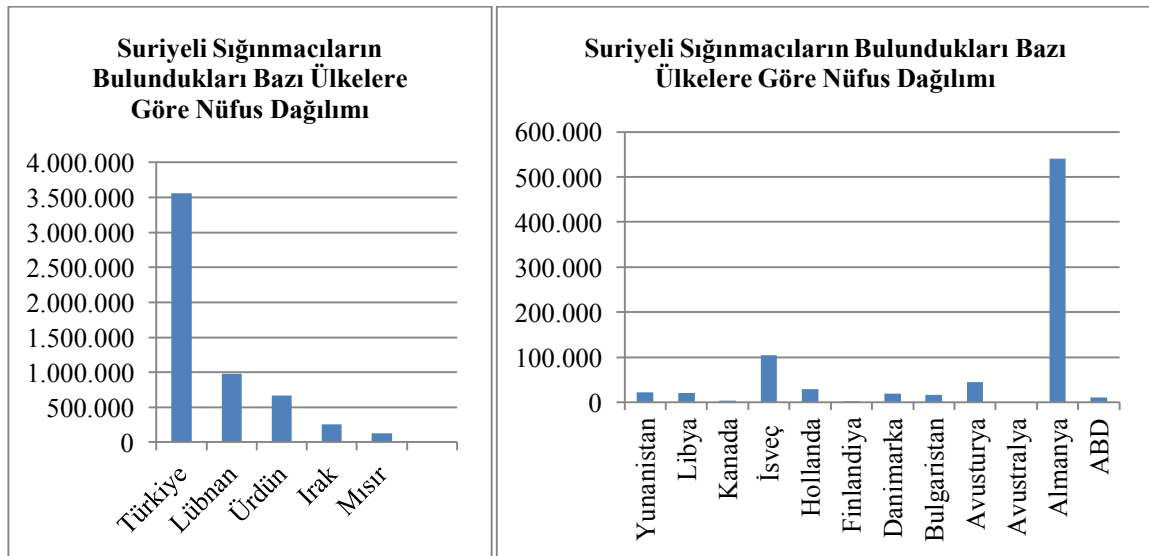
BMMYK tarafından 2018 yılında 7256 kişi üçüncü ülkeye yerleştirilmiştir. 2018 yılı BMMYK finansmanı ise 81 milyon USD'dir.

(<http://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri>, 05.07.2018).

BMMYK'nın Suriyelilerin en çok bulunduğu ülkelere ait başka bir istatistiğine göre 28.06.2018 tarihi itibariyle Türkiye'de 3.562.523 Suriyeli sığınmacı bulunurken bu rakam dünyadaki Suriyeli sığınmacı sayısının % 63.3'ünü oluşturmaktadır. Türkiye'yi 982.012 rakamıyla Lübnan, 666.596 rakamıyla Ürdün, 250.708 rakamıyla Irak, 129.507 rakamıyla Mısır izlemektedir.

BMMYK'nın 2017 yılı ortasındaki verilerine göre ABD'de 10.300, Almanya'da 540.085, Avustralya'da 562, Avusturya'da 44.551, Bulgaristan'da 16.859, Danimarka'da 19.099, Finlandiya'da 2.304, Hollanda'da 29.381, İsveç'te 105.128, Kanada'da 3.631, Libya'da 21.038, Yunanistan'da 22.417 Suriyeli sığınmacı ve mülteci bulunmaktadır.

Şekil 3. Suriyeli Sığınmacıların Bulundukları Bazı Ülkelere Göre Nüfus Dağılımı

(https://data2.unhcr.org/en/situations/syria#_ga=2.13816436.237153513.1530775616-196839824.1513019882, 05.07.2018).

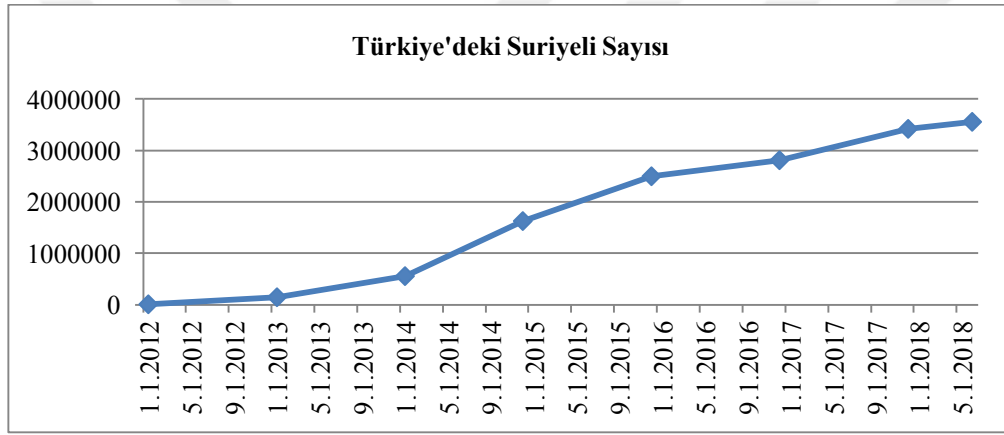
(<http://popstats.unhcr.org/en/overview>, 13.09.2018).

Suriyeli sığınmacıların bulundukları ülkelere göre nüfus dağılımı verilerinin bir kısmı 2018 yılına bir kısmı 2017 yılına ait olduğu için tablo ikiye bölünmüştür. İki farklı veri harmanlanırsa, dünyada en çok Suriyeli sığınmacı ve mültecilerin bulunduğu ülkelerden ilk beşi Türkiye, Lübnan, Ürdün, Almanya ve Irak olarak sıralanabilir. Bu beş ülkeye rakam olarak en yakın olan iki ülke yüz binin üzerinde Suriyeli sığınmacı ve mülteci bulundurmasıyla Mısır ve İsveç olmaktadır. Suriyelilerin bulunduğu diğer ülkeler ise bu rakam bandının altında kalmaktadır.

(<http://popstats.unhcr.org/en/overview>, 13.09.2018).

BMMYK'nın başka bir verisine göre Türkiye'de 15.01.2012 tarihinde 9.500 Suriyeli sığınmacı varken, 01.01.2013'te 148.441, 01.01.2014'te 559.994, 31.12.2014'te 1.622.839, 31.12.2015'te 2.503.549, 22.12.2016'da 2.814.631, 28.12.2017'de 3.424.237 28.06. 2018 itibariyle 3.562.523 Suriyeli sığınmacı kaydı vardır.

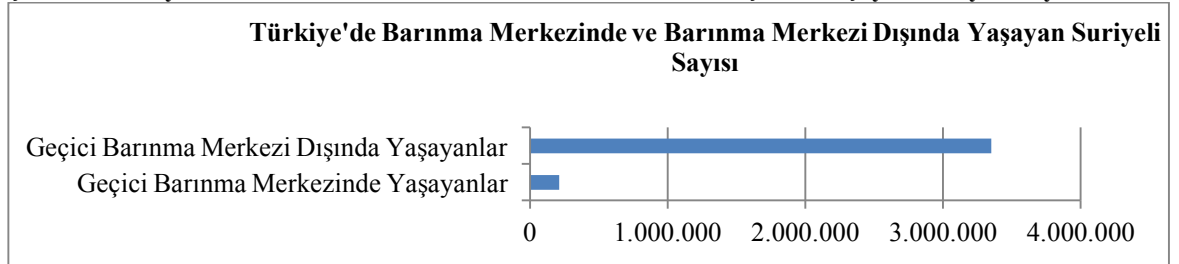
Şekil 4. Yıllara Göre Türkiye'deki Suriyeli Sayısı

(<https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/113>, 05.07.2018).

2018 yılı T.C. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verileri de BMMYK ile aynıdır. T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre Türkiye'de geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin 214.618'i geçici barınma merkezlerinde kalırken, geçici barınma merkezi dışında kalan Suriyelilerin sayısı ise 3.347.905'tir.

Şekil 5. Türkiye'de Barınma Merkezinde ve Barınma Merkezi Dışında Yaşayan Suriyeli Sayısı

T.C. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre araştırmanın yapıldığı şehir olan İstanbul'da bulunan Suriyeli sayısı 563.133'tür. Birebir formülüne göre Türkiye'den çıkış yapan Suriyeli sayısı 14.529 iken, 2014-2018 yılları arasında üçüncü ülkeye yerleştirilen Suriyeli sayısı 14.254'tür (http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713, 05.07.2018).

BÖLÜM 2: SIĞINMACILARA YÖNELİK SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

Sığınmacıların yaşadığı sorunlar ve sığınmacılara yönelik sosyal hizmet uygulamalarından bahsedilen bu bölümde ilk olarak sığınmacıların yaşadığı sorunlardan bahsedilecektir. Bu kısımda sığınmacıların yaşadığı sorunlar maddi sorunlar, psiko-sosyal sorunlar, sığınmacılara yönelik insan hakları ihlalleri, ölüm tehlikesi, ayrımcılık, yabancı düşmanlığı ve barınma sorunları gibi kategorilere ayrılmıştır.

Bu sorunlardan bahsetmenin gerekçesi sığınmacıların yaşam şartlarının daha iyi anlaşılması içindir. İlaveten sosyal hizmet disiplini insanların ve toplumların sorunlarını çözme veya sorunlarının çözümü için kendilerine yardımcı olma ve insan ve insan toplumlarının yaşam şartlarının iyileştirilmesi, insan hakları bağlamında haklarının savunulması ve sosyal adaletin sağlanması konusuna odaklandığı için bu sorun kategorilerinden bahsetmek anlamlı olacaktır.

Bu sorunlardan bahsettikten sonra dünyada sığınmacılara yönelik sosyal hizmet uygulamaları, Türkiye'de sığınmacılara yönelik sosyal hizmet uygulamaları ve sosyal hizmetin sığınmacı ve mülteciler açısından önemine değinilecektir.

Dünyada sığınmacılara yönelik sosyal hizmet uygulamalarından bahsedilirken Avustralya, Kanada, Almanya, ABD, Finlandiya, İsrail, Hollanda, Ürdün ve Lübnan örnekleri ele alınmıştır. Bu örneklerden Ürdün ve Lübnan geçmişten beri çok yoğun sığınmacı göçü aldığı için seçilmiştir. Almanya ve ABD'de yoğun sığınmacı göçü almış ülkelerden diğerleridir. Bu ülkelerle ilgili sayısal verilere mülteci ve sığınmacılara ait istatistiklerde yer verilmiştir. ABD, Avustralya ve Kanada planlı olarak göçmen aldıkları için örnek olarak alınmıştır. İsrail de göçlerle kurulmuş bir ülke olduğu için örnek olarak alınmıştır. Bunun yanında örnek alınan ülkelerin bir kısmı farklı refah sistemlerini de temsil etmektedir. ABD, Kanada, Avustralya, Almanya, Hollanda, Finlandiya gibi ülkelerin ele alınmasının bir gerekçesi de farklı sosyal refah sistemlerini temsil etmeleridir.

Türkiye'de sığınmacılara yönelik sosyal hizmet uygulamalarından bahsedilirken T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın sığınmacılara yönelik sosyal hizmet uygulamalarından, Kızılay ve Afad'ın geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik yaptığı sosyal hizmetlerden bahsedilmiştir.

Son olarak sosyal hizmetin sığınmacı ve mülteciler açısından önemi, varış ülkesindeki entegrasyon açısından ve köken ülkeye geri dönüş açısından incelenmiştir.

2.1. Sığınmacıların Yaşadığı Genel Sorunlar

Göçmen ve sığınmacılar bir ülkeye girdiklerinde çok farklı sorunlarla birden karşı karşıya kalırlar. Dil sorunu, kişinin sınırlı parasının olması ya da hiç parasının olmaması, barınacak yer bulma zorlukları, beslenme sorunları ya da beslenme alışkanlığı dışında besinler tüketmek zorunda kalmak gibi sorunlar ilk başta sayılabilir (Tomanbay, 2013: 318).

Aşağıda sığınmacıların geldikleri ülkelerde yaşadıkları sorunlar çeşitli başlıklar altında incelenecektir.

2.1.1. Maddi Sorunlar

Sığınmacı ve mülteciler tarafından en yoğun yaşanan sorunlardan biri maddi sorunlardır. Bu sorunların sebeplerinden biri göç ederken maddi kaynakları geride bırakmakken diğeri gelinen ülkede çalışma yaşamına katılamamaktır.

Sosyal hizmet açısından işsizliğin mülteci olan insanların üzerindeki fonksiyonel olmayan etkisi, kişileri üretici kesimden ayrı koyması ve ev sahibi ülkede sosyal olarak değerli bir performans ortaya koymalarını engellemesidir. Çalışma yaşamına katılmak sosyal vatandaşlık ve topluma tam katılımı yakından ilişkilidir. Göçmenlerin refah devletinde içerilmeye çalışılırken iş piyasasından dışlanması bu insanların sosyal haklara dayanan ama sosyal adalete dayanmayan farklı bir sosyal vatandaşlık durumunda bulunması anlamına gelir. Bu durum göçmenlerin toplumla bütünleşmesinin dinamiklerine zıtlık teşkil eder (Valtonen, 2008: 47).

Yeteneklerinin aşağısındaki işlerde çalıştırılan göçmenler yetenek düzeylerinin tanınmamasının oluşturduğu psikolojik etkinin yanında, düşük beceri gerektiren bu işlere eşlik eden sağlıklı olmayan fiziksel ve psiko-sosyal ortamlarla da başa çıkmak zorunda kalmaktadırlar (Mawani, 2014: 43).

Çalışma yaşamına güçlükle dâhil olabilen sığınmacılar düşük ücretlerle güvencesiz işlerde çalışabilmektedirler. Türkiye'deki mülteci işçilerle ilgili yapılan bir araştırmada, Suriye'den gelen mültecilerin aynı işleri yaptıkları Türk işçilerden daha düşük ücret aldıkları ve daha uzun saatler boyunca çalıştıkları ve çalışmalarının karşılığı ücretleri kimi zaman işverenin vermediği ya da parça parça eksik bir şekilde verdiği, Türk işçilerin de onları ücretlerin düşmesinden sorumlu tuttıkları, çoğunun sigortasız çalıştığını ya da eğitimleri olsa da eğitimlerine uygun işlerde çalışmadıkları belirtilmektedir (Akdeniz, 2014).

Çalışma yaşamına katılmalarına yönelik gerek toplumsal bazda gerek yetkililer nezdinde de ayrıma maruz kalmaktadırlar. Doğan Haber Ajansı'nda 13.10.2014'te yer alan bir habere göre:

TÜRK- İş Genel Başkanı Ergün Atalay, Suriyelilerin çalışma hayatına katılmasına karşı olduklarını açıklayarak, "Türkiye'de yeteri kadar işsiz var. İşsizlere bir çare bulalım sonra Suriyelilere bakalım. Biz önce evimizin içini halledelim. Dışındakileri daha sonra halledelim" dedi.

(http://www.dha.com.tr/turk-is-baskanindan-issizlik-cikisi_778485.html, 15.10 2015).

2.1.2. Psiko-Sosyal Sorunlar

Mültecilerin sosyal sorunlarından bahsetmek büyük bir sorun yığınınından bahsetmek demektir. Göç sebebiyle başlı başına bulundukları sosyal ağlardan bir anda kopup başka bir ülkeye adapte olmak zorunda kalan mülteciler çeşitli psiko-sosyal sorunlar yaşamaktadırlar.

Kimi zaman hazırlıklı ama özellikle zorunlu olarak gerçekleşen durumlarda hazırlıksız gerçekleşen göç süreci, göçmenleri birçok yaşamsal krizle karşı karşıya getirmektedir. Bunlardan biri de yerleşilen yerle yaşanan uyum sorunudur (Hasanoğlu, 2010: 139-

150)'da Sluzki'ye ait göç süreci modelinden Göç Sürecinin Psikogenezi ismiyle bahsetmiştir. Aşağıda göç sürecini 5 evreye ayıran bu model özetlenmiştir.

1. Hazırlık evresi
2. Göç
3. Aşırı Uyum evresi
4. Dağılma evresi
5. Bir sonraki kuşağı da içeren normal uyum evresi

Hazırlık evresi göç gerçekleşmeden önceki dönemi kapsar. Göç beklendik ya da beklenmedik şekilde ve negatif nedenlerden kaçmak ya da pozitif hedeflere ulaşmak için gerçekleşecek olabilir. Yer değiştirme ile alakalı bilinmezlikle ilgili kaygı ve korkuların ortaya çıktığı bu süreçte aile içindeki rollerde değişiklikler meydana gelebilir.

İkinci evre göç evresidir. Göç süreci kısa ya da uzun sürebilir. Göç süreci kalıcı ya da geçici olabilir, gönüllü ya da zorunlu gerçekleşmiş olabilir. Bazı göçmenler bilinmezliğe doğru yola çıkarken bazıları da gidecekleri ülkedeki hayat şartlarını önceden ayarlamış olabilir. Bazı durumlarda göç yasal olarak gerçekleşirken bazı durumlarda da yasa dışı yani kaçak olarak gerçekleşebilir.

Üçüncü evre aşırı uyum evresidir. Bu evrede göçün getirdiği tüm zorluklara odaklanmaktan ziyade temel ihtiyaçların giderilmesine motive olunur. Hâlihazırda karşılaşılan şartlar beklentileri karşılamasa da bu durum inkâr edilebilir. Yaşanan durumlar ailenin baş etme mekanizmasını aşıyorsa çeşitli kriz ve psikolojik sıkıntılar meydana gelebilir. Uyum süresi kişiden kişiye ve aileden aileye değişirken aile içinde daha baskıcı tutumlar meydana gelebilir. Bazı göçmenler bir gün geri dönme umudunda oldukları için bulundukları toplumun yaşam kurallarını içselleştirmekte zorlanabilirler. Bireylerin kabul edilme, değer görme, sevilme gibi ihtiyaçları öne çıkarken reddedilme dışlanma gibi durumlar benlik bütünlüğünü sarsabilir. Tatmin edici sosyal ilişkiler benliğe yönelik tehditleri, kaygı ve korkuları aşmakta destekçi olabilir. Tatmin edici sosyal ilişkilerin olmaması, bireylerin toplumsal yaşama katılmakta zorlanması, yalıtılmışlık duygusuna ve dışlanmaya neden olabilir. Bu durum kişilerin yoğun öfke hissetmelerine neden olabilir. Bunun sonucunda kendine yönelik nefret ya da gelinen toplumu aşırı idealize etme durumu oluşabilir.

Dördüncü evre olan dağılma evresinde çatışma ve sorunlar varlığını sürdürmektedir. Bu süreçteki göçmen aileler hem ailenin devamı sağlayabilmeli hem de yeni çevre ile işlevsel ilişki kurabilmelidir. Köken toplumda yaşarken ailede bulunan bazı kurallar yeni gelinen toplumda varlığını sürdürürken bazıları da işlevsel olmayan hale gelebilmektedir. Hangi kuralların devam edeceğini hangilerinin devam etmeyeceğini seçmek sancılı bir süreç olabilir. Özellikle yeni kültürde büyüyen çocuklar aracılığıyla bu çatışmalar alevlenebilmektedir. Çocuklar karşılaşılan yeni kültüre ve dile daha kolay uyum sağlamak ve bunun sonucunda ortaya çıkabilen kültür ve değer çatışmasından aile etkilenebilmektedir. Dışarıdan gelen değişim baskısı aileyi zorlarken, aile içindeki bazı üyelerin de rolleri değişebilir. Bazı roller bazı üyelerin topluma daha kolay adapte

olmasını sağlarken, bazı roller özellikle ev içi rolleri daha fazla üstlenen kadınların toplumdan izole olmalarına neden olabilir. Bu sebeple aile üyeleri arasında krizler doğabilir. Bu evre göçle ilgili gerçeklikle yüzleşmenin gerçekleştiğı bir evredir. Geline toplumun yabancılara yönelik tutumu hakkında farkındalık artarken terk edilen ve geride kalan ilişki ve sosyal ağların değeri anlaşılır.

Beşinci evre bir sonraki kuşağı da içeren normal uyum evresidir. Bu aşamada ilk göç eden kuşağın yüzleşmekten imtina ettiği durumlar ikinci kuşak tarafından onların önüne getirilir. İkinci kuşak gelinen toplumla daha fazla ilişkide olduğu için önceki kuşağın köken ülkeden getirdiğı değer ve geleneklerle çatışır. Köken toplumdan getirilen değerleri karşılaşılan yeni kültürle yapıcı bir şekilde sentezleyen bazı aileler gelinen topluma entegre olabilir. Eğer gelinen toplum göçmene entegrasyon için kolaylaştırıcı bazı destekler sağlarsa, göçmen yeni gelinen toplumun değerleri ile köken ülkesindeki değerlerini sentez yapıp topluma daha kolaylıkla uyum sağlayabilir (Hasanoğlu, 2010: 139-150).

Valtonen de buna benzer fikirleri dile getirmiştir. Yeni bir ülkeye yerleşmenin doğası aile içi bireysel rol paternlerini yerle bir edebilir, bu durum ekmeğı kazanma, çocuk büyütmeye ve sosyalleşmeyle bağlantılıdır. Aile üyeleri yeniden yerleşmenin getirdiğı ihtiyaçları karşılamak için yeni rol paternlerine uyum sağlamak durumundadır. Mesela kadın evin ekmeğini kazanma rolünü üstlenebilir, çocuklar yeni dili ilk öğrenen aile bireyleri olarak ailenin dış dünyayla bağlantısını sağlamada merkezi bir duruma gelebilir. Aile sisteminin işleyebilmesi için bireylerin yeni rollerine uyum sağlayıp yeni beceriler öğrenmeleri gerekir (Valtonen, 2008: 126).

Göç eden ilk jenerasyon bunu çocuklarının iyiliğı ve onların geleceğı için yaptıklarını düşünmektedir. İkinci jenerasyon ise köken kültüre belli belirsiz bağı olup onlar için yaşlıları arasında kabul almak daha önemli olduğu için yeni kültürle daha hızlı bir kültürel etkileşime geçerler (Stein'den aktaran Valtonen, 2008: 130).

Norveç'te batılı olmayan göçmenler üzerinde yapılan bir çalışmada düşük ev içi gelir, işsizlik, zayıf sosyal destek ve negatif yaşam olayları ve yaşam üzerindeki algılanan kontrol eksikliğinin psikolojik sıkıntıların görülme sıklığını arttırdığı görülmüştür (Dalgard, 2010: 128).

Göçmenlerin yaşadığı sorunlardan dile getirilmesi gereken önemli bir husus kimlik krizidir. Kümbetoğlu'na göre göçmenlerin sığındıkları devletlerin kendilerine refah ve güvenliğı yeterince sağlamaması sonucu göçmenler milliyetçi ya da din odaklı çeşitli küçük gruplarda bu şartları aramaktadırlar. Gün geçtikçe göçmen açısından biz kimiz sorusuna cevap vermek daha zor hale gelmektedir. Köken ülkeyle bağlantının kopması sonucu geçmiş ile şimdiki zaman arasındaki bağ kopmakta ve kimlik krizi yaşamaktadırlar. Bu durum kimi zaman aşırı milliyetçi kimi zaman da kimliklerinden uzak bir görüntü sergilemelerine neden olmaktadır. İster gönüllü göç eden birey olsun ister zorunlu göç eden bir birey olsun kendi köken ülkesinden kopmuş olmak bireyin kendini ifade edeceği anlam dünyasından yoksun olmaya ve kimlik sorunu yaşanmasına sebep olmaktadır (Kümbetoğlu, 2003: 296).

Kayıp ve ayrılık mültecilerin kompleks deneyimlerinin ve psiko-sosyal sorunlarının bir diğeridir. Lyons, Manion ve Carlsen'e göre kitlesel şiddet sonrası bileşik ya da çoklu kayıplar yaygındır: sevilen birinin, evin, iş yerinin, okulun, evcil hayvanın, duygusal ve fiziksel güvenliğin, günlük hayattaki konforun, geleceğe güvenin, finansal stabilitenin, adalet duygusunun, kontrolün, kimliğin, anlamın ve umudun kaybı gibi (Lyons, Manion ve Carlsen'den aktaran Valtonen, 2008: 136).

Mültecinin hayatında kendisine sunulan dar çerçevede beklemek büyük yer kaplamaktadır. İltica başvuruları kabul edilene kadar belirsiz şekilde beklemekte kendilerine tayin edilen bölge ya da gözetim merkezlerinde başvurularının kabulünü ya da Türkiye gibi Avrupa dışından gelen sığınmacılara geçici koruma sağlayan ülkelerde üçüncü bir ülkeden kabul almayı beklemektedirler. Kendilerine sağlanan kamp gibi ortamlarda zaman geçirerek hareketsiz kalmaktadırlar. Uydu illerde yaşamak durumunda bırakılan sığınmacılar ise sıklıkla imza atmak için uğradıkları ve uzaklaşamadıkları bölgelerde hareketleri kısıtlanmış şekilde yaşamaktadırlar. Dar bir sosyal alan içinde yaşayan sığınmacılar zamanla kendi içlerine kapanmakta ve izole hale gelmektedirler.

Özellikle kamplarda yaşayan sığınmacılar açısından hareket özgürlüğü kısıtlanmaktadır. Kamplarda yaşadıkları ortam çadır ve ya konteyner tarzında olmaktadır. Bu ortamlarda mahremiyetin sağlanması zor olmaktadır. Özellikle çadır kentlerde kadın ve kız çocukların tacize uğramalarına riski de bulunmaktadır. Kamp ortamlarında gruplaşmalar olabilmekte ve gruplar arası çekişmeler yaşanabilmektedir.

Kamp dışında yaşayan sığınmacılar ise sosyal destek ağlarından mahrum kalmaktadır. Çalışma imkânlarından mahrum olarak insani yardımlarla belirsizlik içinde yaşamaya çalışmaktadırlar. Sorun yaşadıklarında nereye başvuracaklarını bilememektedirler.

Kimi sığınmacılar tarafından, tanımadıkları insanlarla bir arada yaşamama ve mahremiyet isteğiyle barınma merkezleri tercih edilmemektedir. Bala'ya göre barınma merkezinde yaşayan sığınmacıların mahremiyet eksikliğine eşlik eden iş ve anlamlı aktivite eksiklikleri bu kişilerin geçmiş yaşam deneyimleri ve geleceğe yönelik bakışlarıyla bağlantılı olarak ele alınmalıdır. Bunların sonucu oluşan çaresizlik ve engellenmişlik daha önceki travmatik deneyimler ve çözülmemiş yaşla bir araya gelmektedir. Bazı mülteciler sığınma merkezlerinde kalış süreçlerini ikinci bir güçsüzlük ve izolasyon olarak deneyimlemektedir. Bir kısmı ise kısıtlanmış hayat şartları ve belirsiz gelecek, mahremiyet eksikliği ya da sosyal açıdan dışarıda kalmanın onların geçmiş deneyimlerinden kaynaklanan durumlarının iyileşmesini engellediğine inanmaktadırlar. Yıllarını ailesinden ayrı olarak geçiren mülteciler, sığınma merkezinde suçluluk, güçsüzlük ve apati hissiyle tükenmektedirler. Sığınma başvurusuna olumsuz cevap alıp buna yaptığı itiraza cevap bekleyen bazıları da sınır dışı edilme ihtimaline karşı kaygılı ve tükenmiş bir biçimde beklemektedirler (Bala, 2005: 177).

Barınma merkezinde yaşayan ya da yaşamayan sığınmacılar için sosyal dışlanma sık rastlanan bir durumdur. Mawani'ye göre sosyal dışlanma bireylerin ve grupların yaş, cinsiyet, ırk, etnik köken, göçmenlik statüsü, seksüel yönelim, sosyal sınıf gibi özelliklerinden ötürü toplumun dışında kalmalarıdır. Göçmenler bu faktörler açısından bireysel ya da sistemik anlamda sosyal dışlama riski altındadırlar. Sosyal dışlanma ruh

sağlığını eğitim, iş ve yerleşim gibi fırsatlara erişimini sınırlandırması açısından etkilemektedir. Sosyal dışlanma bireylerin benlik saygısını, hayatları üzerindeki kontrol duygusunu azaltarak kişilerin fiziksel ve ruh sağlığını etkileyen strese sebep olmaktadır (Mawani, 2014: 31-32).

Amerika, Avustralya, Kanada ve Fransa’da yapılan çalışmalar göstermektedir ki, ikinci kuşak göçmenler bile hayatlarının hepsinde ya da büyük bir kısmında ev sahibi ülkede yaşasalar da ciddi oranda sosyal dışlanma problemleriyle karşı karşıya kalmaktadırlar (Valtonen, 2008: 139).

Kadın ve erkek sığınmacıların yaşadıkları psikolojik sorunları ele alan bir çalışmada, ilgili sorunlar tablo halinde şöylece verilmiştir:

Şekil 6. Sığınmacıların Yaşadıkları Psikolojik Sorunlar

Kadın Sığınmacılar	Erkek Sığınmacılar
• Daha fazla bedensel belirtiler • Psikolojik sıkıntı yoğunluğu ve sıklığı • Duygusal patlamalar • Cinsel ilgi kaybı • Ağlama, baygınlık • Kolayca ürkme • Cinsel istismar ve şiddet • Hayatın kontrolünü kaybetmiş olma hissi ve suçluluk duyguları • Günlük aktiviteleri yerine getirmede güçlükler • Güvende hissetmeme • Göçe uyum sağlama (ailenin reisi olmak, annelik rolü, ailesini bir arada tutma isteği)	• Ayrılma bunalısının yoğunluğu ve sıklığı • Erkeklik algıları • Beklentiler • Karar verme süreçleri • Rol değişimi • Tutuculuk • Ekonomik zorluklar yaşama • Yabancıardan gelen sosyal desteği kabul etmede daha isteksizlik • Desteği veren kişiden şüphelenme • Tedavi süresinin uzun olması • Sosyal statü kaybı

Kaynak: (Demirbaş ve Tathan Bekaroğlu, 2013: 16).

İltica sürecinde; sahip olunan hakların ihlali, can güvenliği endişesi, mal ve gelir kaybı, sosyal konumun sarsılması, benlik saygısının zedelenmesi, gelecek kaygısı vb. hukuki, sosyal, psikolojik ve ekonomik sorunların farklı yoğunluklarda yaşanabildiğine dikkat çeken Güngör, bu süreçte yaşanan çok boyutlu sorunlardan bazılarını şu şekilde sıralamaktadır:

- Bedensel, zihnî ve duygusal yıpranma,
- Sınırlarda yaşanan bürokratik zorluklar,
- Yasadışı örgütler tarafından sömürülme,
- Ailelerin parçalanması,
- Yakınlarını kaybetme,
- Çaresizlik ve tükenmişlik hissi,
- Belirsizliğin yol açtığı güven bunalımı (Güngör, 2018, parag. 39).

2.1.3. Sığınmacılara Yönelik İnsan Hakları İhlalleri

Modern devletin kutsal bir araç olmaktan saptırılarak ulusun hizmetine amade kanunsuz bir ayrımcılığa dönüşmesi süreci, devletlerin istenmeyen azınlıklara karşı kitlesel bir

vatandaşlıktan çıkarma hareketi başlatmalarıyla ve böylece sınırlar arasında milyonlarca kişiden oluşan sığınmacı, sınır dışı edilmiş yabancı uyruklu insan toplulukları oluşturmaları ile birlikte tamamlanmış oldu. Sığınmacılar, azınlıklar, uyruksuz ve yersiz yurtsuz insanlar, ulus devletin eylemleri doğrultusunda oluşturulmuş olan özel insan kategorileridir (Benhabip, 2014: 64).

İnsan hakları yaklaşımı çatışma yaşamış topluluklara yönelik psikolojik ve sosyal müdahalenin rolünü anlamak için temel teşkil etmektedir. İşkence, siyasi amaçlı cinsel istismar ve toplama kamplarında gözetim, hayata ve güvenliğe tehdit teşkil etmenin yanında insanlıktan çıkarma, aşağılayıcı ve küçük düşürücü etki gösterirler. Siyasi hapisanelerde ya da toplama kamplarındaki gibi ortamlarda sıkışıp kalan mahkûmlar normalde olsa kınanacak şekillerde davranmaya zorlanabilirler ve sağ kalım sadece bir diğerini kurban ederek veya başkalarını sömürerek mümkün olabilir. Güç odakları tarafından birbirinden olumsuz seçeneklerin arasında bırakılıp zorla ihanet, ihbar ve suç ortaklığı yapmak durumunda kalabilirler (Silove, 2005: 45).

Avrupa günümüzde kendine en çok mülteci çeken coğrafyalardan biridir. Birçok göçmen Avrupa'ya gidebilmek için kaçak yolları kullanmakta ve bu serüvende kimi zaman malvarlığını kimi zaman da hayatını kaybetmektedir.

Avrupa'nın mülteci politikaları bağlamında çoktan meselenin "hümanist" yanları terkedilmiş olup, Avrupa'nın güvenlik meselelerine ağırlık verilmektedir (Okyavuz, 2005: 250). Bu durumda aslında iltica etmesini ve mülteci statüsü almasını gerektiren şartlar olduğu halde birçok insanın bundan mahrum kalmasına neden olabilir.

Bazı göçmenler sığınmacı olmak için ilgili coğrafyaya varabilse de kimi zaman giriş yapacakken geri çevrilmektedir. Bu kişiler için mülteci olabilme şartları meydana gelmiş olsa da durum değerlendirmesi yapılmadan ekonomik sebeplerle ya da toplumun dinî ve ulus kimliğini korumak amacıyla sığınmacılar geri çevrilebilmektedir. Sığınma hakkı bir insan hakkı olarak tanımlansa da bu hakkın kimi devletler tarafından kolay kolay tanınmadığı görülmektedir. Bu durum sığınmacıları kendileri için tehdit oluşturan coğrafyaya geri dönmek zorunda bırakabilmektedir.

Benhabip bu duruma yönelik etik değerlendirme yapılabilmesi için şu soruları yöneltmektedir:

Kültürel törelerimizi değiştirdiklerini düşünerek ihtiyacı olanı geri çevirmek ahlaki açıdan kabul edilebilir midir? Kültürün korunması kendini koruma bakımından meşru bir zeminde oluşturuyor mu? Çok sayıda muhtaç durumdaki kişinin topraklarımıza girişinin yaşam standartlarımızı düşmesine neden olma ihtimali, bu kişilere sığınma hakkı vermeyi reddetmemizi ahlaki olarak kabul edilebilir kılar mı? Refah düzeyinde ne oranda bir düşüş zulme uğramış muhtaç durumda ve baskı altında bulunan kişilerin girişini reddetmek için yeterli zemin olarak kabul edilebilir? (Benhabip, 2014: 46).

Bu sorular siyasi yetkililere bir insan hakkı olan sığınma hakkını tanınamaları hakkında yöneltilebilir.

2.1.4. Ölüm Tehlikesi

2015 yaz aylarında Türkiye üzerinden yoğun bir Suriyeli mülteci göçü dalgası Avrupa'ya doğru yayılmaya başlamıştır. Yunanistan'ın Kos adasına botlarla geçmeye çalışan ağırlığı

Suriyeli olan mülteciler tekne kazalarıyla bir anda kendilerine sırtını dönen dünya gündemine oturmuşlardır.

SETA isimli kurumun internet sitesinde, Güçtürk'ün 25.08.2015 tarihli yazısında, Avrupa'ya geçmeye çalışan göçmenlerin zorlu şartlarda yolculuk yaparken yaşadıkları ölüm tehlikesini bazı vakalar örnek verilerek şu şekilde dile getirilmiştir:

5 Ağustos'ta Libya açıklarında 600 kadar Afrikalıyı taşıdığı belirtilen bir gemi alabora oldu ve yaklaşık 200 kişi yaşamını yitirdi. 15 Ağustos 2015'te ise İtalya'ya ulaşmaya çalışan bir teknede bulunan 40 kişi bulundukları depoda havasızlıktan boğuldu. 18 Ağustos'ta Yunanistan'ın Kos Adası'na geçmeye çalışan Suriye uyruklu aynı aileden 5 kişi teknenin batması sonucu öldü. Aynı günlerde daha büyük bir facianın eşiğinden ise balıkçıların yardımı sayesinde dönüldü. Karaburun açıklarında 50'nin üzerinde göçmeni taşıyan şişme bir bota yaklaşan Yunan Sahil Güvenlik ekipleri, ellerindeki delici aletle botu patlatarak olay yerinden uzaklaştı. Olayı amatör kamerayla görüntüleyen Türk balıkçılar Yunan sahil güvenliğinin uzaklaşmasının ardından, patlak botun üzerinden denize düşen mültecileri kendi teknelerine alıp hayatlarını kurtardı (Güçtürk, 2015: parag.2).

İmkander'in 2015 yılı Mülteci Ölümleri Raporu'na göre 2014 yılında mültecilerin Akdeniz ve Ege'de boğulma sayısı 3.419 iken 2015 yılında bu sayı 5.509'a çıkmıştır (İmkander, 2015: 14).

Sığınma amaçlı olarak teknelerle giden bu göçmenlerin botları kimi zaman insan kaçakçılarının botun taşıyamayacağı kadar insanı bota alması veya sınır güvenliği yetkililerinin botları karaya yanaştırmaması ya da bilinçli olarak zarar vermesi yüzünden batmaktadır. Kimi zaman da bu botlar denizdeki dalgalara dayanamamaktadır.

Kara yoluyla göç etmeye çalışanlar da çatışma bölgelerindeki yollarda silahlı ya da bombalı saldırıya uğrayabilmektedir.

2.1.5. Ayrımcılık

Ölüm tehlikesini göze alıp lastik botlarla Yunanistan'a ya da İtalya'ya geçmeye çalışan bu mülteciler zorlu yolculuk sırasında eğer hayatta kalabilirlerse orada sığınma başvurusu yapmakta ve günlerce belirsizlik içinde sokaklarda yaşamaktadırlar. Kimileri Sırbistan ve Makedonya üzerinden Macaristan'a geçmeye çalışmaktadır. Sırbistan ve Makedonya ilk başta gelenlere sınırları kapatmış olsa da son kertede yığılan insanlara engel olamamıştır. Bu yüzden Macaristan'ın Sırbistan ile sınırına 175 km'lik ve 4 metre yüksekliğinde dikenli tel örmeye başlanmış Fransa ise bu duruma "Hayvanlara bile yapmıyoruz" diyerek tepki göstermiştir. Çeşitli AB ülkelerinde de bu mültecilere yönelik ırkçı saldırılar baş göstermiştir.

Buna göre AB gibi hümanist yaşam felsefesi olan bir siyasi birliğe ait coğrafyada mültecilerin yaşadığı sosyal sorunların niteliğini yansıtmaktadır.

Ekonomik olarak ve sosyal refah anlamında gelişmiş bir bölgeyi temsil eden AB özellikle 2015 yılından itibaren Suriyeli mülteciler için çekici bir odak haline gelmiş ve kitlesel göç kısa zamanda artmıştır. Fakat AB'nin tutumu bu mültecilerin Türkiye'de barındırılmasına yöneliktir. Hatta bir gazete haberinde yer aldığı gibi Almanya AB'nin iltica başvurularını değerlendirip içlerinden mültecileri seçip alacakları büyük bir kampın Türkiye'de kurulmasını teklif etmiştir

(<http://www.yenisafak.com/dunya/almanyadan-turkiyeye-kustah-teklif-2237176>, 7.09.2015).

BM ise mültecileri kendi topraklarında istemeyen AB'yi daha fazla göçmen ve mülteci alma konusunda uyarmaktadır. Bir gazete haberinde bu isteğe şöyle yer verilmiştir:

"Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Yüksek Komiseri Zeyd, uluslararası toplumu göçmenlerin haklarını korumada başarısız olmakla suçlayarak, Avrupa Birliği'ne (AB) daha fazla kişiye kapılarını açması gerektiğini savundu."
(<http://www.yenisafak.com/dunya/bmden-abye-multeci-elestirisi-2167420>, 7.09.2015).

Buna rağmen AB ülkeleri mülteci meselesiyle zorunlu olarak yüz yüze gelmeden meseleyi görmezden gelmektedir. Özellikle Suriyeli mülteciler kendi sınırlarına dayanmadan önce bu konuyla ilgili büyük yük alan Türkiye'yle yeterince dayanışmamıştır. Bu duruma bir gazete haberinde şöyle yer verilmiştir:

Avrupa Birliği üyeleri, 40 bin mülteciye ev sahipliği yapmak konusunda görüş birliğine varamadı. Türkiye'de 2 milyona yakın mülteci ağırlanırken AB ülkeleri 32 bin 256 kişi için taahhütte bulundu. Geri kalan 8 bin kişi için pazarlıklar sürecektir.
(<http://t24.com.tr/haber/ab-40-bin-suriyeliyi-nasil-yerlestirecegini-tartisiyor.303655>, 7.9.2015).

AB'nin tutumunu ele almanın sebebi AB'nin çoğu mülteci için hayal kirası olması ve bu uğurda canları pahasına oraya ulaşmaya çalışmalarına karşın AB'nin bu insanları uzaktan izleyerek inisiyatif almamasıdır. Bunun altında AB'nin çoğunluğu Suriyeli ve Müslüman ülkelere olan bu mültecilere ayrımcılık yapması bulunmaktadır. Nitekim Almanya, İngiltere gibi ülkelere ulaşmak amacıyla mültecilerin 2015 yılının Ağustos-Eylül aylarında yoğun olarak geçtiği ülke olan Macaristan'ın Başbakanı Orban şu beyanda bulunmuştur:

Bize göre ülkeler çok sayıda Müslüman göçmen kabul edebilir. Bu onların tercihidir. Biz, ülkemizde çok sayıda Müslüman nüfus istemiyoruz". "Eğer Avrupa'da 'Herkes gelsin biz herkesi alırız' şeklinde bir hayal yarattıysak bu, ahlaki çöküş olur. Durum bu değil. Ahlaki olan net şekilde 'Gelmeyin' demek. Neden Türkiye'den Avrupa'ya gelmek zorundasınız? Türkiye güvenli bir ülke orada kalın. Gelmek riskli. Biz sizin kabulünüzü garanti edemeyiz. Biz sınırı koruyacağız. Lütfen gelmeyin. Türkiye güvenli ülke. Aileniz, çocuğunuz için kalmak daha güvenli.
(<http://www.dunyabulteni.net/manset/339737/macar-basbakan-cok-sayida-musliman-istemiyoruz>, 7.09.2015).

Bir gazete haberine göre ise Slovakya ve Çek cumhuriyeti ise ülkeye Müslüman göçmen kabul etmeyeceklerini belirtmişlerdir.

(<http://www.dunyabulteni.net/haberler/338468/musliman-gocmen-istemeyen-iki-ulke>, 7.09.2015).

Buna göre çoğunluğu Müslüman olan mülteciler ayrımcılığa uğramaktadırlar.

2.1.6. Yabancı Düşmanlığı

Sığınma arayan kişilerin özellikle yasadışı göç yollarını kullanması geldikleri toplumda kuşku ve düşmanlıkla karşılaşmalarına neden olabilmektedir. Yerleştikleri toplumdan gelen tepkiler, önyargı ve ayrımcılıktan fiziki saldırganlığa kadar geniş bir yelpazede kendini göstermektedir. Yerleşilen toplumda düşmanlığa maruz kalmak sığınmacıların güvensizliğini arttırmaktadır (BMMYK, 1997: 202-203).

Sığınmacılar yerleşik halk tarafından, işlerinin elinden alınması, maddi kaynakların paylaşılması, sığınmacıların geldikleri bölgelerde kiralara yükselmesi, yerleşik kültür için tehdit oluşturdukları gibi sebeplerle ayrımcılık, dışlanma ya da düşmanlığa varan tutumlarla karşılaşmaktadırlar. Ünal tarafından yapılan bir çalışmada Türkiye'de internette Suriyeli sığınmacılar hakkında yapılan yorumlar incelenmiş ve bu sığınmacıların ulusal güvenliği, ülkedeki düzeni tehdit ettiğine yönelik söylemlerin ve ekonomik kaynakların sığınmacılarla paylaşılmasından duyulan rahatsızlıktan kaynaklanan ırkçı, etnik açıdan ayrımcı ve düşmanca tutumların var olduğu söylemlerin yaygın olduğu belirtilmiştir (Ünal, 2014).

Bu düşmanca tutumlarda medyanın da sığınmacılara yönelik yaklaşımı rol oynamaktadır. Mülteci-der genel başkanı bu durumu şöyle yorumlamaktadır:

Mülteciler medyada zavallı insanlar, kaçaklar, suça karışanlar, problemlili insanlar, ülkeye sıkıntı veren, suç oranlarını yükselten, kâtil, tecavüzçü, hırsız şeklinde sunulduğunda kamuoyunun mülteciler hakkındaki genel algısı bu şekilde oluşuyor maalesef. Bu da ayrımcı, yabancı/mülteci düşmanı, nefret içeren söylemlerin yayılmasına neden oluyor. (Erçoban, 2014, parag.3).

Doğan'ın medyada Suriyelilerle ilgili yapılan haberleri nefret söylemi açısından ele aldığı çalışmasında, Suriyeli sığınmacılar hakkında yapılan haberlerin çoğunun asayiş açısından ele alındığı, haberlerde güvenlik vurgusunun ön plana çıkarıldığına yer verilmiştir. Suriyelilere yönelik saldırılar bireysel düzeyde ele alınmış ve olaylar sosyal ve siyasal boyutlarından koparılmıştır. Bu çalışmaya göre Suriyelilere ilişkin saldırılar meşrulaştıracak nedensellik bağlarıyla sunulurak Suriyeli sığınmacıların sırtına yüklenmiştir. Ayrıca Suriyeliler hakkında enformasyon düzeyindeki iddialar gerçek bilgi gibi verilmektedir; mesela grip salgınının Suriyeli gripi olarak verilmesi gibi. Bu çalışmaya göre medyadaki bu gibi durumlar Suriyeli sığınmacılara yönelik nefret söylemini körüklemektedir (Doğan, 2015).

Sığınmacı ve mültecilere yönelik düşmanca tutuma yönelik örnekler Avrupa'da da yaşanmaktadır. Aşağıda bu konuyla ilgili bazı gazete haberlerine yer verilmiştir.

"Avrupa'ya sığınan yabancıların yüzde 30'unu barındıran Almanya'da, mültecilerin yoğun olarak bulunduğu bölgelerde göçmen karşıtı yürüyüşler artmakta ve mültecilerin kaldığı çadır kentlere saldırılar düzenlenmiştir. 2015 yılı Temmuz ayında İtalya'nın kuzeyinde düzenlenen gösteride de eylemciler henüz kullanılmayan bir mülteci yurdunun eşyalarını ateşe vermişti." (<http://setav.org.tr/avrupanın-olumcul-mul-teci-politikasi/yorum/27102>, 7.09.2015).

İki farklı gazete haberinde de sığınmacılara yönelik yabancı düşmanlığından kaynaklanan saldırıya şöyle yer verilmiştir:

Almanya'nın Leipzig kentinde sığınmacılar için hazırlanan geçici yurt binasına molotof kokteyli atıldığı belirtildi. Alman polisi, olay yerine gelen itfaiye ekiplerinin yangını hemen kontrol altına aldığını ve yurttaki şu anda kalan kimse olmadığı için sadece maddi hasar meydana geldiğini duyurdu. (<http://www.yenisafak.com/dunya/almanya-da-mul-tecilere-molotoflu-saldiri-2236248>, 7.09.2015).

Avrupa'daki mülteci akını nedeniyle Almanya'da başlayan Neo-Nazi saldırıları Danimarka'ya da sıçradı. Ülkenin Djursland bölgesindeki Trustrup mülteci kampına yapılan molotoflu saldırıda araçlar yakıldı, binanın duvarlarına gamalı haç çizildi. Neo Nazi kuruluşu Danimarka Ulusal Sosyalist Birliği (DNSB) üyeleri tarafından gerçekleştirildiği sanılan

saldırı sırasında binanın garaj bölümündeki duvara sprej boya ile “DNSB- İLK UYARI” yazıldı
(<http://www.milliyet.com.tr/neo-nazi-saldirilari-danimarka-ya/dunya/detay/2108638/default.htm>, 7.09.2015).

Yabancı düşmanlığını körükleyen bir sebep hükümetler ve siyasi muhalefetin tutumudur. Sığınmacı ve mülteciler çoğu zaman seçim kampanyalarının ve seçilmeyle ilgili pazarlıkların nesnesi olmaktadır.

Hükümetler ve muhalefet partileri seçmen desteğini arttırmak amacıyla milliyetçilik ve yabancı düşmanlığı duygularını okşamakta, ülkenin yaşadığı sorunlarla ilgili sebep olarak mültecilerle diğer yabancıları gösterebilmektedirler (BMMYK, 1997).

Bu durum ilgili siyasi fraksiyonların seçmenleri ve ya sempatizanları üzerinde etki yapmakta ve sığınmacı ve mültecilerin en azından ötekileştirilmesine sebep olmaktadır. Bu açıdan yerli halk ve sığınmacılar arasında anlaşmazlık oluşturan en ufak bir kıvılcım, sığınmacıların toplumun bazı kesimlerin şiddetine uğrayabilmesine neden olmaktadır.

Polis Akademisi adına (Taştan vd., 2017) hazırlanan bir raporda, Türkiye’de Suriyelilerle ilgili önyargıların gerçekliğini inceleyen bir araştırma yayınlanmıştır. Bu araştırmaya göre toplumda Türkiye’deki işsizlik oranları Suriyeliler nedeniyle arttığı, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına yönelik sosyal yardımlar Suriyeliler nedeniyle azaldığı, Suriyelilerin Türkiye ekonomisine zarar verdiği, Suriyelilerin asayiş sorunlarına yol açtığı, Suriyeliler yüzünden sağlık ve hizmetlerindeki kalitenin düştüğü yönünde önyargıların bulunduğu ama bu önyargıların incelediğinde gerçeği yansıtmadığı belirtilmiştir (Taştan vd., 2017).

Güngör (2016) Türkiye’de mülteci davranışı ve toplumsal etkilerini analiz ettiği bir panele ait video yayında, Türkiye’de sığınmacılar ve Türk toplumunun etkileşimini mültecilerin sorunlarından yola çıkarak şöyle yorumlamıştır:

Mültecilerin çok çeşitli ve yoğun problemlerine ilave olarak geldikleri ülkenin diline ve kültürüne yabancı olmaları yanında kabul görmeme, dışlanma, horlanma gibi psiko-sosyal problemlerle baş etmesi kolay bir sınav değildir. Keza, ekonomik ve siyasi istikrarı bozma potansiyeli sebebiyle toplumun da mültecilere hak temelinde ve insanlık onuruna yaraşır şekilde davranmaları da kolay olmamaktadır

(<https://www.youtube.com/watch?v=3FGU4qOUYMc>, 19:30-20:30).

Ev kiralari ve günlük tüketim maddeleri başta olmak üzere pahalılığa yol açma, işsizliği artırma, kazanılırken destek vermedikleri sosyal refahtan haksız yere pay alma, aile saadetini bozma, ülke ve toplum güvenliğini tehlikeye atma gibi gerekçelerle toplumun mültecilere karşı olumsuz duygular beslemeden hak ve haysiyet zemininde mültecileri benimseyebilmesi de kolay bir mesele değildir

(<https://www.youtube.com/watch?v=3FGU4qOUYMc>, 25:56-26:35).

Batı ülkelerinde mültecilere reva görülen insanlık dışı muamelelerin Türkiye’de görülmemesi, 3 milyona yakın devasa mülteci varlığına rağmen ferdî bir kaç olay dışında bir çatışma yaşanmaması, hem Türkiye toplumunun hem de Suriyeli mültecilerin 5 yıl boyunca sınavı başarıyla verdiğinin somut ifadesidir

(<https://www.youtube.com/watch?v=3FGU4qOUYMc>, 24:00-25:00).

2.1.7. Barınma Sorunları

Türkiye'ye göç eden Suriyelilerin azınlık bir kısmı barınma merkezlerinde yaşarken kalan kısmı kiraladıkları ya da satın aldıkları evlere yerleşmiştir. Kiralık evde oturmak daha yaygındır. Bazı bölgelerde Suriyelilerden gelen talebi karşılamak için kömürlük ya da ahır gibi yerlerin yerel halk tarafından Suriyelilere kiraya verildiğine yönelik iddialar bulunmaktadır. Yerel halk Suriyelilerin gelmesi ile beraber ev kiralalarının arttığını dile getirmektedir. Bazı çalışmalarda Suriyelilerin verdikleri yüksek kiraya karşılık kötü şartlardaki evlerde yaşadıklarından bahsedilmektedir.

İstanbul'un bir bölgesinde yaşayan Suriyeli 55 aile ve 248 birey üzerinde yapılan bir araştırmada ziyaret edilen 51 ev "Problem Sınıflama Listesi Çevresel Alanı" ile değerlendirildiğinde evlerin tamamında şu sorunlar görülmüştür;

- Gelirin düşük olması,
- Sadece temel gereksinimleri satın alabilme,
- Yaşanılan alanın kirli olması,
- Besinlerin saklanması yetersizlik,
- Kötü kokular,
- Temiz su sağlamada güçlük,
- Kanalizasyon kullanımında güçlük,
- Isıtma ve soğutmanın yetersiz olması,
- Bina giriş çıkışlarının yetersiz olması,
- Yaşanılan alanın dağınık ve kalabalık olması.

Evlerin %63,7'sinde böcek, kemiriciler, %95,6'sında ise küf vardır. Çocukların %16,1'inin bir enfeksiyon hastalığı olduğu belirlenmiştir (Esin vd, 2014).

2.2. Dünyada Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları

Bu bölümde International Federation of Social Workers (IFSW) isimli dünya genelinde sosyal çalışmacıları bir araya getiren kurumun sığınmacılara yönelik sosyal hizmet konusundaki beyanlarına yer verilecektir.

Guardian gazetesinde bulunan bir habere göre, International Federation of Social Workers (IFSW) başkanı Ruth Stark, sosyal hizmet mesleğinin hayatlarında değişimler olan insanlara yardım etmek için var olduğunu ve mültecilerin hayal edilebilecek en travmatik değişikliklerden bazılarını yaşadığını belirtmektedir. Değişimin duygusal travması, sosyal çalışmacıların hakkında çok fazla şey bildiği bir durumdur. Stark'a göre 2017 yılında sadece bir günde 12.000 mülteci akınına uğrayan Münih'teki sosyal çalışma rolü, mültecilerin sağlık hizmetlerine erişmelerine, aile üyelerini yeniden bir araya getirmelerine ve gönüllülerin Almanca öğretmesine yardımcı olmayı da içeriyor. Stark'ın dediği gibi, bu sosyal çalışma "yeni topluluklara yerleştirme ve bu toplulukların birbirine nasıl uyum sağlayacağı hakkındadır." Kriz, sosyal hizmetteki çatışmayı gündeme getirmiştir: sosyal hizmetin sosyal değişim için ya da kontrol için bir güç olup olmadığı. Stark'a göre daha fazla insan uzun vadede yerleştikçe, sosyal hizmet, toplulukları

bütünleştirmede ve insanların içinden geçtikleri şeylerle uzlaşmaya yardımcı olmada hayati öneme sahip olacaktır.

(<https://www.theguardian.com/social-care-network/2016/mar/15/social-work-refugee-crisis>, 24.03.2018).

Dünyada sığınmacı ve mültecilere yönelik sosyal hizmetin önemi hakkında IFSW'nin Hong Kong 21-23 Temmuz 1998 Genel Kurul Toplantısında onaylanan bildirgeden alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

IFSW, mültecilerle ilgili çalışmalarda sosyal hizmet uzmanlarının bilgi sahibi olması gereken temel alanlarının şunlar olduğuna inanmaktadır:

- Kökten ayrılma ve kayıp,
- Sıkıntı ve zulüm travmasıyla ilgili bilgi,
- Yerinden edilmeye yol açan dünya şartları ve kültürel etkenlerle ilgili bilgi,
- Yabancı düşmanlığının ev sahibi toplumdaki etkileri hakkında bilgi,
- Mülteciler için politika ve çok boyutlu sosyal hizmet programlarının formüle edilmesinde etik ilke ve bilgiler (<http://ifsw.org/policies/refugees/>, 8.05.2018).

IFSW, mültecilerin ekonomik entegrasyon ve adaptasyona ihtiyaç duyduklarını kabul etmekte, bu nedenle mültecilerin kendi kendine yeterli olmalarına yardımcı olmak için yeniden yerleşim hedefinin üzerinde durmaktadır. Sosyal çalışmacı için bu hedef, uzun vadeli bağımlılık oluşturmada temel ihtiyaçların karşılanması konusunda beceri istemektedir (<http://ifsw.org/policies/refugees/>, 8.05.2018).

IFSW, yeniden yerleşimden sonra, geçmişte yaşanan rahatsızlıkların uyum sorunlarına neden olabileceğini belirtmektedir. Hedefler psiko-sosyal açıdan kavramsallaştırılabilir:

- Kişisel kimliğin korunması / restorasyonu ve varoluşun sürekliliğini içeren; moral bakım /inşa;
- Bireysel potansiyelin gelişimi.

Psiko-sosyal hedeflerin, aşağıdakileri yansıtan programlarla gerçekleştirilmesi daha olasıdır:

- Mültecilere kendilerine ve ev sahibi ülkelere atıfta bulunarak kültürel olarak duyarlı ve ilgili cevaplar;
 - Mültecilerin programlara katılımı ve görev planlaması ve başarısı;
 - Tüm faaliyetlerin şiddet deneyimi ile bir araya getirilmiş olabilecek ayrılık ve kayıp bağlamında gerçekleştiğinin bilincinde olmak.
- (<http://ifsw.org/policies/refugees/>, 8.05.2018).

IFSW, çözüm ya da yeniden yerleşimden önceki pratik hizmetlerin şunları içermesini tavsiye etmektedir: Kültürel yönelim; yetişkinler için okuma yazma; dil eğitimi; sağlık hizmeti; istihdam beklentilerini artırmak için beceri geliştirme; aile hayatı eğitimi; çocuk bakımı ve eğitimi; kreatif yeteneklerin geliştirilmesi; dinlenme tesisleri; refakatsiz kadınlar ve çocuklar, yaşlılar, engelliler gibi özel veya savunmasız gruplar için özel

hizmetler; gönüllü geri dönüş için mültecilere yeniden uyum konusunda danışmanlık da dâhil olmak üzere danışmanlık (<http://ifsw.org/policies/refugees/>, 8.05.2018).

IFSW, yerleşim veya yeniden yerleşim hedefine ulaşıldıktan sonra, düzenlemeyi kolaylaştırmak için etik açıdan hassas bir hizmetin gerekli olduğuna inanmaktadır. Bu hizmetler şunları içerir: Kültürel kimliğin korunması için aynı etnik gruba mensup insanlara makul yakınlık sağlayan bir politikaya dayalı konut sağlanması; dil eğitimi; kariyer danışmanlığı; mesleki eğitim; sosyal izolasyon hissini azaltmak için sosyal tesisler ve rekreasyon tesisleri; kendi kendine yardım gruplarının kolaylaştırılması; sağlık hizmeti; gelir yardımı; refakatsiz reşit olmayanlar için, kültürün kendi kimliğinin önemli bir unsuru olarak sürdürülmesinin önemini kabul eden çocuk bakım politikasına dayanan hükümler; mülteci nüfusu dahil, aynı etnik gruptan alınan para-profesyonellerinin kullanımı; tercüme hizmetleri; belirli ruh sağlığı programları; danışmanlık hizmetleri; aile birleşimi politikaları kapsamında mültecilere katılan akrabalar için hükümler; halk eğitim programları (<http://ifsw.org/policies/refugees/>, 8.05.2018).

IFSW, mültecilerin ev sahibi kültürle birleşmesi beklenirken, asimilasyon yerine çoğulcu bir toplumda birlikte yaşama veya bütünleşme ilkesini desteklemektedir (<http://ifsw.org/policies/refugees/>, 8.05.2018).

IFSW sosyal hizmet çalışanları açısından uluslararası alanda söz sahibi olan bir kuruluştur. IFSW'nin mültecilere yönelik sosyal hizmetlerle ilgili beyanlarına yukarıda yer verilmiştir. Aşağıda sığınmacı ve mültecilere yönelik sosyal hizmet uygulamaları konusunda çeşitli ülkeler hakkında toplanan bilgilere yer verilecektir.

2.2.1. Avustralya

Avustralya göçe aşina olan bir devlettir. Avustralya'da göç ve mültecilik için çeşitli kurumlar devrededir. Bu bölümde Avustralya Devleti Sosyal Hizmetler Departmanı Yerleşme Hizmetleri Bölümü tarafından sağlanan yerleştirme hizmetlerine yer verilmiştir.

Avustralya Kültür Oryantasyonu (Australian Cultural Orientation): Bu beş günlük atölye, Avustralya'ya gitmeden önce ailelere sunulmaktadır. Bu program, karantina yasaları ve varışta neler beklenmesi gerektiği hakkında bilgiler de dâhil olmak üzere Avustralya'ya seyahat hakkında pratik tavsiyeler sunmaktadır. Programın temel amaçları şunlardır:

- Yerleşim sürecini tanımlamak ve varış sonrası yerleşim hizmetleri hakkında pratik bilgiler vermek ve bunlara nasıl erişileceğini öğretmek,
- Avustralya'da yaşamın gerçekçi bir resmini sunmak,
- Avustralya'ya gelindiğinde İngilizce dil eğitimini teşvik etmek,
- Katılımcılara kendi kendine yeterlilik elde etmek için gerekli temel becerileri sağlamak,
- Katılımcılara ilk yerleşim sorunları ve kültürel, sosyal ve ekonomik uyumun farklı aşamalarını ele almak için gerekli araçları sağlamak. Bu, Avustralya yasaları ve normları hakkında bilgi içerir.

(<https://www.dss.gov.au/settlement-services/programs-policy/the-australian-cultural-orientation-ausco-program>, 11.07.2018).

İnsani Yerleşim Programı (Humanitarian Settlement Program): İnsani Yerleşim Programı (HSP), yardımcı olduğu insanlara, Avustralya toplumunun kendine güvenen ve aktif üyeleri olmak için ihtiyaç duydukları bilgi ve becerileri geliştirmeleri için destek sağlamaktadır. HSP servis sağlayıcıları, hizmet verdikleri insanlar ile birlikte ihtiyaçlarını ve hedeflerini belirlemek ve bireysel bir vaka yönetim planı geliştirmek için çalışır. Hizmet sağlayıcılar, hizmet verdikleri kişileri şu sonuçlara ulaşmak için desteklemektedir:

- İş
- Eğitim ve öğretim
- Konut
- Fiziksel ve ruhsal sağlık ve esenlik
- Para yönetimi
- Topluluk katılımı ve ağ iletişimi
- Aile işleyişi ve sosyal destek
- Adalet
- Dil hizmetleri

(<https://www.dss.gov.au/settlement-services/programs-policy/settlement-services/humanitarian-settlement-program>, 11.07.2018).

HSP kapsamındaki Uzmanlaşmış ve Yoğun Hizmetler (Specialised and Intensive Services): Avustralya'ya geldikten sonra beş yıla kadar, karmaşık ihtiyaçlara (diğer yerleşim hizmetleri tarafından karşılanmamış) sahip uygun insani yardım sahiplerine verilebilir.

Yerleşme Hibeleri (Settlement Grants): Yerleşim Hibeleri, Avustralya'daki ilk beş yıllarında hem geçici hem de diğer kalıcı göçmenleri desteklemek için verilen Avustralya Hükümeti çözüm hizmetleri paketinin temel hibe programıdır. Yerleşim Hibeleri, sosyal ve ekonomik katılımı, kişisel refahı, bağımsızlığı ve toplum bağlılığını teşvik etmeye odaklanmaktadır.

(<https://www.dss.gov.au/our-responsibilities/settlement-services/programs-policy/settlement-services/settlement-grants-program>, 10.07.2018).

Avustralya'da Bir Yaşamın Başlaması (Beginning a Life in Australia): Avustralya'da Bir Hayata Başlamak kitapçığı Avustralya'ya yeni gelen göçmenlere ve yardımseverlere verilmektedir. Bu kitapçık göçmenler, yardımseverler, sponsorlar ve hizmet sağlayıcılar için yararlı ulusal, eyalet / bölge ve yerel çapta yerleşim bilgileri sağlar. Bu bilgiye İngilizce ve 37 topluluk dilinde erişilebilir.

Ücretsiz Tercümanlık Servisi (Free Interpreting Service): Ücretsiz Tercümanlık Servisi, öncelikli olarak, İngilizcesi yeterli olmayan kişilerin hükümetten fon almayan kuruluşlara erişimini sağlar. Ücretsiz Tercümanlık Servisi, Sosyal Hizmetler Dairesi adına TIS National tarafından teslim edilir.

Aşağıdaki gruplar, Medicare kartına sahip olan Avustralya'daki herkese hizmet vermek için Ücretsiz Tercümanlık Hizmetine erişebilir:

- Özel tıp pratisyenleri
- Eczaneler
- Hükümet dışı kuruluşlar
- Emlak acenteleri
- Yerel yönetim yetkilileri
- Sendikalar
- Milletvekilleri

(<https://www.dss.gov.au/our-responsibilities/settlement-services/programs-policy/settle-in-australia/help-with-english/free-interpreting-service>, 10.07.2018).

Serbest Tercüme Hizmeti (Free Translating Service): Ücretsiz Tercüme Hizmeti, Avustralya'ya kalıcı olarak yerleşen insanların, istihdama, eğitime ve topluma katılımını desteklemek için sağlanmaktadır.

Kalıcı olarak yerleşenler ya da geçici vize sahiplerinin uygun vize başvuru tarihinin ilk iki yılında İngilizceye çevrilmiş on adede kadar uygun dokümana sahip olabilir.

Göç çevirmenleri, Sosyal Hizmetler Dairesi adına ücretsiz tercüme hizmeti vermektedir.

Ücretsiz Tercüme Hizmeti için başvurular, Free Translating Service web sitesinde yapılır. Web sitesinin kullanımı kolaydır ve İngilizce, Arapça, Farsça ve Basitleştirilmiş Çince dillerinde kullanılabilir.

(<https://www.dss.gov.au/our-responsibilities/settlement-services/programs-policy/settle-in-australia/help-with-english/free-translating-service>, 10.07.2018).

HSP, diğer yerleşim hizmetleri ve ana hizmetlerle birlikte çalışmak üzere tasarlanmıştır. Danışanların İngilizce öğrenmelerine ve bu alanlarda olumlu sonuçların Avustralya yaşamına entegre olmalarına yardımcı olmaları için gerekli eğitim ve istihdam becerilerini kazanmalarına yardımcı olma üzerinde yoğun bir şekilde odaklanmaktadır.

HSP, İnsani Yerleşme Hizmetleri (HSS) ve Karmaşık Vaka Desteği (CCS) programlarını 30 Ekim 2017'de değiştirmiştir.

(<https://www.dss.gov.au/settlement-services/programs-policy/settlement-services/humanitarian-settlement-program>, 11.07.2018).

HSP kapsamında sağlanan hizmetler

HSP vaka yöneticileri, ihtiyaçlarını değerlendirmek için danışanları ile birlikte çalışır ve bireyselleştirilmiş vaka yönetimi planlarının geliştirilmesi yoluyla bu ihtiyaçları karşılamak için özel bir hizmet paketi sunar.

HSP hizmetleri iki geniş kategoriye ayrılmıştır: Acil ve Vakıf. Hizmetler ihtiyaca göre teslim edildiğinden, tüm hizmet alanlar için tüm hizmetler gerekmeyecektir.

Acil hizmetler

Acil servisler, göçmenlerin Avustralya'ya gelişinden sonra insani yardım girişimlerine erken pratik destek sağlar:

- Havalimanı alımı,
- Varışta konaklama ve bilgi girişi,
- Başlangıç gıda ve temel ürün paketi sağlanması,
- Centrelink (sosyal güvenlik ödeme ve hizmetlerinin verildiği program) Medicare (ulusal sağlık sigortası) ve bir bankaya kayıt olma konusunda yardım,
- Acil sağlık ihtiyaçlarının ele alınması,
- Acil durumlarda yapılması gerekenler ve tercümanlık hizmetlerine nasıl erişileceği,
- Yerel hizmetlere yönlendirme.

Vakıf hizmetleri

Vakıf hizmetleri, danışanların vaka yönetim planlarında belirlenen yerleşim sonuçlarına ulaşmalarına yardımcı olur. Hizmetler şunları içerir:

- Danışanların Avustralya'nın yaşam tarzı ve değerleri hakkında bilgi birikimine sahip olması için bir oryantasyon programı,
- Uzun vadeli konaklamaya yardım,
- Sağlık ve aile destek hizmetleri de dâhil olmak üzere ana hizmetlere erişim desteği,
- Danışanlar ve yerel topluluk grupları ve etkinlikleriyle bağlantı kurulması,
- Yetişkin Göçmen İngilizce Programı'na (AMEP) kayıt olma ve derslere katılma,
- İlgili eğitime kayıt olma ve varış öncesi yetenek ve yeterliliklerin tanınmasına yardımcı olunması,
- İstihdam hizmetleri ile ilgilenmek, istihdam stratejileri uygulamak ve bir iş kurmak için destek hizmetlerine erişmek için yardım.

HSP servis sağlayıcıları, çevrimiçi olarak hizmet veremeyen uygun Free Translating Service (FTS) talep eden danışanlar için başvuruların yapılmasını da kolaylaştırabilir.

Uzmanlaşmış ve Yoğun Hizmetler

Uzmanlaşmış ve Yoğun Hizmetler (SIS), olağanüstü veya karmaşık gereksinimlere sahip danışanlara ek destek sunan HSP'nin bir bileşenidir.

Sosyal Hizmetler Dairesi (DSS), bir bireyin hizmetine başlamadan önce SIS için bir başvuru almalı ve onaylamalıdır. Halkın herhangi bir üyesi, HSP SIS sevk formunu doldurarak bir kişi hakkında SIS için başvurabilir.

Mevcut HSP hizmet alanları için, SIS daha yoğun bir vaka yönetimi desteği sağlar. Mevcut HSP danışanı olmayan bireyler için, SIS, yoğun vaka yönetimi desteğine ve ihtiyaca göre kapsamlı HSP vakıf hizmetlerine erişim sunmaktadır.

Kişilerin SIS aldıkları zamanın uzunluğu, bireysel ihtiyaçlara göre değişebilir. Bununla birlikte, çoğu kişi için, altı aya kadar kısa süreli bir müdahale olması muhtemeldir.

(<https://www.dss.gov.au/settlement-services/programs-policy/settlement-services>, 28.04.2018)

<https://www.dss.gov.au/settlement-and-multicultural-affairs/programs-policy/settlement-services/humanitarian-settlement-program>, 28.04.2018).

Avustralya’da sığınmacı ve mültecilere yönelik sosyal hizmet hakkında Australian Association of Social Workers cemiyetinin dokümanından yapılan özetlemeye göre sığınmacı ve mültecilere yönelik sosyal hizmet uygulama alanı şunları içerir:

Güç Temelli Kapsamlı Psiko-sosyal Değerlendirmeler:

- Empatik ilişkiler oluşturmak ve mülteci ve sığınmacılarla etik, saygılı, danışan merkezli ve güçlü yanlarına odaklanan bir tavırda çalışmak,
- Gruplarla, organizasyonlarla ve topluluklarla paylaşılan hedefleri gerçekleştirmek için çalışmak,
- Bireyler ve ailelerle toplum ağları arasında bağlantı kurmak,
- Sağlık, refah ve diğer sistemlerde güzel çıktılar sağlamak ve danışanlara yardımcı olmak için koordinasyon ve yardımlaşmayı kolaylaştırmak,
- Hizmetler ve eğitim için savunuculuk,
- Kompleks hukuki durumlarda etik ve hukuka uygun karar alımı,
- Sığınmacı ve mültecilerin hakları ile bağlantılı olarak savunuculuk,
- Daha geniş tarihi ve politik bağlam hakkında farkındalığın yanı sıra saygılı bir meraklılık için tercümanların profesyonel kullanımı ve ileri kişilerarası becerilerden faydalanmak,
- Kayıp ve yasa, işkence, travma ve intihar önlemeye önem veren uzmanlaşmış, kültürel açıdan hassas danışmanlık,
- Uzun süreler alan belirsizlik deneyimi yaşayan ve muhtemelen mülteci olarak sayılmayacak olan sığınmacıların özel psiko-sosyal ihtiyaçları hakkında konuşmak,
- Diğer hizmet sağlayanları ve profesyonelleri kültürel, etnik ve bireylere veya gruplara özel cinsiyete bağlı temalar hakkında eğitmek,
- Sığınmacılar ve mülteciler hakkında politika ve program geliştirmek,
- Daha önceden basılmış araştırmalarla ve dergilerle ilişkili olmak,

Sosyal çalışmacılar uygun ve hedefe yönelmiş müdahaleler sağlamanın yanı sıra hizmetlere ulaşım ve eşitlikle bağlantıyı sağlayan kolaylaştırıcı yol haritalarıyla eşsiz ve değerli katkı sağlıyorlar. Sosyal hizmetin katkısı, planlama ve kompleks vakaların yönetimini dikkate alması ve bireysel ve sistemik temalarla ve savunuculuk ile uğraşma yeteneği ile değerlendirilir.

Sosyal çalışmacılar organizasyonel düzeyde konuya şöyle katkıda bulunur:

- İnsani hizmetlerin toplum refahı departmanları, göç ve sınır koruma ve sosyal hizmetlerin içinde yer alarak;
- Sığınmacı ve mültecilerin güvenliğini ve haklarını desteklemek,
- Sığınmacı ve mültecilere yardım etmekle ilgili geniş çeşitlilikteki kurumların arasındaki işbirliğini kolaylaştırmak,
- Politika gelişimine katkıda bulunmak (AASW, 2016: 6).

Mültecileri yerleştiren hizmetlerin içinde sosyal hizmetin katkıları şunlardır:

- Profesyonel değerlendirme ve müdahaleler sağlamak,
- Bireyler ve aileleriyle toplum networkleri ile bağlantı kuran vaka yönetimi hizmetleri sağlamak,
- Kültürel olarak duyarlı destek hizmetleri sağlamak,
- Bulundukları ülkenin bağlamındaki hizmetleri keşfedip kullanmaları için bireyleri ve aileleri güçlendirmek,
- Çocuk, ergen ve kadınlar için uzmanlaşmış hizmetler sağlamak,
- Genel akıl sağlığı hizmetleri sağlamak,
- Grup, organizasyon ve topluluklarla paylaşılan hedefleri gerçekleştirmek için çalışmak.

Uzmanlaşmış danışmanlık hizmetlerinde şunları sağlamak:

- Grup çalışması müdahalesi,
- Bireysel terapi ve aile danışmanlığı ve terapisi,
- Danışan ve sistem savunuculuğu,
- Travmanın kolektif etkisini anlatmak için toplum gelişimi,
- Akıl sağlığının geliştirilmesi.

Savunuculuk hizmetlerinde şunları sağlamak:

- Sığınmacı ve mültecilerin haklarını savunmak,
- Farklı çok kültürlü topluluklarda değişik dünya görüşlerini açıklamak için cesaretlendirmek ve dinleme ve toplumdaki yaşlı kesimle çalışmayı içeren kültürel olarak içerici ve duyarlı müdahaleler ile ilgili becerileri geliştirmek,
- Yeni bir ülkeye yerleşirken ailesinin biraz daha önünde yer alan genç insanları desteklemek ve cesaretlendirmek,
- Danışanlar ve sistem değişimi için savunuculuk (AASW, 2016: 7).

2.2.2. Kanada

Bu bölümde, Canadian Association of Social Workers kurumundan alınan yönlendirmeye göre Kanada'daki sığınma ve sosyal hizmet sistemine yer verilmiştir.

Kanada mülteci sisteminin iki ana bölümü vardır: Kanada dışından korumaya ihtiyaç duyan insanlar için Mülteci ve İnsani Yeniden Yerleşim Programı (Refugee and Humanitarian Resettlement Program), Kanada içinden mülteci koruma talepleri yapan insanlar için Kanada'daki Sığınma Programı (In-Canada Asylum Program). Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği (BMMYK), özel sponsorlarla birlikte, yeniden yerleşim için mültecileri tanımlar. Bir kimse yeniden yerleşim için doğrudan Kanada'ya

başvuramaz. Başvuranlar mülteci olarak tanımlandıktan sonra, vakaları işlemek zaman alır.

Ülke çapında özel sponsorlar da mültecileri Kanada'ya yerleştirmeye yardımcı olmaktadır. Bazı sponsorlar bunu sürekli olarak yapmaktadır. Bu sponsorlar mültecileri desteklemek için Kanada Hükümeti ile sponsorluk anlaşmaları imzalamıştır. Bu gruplar Sponsorluk Sözleşmesi Sahipleri olarak bilinir.

Sponsorluk Sözleşmesi Sahipleri, mültecilerin kendilerine sponsor olabilir veya bunu yapmak için topluluktaki diğer kişilerle birlikte çalışabilirler.

Beşli Gruplar (Groups of Five) ve Topluluk Sponsoru (Community Sponsors) olarak bilinen diğer sponsorlar, mültecilere sponsor olmak için bir araya gelen topluluktaki insanlar veya topluluklardır. Genellikle mültecileri sürekli olarak desteklemezler.

(<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/refugees/canada-role.html>, 25.04.2018).

Yeniden Yerleştirilen Mültecilere Yardım: Yeniden Yerleşim Yardım Programı kapsamında, Kanada Hükümeti veya Quebec Eyaleti, Kanada'ya gelindiğinde devlet destekli olarak mültecilere temel hizmet ve gelir desteği sağlamaktadır. Bu, mültecilerin yerleşmesine yardımcı olur.

Mülteci bu gelir desteğini, bir yıla kadar veya kendi kendilerini destekleyecek duruma gelinceye kadar alır. Kanada, kendi temel ihtiyaçlarını karşılayamayan sığınmacılara Yeniden Yerleşim Yardım Programı kapsamında gelir desteği sağlar.

Her il ve bölgedeki temel sosyal yardım oranları, mültecilerinin barınak, yiyecek ve diğer şeyler için harcayacağı paranın miktarı hakkında yardımcı olmaktadır.

Yeniden Yerleşim Yardım Programı, sığınmacıların Kanada'ya ulaşmasından sonraki ilk dört ila altı hafta boyunca şunları sağlar:

- Onları havaalanında veya başka bir giriş noktasında karşılamak,
 - Yaşamak için geçici bir yer bulmaya yardım etmek,
 - Yaşamak için kalıcı bir yer bulmaya yardım etmek,
 - İhtiyaçlarını değerlendirmek,
 - Kanada'yı tanımak için bilgi ve yardım sağlamak,
 - Diğer federal ve eyalet programlarına ve diğer yerleşim hizmetlerine yönlendirmeler.
- Sponsorluk süresi boyunca veya mülteci kendi kendini destekleyen hale gelene kadar özel sponsorlar, sponsor oldukları mültecilere finansal ve duygusal destek sağlamalıdır:

Sponsorun desteği konut, kıyafet ve yiyecek yardımı içerir. Sponsorlukların çoğu bir yıl sürüyor, ancak bazı mülteciler sponsorluklarından üç yıla kadar yardım alabilirler.

Özel sponsorlar altı aya kadar mali destek ve bir yıla kadar sosyal ve duygusal destek verirler.

(<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/refugees/canada-role.html>, 25.04.2018).

Yeni gelenlerin Kanada'da yerleşmesine ve hayata adapte olmasına yardımcı olan bir yerleşim programı dâhilinde yeni gelenlere bu konularla yardımcı olunur:

- Yerleşim ihtiyaçlarını bilmek ve bunları toplumlarındaki hizmetlere bağlamak,
 - Kanada'da yaşamı daha iyi anlamak ve bilinçli kararlar vermek (Kanada'da yurtdışında sağlanan ve Kanada'daki yaşam hakkında genel bilgi veren Kanada Oryantasyon Programı dâhil),
 - İngilizce ve Fransızca dil eğitimi almak,
 - İş aramak ve bulmak,
 - Uzun süredir Kanadalı olanlar ve yerleşik göçmenler ile toplum ağı kurmak ve şu konularda yardımcı olan destek hizmetlerine erişim: Çocuk bakımı, ulaşımı kullanmak, çeviri ve tercüme hizmetleri bulma, engelli insanlar için kaynak bulma ve gerekirse kısa vadeli / kriz danışmanlığına erişim.
- Yerleşim hizmetlerine erişim, bireyler Kanada vatandaşı oluncaya kadar devam etmektedir.

(<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/refugees/canada-role.html>, 25.04.2018).

Ottawa'daki Yeniden Yerleşim Operasyon Merkezi (Resettlement Operations Centre in Ottawa- ROC-O), Kanada'ya gelen devlet destekli mültecilerin özgeçmişlerini ve ihtiyaçlarını öğrenmek için IRCC vize ofisleriyle yurtdışında çalışır. IRCC'nin bölgesel ve yerel ofisleri ile yakın bir şekilde çalışan ROC-O, her bir mültecinin ihtiyacına göre şu kriterlere bakarak hangi şehrin en uygun olduğuna karar verir:

- Konuştukları dil;
- Kanada'da aile ve arkadaşların yaşadığı yerler;
- Bölgedeki etnik, kültürel ve dinî topluluklar;
- Tıbbi ihtiyaçlar;
- Yerleşim hizmetlerinin kullanılabilirliği.

Mülteciler Kanada'ya güvenlik arayışı ve yeni bir hayata başlama şansı için zorluklar ve zulümden kaçarak gelirler. ROC-O, bu kişilerin Kanada'daki hayata uyum sağlamalarına yardımcı olabilecek bir destek ağıyla bağlantı kurmasını sağlayacak bir topluluk bulacaktır.

O yıl yeniden yerleşecek olan toplam mülteci sayısına göre, IRCC, her birinin alacağı mülteci sayısını belirlemek için illere ve bölgelere danışır. Hükümet destekli mülteciler Kanada'nın Quebec eyaleti dışındaki Kanada'daki (Quebec-Quebec Anlaşması hükümleri uyarınca kendi programını yöneten) 23 ilden birine gitmektedir.

Bir şehir seçildikten sonra, ROC-O vize ofisini bilgilendirir ve genellikle Uluslararası Göç Örgütü tarafından mülteci için seyahat düzenlemeleri yapılır. Son varış detayları daha sonra, yetkililerin mültecinin gelişine hazırlanmalarına yardımcı olmak için yerel IRCC ofisleri, giriş limanları, hizmet sağlayan kuruluşlar ve destek grupları (varsa) ile paylaşan ROC-O ile paylaşılır.

(<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/refugees/canada-role/matching-process.html>, 25.04.2018).

2.2.3. Almanya

Almanya’da mültecilere yönelik sosyal hizmet uygulamalarından bahsetmeden önce Almanya’da sosyal hizmet veren kurumlar hakkında kısa bir bilgiye yer verilecektir. (Tarımeri, 2017, parag. 18) isimli kaynaktan alınan bilgiye göre:

Almanya’da serbest sosyal hizmet sunan birlikler, kurum ve kuruluşlar kendilerini, eskiden farklı olarak, “özel” sosyal yardım hizmeti kurumları olarak değil, sosyal devlet görevleri üstlenen bağımsız kuruluşlar olarak görmektedirler. Serbest sosyal yardım hizmeti; Federal Almanya’da kamu yararı temelinde çalışan ve organize biçimde etkin olan tüm sosyal yardım ve kendi kendine yardım girişimlerini kapsamaktadır. Serbest sosyal yardım hizmeti birliklerine bağlı kurum ve kuruluşlarda yaklaşık olarak 1.2 milyon kişi sözleşmeli olarak çalışmaktadır.

Ayrıca tahminen 2,5 ile 3 milyon arası insan ise çeşitli girişim, yardım kurumları ve kendi kendine yardım gruplarında fahri görev yapmaktadır. Serbest sosyal hizmet sunan kurumlar, ortak hedeflerine ulaşabilmek için, serbest sosyal hizmet federal çalışma gurubunu oluşturan şu altı çatı örgütü altında bir araya gelmişlerdir.

- İşçi Sosyal Yardım Kurumu (Arbeiterwohlfahrt-AWO)
- Almanya Protestan Kilisesi Hayır Kurumu/ Diakonisches Werk-DW veya EKG)
- Alman Katolik Hayır Kurumu (Caritasverband-DCV)
- Alman Bağımsız Sosyal Refah Kuruluşları Birliği (Paritätisches Wohlfahrtsverband)
- Alman Kızılhaç Örgütü (Deutsches Rotes Kreuz)
- Yahudi Sosyal Yardım Kurumu (Zentralwohlfahrtsstelle der Juden in Deutschland-ZWST)

Bütün bu serbest hizmet birlikleri için geçerli olan, bunların devletin sosyal alandaki görevlerini, çok kapsamlı bir biçimde kendi görevleri gibi üstlenmiş olmalarıdır. Bunun mümkün olmasının nedeni anayasadaki sosyal devlet hükmünün devlete sosyal işleri yürütme tekeli vermemiş olmasıdır. Tüm birlikler kuruluşlarda, yurtlarda çok sayıda etkinlikler sunarlar. Bu hizmetler olmazsa olmaz nitelikte ve güvenilirlik temeline dayalı hizmetlerdir.

Sosyal hizmet birlikleri, çalışmalarını için ve sundukları yardımların karşılığı olarak kamu kurumlarından parasal destek alırlar ama aynı zamanda -özellikle mal ve para bağışlarından oluşturdukları- geniş çaplı kendi katılım payları da söz konusudur. Fahri çalışmanın, serbest sosyal hizmet birliklerinin kuruluş ve hizmetlerinde çok önemli bir yeri vardır.” (Tarımeri, 2017: parag. 18).

Almanya’da mültecilere yönelik sosyal hizmetlerle bağlantı kuran önemli bir kurum German Red Cross yani Alman Kızıl Haç Örgütüdür (GRC). Kurumun internet sitesinde mülteciler için yaptıkları çalışmalar şu şekilde anlatılmaktadır:

GRC yıllardır Almanya'daki mülteci ve göçmenleri birçok yönden desteklemektedir. Mülteci danışma merkezleri (iltica prosedürü danışmanlığı ve iltica refakati danışmanlığı) iltica prosedürü ile ilgili tüm konularda danışmanlık yapmakta ve destek vermektedir. Buna ek olarak, bir mülteci Almanya'da kalırken, örneğin sosyal hizmetlere ve tıbbi tedaviye erişim, okula gitme ve barınma arayışı ile ilgili meselelerden oluşan destek ve oryantasyon yardımı sağlanmaktadır. GRC, gençler ve aileler için geniş bir hizmet yelpazesi sunmaktadır, örneğin danışma merkezleri (gebelik danışmanlığı, aile danışmanlığı, eğitim danışmanlığı), çocuk gündüz bakım hizmetleri, gençlik çalışması, gençlik sosyal hizmeti ve reşit olmayan mülteciler için destekli yerleşim grupları.

Göç danışmanlığı, Almanya'da resmî olarak tanınmış mülteciler ve kalıcı olarak yaşaması beklenen tüm göçmenler için verilen bir danışmanlık hizmetidir. Dil, eğitim, öğretim, iş, meslek ve sosyal hizmetler konusunda destek sağlar. Özellikle mültecilerin kabul edilmiş, güvenli ve hoş karşılandıklarını hissetmelerine yardımcı olan gönüllü bir taahhüttür.

GRC izleme servisi, dünya çapında akrabalarından silahlı çatışmalar, felaketler, kaçış, yerinden edilme ve göç yoluyla ayrılan kişilere yardımcı olur. GRC, bunu başarmak için Kızılhaç / Kızılay Dernekleri ve Uluslararası Kızılhaç Komitesi ile birlikte çalışmaktadır.

Travma etkisindeki mülteciler ve işkence mağdurları ve diğer ciddi insan hakları ihlalleri, etkili, ihtiyaca dayalı yardım ve destek gerektirmektedir. Travmatizasyon teşhis edilir ve birkaç GRC bölgesinde tedavi edilir. Ayrıca kurum personeli tercüman ve psikoterapistlerle iletişim ve tıbbi yardım sağlamaktadır.

GRC danışmanlık merkezleri ayrıca bireylere gelecek umutları ve ülkelerine geri dönüş desteğini de sağlar. Tavsiye isteyenler ile birlikte, geri dönüşün olası bir seçenek olup olmadığını incelerler. Danışmanlığın en önemli ilkesi, geri dönüşün gönüllü olmasıdır. GRC tavsiye isteyen kişinin iradesine aykırı davranmaz.

Ek olarak, sayısız proje mültecilerin gelişini kolaylaştırmaya yardımcı olmaktadır. GRC ayrıca mültecilere, örneğin Gönüllü Sosyal Yılı (das Freiwillige Soziale Jahr - FSJ), Federal Gönüllü Hizmeti (der Bundesfreiwilligendienst - BFD) gibi kendilerine yönelik hizmetlere katılma fırsatı sağlar.

(<https://www.drk.de/en/aid-worldwide/what-we-do/refugee-relief/services-provided-for-refugees-by-the-grc/>, 24.03.2018).

Mültecilere sosyal hizmet veren bir diğer kurum AWO'nun internet sitesinde şu bilgilere yer verilmiştir:

Mülteci ve sığınmacılara yoğun danışmanlık ve özenle destek oluyoruz. Bakım, Altenberg, Hermsdorf / E., Glashütte, Dippoldiswalde ve Rabenau belediyelerinde verilmektedir. Ofis odalarımızda ve ortak salonlarda, bireysel tavsiyelerin verildiği düzenli çalışma saatleri vardır. Dairelerde yaşayan sığınmacılar da bizim tarafımızdan düzenli olarak ziyaret edilmektedir.

Destek seçeneklerimiz:

- İltica prosedürü ile ilgili tüm sorular için tavsiye ve destek,
- Almanya'da kaldığınız süre boyunca bilgi ve yönelim,
- Başvuruların hazırlanması ve uygulanması (sosyal yardımlar, okullara veya dil kurslarına kayıt, hesap açma veya sağlık sigortası),
- Uyum kursları için arabuluculuk,
- Gençler ve aileler için teklifler için arabuluculuk,
- Geri dönen gönüllülere destek,
- Gönüllülerle işbirliği.

Bizim sözlerimiz:

- Yasal gizliliğe tâbidir ve sadece açık izninizle bilgi veririz.
- Tekliflerimiz sizin için ücretsizdir.
- Tavsiye din veya mezhepten bağımsızdır.

(http://www.awo-weisseritzkreis.de/index.php?option=com_content&view=article&id=101&Itemid=149, 20.04.2018)

2.2.4. ABD

BMMYK, tüm mültecilerin %1 inden daha azının üçüncü ülkelere yeniden yerleştirildiğini bildirirken, ABD bu mültecilerin yaklaşık üçte ikisini, diğer tüm yeniden yerleşim ülkelerinin yerleştirdiği mültecilerin toplamından daha fazlasını yerleştirmektedir.

(<https://www.state.gov/j/prm/ra/index.htm>, 21.04.2018).

CFR (Council of Foreign Relations) isimli kurumun internet sitesinde yer alan bilgilere göre ABD’de mültecilerin yeniden yerleştirilmesi sürecine katılan üç ana federal hükümet kuruluşu; Dışişleri Bakanlığı, İç Güvenlik Bakanlığı (DHS) ve Sağlık ve İnsan Hizmetleri Dairesi’dir (HHS). Devlet Departmanının Nüfus, Mülteci ve Göç Bürosu (PRM), ABD hükümeti ilk irtibat noktasıdır; bir mülteci yeniden yerleşene kadar süreci diğer tüm kurumlarla koordine eder.

DHS, Vatandaşlık ve Göçmenlik Hizmetleri (USCIS) şubesi aracılığıyla, mülteci başvuru sahiplerinin güvenlik denetlemelerinden sorumlu birincil ajanstır. USCIS, yeniden yerleşim uygulamalarının onaylanıp onaylanmayacağına ilişkin nihai kararını verir. Güvenlik incelemesi Ulusal Terörle Mücadele Merkezi, Federal Soruşturma Bürosu (FBI), Savunma Bakanlığı ve birden fazla ABD istihbarat ajansı da dâhil olmak üzere birçok ulusal güvenlik kurumunun kaynaklarını ve veri tabanlarını kullanmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'ne yerleştikten sonra, mülteciler genellikle, yeniden yerleşimde uzmanlaşan yardım kuruluşları ve diğer gönüllü kuruluşların ilgisi dâhilindedir. Dışişleri Bakanlığı'nın Resepsiyon ve Yerleştirme Programı, mültecilerin kira, mobilya, yiyecek ve giyeceklerine yönelik finansman sağlamaktadır. Üç ay sonra bu sorumluluk, uzun vadeli nakit ve tıbbi yardımın yanı sıra dil sınıfları ve istihdam eğitimi de dâhil olmak üzere diğer sosyal hizmetleri sağlayan HHS'ye geçer.

Çeşitli uluslararası kuruluşlar çeşitli noktalarda önemli bir rol oynamaktadır. Uluslararası Göç Örgütü (IOM), mültecilerin ABD'ye seyahatlerini koordine ederken, Birleşmiş Milletler öncelikli olarak yetkili makamlara; ABD makamlarına başvurmadan sorumludur.

(<https://www.cfr.org/backgrounder/how-does-us-refugee-system-work>, 20.04.2018).

Amerika Birleşik Devletleri yeniden yerleşim programı dünyadaki en büyük yeniden yerleşim programıdır. Ana hükümet ortakları Sağlık ve İnsan Hizmetleri Bölümünde (Department of Health and Human Services) Nüfus, Mülteci ve Göç Devlet Bürosu Dairesi (Department of State Bureau of Population, Refugees, and Migration) (PRM), Mülteci Kabul Programı (Refugee Admissions Program), Mülteci Yeniden Yerleşim Dairesi (The Office of Refugee Resettlement) (ORR) ve İç Güvenlik Departmanında (Department of Homeland Security) Amerika Birleşik Devletleri Vatandaşlık ve Göçmenlik Hizmetleri Mülteci İşleri Bölümü (Refugee Affairs Division of the United States Citizenship and Immigration Services) dir.

(<http://www.unhcr.org/resettlement-in-the-united-states.html>, 20.04.2018).

ORR, mültecilerin ABD'de yaşama başarılı geçişini kolaylaştırmak için tasarlanan vaka yönetim hizmetleri, İngilizce yabancı dil dersleri ve iş hazırlığı ve istihdam hizmetleri desteği yanında yeni gelenlere nakit para ve tıbbi yardım sağlar. Mültecilerin kendi kendine yeterlilik kazanmalarına yardımcı olur.

ORR, mikro-girişim geliştirme, kendi kendine yardım ve tarımsal ortaklıklar dâhil olmak üzere, varış sonrası ilk sekiz ayın ötesinde tüm uygun nüfuslara hizmet vermek için ek programları desteklemektedir. Ayrıca, ORR, işkence mağdurlarına hizmet vermektedir. ORR'nin yeniden yerleşim programları aşağıdaki konularla ilgilenmektedir:

- Temel Hizmetler
- Sağlık
- İstihdam
- Ekonomik Kalkınma
- Entegrasyon
- Refakatsiz Mülteci Küçükler

Temel Hizmetler

Mültecilere Yönelik Sosyal Hizmetler: Mülteci Sosyal Hizmetler Programı istihdam edilebilirlik hizmetlerini ve istihdamın önündeki engelleri ele alan diğer hizmetleri desteklemektedir:

- Sosyal uyum,
- Yorum ve tercüme,
- Çocuklar için gündüz bakımı,
- Vatandaşlık ve vatandaşlığa kabul.

İstihdam hizmetleri, mültecilerin programa kayıt olduktan sonra bir yıl içinde iş bulmalarını sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Aşağıdaki kategorilerdeki mülteciler hizmet önceliği alır:

- ABD'ne bir yıl içinde gelmiş olanlar,
- Para yardımı alanlar,
- Nakit yardımı almayan işsiz mülteciler,
- İstihdamı korumak veya ekonomik bağımsızlık sağlamak için hizmetlere ihtiyaç duyan çalışan mülteciler.

Mülteci Yardımı Bölümü'nün (DRA) bir parçası olan Mülteci Sosyal Hizmetler Programı, beş yıldan kısa bir süredir ABD'de bulunan mültecilere hizmet etmeleri için devletlere fon tahsis etmektedir.

(<https://www.acf.hhs.gov/orr/programs/refugee-social-services/about>, 20.04.2018).

Aşağıda ORR'ye ait bazı sosyal hizmetlere yer verilmiştir:

Hedefli Yardım: Mülteci Yardımları Bölümü'nün bir parçası olarak, Hedeflenen Yardım Programı (TAG), mültecilerin kendi kendine yeterlilik elde etme programı dâhilinde bir yıl içinde iş bulmalarına yardımcı olmaktadır. ORR, hibelerle doğrudan eyaletlere finansman sağlar.

Nakit ve Tıbbi Yardım: Nakit ve Tıbbi Yardım (CMA) Programı, Mülteci Yardımları Bölümü'nün bir parçasıdır. CMA, mültecilere ve diğer uygun kişilere verilen hizmetlerin ve ilgili idari masrafların %100'ünü eyaletlere tazmin eder.

Wilson/Fish Programı: Nakit desteği, vaka yönetimi ve istihdam hizmetlerini entegre ederek ve nakit yardımın sağlanmasına yönelik yenilikçi stratejileri dahil ederek erken istihdam ve ekonomik kendi kendine yeterliliği vurgulayan bir programdır.

Koordineli Yerleşim: ORR'ın koordine yerleşime olan ilgisi, mültecinin kendi kendine yeterliliğini ve entegrasyonunu kolaylaştırır ve sağlar. 1) mülteci yerleştirme sürecini bilgilendirmek için zamanında ilgili istihdam ve sağlık hizmeti erişim verilerinin sağlanması ve 2) ORR'nin kaynaklarının gelen mülteci nüfuslarının ihtiyaçlarının karşılanmasının sağlanması.

Okul Etkisi (RSIG): Mülteci Okulu Etki Programı, Mülteci Yardımları Bölümü'nün (DRA) bir parçasıdır ve mülteci çocukların etkin entegrasyonuna ve eğitimine yardımcı faaliyetler için finansman sağlar. Devlet ve devlet-alternatifi programlar, okul çağındaki mülteciler için etkilenen okul bölgelerinin hizmetlerini desteklemek için hibeler almaktadır.

(<https://www.acf.hhs.gov/orr/refugees>, 21.04.2018).

Sağlık: Sağlık indirimi, Sağlık Sigortası, Duygusal İyiye, İşkenceden Kurtulanlara Hizmetler.

İstihdam / Ekonomik Kalkınma: Mikrogirişimcilik Geliştirme, Mülteci Aile Çocuk Bakımı, Bireysel Gelişim Hesapları (IDA), Eşleşen Hibe.

Entegrasyon: Mülteci Tarım Ortaklığı Programı (RAPP), Etnik Toplum Kendi Kendine Yardım Programı, Yaşlı Mülteciler için Hizmetler.

Refakatsiz Mülteci Küçüklere yönelik çalışmalar.

(<https://www.acf.hhs.gov/orr/refugees>, 21.04.2018).

2.2.5. Finlandiya

Finlandiya'nın refah sistemi sosyal demokrat felsefeye dayanır. Bu felsefe toplumun içinde bulunan tüm üyelerine eşit şartları sunmaya çalışır. Finlandiya'da mültecilerle ilgili hizmetler aynı yasal çerçeveye sahip olsa da farklı belediyeler tarafından farklı şekillerde organize edilir. Örneğin Jyväskylä belediyesinin sosyal hizmetleri, çocuk refahı, rehabilite edici sosyal çalışma, genç yetişkinler için sosyal yardım ve sadece yetişkinler için sosyal hizmet gibi bölümlerle organize edilmiştir. Entegrasyon hizmetleri danışanları, çocuklardan yaşlılara kadar olsa bile yetişkinlere yönelik sosyal hizmet (aikuissosiaalityö) altında yer almaktadır (Goda-Savolainen, 2017: 34).

Entegrasyon hizmetlerinin kullanıcıları, göçmenlik bürosu tarafından kalması için izin verilen sığınmacılardır. Aile birleşimine izin verilen hâlihazırdaki mültecilerin aile üyeleri de bu hizmetlerden faydalanır. Jyväskylä için kota mülteci miktarı yılda 50 mülteciyken bu sayı 2017 yılında 150 mülteciye kadar artmıştır (Goda-Savolainen, 2017: 35).

Finlandiya'da sığınmacılar, kalmalarına izin verildikten sonra özellikle Finlandiya'nın neresinde yaşayacaklarını seçme konusunda özgürdür. Mültecilere konut bulunduğu ve mülteciler kayıt ofisinde (maistraatti) kayıt olduğunda, uyum ve entegrasyon sürecini kolaylaştırmak için entegrasyon hizmetlerinden destek alma hakkı vardır. Bireylerin kaldıkları ilk üç yıl için psiko-sosyal ve ekonomik destek verilmektedir. Yeniden yerleşim çalışması, örnek gösterilen Jyväskylä belediyesinde, entegrasyonla ilgilenen sosyal çalışmacı, sosyal eğitmen, psikolog, yardım sekreteri, sekreter ve hizmet eğitmeni

ve hizmetlerin liderinden oluşan bir grup tarafından verilmektedir. (Goda-Savolainen, 2017: 35).

Fainlandiya'da yeniden yerleştirme sosyal çalışması, temel olarak, entegrasyon döneminde, toplum yapısı ve sosyal yardımlar hakkında danışmanlık, toplum hakkında danışmanlık, toplum çalışması ve ağ oluşturma faaliyetleri, bireylere her alanda geniş kapsamlı bilgi sağlanması ve farkındalık oluşturma faaliyetleri yaparak psiko-sosyal desteğin sağlanmasına dayanmaktadır (Turtiainen, 2012'den akt: Goda-Savolainen, 2017: 36).

2.2.6. İsrail

İsrail Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı'nın web sitesinde yer alan bilgilere göre Sosyal Refah Yasası (1958) kapsamında, belediyeler ve yerel makamların sosyal hizmetlerle ilgili sorumlulukları yürütmeleri gerekmektedir; bunların fonunun %75'i, Çalışma ve Sosyal İşler Bakanlığı'ndan gelmektedir. Evlat edinme, denetimli serbestlik ve konut kurumları gibi ülke çapında hizmetler, bakanlık tarafından finanse edilmekte ve yönetilmektedir. Bakanlık politikayı belirler, mevzuatı başlatır, sosyal hizmetlerin yürütülmesi ile ilgili düzenlemeleri yasalaştırır ve kamu ve özel kuruluşlar tarafından sunulan sosyal hizmetleri denetler.

(<http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/health/pages/health-%20social%20services.aspx>, 26.03.2018).

1999 yılında, Göçmen İşçiler ve Mülteciler için Mesila Yardım ve Bilgi Merkezi, Tel Aviv-Yafo Belediyesi tarafından İsrail Yahudi Ajansı ve İsrail'in Eğitim ve Kültür Hizmetleri ile kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olarak kuruldu. Mesila, Güney Tel Aviv'in Refah İnsan Hizmetleri İdaresi'nin bir parçasıdır.

Mesila örgütü, kentte ve bölgede yaşayan on binlerce yasal ve kaçak göçmen işçinin ve mültecinin haklarına ve ihtiyaçlarına uygun ve kapsamlı bir cevap vermek amacıyla kurulmuştur. Mesila'nın ana hedefi şehrin mültecilerine ve göçmen işçilere sosyal yardım, eğitim yardımı ve tıbbi yardım sağlamaktır.

2011 yılı sonu itibariyle Tel Aviv-Yafa'da yaklaşık 40.000 göçmen işçi ve 25 bin sığınmacı vardı. İki toplumun çoğu üyesi şehrin güney mahallelerine yerleşiyor ve bu mahallelerin sosyal ve kentsel yaşamı üzerinde derin bir etki oluşturuyor. Göçmen işçilerin ve mültecilerin çoğunun yerleştiği Neve Sha'anan Mahallesi'nin kalbinde yer alan Mesila, aşağıdaki hizmetleri sunmaktadır:

- Yardım ve Bilgi: Sağlık, sağlık sigortası, yasal haklar, eğitim, barınma seçenekleri, sözleşmeler, arabuluculuk, insani yardım vb.
- Vaka Yönetimi Katılımı: Çocuklara ve ebeveynlerine yönelik psiko-sosyal yardım ve takip, özel ihtiyaçları olan çocuklarla ilgilenme, şiddet ve ihmalden muzdarip çocukları tedavi etme, ebeveynlik eğitimi, mesleki terapi, sanat terapisi vb.
- Topluluk ve Kuruluş Arasındaki Arabuluculuk: İkincil bir tedavi faktörü oluşturan eğitim, sağlık ve sosyal tesisler ile çalışmak ve bunlar ile toplum arasında arabuluculuk yapmak.

- Toplum Güçlendirme: Göçmen işçilerin özel anaokulları sektöründeki şartların iyileştirilmesi için sürekli çalışma. Topluluğun kendisi ve içindeki alt gruplar için araçlar ve bilgi sağlamak için kurslar yürütmek. Topluluk için yeni sosyal tesisler kurma konusunda yardım sağlama / Toplum içinde bağışları harekete geçirme. Destek ve karşılıklı yardım ağları geliştirmek ve güçlendirmek ve kültürel aktiviteler ve etkinlikler düzenlemek.
- Sistem Çapında Çalışma: İsrail'de yabancı cemaatin durumuyla ilgili farkındalık oluşturmak, hükümet politikasını formüle etmek ve teşvik etmek, hükümet unsurlarına ev sahipliği yapmak, bilgi sağlamak ve halk için turlar yapmak.

<https://www.tel->

[aviv.gov.il/en/Live/Community/Pages/RefugeesandMigrantWorkersMesila.aspx](https://www.tel-aviv.gov.il/en/Live/Community/Pages/RefugeesandMigrantWorkersMesila.aspx),

26.03.2018

2.2.7. Hollanda

International Social Service Netherlands isimli kurumdan Hollanda'da mültecilere yönelik yapılan sosyal hizmetler konusunda bilgi istenmiştir. Kurum Vluchtelingen Werk Nederland (Hollanda Mülteciler Konseyi) isimli kuruma yönlendirmiştir.

Hollanda Mülteciler Konseyi isimli kurumun internet sitesinde yer alan bilgilere göre Hollanda'da mültecilere yönelik sosyal hizmetlerle ilgili bilgi verilecektir. (<https://www.vluchtelingenwerk.nl/english>, 20.04.2018).

Hollanda Mülteciler Konseyi, mültecilerin adil bir sığınma prosedürü hakkına ve daha sonra yeterli barınma, eğitim, sağlık ve iş imkânlarına erişim hakkına sahip olduğunu savunan bağımsız bir sivil toplum kuruluşudur.

Kurum 13.500 gönüllü ve yüzlerce ücretli çalışanı ile mültecilere iltica prosedürleri hakkında ve mültecilerin Hollanda toplumuna entegrasyonları sırasında pratik destek sunmaktadır. Kurum mülteci meseleleri ve politikaları hakkında Meclis üyelerine de bilgi sağlamakta ve mülteci hakları için aktif bir lobi yürütmektedir. Kurumun çalışmalarının bir başka önemli bölümü de iltica avukatlarına bilgi ve tavsiye vermektir. Ayrıca, mültecilerin Hollanda'ya entegrasyonunu teşvik etmek için çeşitli projeler geliştirmektedir. Ayrıca, mülteciler için kamu desteğini artırmak için çalışmalar yapmaktadır.

Kurum bir Ulusal Büro, 8 bölge müdürlüğü ve 310 yerel şubeyle tüm yerel belediye meclislerinin çoğunda aktif olarak çalışmaktadır. Ulusal Ofis, bölgesel ve yerel şubeleri tavsiye, eğitim ve bilgi ile desteklemektedir. Kurumun mültecilerle çalışırken üstlendiği rollere aşağıda yer verilmiştir:

İltica Prosedürü Sırasında Rehberlik: İltica prosedürü karmaşıktır. Bu nedenle gönüllüler her bir sığınmacıya ne kadar bekleyebileceklerini ve hangi örgütlerle muhattap olacaklarını açıklar. İltica başvurusu hakkında karar veren önemli bir organizasyon olan Göç ve Vatandaşlık Servisi (IND) ile görüşülürken, gönüllüler görüşmelere katılmaktadır. Yine gönüllüler mültecilerin geldikleri ülkeler hakkında bilgi toplayıp iltica avukatlarına destek vermektedirler. Yine avukatlar ilticayla ilgili önemli hususlar konusunda kurumun hukuk birimine danışabilmektedir. Aile birleşimi ve sığınmacıların geride kalan aile

üyeleriyle görüşebilmeleri için yardımcı olurlar ve sığınmacılara iltica prosedürünü açıklarlar. Hollanda'da kalmasına izin verilmeyen sığınma başvurusu sahiplerine de bilgi ve destek sağlanır.

(<https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/begeleiding-tijdens-de-asielprocedure>, 20.04.2018).

İş ve Entegrasyon Rehberliği: Entegrasyon hakkında rehberlik, dil ve entegrasyon rehberliği, iş yerinde rehberlik, mültecilerin uygun bir iş bulmalarına yardım etmek, özellikle işverenler için bir mülteci çalışan bulma görevlerinden oluşur.

(<https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/begeleiding-bij-werk-integratie>, 20.04.2018).

Sosyal Rehberlik: Mültecilere, yeni evlerinde sosyal danışmanlar tarafından ilk günden itibaren yardım edilmektedir. Bu işbirliği bazen kira sözleşmesinin imzalanmasından önce başlar. Gönüllüler, tüm pratik bilgilerle mültecilere yardım eder. Örneğin; sigorta yaptırmak, çocuklar için doktorları, diş hekimlerini ve okulları aramak. Ancak rehberlik, pratik meselelerin ötesine geçer. Sosyal danışmanla birlikte, mülteci yeni evine ve Hollanda toplumuna entegre olur. Bu esnada sosyal ağın ve mültecinin kendi kendine yeterliliğinin artırılmasına da çok dikkat edilmektedir. Böylece mülteciler yeni geleceklerinde bağımsız olarak çalışabilirler.

(<https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/maatschappelijke-begeleiding>, 20.04.2018).

Aile Birleşimi Rehberliği: Ailelerinden ayrılan mülteciler, aile birleşimi hakkına sahiptir. Ancak, bazen yıllar alabilen bu karmaşık prosedürde bir avukat tutamazlar. Bu yüzden ailelere eşlik edilir.

Gönüllüler aile birleşimi için şunları yapar:

- Aile birleşimi prosedürünü açıklamak,
- Hollanda'ya gelebilecekleri vize başvurusu konusunda yardım,
- Vize başvurusu reddedilirse avukatla iletişim kurmak,
- Göç ve Vatandaşlığa Kabul Servisi (IND) ile iletişimi sürdürmek,
- IND'den gelen soruları mültecilerle birlikte yanıtlamak ve menşe ülkeden Hollanda'ya belge gönderme konusunda anlaşmalar yapmak,
- Aile üyelerinin büyükelçiliğe (genellikle komşu bir ülkeye) ve oradan da Hollanda'ya kadar takip etmesi gereken şeyler konusunda mültecilere danışmanlık yapmak,
- Aile üyelerine randevu için elçiliğe başvurmak.

(<https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/begeleiding-bij-gezinshereniging>, 20.04.2018).

Savunuculuk: Mülteciler Konseyi'nin, Hollanda'daki mülteciler için yaptığı çalışma, devlete, siyasete, ulusal örgütlere ve kamuya yöneliktir. Politikayı etkilemek ve mültecilerin konumunu iyileştirmek için kurum şunları yapar:

Mülteciler Konseyi, tüm mülteci ve sığınmacıların adil bir sığınma prosedürü, iyi bir karşılama ve - eğer kalmaları mümkün değilse - güvenli ve sürdürülebilir bir geri dönüş hakkına sahip olduklarını öne sürmektedir. Kalmasına izin verilen mültecilere topluma tam olarak katılma fırsatı verilmesi için aile birleşimi, uygun konutlara erişim, entegrasyon, eğitim /öğretim ve çalışma alanlarında yer almaktadır. Bunlar, Hollanda'daki mültecilerin sürdürülebilir anlamda korunması için önemli unsurlardır.

Kurum, sığınmacıların ve mültecilerin konumunu iyileştirmek için aşağıdaki şekillerde mülteciler hakkında dikkat çekmektedir:

- Siyaset alanındaki mevzuat ve düzenlemelerin uygulanmasındaki darboğazları ele almak;
- Daha iyi politikalar için önerilerde bulunmak;
- Yargıcın mevzuatın yorumlanmasını incelemesini istemek;
- Hollanda'da uluslararası antlaşmaların uygulanması konusunda “gölge raporları” için girdi sağlamak. Bu, Avrupa Konseyi, İşkenceye Karşı Komite ve İnsan Hakları Komitesi için yapılmaktadır;
- Hollanda'daki sığınma sistemine ve mültecilerin entegrasyonuna yönelik araştırmalar yürütmek ve bu sonuçları yayınlamak;
- Bazen ECRE, BMMYK, Uluslararası Af Örgütü, UAF, VNG ve Çocuklar için Savunma ve UNICEF gibi çocuk hakları örgütleri gibi diğer kuruluşlarla da birlikte çalışmak.

(<https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/belangenbehartiging>, 20.04.2018).

Çocuklara Rehberlik: Çocuk mültecilere yönelik tatil programları ve diğer programlar (<https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/begeleiding-aan-kinderen>, 20.04.2018).

Eğitim: Mülteciler Konseyi'nin öğretim paketleri, okullarda mülteciler konusunu ele almak için iyi bir fırsat sunmaktadır. Öğrenciler, insanların neden ülkelerinden kaçtığını, mültecinin tam olarak ne olduğunu öğrenmektedir. Müfredat, çeşitli çalışma biçimleri ve tartışma için başlangıç noktaları sunar. Daha sonra, öğrenciler bu çok güncel konu hakkında bir fikir oluştururlar. Öğretim materyalleri ücretsizdir.

(<https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/educatie>, 20.04.2018).

Kurum Hollanda'da iltica prosedürü hakkında bir video da yayınlamıştır.

(<https://www.youtube.com/watch?v=4RB4ikJM1Qk&feature=youtu.be>, 20.04.2018).

2.2.8. Ürdün

Aktay'ın makalesinde Ürdün, nüfusuna oranla dünyada en fazla Suriyeli göçmeni kabul eden ülke olarak belirtilmiştir. Aktay'a göre:

Türkiye'nin 81 milyona yaklaşan nüfusuna mukabil 3 milyon 600 bin kadar Suriyelinin oluşturduğu oran yüzde 4'lerde kalırken, Ürdün'ün 10 milyon 90 bin kişilik nüfusuna ilave 1 milyon 370 bin kadar Suriyeli, nüfusun yüzde 13,5'ünü oluşturmaktadır. Buna ilaveten yetkililer, Ürdün'ün eskiden beri Filistin'den (2,175,491) ve başta Irak (66,262), Yemen (9,838), Sudan (4,058) ve Somali (810) olmak üzere toplam 52 ayrı ülkeden kabul ettikleri göçlerle Ürdün'ün dünyanın en fazla göçmen barındıran ülkesi olduğunun altını çiziyorlar. Bu sayımlarla Ürdün'de halihazırda bulunan toplam 3,626 bin göçmen nüfusunun yüzde 36'sını oluşturuyor (Aktay, 2018, parag.6).

Arab Renaissance for Democracy and Development isimli kurumun web sayfasında yer alan bilgiye göre Ürdün, Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin 1954 Sözleşmesi'ni veya Vatansızlığın Azaltılmasına İlişkin 1961 Sözleşmesi'ni imzalamamıştır. Bununla birlikte, Ürdün, Resmî Gazetede birkaç uluslararası antlaşma ve insan hakları sözleşmesini onaylamış ve yayınlamıştır. Bu sözleşmeler arasında ICCPR (Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi), ICESCR (Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme), CEDAW (Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi), CRC (Çocuk Haklarına Dair Sözleşme), CAT (İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi) ve CERD (Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme) ve ayrıca İnsan Hakları Arap Şartı yer almaktadır. BM İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı ve Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin (CAT) geri gönderilmeye karşı etkili bir yasak olduğu düşünülür, bu da bir mültecinin hayatının veya özgürlüğünün olduğu toprakların sınırlarına geri gönderilmemesi veya geri gönderilmemesi anlamına gelir.

Ürdün'ün BMMYK ile imzaladığı mutabakat zaptı, yasal olarak yerleşik bir mültecinin “yasalar ve yönetmelikler her izin verdiğinde kendi hesabı için çalışabileceğini” ve ilgili yasaların mültecilerin ve sığınmacıların çalışma izni ile ilgili olarak vatandaş olmayanlara eşit muamele görmesini öngördüğünü belirtmektedir.

Ürdün Çalışma Bakanlığı ise sadece Ürdün vatandaşlarının çalışmasına izin verilen meslek listelerine sahiptir. Bu liste sabit değildir ve Bakanlıktan zaman zaman güncellemeye tâbidir.

Ürdün Hükümeti, mülteci ve sığınmacıların çocuklarına, resmî olarak her yıl resmen ilan edilen düzenlemeler uyarınca, devlet okullarına ücretsiz olarak kaydolma hakkı vermiştir. Mülteci ve sığınmacılar için münferit kimlik belgeleri (Doğum, ölüm, evlilik, boşanma belgeleri ve diğer resmî belgeler), Ürdün mahkemeleri ve resmî dairelerin Ürdün yasalarına ve yönetmeliklerine uygun olarak genellikle ayrımcılık yapılmadan düzenlenir. 2010 Kişisel Durum Yasası, 18 yaşından küçük, ancak 15 yaşından küçük olmayan özel durumlar hariç olmak üzere, kız ve erkek çocuklarının evlenme yaşını 18'e çıkarmaktadır. Bu davalar resmî onay ve özel bir süreç gerektirir (<https://ardd-jo.org/refugees-jordan-faq>, 21.04.2018).

2.2.9. Lübnan

Lübnan Filistinli ve Suriyeli sığınmacıları barındıran bir ülkedir. Lübnan'da sığınmacılara yönelik çalışan kurum BMMYK ve United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees'tir. United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees özel olarak Filistinli sığınmacılarla ilgilenir.

Lübnan da Ürdün gibi Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Birleşmiş Milletler Sözleşmesini veya beraberindeki 1967 protokolünü imzalamamıştır (<https://carnegie-mec.org/2018/04/16/policy-framework-for-refugees-in-lebanon-and-jordan-pub-76058>, 19.07.2018).

Lübnan'da sığınmacılarla ilgili gelişkin bir sosyal hizmet ağı bulunmamaktadır. Bu görevi ilk paragrafta bahsedilen BMMYK ve United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees üstlenmiştir.

Lübnan'da üç kuşaktır yaşayan Filistinliler halen mülteci statüsünde olup, vatandaşlık olanağı olmaksızın mülteci kamplarında yaşamaktadır. Lübnan yasaları mültecilerin birçok işte çalışmasını yasaklamaktadır. Lübnan'ın Filistinli mülteci nüfusuna, Suriyeli mülteciler eklenmiştir. Bu Suriyelilerin büyük kısmı, temiz suya kısıtlı imkânı olan kalabalık kamplardaki plastik çadırlarda yaşayıp hükümet-dışı kurumların yaptığı yardımlarla hayatını sürdürmektedir. Lübnan hükümeti Suriyelilerin Filistinliler gibi kalıcı yerleşimci olmasını istemediği için kamplar, Birleşmiş Milletler tarafından resmî olarak tanınmamaktadır (Jebreal, 2017, parag. 3-4).

2.3. Türkiye’de Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları

Türkiye’de sığınmacı ve mültecilere yönelik sosyal hizmet uygulamaları Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kızılay ve AFAD’ın yaptığı hizmetler üzerinden anlatılmıştır. Türkiye’de 24.06.2018 seçimi sonrası Başkanlık sistemi gelmiştir. Başkanlık sistemi geldikten hemen sonra Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak değişmiştir. Bu değişim çok yeni olduğu için ve yeni bakanlık henüz teşkilat yapısını güncellemediği için Türkiye’de sığınmacılara yönelik bakanlık düzeyinde verilen sosyal hizmet uygulamaları eski adıyla Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı yeni adıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı üzerinden anlatılmıştır.

2.3.1. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaları

4.4.2013 tarihinde kabul edilen ve 11.4.2013 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun üçüncü bölümünde uluslararası koruma statüsündeki kişilerin hakları ve yükümlülükleri tanımlanmıştır.

Üçüncü Bölüm

Haklar ve Yükümlülükler Hak ve Yükümlülüklere İlişkin Genel İlkeler

MADDE 88 – (1) Uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler, karşılıklılık şartından muaftır.

(2) Başvuru sahibine, başvurusu reddedilen veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilere sağlanan hak ve imkânlar, Türk vatandaşlarına sağlanan hak ve imkânlardan fazla olacak şekilde yorumlanamaz.

Yardım ve Hizmetlere Erişim

MADDE 89 – (1) Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişi ve aile üyeleri, ilköğretim ve ortaöğretim hizmetlerinden faydalanır.

(2) Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerden ihtiyaç sahibi olanların, sosyal yardım ve hizmetlere erişimleri sağlanabilir.

(3) Başvuru sahibi veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerden; a) Herhangi bir sağlık güvencesi olmayan ve ödeme gücü bulunmayanlar, 31.5.2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümlerine tâbidir. Genel sağlık sigortasından faydalananak kişilerin primlerinin ödenmesi için Genel Müdürlük bütçesine ödenek konulur. Primleri Genel Müdürlük tarafından ödenenlerden ödeme güçlerine göre primin tamamı veya belli bir oranı talep edilir.

b) Sağlık güvencesi veya ödeme gücünün bulunduğu veya başvurunun sadece tıbbi tedavi görmek amacıyla yapıldığı sonradan anlaşılanlar, genel sağlık sigortalılıklarının sona erdirilmesi için en geç on gün içinde Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilir ve yapılan tedavi ve ilaç masrafları ilgililerden geri alınır.

22.10.2014 tarihinde yayınlanan Resmî gazetede “Geçici Koruma Yönetmeliği” yayınlanmıştır. Geçici korunanlara sağlanacak hizmetler yönetmeliğin 6. bölümünde düzenlemiştir. Yönetmeliğin 26. maddesine göre, yönetmelik kapsamındaki yabancılara sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık ve benzeri hizmetler sağlanacaktır.

Altıncı Bölüm

Geçici Korunanlara Sağlanacak Hizmetler

MADDE 26- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılara; sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık ve benzeri hizmetler sağlanabilir. 8 inci maddenin birinci fıkrası kapsamındaki yabancılara sağlanacak hizmetlerle ilgili usul ve esaslar Kurul tarafından belirlenir.

(2) Birinci fıkrada yer almayan diğer hizmetler kamu kurum ve kuruluşlarınca imkânlar ölçüsünde ayrıca sağlanabilir.

(3) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılar, geçici koruma kimlik belgeleriyle elektronik haberleşme hizmeti dâhil diğer hizmetler için abonelik sözleşmesi yapabilir.

(4) Bu Yönetmelik kapsamında ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen hizmetler AFAD koordinasyonunda yürütülür.

Sağlık hizmetleri

MADDE 27- (1) Aşağıda belirtilen sağlık hizmetleri geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında Sağlık Bakanlığının kontrolü ve sorumluluğunda yapılır veya yaptırılır.

a) Sağlık hizmetlerini yürütmek üzere sürekli faaliyet gösterecek sağlık merkezleri kurulabilir. Sağlık merkezinin bulunması halinde, yeterli sayıda ambulans ve sağlık personeli bulundurulur.

b) Temel ve acil sağlık hizmetleri ile bu kapsamdaki tedavi ve ilaçlardan hasta katılım payı alınmaz.

c) İkinci ve üçüncü basamakta sunulan sağlık hizmetleri de dâhil olmak üzere, sağlık hizmeti bedelleri; Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan sağlık uygulama tebliğindeki bedeli geçemez.

ç) Sunulan sağlık hizmeti bedeli, Sağlık Bakanlığının kontrolünde, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan sağlık uygulama tebliğindeki bedeli geçmeyecek şekilde AFAD tarafından ödenir.

d) Geçici korunanlar acil ve zorunlu haller dışında, özel sağlık kuruluşlarına doğrudan başvuramazlar.

e) Bulaşıcı hastalık riskine karşı gerekli tarama ve aşılar yapılarak her türlü önlem ve tedbir alınır.

f) Üreme sağlığıyla ilgili olarak yetkili personel tarafından bilgilendirme yapılır ve destek faaliyetleri yürütülür.

g) Kişisel veya toplu kullanım alanlarının sağlığa uygunluğu kontrol edilerek, tespit edilen aksaklıkların giderilmesi ve geçici barınma merkezlerinin bulunduğu çevre koşullarının sağlık açısından uygun hale getirilmesi sağlanır.

ğ) Geçici korunanlar arasında madde bağımlılığı veya psikolojik sorunları olduğu tespit edilenler hakkında sağlık kurumuna nakli de içerebilecek şekilde gerekli tedbirler alınır.

h) Çocuklara yönelik gerekli aşılarda yapılması amacıyla gerekli tedbirler alınır.

ı) Barınma merkezleri oluşturulurken gerekli olan uygun fiziki donanım kurulur ve Sağlık Bakanlığına teslim edilir.

(2) Geçici korunanlara sağlık hizmetlerine ilişkin olarak yapılan yardımlar Sağlık Bakanlığının koordinasyonunda yürütülür.

(3) Aşı ile koruyucu sağlık hizmetleri sunumunun gecikmeksizin ve sürekli uygulanabilmesi için geçici korunanların kimlik beyanı ve tespiti yapılarak, adres değişiklikleri ivedilikle Sağlık Bakanlığına bildirilir.

(4) Sınırı ilk geçişlerinde ve acil durumlarda, henüz kayıt işlemlerini tamamlamamış olan bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılara, sağlık hizmetlerinden yararlanabilmeleri için kimlik bilgilerine göre işlem yapılır.

(5) Geçici korunanlara sağlanacak psiko-sosyal hizmetler, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 3.1.2014 tarihli ve 28871 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Türkiye Afet Müdahale Planında da belirtilen geçici korunanlara sağlanacak psiko-sosyal hizmetlerde destek çözüm ortakları ile yürütülür.

(6) Bu madde kapsamında sağlanacak temel ve acil sağlık hizmetlerine karşılık olarak sağlık hizmet sunucularına bir bedel ödenmesinin zorunlu olması halinde; Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan birim fiyatları geçecek veya daha düşük iskontoyu içerecek şekilde fiyat uygulaması yapılamaz. Aşılar hariç olmak kaydıyla bu madde kapsamına girenlere Sosyal Güvenlik Kurumunca bedeli karşılanmayan sağlık hizmetleri kapsamında sağlık hizmeti verilemez.

Eğitim hizmetleri

MADDE 28- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların eğitim faaliyetleri, geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında Millî Eğitim Bakanlığının kontrolünde ve sorumluluğunda yürütülür. Bu kapsamda;

a) 54-66 aylık çocuklar öncelikli olmak üzere okul öncesi eğitim çağındaki 36-66 aylık çocuklara, okul öncesi eğitim hizmeti verilebilir.

b) İlköğretim ve ortaöğretim çağındakilerin eğitim ve öğretim faaliyetleri, Millî Eğitim Bakanlığının ilgili mevzuatı çerçevesinde yürütülür.

c) Her yaş grubuna yönelik dil eğitimi, meslek edindirme, beceri ve hobi kursları talebe bağlı olarak düzenlenebilir.

(2) Geçici korunanların ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleriyle ilgili usul ve esaslar Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından belirlenir.

(3) Bu Yönetmelik kapsamında ülkemizde eğitim alan yabancılara, aldıkları eğitimin içeriğini ve süresini gösteren belge verilir. Farklı müfredatta eğitim alınmış ve belgelendirme yapılmış ise bu belgeler, Millî Eğitim Bakanlığı veya Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının ilgili birimleri tarafından değerlendirilir ve uygun bulunan seviyelere denklikleri yapılır.

(4) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancıların eğitim faaliyetleriyle ilgili diğer usul ve esaslar, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenir.

Sosyal yardım ve hizmetler

MADDE 30- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan ihtiyaç sahibi olanlar, 29.5.1986 tarihli ve 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanununun 3 üncü maddesinde belirtilen Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulunun belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde anılan Kanun kapsamındaki sosyal yardımlardan yararlandırılabilir.

(2) Bu Yönetmelik kapsamındaki yabancılardan ihtiyaç sahibi olanların, sosyal hizmetlere erişimleri Bakanlık ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından belirlenen usul ve esaslara göre sağlanır.

Tercümanlık hizmetleri

MADDE 31- (1) Bu Yönetmelik kapsamındaki iş ve işlemlerde, yabancıyla tercüman olmaksızın istenilen düzeyde iletişim kurulamadığında tercümanlık hizmetleri ücretsiz olarak sağlanır.

Türkiye’de sığınmacılara ve geçici koruma altındaki Suriyelilere verilen psiko-sosyal destek hizmetleri ve sosyal hizmetler hakkındaki bilgi, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün 2016 yılında gerçekleştirdiği “Türkiye’de Geçici Koruma Statüsündeki Suriye Vatandaşlarına Yönelik Sosyal Uyum ve Psiko-sosyal Destek Çalışmaları Koordinasyon ve Planlama Çalıştayı” isimli çalıştayı raporundan özetlenerek aşağıda anlatılmıştır:

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın kendi görev alanı kapsamında ülkemizde bulunan geçici koruma statüsü sahibi Suriyelilere bakım, rehabilitasyon, psiko-sosyal destek, sosyal yardım, koruyucu ve önleyici hizmetleri vermektedir.

Psiko-sosyal Destek Hizmetleri

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik Psiko-sosyal Destek Hizmetleri kapsamında Hatay, Kilis, Gaziantep, Osmaniye, Şanlıurfa, Kahramanmaraş, Adıyaman, Adana, Malatya ve Mardin illerinde bulunan toplam 26 geçici barınma merkezinde Psiko-sosyal Destek Bürosu/Birimi veya İl

Müdürlükleri tarafından Suriyelilere Psiko-sosyal Destek Hizmeti verilmektedir. Geçici barınma merkezlerinde verilen Psiko-sosyal Destek Hizmetleri şunlardır;

- Kadın çocuk ve ailelere yönelik psiko-sosyal destek hizmeti,
- Rehberlik ve danışmanlık hizmeti kapsamında bireysel görüşmeler ve grup görüşmeleri,
- Gerekğinde Sağlık Bakanlığı psikiyatri servislerine sevk,
- Ailelere yönelik danışmanlık,
- Tiyatro, sinema, piknik gibi sosyal etkinlikler,
- Gençlere kadınlara ve erkeklere yönelik kültür, sanat, spor aktiviteleri ve meslek edindirme kursları,
- Ülkesine dönmek isteyen Suriyelilere yönelik ülkeleri ve oradaki hayat şartları hakkında BM örgütünün çalışanları ile birlikte bilgilendirme yapmak,
- Suriyelilerin kurduğu vakıflar ve dernekler ile işbirliği yapmak,
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Geçici Sevk Merkezi'nde bulunan refakatsiz çocukların takibi ve bu çocukların aileleri ile bir araya gelmesi için çalışmalar yapmak, çocuklar için kıyafet ve bakım hizmetleri temini ve ailesi bulunamayan çocukların koruma altına alınması,
- Geçici barınma merkezlerindeki çocukların ihtiyaçlarına göre oyun ve etkinlik çadırı, çocuk merkezleri ve kreşlerle çocukların sosyalleşmesini sağlamak,
- Geçici barınma merkezi dışındaki Suriyeli çocukların toplumsal entegrasyonu için eğitim seminerleri verilmesi,
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Çocuk Hakları Komitesine Suriyeli çocukların dâhil edilerek çocukların toplumla bütünleşmesine yardımcı olmak,
- Zihinsel, fiziksel ve görme engelli çocuklara bireyselleştirilmiş eğitim programı dâhilinde eğitim verilmesi için özel eğitim kurumlarına ya da Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon merkezlerine yönlendirmek ve gerektiğinde medikal aparatlar temin edilmesi,
- Kronik rahatsızlığı tespit edilen çocukların ailelerine rehberlik hizmeti ve ihtiyaç duyulan sağlık hizmetine göre fizikî şartların oluşturulmaya çalışılması gibi hizmetler verilmektedir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından verilen çocuğa yönelik hizmetler ise ayrı bir yer tutmaktadır. Suriye uyruklu refakatsiz çocuklara yönelik hizmetler Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Genel Müdürlük tarafından Türkiye'de bulunan Suriyeli çocuklardan korunma gereksinimi olduğu tespit edilen çocuklar öncelikle aile yanında desteklenmekte, bu durum mümkün değilse 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında uygulanan koruyucu destekleyici tedbirlerle risk altındaki çocuklar korunmaya alınmaktadır.

Refakatsiz çocuklar ise Genel Müdürlüğe bağlı kuruluşlarda bakım ve koruma altına alınmaktadır.

Bu bağlamda 8 Çocuk Destek Merkezi ilgili kuruluşlarda bakım ve koruma altında olan

çocukların aile bütünlüğünün sağlanması için ailelerin takibi ve aile birleşimi için çalışmalar yapmaktadır.

Türkiye'de ailesi olduğu tespit edilen çocuklar eğer uygunsa ailelerin yanına döndürülmekte, eğer aile fertleri yoksa kurumlarda bakım ve koruma altına alınmaktadır.

Ülke sınırında ailesi bulunan ancak ailesi tarafından ihmal ve istismara uğradığı tespit edilen çocuklarla, ailesi tarafından yeterli bakımı sağlanamayan çocuklar Bakanlığa bağlı kuruluşlarda koruma altına alınmaktadır.

Sokakta çalıştırılan ya da dilendirilen çocuklar izlenmekte ve ekonomik yoksulluk nedeniyle dilendirilen ya da çalıştırılan çocukların aileleri sosyal yardımlarla desteklenmektedir.

Aileye sağlanan her türlü sosyal destek ve eğitim çalışmalarına rağmen sokakta çalıştırılmaya ya da dilendirilmeye devam ettirilen çocuklar Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne tahsis edilen 5000 kişilik Osmaniye Düziçi Geçici Barınma Merkezine yönlendirilmektedir. Burada sokakta çalıştırılan ya da dilendirilen çocuklar aileleriyle birlikte barınma, beslenme, sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri ve psiko-sosyal destek hizmetlerinden faydalanmaktadır.

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ise UNİCEF ile beraber AB-MADAD fonu kapsamında "Kayıp Nesiller Olmasın" projesi ile Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri aracılığıyla Suriyeli çocukların topluma uyumu ve Türk çocukları ile Suriyeli çocuklar arasında karşılıklı etkileşim olmasını sağlayacak bir sosyal uyum programı düzenlemektedir.

Suriyeli ailelere dağıtılmak üzere Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Uluslararası Çalışma Örgütü ortaklığında hazırlanan broşür ve afişler 81 İl Müdürlüğü'ne gönderilmiştir. Broşürde Suriyeli çocuklara yönelik sunulan hizmetler çocukların hakları ve bu haklara erişimlerinin yolları ve ALO 183 sosyal hizmet danışma hattı üzerinden toplumdaki tüm grupların sosyal, psikolojik, hukuki ve ekonomik alanlarda danışmanlık ve rehberlik hizmeti alabileceği hakkında Türkçe ve Arapça bilgilendirme yapılarak ilgili gruplarda farkındalık sağlanması hedeflenmektedir.

Kadına yönelik hizmetler ise Kadın Konukevi, İlk Kabul Birimi ve Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) vasıtasıyla kadına yönelik şiddet veya aile içi şiddet mağduru olan geçici koruma altındaki Suriyeli kadınlara hizmet sunulmaktadır. Bu kapsamda ilgili kadınlara korunma, güvenli barınma imkânı, sorun çözme becerisinin geliştirilmesi, güçlendirmek ve toplumsal uyumlarına destek olunması için psiko-sosyal destek hizmeti verilmektedir. 2015 yılında 84 Suriyeli kadın yanlarındaki 77 çocuğu ile Kadın Konukevi hizmetinden yararlanmıştır.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddete müdahale programı düzenlenmiş ve bazı Suriyeli sığınmacılara toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konusunda eğitimler verilmiş, ilgili personele de toplumsal cinsiyete dayalı şiddete müdahale konusunda kapasitelerini artırıcı eğitim verilmiştir.

Suriyelilere yönelik kadına yönelik şiddet, evlilik yaşı, resmî nikâh ve kadın hakları ile ilgili bilgilendirici broşürler hazırlanıp geçici barınma merkezleri bulunan illerde dağıtılmıştır. Bu broşürlerde yasal evlilik yaşının 18 olduğu, resmî nikâhın zorunlu olduğu, evlilik içi tecavüzün kadına yönelik şiddetin ve aile içi şiddetin ve insan ticaretinin suç olduğu ve şiddete uğrandığında ulaşılması gereken başvuru merkezlerinin neler olduğu ifade edilmiştir. Broşürler Suriyelilerin yoğun yaşadığı bazı illerde de dağıtılmıştır.

Engelli ve yaşlılara yönelik olarak 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu çerçevesinde engelli ve yaşlılara yönelik rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetleri sunulmaktadır.

Türkiye'ye gelen yabancı uyruklulardan ihtiyaç sahibi olanlara 3294 Sayılı Kanun çerçevesinde SYDT Fonu Kurulunun belirleyeceği usul ve esaslar çerçevesinde yardımlar yapılmaktadır.

Geçici barınma merkezi dışında kalan yabancılar bulundukları yerde kayıtlı olmaları şartıyla, bulundukları yerde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından yardım talep edebilmektedir. Yardım talepleri SYDV tarafından yabancı uyruklular için yabancı yardımları başlığı altında karşılanırken, 99'la başlayan yabancı kimlik numarası verilen ve geçici barınma merkezleri dışında kalan Suriyeliler için 3294 Sayılı Kanun hükümlerine göre Türk vatandaşı gibi Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sisteminde hane dosyası açılarak yardım yapılmaktadır.

Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sisteminde Türk vatandaşları için yardıma uygunluk kriterleri değerlendirilmesi için merkezi veri tabanı olan MERNİS'ten ilgili bilgiler anlık sorgulama ile çekilmektedir. Ancak Suriyeli sığınmacılar hakkında diğer kamu kurumlarının merkezi veri tabanlarında bu idari kayıtlar bulunmadığı için 3294 Sayılı Kanun kapsamında bulunan yardımlardan faydalanma durumu yaygın değildir.

Yabancı uyruklu kişiler ve aileleri gıda, yakacak gibi ayni ve nakdi yardımlarla, şartlı sağlık ve eğitim yardımı gibi yardımlardan faydalanmaktadır.

Suriyeli sığınmacılardan bir hastaneden alınan ağır engelli raporu bulunanlara ve gerekli şartları sağlayanlara, 2828 Sayılı Kanun kapsamında evde bakım aylığı ödemesi yapılmaktadır.

Sosyal yardım başvurusunda bulunan yabancı uyruklu kişilerin yardım alabilmesi için şu şartları sağlaması gerekmektedir:

- 3294 Sayılı Kanun kapsamında olmaları,
- Yapılacak hane ziyaretleri, merkezi sorgulama ve başvuru formunda alınan bilgilerin değerlendirilmesi sonucu muhtaç olduklarının doğrulanması,
- Şartlı sağlık yardımı için 0-6 yaş arası çocukların düzenli sağlık kontrolüne götürülmesi,
- Şartlı eğitim yardımı için ilköğretim, ortaöğretim çağındaki çocukların MEB'e bağlı okullara devam etmesi,
- SYDT Fonu Kurulu ve SYDV Mütevelli heyetlerince belirlenen diğer şartları sağlamak.

Türkiye'deki geçici koruma altındaki Suriyelilerden 99 ile başlayan yabancı kimlik numarası verilenler 3294 Sayılı Kanun kapsamında yapılan Öksüz ve Yetim Yardımları, Şartlı Eğitim ve Sağlık Yardımları ve Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardımlardan faydalanabilmektedir.

(<https://ailetoplum.aile.gov.tr/uploads/pages/yurtici-calisma-raporlari/calistay-raporu.pdf>, 29.04.2018).

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılan bir diğer uygulama “Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilere Yönelik Arapça Aile Eğitim Programı”dır. Bu program kapsamında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından, Evlilik ve Aile Hayatı, Hayatın İlk Çeyreği, Okul ve Aile, Aile Yaşam Becerileri, Çocuk ve Ergen Sağlığı, İlk Yardım, Sağlık Okuryazarlığı, Sağlıklı Yaşama ve Hastalıklardan Korunma, Üreme Sağlığı başlıklarında Geçici Koruma Statüsündeki bazı Suriyeli ailelere eğitim verilmiştir.

(<https://ailetoplum.aile.gov.tr/uygulamalar/gecici-koruma-statusundeki-suriyelilere-yonelik-arapca-aile-egitim-programi>, 29.04.2018).

2.3.2. Kızılay’ın Türkiye’deki Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere Yaptığı Sosyal Hizmetler

Kızılay, Resmî Gazete’de yer alan Kızılay Derneği Tüzüğü’ne göre meşruiyetini Uluslararası Sözleşmelerden temel alan, Türkiye Cumhuriyeti Başkanı’nın himayesinde bulunan dernek statülü bir kuruluştur

(<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/02/20090219-1.htm> 29.04.2018).

Türk Kızılayı Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü; İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, AFAD, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) ve Birleşmiş Milletler ajansları gibi göç alanında hizmet veren kurum ve kuruluşlar ile işbirliği ve koordinasyon içerisinde çalışmaktadır. Bu kapsamda ülkemizde kayıt altında bulunan ve yardıma muhtaç durumda yaşayan tüm yabancılara yönelik acil yardım ile uyum ve bütünleşme hizmetleri verilmesi, ayni ve nakdi yardım sağlanması, proje ve programların geliştirilmesi ve uygulanmasından sorumludur. Kızılay Kart (ayni ve nakdi yardım maksatlı dağıtılan akıllı kartlar), çocuk koruma/çocuk dostu alanlar (4-18 yaş grubuna yönelik sunulan psiko-sosyal destek ve beceri geliştirici faaliyetler), toplum merkezleri (kamp dışında bulunan yetişkin ve çocuk nüfusa yönelik meslek ve lisan kursları ile uyum çalışmaları, psiko-sosyal destek, koruma, yönlendirme ve savunuculuk faaliyetleri vs.) ve sınır yardımları faaliyetlerinin (Suriye içerisine ulaştırılmak üzere bağışlanan insani yardım malzemelerinin sınır noktalarından gönderimi) yanı sıra kabul ve barınma ile geri gönderme merkezlerinde sunulan hizmetler Türk Kızılayı Göç ve Mülteci Hizmetleri Müdürlüğü bünyesinde gerçekleştirilmektedir.

(<https://www.kizilay.org.tr/neleryapiyoruz/goc-ve-multeci-hizmetleri>, 29.04.2018).

Kızılay, Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilere verilen Sosyal Uyum Yardımının (SUY) dağıtımından sorumludur.

Avrupa Birliği’nin finanse ettiği KIZILAYKART-SUY; Türk Kızılayı, Dünya Gıda Programı (WFP) ile “Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı” arasında oluşturulan işbirliğiyle uygulanmaktadır. Sosyal uyum yardımı olarak adlandırılan SUY, Türkiye’de uluslararası koruma ve geçici koruma statüsü altında yaşayan sığınmacılardan en fazla

yardıma ihtiyaç duyanlara yönelik bir nakdi yardım programıdır. Bu yardım Türkiye'de uluslararası koruma veya geçici koruma altında yaşayan ve kamp dışında yaşayan kişilere nakdi yardım sağlamaktadır. İlgili kriterlere göre yapılan değerlendirme sonrasında hane halkı arasında bulunan kişilere kişi başı 120-TL yardım yapılmaktadır. Bu yardım KIZILAYKART vasıtasıyla yapılmaktadır. 1.000.000 sığınmacı temel ihtiyaçları için bu desteği almaktadır.

(<http://kizilaykart-suy.org/TR/hakkinda.html>, 29.04.2018).

SUY desteğinin verilme kriterine göre şu kişiler bu yardımı alabilir;

- Tek başına yaşayan kadınlar,
- Hanede başka bir yetişkinin olmadığı ve 18 yaşından küçük en az 1 çocuğun olduğu yalnız ebeveynler,
- Ailede başka yetişkinin olmadığı 60 yaş üstü yaşlı kimseler,
- 4 veya daha fazla çocuğu olan aileler,
- 1 veya daha fazla engellinin olduğu aileler.

Bu kriterlerin yanında engellilik oranı %40 ve üzerinde olmalıdır. Engellilik durumunun yetkili bir devlet hastanesinden alınan engelli sağlık raporu ile belgelenmesi gerekir.

Çok sayıda bağımlı (çocuk, yaşlı, engelli) bireyi olan aileler. Her bir sağlıklı yetişkin (18-59 yaş arası) başına en az 1.5 bağımlı birey oranı ile belirlenmektedir. Program yardıma ihtiyacı olan ve resmî istihdamda olmayan aileler içindir.

(<http://kizilaykart-suy.org/TR/degerlendirme.html>, 29.04.2018).

2.3.3. AFAD'ın Geçici Koruma Altındaki Suriyelilere Yönelik Yaptığı Sosyal Hizmetler

2009 yılında çıkarılan 5902 Sayılı Kanun ile Başbakanlık'a bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Türkiye'de afet ve acil durumlarla ilgili risklere ve bu durumların sonuçlarına yönelik müdahale ve kurtarma faaliyetleri yürütme amacıyla kurulmuştur.

AFAD Türkiye'nin sınır illerine Suriye'den gerçekleşen yoğun göç dalgasıyla gelen Suriyeli sığınmacılara yönelik geçici barınma merkezleri kurarak bu acil durumdan kaynaklanacak insani dramları engellemiştir. AFAD barınma merkezlerinde, geçici koruma altındaki Suriyelilerin barınma ve beslenme ihtiyacı, sağlık hizmetlerine erişim ve eğitime erişme ihtiyaçları karşılanmaktadır.

AFAD'ın 02.07.2018 tarihindeki raporuna göre geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyeli sayısı 213.743'tür. Suriyelilerin kaldığı geçici barınma merkezleri Hatay'da dört, Gaziantep'te dört, Şanlıurfa'da dört, Kilis'te iki, Mardin, Kahramanmaraş, Osmaniye, Adıyaman, Adana ve Malatya'da birer tane olmak üzere toplam 20 tanedir.

Geçici barınma merkezlerinde toplam 83.246 kişiye okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaokul, lise ve diğer düzeyinde eğitim verilmiştir. Bunun yanında yetişkinlere mesleki eğitim ve genel eğitim verilmiştir.

Geçici barınma merkezlerinde verilen sağlık hizmetleri kapsamında 156 Türk doktor, 186 Türk sağlık personeli, 109 Suriyeli doktor ve 137 Suriyeli sağlık personeli görev yapmaktadır.

(https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/02072018_Suriye_GBM_Bilgi_Notu.pdf, 7.07.2018).

AFAD barınma merkezlerinde 80.742 bin çocuk eğitime kazandırılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı işbirliğiyle atılan adımlar neticesinde anaokulundan lise son sınıfa kadar toplam 508.846 çocuk sokaklardan alınarak okula devam etmeleri sağlanmıştır. AFAD barınma merkezlerinde yabancı dil, bilgisayar okuryazarlığı, halı dokuma gibi çeşitli sertifika programlarında 225 bin Suriyeli eğitim kurslarına katılmıştır.

(https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2373/files/Suriyeli_Siginmacılara_Yapilan_Yardimlar_+7.pdf, 08.07.2018).

AFAD'ın 2016 yılına ait raporunda geçici barınma merkezlerinde yaşayan Suriyelilere yönelik sosyal hizmetler şu imkânların varlığıyla beyan edilmiştir: 212 Mescit, 79 Kuran Kursu, 159.586 m2 Spor Alanı, 26.965 m2 Oyun Parkı, 48 Dinlenme Salonu, 13 İnternet Salonu, 40 Kuaför, 3.512 Güvenlik Personeli, 50 İtfaiye, 49 Market, 677 Bulaşıkhanne ve 433 Çamaşırhane.

(https://www.afad.gov.tr/upload/Node/25332/xfiles/13a-Suriyeli_Misafirlerimiz_Kardes_Topraklarinda_2016_Turkce_.pdf, 07.07.2018).

AFAD'ın kurduğu geçici barınma merkezleri uluslararası kuruluşlara ait temsilciler tarafından ziyaret edilmiş ve sunulan hizmetlerden övgüyle bahsedilmiştir. AFAD'ın kullandığı Afet Geçici Kent Yönetim Sistemi (AFKEN); geçici barınma merkezlerinin yararlanıcı ve idari tüm işlemlerinin takip edildiği, kayıt altına alındığı ve raporlandığı uygulama olarak 2015 BM Kamu Hizmetlerinde Birincilik Ödülünü kazanmıştır.

(<https://www.afad.gov.tr/tr/26534/Afet-Gecici-Kent-Yonetim-Sistemi-AFKEN-ve-AFAD-Kart>, 08.07.2018).

2.4. Sosyal Hizmetin Sığınmacı ve Mülteciler Açısından Önemi

Sosyal hizmet mesleği ve uygulamasının mültecilere yönelik duruş ve tutumunu incelemek için öncelikle International Federation of Social Workers'ın (IFSW) açıklamasına yer verilmiştir:

“Sosyal hizmet mesleği mültecilerin sıkıntılarına yanıt vermeye yönelik sorumluluğu olduğunu kabul eder ve onların ihtiyaçlarını karşılamada mültecilerin katılımı için çaba gösterir. Her insanın eşsiz olduğuna dair kabulü gereği de mültecileri homojen bir grup olarak değerlendirmez çünkü hepsinin yemek ihtiyacı, kişisel görüş, kişisel alışkanlıklar ve özlemleri farklı farklıdır.” (<http://ifsw.org/policies/refugees/>).

Bu açıklamaya göre sosyal hizmet mültecilerin katılımı ile beraber onların ihtiyaçları için sorumluluk duyan ve uygulama yapan bir meslek ve bilim dalıdır. Sosyal hizmet uygulama alanında mültecilerin bireysel farklılıkları ve kültürel kimlikleri dikkate alınır. IFSW'ye göre mültecilerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarının bazı anahtar alanlarda bilgili olması gerekmektedir. Bu anahtar alanlar şunlardır:

- Köklerinden ayrılma,
- Travma, kayıp ve kötü muameleyle ilgili bilgi,
- Yer değiştirmeye yol açan dünya şartlarıyla ilgili bilgi,

- Kültürel faktörlerle ve ev sahibi ülkedeki yabancı düşmanlığının etkileriyle ilgili bilgi
- Mülteciler için politikaları ve çok boyutlu sosyal hizmet programlarını formüle etmek için etik ilkelere ve bilgiye sahip olmak (<http://ifsw.org/policies/refugees/>).

IFSW mültecilerin ekonomik entegrasyon ve uyum ihtiyacını tanır. Bunun için mültecileri yeniden yerleştirme hedefini, mültecileri kendine yeterli hale gelmesine yardım etmek olarak anlamaktadır. Sosyal hizmet mesleği için bu hedef uzun vadeli bağımlılık oluşturmaktan temel ihtiyaçların karşılanması becerisini gerektirir. Bunun yanında mülteciler için uzun vadeli hedeflerin onların problemlerine kalıcı çözümler olması gerekir: kendine yeterlilik, ekonomik bağımsızlık, manevi ve entelektüel tatmin gibi. Bu bağlamdaki ilk adımlar gönüllü geri dönüş, gelinen ülkeye yerleşim ya da üçüncü bir ülkeye yerleşimi içerir.

(<http://ifsw.org/policies/refugees/>).

Tomanbay'a göre sığınmacı ve mülteciler ile çalışan sosyal çalışmacılar şu konularda donanımlı olmalıdır: göç, sığınma, insan kaçakçılığı gibi konularda bilgi sahibi olmak, göçmen, sığınmacı ve mültecilerin çevreleriyle ilgili durumları ve kültürlerini anlamak, insanların köken kültürleriyle geldikleri kültürleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları değerlendirmek, göç ve mültecilik alanındaki ulusal ve uluslararası mevzuatı bilmek, gelen kişinin köken ülkesindeki ve yerleşilen ülkedeki hâkim olan politikaları, hükümet yetkilileri ve kolluk güçlerinin genel tavır ve tutumlarını bilmek, toplum içindeki konuyla ilgili ve konuya duyarlı insanlarla iletişim kurmak, sığınmacı ve mültecilere empatik bir tutumla yaklaşmak, yabancı dil ve bilişim konularında yeterli düzeyde bilgi sahibi olmak, sığınmacı ve göçmenlerin yerleştirilme, barınma, temel gıda maddelerine ulaşım, sağlık, bakım ve eğitim sorunları hakkında belirli planlar dâhilinde harekete geçmek (Tomanbay, 2013: 322).

Tomanbay'a göre göç sığınma ve insan kaçakçılığı konusunda verilecek sosyal hizmetler şu şekilde olmalıdır:

- Göç sürecinde ve göç sonrasında göçmenin aile bireylerinin kısa vadeli (beslenme, sağlık sorunları) ve uzun vadeli (eğitim) sorunlarını çözmek için harekete geçmek,
- Mevzuata göre yerleştirme, yerleşilen ortamın hazırlanması ve hazırlanan ortama göçmenlerin uyum sağlaması için çalışmalar yapmak,
- Sığınmacıların politik, hukuki ve bürokratik sorunların çözülmesi için çalışmalar yapmak,
- İnsan ticareti ve insan kaçakçılığı konularında sivil toplum örgütleri ile beraber kamuoyu oluşturup önleyici çalışmalar yapmak,
- Konu ile ilgili mevzuatın ve resmî düzenlemelerin geliştirilmesi için çalışmalar yapmak,
- Sığınmacı ve ailesini, yeni toplumla kaynaştırma ve bütünleştirme çalışmaları yapmak,
- Göçmenlerin geldikleri topluma uyumu için kurslar ve çalışmalar düzenlemek,

- Göçmen ve sığınmacılara yönelik dil eğitimi için ilgili kaynakları harekete geçirmek,
- Yasal anlamda çalışma hakkına sahip göçmen ve sığınmacılarla ilgili iş fırsatları arasında bağlantı kurmak,
- Göçmen ve sığınmacılara yönelik mesleki eğitim ve mesleki gelişim kursları düzenlemek,
- Göçmen ve sığınmacıların yeni çevre ile uyumu konusunda gözlemci, kolaylaştırıcı, örgütleyici, düzenleyici ve programlayıcı rol üstlenmek.

(Tomanbay, 2013: 320-321).

Bu anlamda sığınmacı ve mültecilerin geçmişten gelen ve halen var olan problemlerini çözmek, bulundukları fiziksel ve sosyal çevre ile sağlıklı etkileşimlerini sağlamak, sığınmacı ve mültecilerin haklarının korunması ve politik anlamda temsil edilmeleri için sosyal hizmetin önemi büyüktür. Sığınmacı ve mültecilerin sorunları ve ihtiyaçları çok boyutlu olduğu için, geldikleri ülkelerde çoğu zaman kendilerine destekleyecek sosyal destek mekanizmalarından mahrum oldukları için mekanizmaları harekete geçirecek disiplin sosyal hizmettir.

2.4.1. Sosyal Hizmetin Varış Ülkesindeki Entegrasyon Açısından Önemi

Sığınmacı ve mültecilerin geldikleri ülkede kalışları uzun bir süreye yayılabilmektedir. Bu açıdan varış ülkesindeki yerel uyum çalışmaları, üzerinde durulması gereken bir konudur.

BMMYK (1997) vurgulandığı üzere yerel uyum çalışmalarının başarıyla uygulanması için öncelikle ev sahibi ülkenin bütünleştirme programlarına yönelik çabalara onay ve etkin destek vermesi gerekir. Mülteci topluluklarının varış ülkesinde siyasi ve toplumsal ya da ekonomik tehdit oluşturmaları durumunda bütünleştirme programlarının gerçekleştirilmesi çok olası değildir. Bir diğer önemli husus, mültecilerin yerleştirildiği bölge halkının sığınmacı ve mültecilerin uzun süreli kalışını desteklememesidir. Yerleşik halk arasında mültecilere yönelik düşmanca tutum olması, yerleşik halkın uyum programlarına destek verme ihtimalini zayıflatır. Yerel halk ve mülteciler arasında etnik kültürel ve dille alakalı benzerlik yahut yakınlıkların bulunması yerel uyum programlarının başarısını artırır. Yerel uyum programlarının ekonomik geçerliliği olması kalıcı sonuç getirme ihtimalini artırır. Mülteci topluluklarının iş piyasasına ve gelir üretme imkânlarına ulaşmalarının sağlanması ve programlar hazırlanırken mülteci topluluklarının özelliklerinin dikkate alınması başarıyı artırır. Programın başarılı olması için dış kaynaklardan alınacak güvenceye bağlı mali destekte önemlidir. Bunun yanında mültecilerin uyum programlarına dâhil olması gönüllülük esasına dayanmalıdır. Sığınmacı ve mültecilerin göç ile alakalı algısı ve geri dönme düşüncesi uyum programına katılmasını etkiler. Yerel uyum programlarının başarısını etkileyen diğer etmen sığınmacı ve mültecilerin vatandaşlığa kabul edilme hakkı ve vatandaşlığın getirdiği bütün hakları kullanma olanağına sahip bulundurulmalarıdır (BMMYK, 1997: 92-97).

Yerinden edinmeyle ilgili deneyimler uyumu ve yerleşimi etkileyebilir. Kaçıştan önce yaşanan zorluklar, karşılaşılan sert hayat şartları ve hareket kısıtlılıkları, eğitimin

sonlanması, silahlı çatışma, politik kötü muamele görme, hapsedilme, terör ve şiddet, ailelerin parçalanıp dağılması gibi. Bazıları uzun süre, yaygın ve hengâmeli sivil savaş ortamlarında kalmakta ve şiddetin artmasıyla yerlerinden edilmiş olmaktadır. Bazıları uzun süre mülteci kamplarında yaşamakta, transit ülkelerde aşına olmayan kamplarda kalmakta ya da denizin ortasında bir botta çok zorlu yolculuklar yapmaktadır. Bu deneyimler çocukların kimliğinin şekillenmesini ve ailelerin başa çıkma stratejilerini doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Sosyal çalışmacıların yolculuk sırasında karşılaşılan çeşitli şartları ve sosyal ortamları değerlendirme ve bu değişkenlerin danışanlarının uyuma yönelik davranışlarına etkisini anlamak için yeterli olmaya ihtiyacı vardır (Valtonen, 2008: 134-135).

Yerleştirme uygulaması yapan sosyal çalışmacılardan genellikle vaka yönetiminde geneldeci yaklaşımın rollerini üstlenerek danışanlarını ihtiyaçları olan kaynaklarla bir araya getirmeleri ve danışanlarını bağımsızlaşmaları için güçlendirmeleri istenir (Valtonen, 2008: 160).

Pain, Kanagaratnam ve Payne mültecilerin psikolojik semptomlarının resmî olarak mülteci olarak kabul edilmeleriyle hafiflediğini, medikal tedavi ya da terapinin bu kişiler açısından nadiren popüler ve kullanışlı olduğunu, dil eğitimi, mültecilerle gönüllü çalışmalar, mülteci çocuklar için ev ödevlerine yardım eden ya da müzik, sanat gibi grup aktivitelerinin daha popüler ve kullanışlı tedavi türleri olduklarını belirtmektedir (Pain, Kanagaratnam, & Payne, 2014: 58). Bu açıdan uyuma yönelik çalışmalar mültecilerin ruh sağlığını da olumlu yönde etkileyecektir.

Sosyal çalışmacılar, sığınmacı ve mültecilerin yeni çevreye uyum ve istihdam, barınma, sağlık hizmetleri, sosyal ilişkiler gibi şeylere nasıl erişeceklerini öğrenmelerine yardımcı olmalıdır. Bunun yanında kültürlenme, asimilasyon ve adaptasyon gibi meseleler hakkında farkındalık için göçmenlere yardım etmelidir. Daha özelde sosyal çalışmacılar göç etmeden önceki beklentiler ve göç edilince karşılaşılan gerçekler arasındaki farklılıkların, göç sürecinde karşılaşılan stresörlerin ve geride kalan arkadaş ve akraba gibi yakınlar hakkında düşünce ve duyguların farkında olması için sığınmacı ve mültecilere yardımcı olmalıdır.

Sheafor ve Horejsi'ye göre sığınmacı ve mültecinin yeni kültüre başarılı bir şekilde uyum sağlaması için sosyal çalışmacının yardımcı olması gereken faktörler şunlardır:

- Sığınmacı veya mültecinin dil bilme derecesi,
- Barınma ile ilgili beklentiler ve karşılaşılan durum ve ev düzenleri arasındaki fark,
- İşverenlerin çalışma konusundaki beklentileri,
- Köken ülkedeki kültürle, yerleşilen ülkedeki kültür ve toplum arasında değer ve sosyal normlar konusundaki ortaklıklar,
- Yeni gelen sığınmacılar için eğitim kaynaklarının ulaşılabilirliği,
- Sığınmacı ve mültecilerin uyumuna yönelik çalışmalarda olumlu ve olumsuz geri bildirimler,
- Sığınmacı ve mültecilerin asıl kültürünü muhafaza ederken yeni çevreye uyum sağlamanın arasındaki gerilim,

- Sığınmacı ve mültecilerin toplumdaki hâkim popülasyonun fiziki görünümü ile benzerlik ya da farklılık (Sheafor ve Horejsi, 2014: 616).

Sığınmacı ve mültecilerin yerleştikleri ülkedeki uyum çalışmalarında yapılması gereken diğer şey kamuoyuna yönelik çalışmalar yapmaktır. Yerel topluma yayılan yanlış enformasyonu ayıklayıp sığınmacılar ile alakalı doğru bilgileri vermek önemlidir. Bu durum toplumun sığınmacılar ile alakalı endişelerini silebilir. Mültecilerin ev sahibi ülke için yapabileceği ekonomik, toplumsal ve kültürel açıdan faydalı katkıları hakkında kamuoyunu bilinçlendirmek, kamuoyunun sığınma politikalarına destek vermesi konusunda faydalı olabilir (BMMYK, 1997: 214-215).

Uyum çalışmalarında üzerinde durulması gereken diğer husus ev sahibi ülkenin kapasitesini inşa etmektir. Drumm, Pittman ve Perry'ye göre insani göç krizleri esnasında genellikle ev sahibi ülkeler kapasitesinin üzerinde stres altındadır. Hizmetler mültecileri hedef aldığı ve ev sahibi ülkedeki ihtiyaçlar uluslararası medya ve politika planlayıcıları tarafından görmezden geldiğinde, gerekli kaynaklara ihtiyaç duyan kişilerin onlara ulaşması için yolsuzluk önemli bir hale gelebilir. Mesela ilgili mallar mülteci kamplarına ulaşmak yerine karaborsaya çekilebilir. Gerçekçi kapasite değerlendirmesi ile beraber küresel toplumdan destek, ev sahibi ülkenin mülteci akını olduğu bölgelerdeki çabalarını geliştirebilir. Bu genişletilmiş dikkat, karşılama ve konukseverlik ile ilgili yerel kültürün gelişmesine yardım edebilir (Drumm, Pittman ve Perry, 2004: 88).

2.4.2. Sosyal Hizmetin Köken Ülkeye Geri Dönüş Açısından Önemi

İkinci Dünya Savaşı'na maruz kalıp savaştan kaçanlar için daha çok üçüncü ülke yerleştirme kullanılırken, bu yöntem zaman geçtikçe yerini gönüllü geri dönüş yöntemine bırakmıştır. 1980'lerin sonlarına doğru ve BMMYK gönüllü geri dönüş yöntemini gündeme alıp düzenlemeler yapmış, 1990'lardan sonra bazı uygulamalar yapmıştır. 2000'li yıllardan sonra bu uygulamaların kapsamı genişletilmiş ve BMMYK gönüllü geri dönüş operasyonlarını teşvik etmek ve kolaylaştırmanın yanında yeniden bütünleşme, rehabilitasyon ve yeniden yapılanma çalışmalarında da sorumluluk almıştır (Dalkıran, 2013: 7-8).

Mültecilerin köken ülkelerine geri dönüşleri çeşitli siyasal ve toplumsal ve ekonomik şartlar altında gerçekleşmektedir. Geri dönüşler, geri dönen kişi sayısı, geri dönüşün hızı, dönüşün ne derece gönüllü olarak gerçekleştiği, dönüşün nasıl organize edildiği ve mültecilerin ülkelerine vardıklarında karşılaştıkları durumlar gibi faktörlere bağlı olarak değişkenlik gösterir (BMMYK, 1997: 147).

Geri dönüşler bazen ev sahibi hükümet ve ev sahibi toplulukların zorlamasıyla zorunlu olarak gerçekleşebilmektedir. Bazen de mülteciler bulundukları ülkenin toplumsal ve siyasi iklimi ya da ekonomik şartların ağırlaşması ya da uluslararası yardımların azalması sonucu ülkelerine geri dönmek zorunda kalmaktadırlar. Köken ülkelerindeki şartlar düzelmeden ülkelerine geri dönmek zorunda kalmak bazı krizlere yol açabilmektedir (BMMYK, 1997: 147-148).

Geri dönüşler gerçekleşirken köken ülkede hâlihazırda çatışmalar sürüyor olabilir. Sığınmacılar ve mülteciler sürgündeki yaşamın zorluğundan ve güvenlik sorunlarından dolayı güvenli olmayan ortamlara geri dönmek zorunda kalabilmektedirler. (BMMYK, 1997: 148).

Bazı geri dönüşler planlı gerçekleşirken bazı geri dönüşler kendiliğinden gerçekleşebilmektedir.

Geri dönüş yapanlar hayatlarını iki kez kurmak zorunda kalmışlardır. Geri dönenleri bekleyen sorunlardan ilki güvensiz bir ortama dönmektir. Çatışmaların bulunduğu ülkelerde çatışmaların dinmesi bir anda mümkün olmamakta ve bazen şiddetli olaylar meydana gelmektedir. Diğer sorun ise toplumsal ve psikolojik güvensizliktir. Bulunulan ortamlarda, çatışmalardan kaynaklanan toplumsal gerginlik ve psikolojik güvensizlik ortamı hâkimdir. Geri dönüşün tehdit altında gerçekleşmesi mültecilerin daha fazla kaygı duymasına yol açar. Dönüş gönüllü olarak gerçekleşse de karşılaşacakları şartlar birçok problemi içerebilmektedir. Bölgelerin içinde etnik dağılımın değiştiği, güvenliği tehdit eden mayınların toprağın kullanım şeklini değiştirdiği ülkelere dönen mülteciler kendi evlerini ve mülklerini kaybetmiş olabilirler ve oralara yerleşmeyebilirler. Uzun süre mülteci kamplarında kalan mülteciler de döndükleri ortamdaki yaşam biçimine uyum sağlamakta zorluk çekebilirler. Sığınılan ülkede dünyaya gelen çocuklar da ebeveynlerinin doğduğu köken ülkelerinde uyum sorunu ve kimlik sorunu yaşayabilirler. Geri dönenlerle yerleşik halk arasında yaşam ve gelir kaynaklarının paylaşımında sorun yaşanabilir (BMMYK, 1997: 155).

Bir diğer sorun yasal sorunlardır. Bazı geri dönenler kimlik kartı ya da doğum belgesi gibi resmî belgelere sahip olamamaktadırlar. Siyasal gerginliklerin hüküm sürdüğü ve resmî arşivlerin imha edildiği ülkelerde belge yokluğu, kişiyi tutuklanma, taciz edilme gibi tehditlerle baş başa bırakırken oy verme, işe girme, kredi alma ve ülke içinde özgürce dolaşım hakkından alıkoyabilir. Tapu belgesindeki eksiklikler kişinin geride bıraktığı mülkünü kaybetmesine neden olabilir (BMMYK, 1997: 155-158).

Geri dönülen ülkelerde yaşanan sorunlardan biri maddi sorunlardır. Çatışmaların gerçekleştiği bölgelerde evler, dükkânlar yıkılmış, tahrip edilmiş ya da yağmalanmış olabilir. Tarım arazileri, sulama sistemleri ve altyapı sistemleri zarar görmekte, kimi zaman kullanım dışı hale gelmekte, bunun yanında ekonomik sistemdeki yaşanan sorunlardan ötürü bankacılık ve kredi sistemleri işlemez hale gelebilmektedir. Bu şartlarda geri dönenler büyük bir sorun kümesi ile karşı karşıyadır. Özellikle daha önce kamplarda verilen hizmetlere alışan mülteciler karşılaştıkları bu zorlu şartlarla baş etmekte zorlanmaktadırlar. Döndükleri ülkede geride bıraktıkları mülkler üzerinde hak mücadelesi vermeleri gerekmektedir. Yerleşim için kendilerine gösterilen yerler daha öncekine göre düşük nitelikli ve henüz kamu hizmetlerinin ulaşmadığı yerler olabilmektedir (BMMYK, 1997: 158-159).

BMMYK'ya göre geri dönenlerin karşılaştığı ekonomik ve toplumsal sıkıntıları hafifletmek için kısa vadeli yardım programları yerine daha uzun süreli etkili projeler yapılmalıdır. Bu girişimler yıkılan alt yapının yeniden yapımı, okulların ve sağlık

merkezlerinin yeniden yapımı, gereken su kaynaklarının bulunup insanlara ulaştırılması gibi ögeleri kapsamalıdır (BMMYK, 1997: 172 -173).

Mülteciler ve ülke içinde yerinden edilmiş kişilerle ilgili yapılan yardım programları bu kişilerin bağımsızlığını destekleyecek ve geri döndükleri ortamla uyumlarını sağlayacak biçimde düzenlenebilir. Bunun yanında savaş ve çatışma mağduru olan bu ülkelerin vatandaşları arasında birlikte yaşamalarını kolaylaştıracak demokratik değerler, insan hakları ilkeleri ve barış kültürünün yaygınlaştırılması için uygulamalar yapılmalıdır (BMMYK, 1997: 176).

1990'lı yıllarda Sırp-Boşnak savaşını yaşayan Bosna, Türkiye'nin de dâhil olduğu birçok ülkeye mülteci kaynağı olmuştur. Ancak savaş sonrası mülteci olan bu Bosnalıların büyük bir kısmı köken ülkelerine geri dönmüşlerdir. Öner'in Bosna'ya geri dönen mültecilerle yaptığı çalışmasında geri dönüş sürecinden oldukça sancılı bir süreç olarak bahsedilmektedir. Bu çalışmaya göre geri dönenler savaşın etkileriyle bozulan ekonominin yapısal sorunlarından sert bir şekilde etkilenmişlerdir. Geri dönenlerin çoğunluğu işsizlik ve yoksullukla karşı karşıya kalmışlar, çalışabilenlerin çoğu da kayıt dışı işlerde çalışmak durumunda kalmıştır. Ayrıca bölgenin sosyo-demografik yapısına bağlı olarak Boşnak, Sırp ve Hırvatların bulundukları yerde azınlık durumuna düşmelerine göre işsizlik oranları artmıştır. Bunda bölgede oluşan etnik-milliyetçiliğin etkisi vardır. Bosnalıların geri dönmeleri için savaştan önceki mülklerini geri almaları sağlanmış olsa da, bazıları güvensizlik duyduğu diğer etnik azınlıkla bir arada yaşamamak için, bazıları da savaşta zarar gören eski mülklerini onaracak ekonomik imkânları olmadığından dolayı savaş sırasında sığınma amaçlı oluşturulan kolektif yaşam birimlerini tercih etmektedir. Savaşın üzerinden yıllar geçse de bu insanlar psikolojik anlamda sıkıntılar yaşadıklarını, yaşamdan umutsuz olduklarını, yaşamın savaştan önceki dönemle hiçbir zaman aynı olmayacağını sıklıkla belirtmişlerdir (Öner, 2013).

Bahsedilen durumlardan yola çıkarak mültecilerin geri dönüş yaptığı yerlerde sosyal hizmet uygulamalarına ihtiyaç vardır. Özellikle toplumsal barış ve sosyal adaletin sağlanması için toplum düzeyinde çalışmalara ihtiyaç vardır. Hasar gören bölgelerin yeniden tesisi için uluslararası toplumun dikkatini ilgili bölgelere yöneltecek sosyal hizmet uygulamaları gerekir.

Geri dönülen ülkelerde, iki defa göç etmiş ve kompleks travmalar yaşamış bireyler ve hassas gruplar için rehabilite edici çalışmalara ihtiyaç vardır.

BÖLÜM 3: İSTANBUL'DAKİ SURIYELİ SİĞİNMACILARA YÖNELİK ALAN ARAŞTIRMASI

Bu bölümde ilk olarak alan araştırmasıyla ilgili metodolojik bilgilere verilmiştir. İlk olarak alan araştırmasıyla ilgili araştırmanın konusu, araştırmanın önemi, araştırmanın problemi, araştırmanın alt problemleri, araştırmanın sınırları, araştırmanın yöntemi, araştırmanın kısıtlılıkları ve araştırmanın zorluklarını içeren metodolojik bilgilerden bahsedilecektir. Ardından çalışmada elde edilen verilerin analiz edilmesiyle elde edilen bilgilere yer verilecektir. Son olarak çalışmada elde edilen bilgilerden yola çıkılarak sosyal hizmet uygulamaların geliştirilmesi yönündeki önerilere yer verilecektir.

3.1. Araştırmaya Ait Metodolojik Bilgiler

Bir çalışmayı bilimsel kılan faktör belirli bir metoda göre yapılması ve sınırlarının belli olmasıdır. Çalışmanın alan araştırmasını oluşturan bölümünün bulgularına yer vermeden önce araştırmanın metodolojik bilgilerinden bahsetmek, araştırma bulgularının ve bulgulara dayanılarak varılan sonuç veya çıkarımların daha iyi anlaşılması için bir yol haritası sunacaktır.

Araştırmanın Konusu

Suriyelilerin 2011 yılından beri gelen göçü bir insani dram oluşturmuştur. Birçok Suriyeli ülke içinde yer değiştirmiş ya da Türkiye, Ürdün, Lübnan, Mısır, Yunanistan, Almanya gibi ülkelere sığınmıştır. Suriyeliler rakam olarak en yoğun olarak Türkiye'de bulunmaktadır. Bu göç Türkiye'yi dünyada en fazla sığınmacı barındıran ülke durumuna getirmiştir. Türkiye'nin bu açıdan geçirdiği hızlı değişim, dikkatleri sığınmacılık meselesine çekmektedir. Suriyelilerin varlığı Türkiye'de çoğu şehirde büyük demografik değişim getirmiştir. Geçici mi kalıcı mı oldukları tartışmaları altında Suriyeliler bir insani dram yaşamaktadırlar. Kimisi Türkiye'yi transit olarak kullanıp Avrupa'ya kaçmaya çalışmıştır. Kaçış sırasında Ege denizinde hayatlarını kaybetmeleriyle, Yunanistan'da adalarda mahsur kalmalarıyla, Avrupa ülkelerinin gelmemeleri için sınırlarına çektiği tel örgülerin ardına takılmalarıyla dünyanın gündemine oturmuşlardır. Ailesiyle Avrupa'ya kaçmaya çalışırken denizde boğulan küçük Aylan Kürdi ise dünya kamuoyunda Suriye konusunun daha sesli şekilde tartışılmasına yol açmıştır. Dönemin T.C. Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan Türkiye'nin bu konuda aldığı uluslararası yardımın yetersizliğini uluslararası çapta sıklıkla dile getirmiştir. Göçün Avrupa sınırlarını aşmasıyla beraber dünya kamuoyu bu konuya yönelmeye başlamış, Türkiye'ye yardım sözü vermiştir. Buna rağmen uluslararası yardımlar yeteri kadar gerçekleşmemekte, konuyla maddi ve manevi anlamda en yakından Türkiye ilgilenmek durumunda kalmaktadır.

Türkiye Suriyelilere en başta misafir olarak yaklaşmıştır. Fakat gitgide artan Suriyeli sayısı ve Suriyelilerin Türkiye'de kalma süresinin uzamasıyla bu konunun misafirlik olarak nitelenemeyeceği konusunda sesler yükselmeye başlamıştır. Türkiye'ye sığınmacı olarak girmiş olan Suriyeliler şu an geçici koruma statüsü altındadır. Suriyelilerin Türkiye'ye gelmesi hem Türk halkı açısından hem Suriyeliler açısından ele alınması gereken önemli bir sosyal meseledir. Türkiye'de durumu yönetmek açısından yeni kanun, yönetmelikler çıkarılmış ve yeni kurumlaşmalara gidilmiştir. Yani Suriyeliler gerek idari

teşkilatlanmada gerek demografide değişim getirmiştir. Bu durum gerek Suriyeliler açısından gerek toplum açısından bazı sorunlar oluşturmıştır. Suriyeliler bazı şehirlerin ve ilçelerin nüfusunu iki katına çıkarmış bazı gelişmiş şehirlerde de hatırı sayılır bir nüfus oluşturarak şehrin sosyo-ekonomik ve kültürel yapısını değiştirmiştir. Suriyelilerin statüsünün geçicilik üzerine kurulması da onlar için belirsiz bir durum oluşturmıştır. Suriyeliler geldikten uzun süre sonra resmî kurumlar tarafından kayıtlanmaya başlanmıştır. Bu açıdan Suriyelilerin kalıcı olabilecekleri düşüncesi, onlar geldikten uzun süre sonra ortaya çıkmıştır. Bu durum onların çalışma, eğitim gibi haklardan faydalanmasını geciktirmiştir. Zaten her şeyi geride bırakıp gelen bu insanların bir kısmı ellerindeki kaynakları tüketmiş olarak yardıma muhtaç bir hale gelmişlerdir. Bazıları çatışmanın olduğu bölgelerden gelmiş hatta sakatlanmış ya da rejim askerleri tarafından yapılan işkenceye maruz kalmıştır. Üstüne zorunlu göç de eklenince psiko-sosyal sorunlarla boğuşmak zorunda kalmışlardır.

Türkiye kültürel olarak her ne kadar Suriyelilere yakın bir ülke olsa da ve Suriye meselesiyle siyaseten ilgilenip Suriyelilere kapısını açmış bir ülke olsa da yeni bir ülkeye gelmek birçok problemi beraberinde getirmektedir. Bu araştırmanın çerçevesinde olduğu sosyal hizmet disiplini ise insan, topluluk ve toplum açısından sosyal problemleri çözme, psikolojik ve ekonomik sorunların çözülmesinde ise kolaylaştırıcı rol oynamayı hedefleyen bir disiplindir. Bu araştırmanın konusu Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin yaşadığı problemleri saptayıp uygun çözüm yollarını sosyal hizmet paradigması açısından ortaya koymaktır.

Araştırmanın Önemi

Sığınmacılar tüm dünyada mağdur durumunda olan insanlardır. Kimileri statü almak için ya da güvenlik meseleleri yüzünden yıllarca kamplarda beklemektedir. Kimileri illegal örgütlerin odağında olmaktadır. Güvenli bir ülkeye sığınabilmek, sığınmacı ve mülteci statüsü alabilmek birçok için oldukça zordur. İçinde bulundukları bekleme durumu ayrı mağduriyet oluşturmaktadır. Gittikleri ülkede vatandaş olmamak onları ikinci bir statüde bulundurmaktadır. Bunun yanında dil bilmemek de haklarını öğrenmek ve gerekli imkânlardan faydalanmak için onları dezavantajlı duruma getirmektedir. Bunun yanı sıra ötekileştirilmeye en yatkın olan kesimlerden biri sığınmacılardır. Göç edilen toplumun sosyolojik, siyasi özelliklerine ve tarihine bağlı olarak ötekileştirilme durumu şekillenmektedir. Birey ve topluluk bazında savunuculuk görevi olan sosyal hizmet disiplini açısından bu konuya yaklaşmak oldukça önemlidir.

Çalışmada incelenecek olan Suriyelilerin sayılarının yoğun olması ve sığınmacılığın getirdiği birçok sorunu yaşamaları açısından sosyal hizmet ve diğer bilimlerin ilgi odağında olması gerekmektedir. Çünkü bu meseleyle ilgili gerek Suriyeliler açısından gerek Türkiye açısından birçok sorun yaşanmaktadır. Bu sorunların yakından incelenip çözümler üretilmesi ve bu sığınmacıların akademik anlamda savunuculuğunun yapılması için sosyal hizmet disiplini açısından çalışmalar yapılmalıdır. Bu yaklaşım, bu araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın Problemi

Problem bir durumun olması beklenenden farklı olmasını oluşturan durumdur. Bu araştırmanın problemi ise Suriyelilerin günlük hayatta yaşadıkları problemleri saptayıp sosyal hizmet açısından uygun çözümleri üretmektir.

Araştırmanın Alt Problemleri

Suriyeliler köken ülkelerinde hangi problemleri yaşamışlardır?

Suriyeliler göç ederken hangi sorunları yaşamışlardır?

Suriyeliler günlük hayatta nasıl problemlerle karşılaşmaktadır?

Suriyeliler düzenli ve sistemli bir sosyal hizmet ağıyla kuşatılmış mıdır?

Araştırmanın Sınırları

Bu çalışmada Türkiye’de Suriyelilerin en yoğun yaşadığı şehirlerden biri olan İstanbul örneklem olarak alınmıştır. İstanbul’un seçilmesinin önemi İstanbul’da bu kadar yoğun Suriyeli sığınmacı yaşarken, İstanbul hakkında yapılan çalışmaların oldukça az olmasıdır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın yöntemi nitel yöntemdir. Verilen derinlemesine mülakat ve gözlem tekniğiyle toplanmıştır. Mülakat verileri MAXODA 2018 nitel veri analizi programıyla analiz edilmiştir.

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Suriyelilerin Türkiye’ye göçü daha önce akademik anlamda çok gözde olmayan sığınmacı ve mültecilik meselesine dikkatleri çekmiştir. Alan yazında Suriyelilerin yaşadığı zorluklarla ilgili makale ve bildirilere rastlanmaktadır. Fakat çalışmalar incelendiğinde genellikle birbirinden çok farklı olmayan konuları ele almaları, kaynakça açısından sınırlılık oluşturmaktadır.

Suriyeliler genellikle yaşadıkları ekonomik zorluklar açısından incelenmektedir.

Bir diğer kısıtlılık ise dil problemidir. Altı yıla yakın zamandır Türkiye’de olmalarına rağmen dil öğrenemeyen Suriyeliler vardır. Bu da çoğu zaman tercüman kullanmayı gerektirmektedir. Çalışma yapılırken, sonradan Türk vatandaşı olmuş bir Suriyeli tercüman olarak görüşmelerde bulunmuştur. Tercüman Türkçe, Kürtçe ve Arapça bilmektedir.

Araştırmanın bir diğer kısıtlılığı ise zamandır.

Araştırmanın Zorlukları

Sığınmacılık meselesi ele alınırken hukuk, siyaset bilimi, demografi, sosyoloji, uluslararası ilişkiler ve psikoloji alanından okumalar yapılmak durumunda kalınmaktadır. Sosyal hizmet açısından Türkçe kaynaklar oldukça kısıtlıdır. Bu kısıtlılık yabancı kaynaklar açısından da geçerlidir. Özellikle Amerika gibi ülkelerle ilgili olan sığınmacılıkla ilgili kaynakların daha dikkatli incelenerek ele alınması gerekmektedir.

Çünkü çok göçmen alsalar da, denizaşırı ülkeler sığınma sorunsalını Türkiye gibi sığınmacı kaynağı olan birçok ülkeye komşu olan ülkeler gibi yaşamamaktadır.

Bir diğer zorluk ise dil sorunudur. Suriyeliler arasında özellikle yetişkin grubun çoğunluğu yeterince Türkçe bilmemektedir. Suriyeli çocuklar açısından ise okula giden çocuklar Türkçe öğrense de okula gitmeyen çocuklar da büyük bir kitle oluşturmakta ve yeterince Türkçe bilmemektedirler. Araştırmacı ise Arapça bilmemektedir.

Bir diğer zorluk savaştan kaçmış olan Suriyelilerde olabilecek güven problemidir. Kendi toplum yapılarında El-Muhaberat isimli Suriye İstihbarat Servisinden çekince yaygındır. Suriyelilerle ilgilenen kimi kesimlerce bu çekincenin halen varlığını sürdürdüğü belirtilmektedir.

Bir diğer zorluk Suriyelilerde oluşmuş olabilecek yorgunluktur. Araştırmacı bazı STK yetkililerinden Suriyelilerin araştırma konusu olmaktan yorulduğu hakkında malumat almıştır.

Ayrıca kültür farkından dolayı yanlış anlamalara mahal vermeyecek şekilde konuya yaklaşmak oldukça önemlidir. Örneğin araştırmacı araştırmayı yaparken, iki Suriyeliye Suriyelileri Suriyeli olarak tek kimlikte mi ele almak ya da Suriyeli Arap, Suriyeli Kürt, Suriyeli Türkmen gibi etnik kimlikleri de ayırt ederek yaklaşmak konusunda soru yönelttiğinde kendi aralarında böyle bir ayırım olmadığına yönelik tepkiyle karşılaşmıştır.

Kurumsal yerlerden Suriyelilerle ilgili bilgi toplamak bir diğer zorluğu oluşturmaktadır. Suriyelilerle ilgilenen resmî ve uluslararası kurumlardan bilgi edinmek oldukça zordur. Kurumların web sayfalarından yeterince bilgi edinilememektedir. Resmî kurumlar bilgi paylaşımı konusunda açık davranmamaktadır.

Araştırmacı yurtdışındaki örneklerle ilgili bilgi toplamak istemektedir. Örneğin Almanya, İsveç, Fransa, Ürdün, Lübnan, İsrail gibi ülkeler kendi dillerinde web sitesi oluşturdukları için bu ülkelerin göçle ilgili kurumlarına ulaşmak ve bilgi almak zorlaşmaktadır. Araştırmacı konsolosluk ve büyükelçilikler üzerinden bilgi toplamaya çalışmıştır. Bu durum birçok kurumdan bilgi almak için beklemeye yol açmıştır. İlgili konsolosluk, büyükelçilik ve diğer resmî kurumların hiçbirinden yanıt alınamamıştır.

Bir diğer zorluk ise Suriyelilerle ilgili gündemin çok hızlı şekilde değişmesidir. Gündemi yakından takip etmek oldukça zorlu olmaktadır. Medyada ise Suriyelilerle ilgili yer alan enformasyonu ayıklamak da zordur.

3.2. Suriyeli Sığınmacılarla Görüşmeler

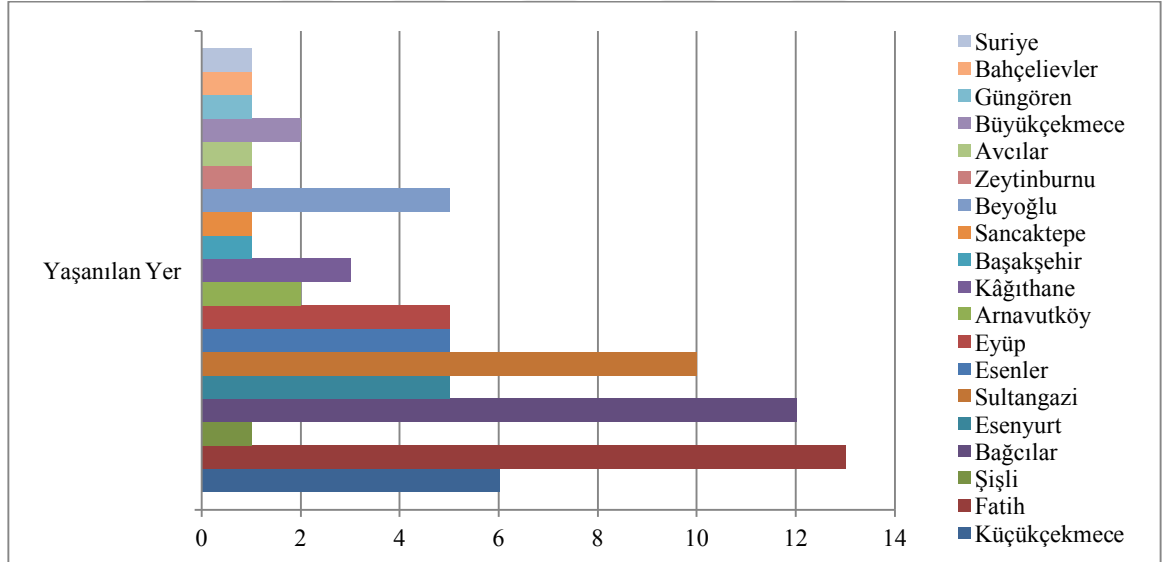
Araştırma derinlemesine mülakat tekniği ile yapılmıştır. Mülakatlar yarı yapılandırılmış şekilde yapılmıştır. Mülakat soruları oluşturulmadan önce Fatih semtinde Suriyelilerin oturduğu 6 farklı eve gidilerek pilot çalışma yapılmıştır. Bunun yanında Uluslararası Mülteci Hakları Derneği, Suriye Nur Derneği ve İHH Vakfı'ndaki ve Dünya Açlık Fonu'ndan konuyla ilgili temsilcilerle de mülakat yapılarak konunun sahadaki yansıması daha yakından anlaşılmaya çalışılmıştır. Sonrasında Ulema-i Şam Derneği'nde Suriyeli sığınmacılarla mülakat yapılmıştır. Mülakat sırasında Kürtçe, Arapça ve Türkçe bilen, Suriyeli olan fakat Türkiye'ye gelince Türk vatandaşı olmuş bir tercümandan yardım

alınmıştır. Tercümanın 3 dili de bilmesi mülakatların akıcı şekilde gerçekleşmesini sağlamıştır. Türkçeyi öğrenmiş ya da Türkmen olan bazı sığınmacılarla Türkçe mülakat yapılmıştır. Mülakatlar ağırlıklı olarak Arap dilinde yapılmış nadiren de olsa herhangi bir sorunun anlaşılmadığı durumlarda özellikle Kürt kökenli göçmenlere ilgili soru Kürt dilinde yönetilmiştir. Mülakatlar 2017 yılında yapılmıştır. Metinde 76 Suriyeli katılımcının yanında Uluslararası Mülteci Hakları Derneği'nin Suriyeli iki temsilcisinin görüşlerine de kısaca yer verilmiştir.

3.2.1. Katılımcıların Yaşadıkları Yer

Örneklemdaki kişilerin yaşadıkları yerler ilçeye göre ayrılmıştır. Aralarından bir kişi müstesnadır. 1 katılımcı Suriye'den İstanbul'a gelip gittiği için yaşadığı yer Suriye olarak belirtilmiştir. Rakam ile belirtmek gerekirse; 6 kişi Küçükçekmece, 13 kişi Fatih, 1 kişi Şişli, 12 kişi Bağcılar, 5 kişi Esenyurt, 10 kişi Sultangazi, 5 kişi Esenler, 5 kişi Eyüp, 2 kişi Arnavutköy, 3 kişi Kâğıthane, 1 kişi Başakşehir, 1 kişi Sancaktepe, 5 kişi Beyoğlu, 1 kişi Zeytinburnu, 1 kişi Avcılar, 2 kişi Büyükçekmece, 1 kişi Güngören, 1 kişi Bahçelievler, 1 kişi Suriye'de oturmaktadır.

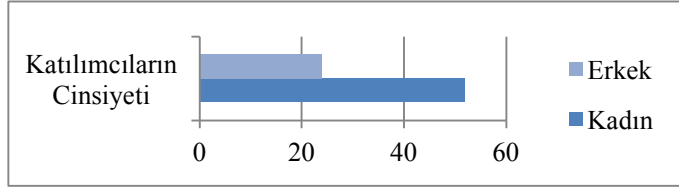
Şekil 7. Katılımcıların Yaşadıkları Yer

3.2.2. Katılımcıların Cinsiyeti

Katılımcıların 24'ü erkek, 52'si kadındır. Çalışma pazartesi-cumartesi günleri arasında gündüz saatlerinde yapılmıştır. Bu zaman diliminde Suriyeli erkekler genellikle çalıştığı için kadın katılımcıların oranı daha fazladır. Çalışma Suriye Nur Derneği ve Ulema-i Şam Derneği'nde yapılmıştır. Yardım kuruluşlarına mesai saatlerinde kadınların daha fazla başvuru yapmasından dolayı çalışmadaki kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranı daha fazladır.

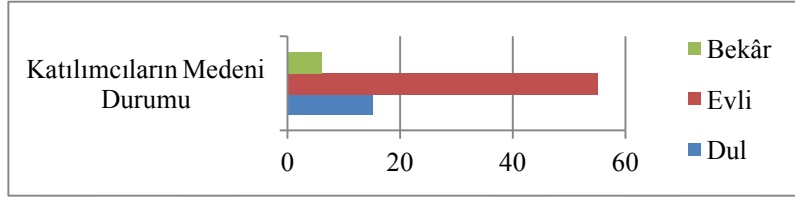
Şekil 8. Katılımcıların Cinsiyeti

3.2.3. Katılımcıların Medeni Durumu

15 kişi dul, 55 kişi evli, 6 kişi bekârdır.

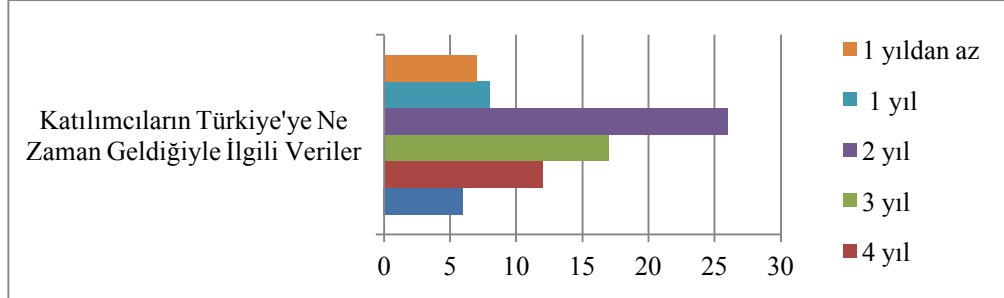
Şekil 9. Katılımcıların Medeni Durumu

3.2.4. Katılımcıların Türkiye'ye Ne Zaman Geldiğiyle İlgili Veriler

2017 yılında katılımcılardan alınan cevaplara göre; 6 kişi 5 yıl, 1 kişi 4,5 yıl, 11 kişi 4 yıl, 3 kişi 3,5 yıl, 1 kişi 3 yıl 3 ay, 13 kişi 3 yıl, 5 kişi 2,5 yıl, 1 kişi 2 yıl 8 ay, 20 kişi 2 yıl, 4 kişi 1,5 yıl, 3 kişi 1 yıl, 1 kişi 1 yıl 1 ay, 7 kişi 1 yıldan az bir süre önce gelmiştir.

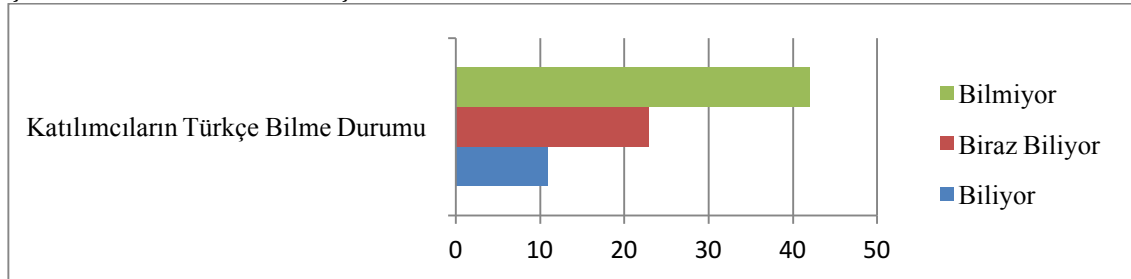
Şekil 10. Katılımcıların Türkiye'ye Ne Zaman Geldiğiyle İlgili Veriler

3.2.5. Katılımcıların Türkçe Bilme Durumu

11 kişi Türkçe bilmekte, 23 kişi biraz Türkçe bilmekte, 42 kişi Türkçe bilmemektedir. Katılımcılar arasında Türkçe bilmeme durumu daha yaygındır.

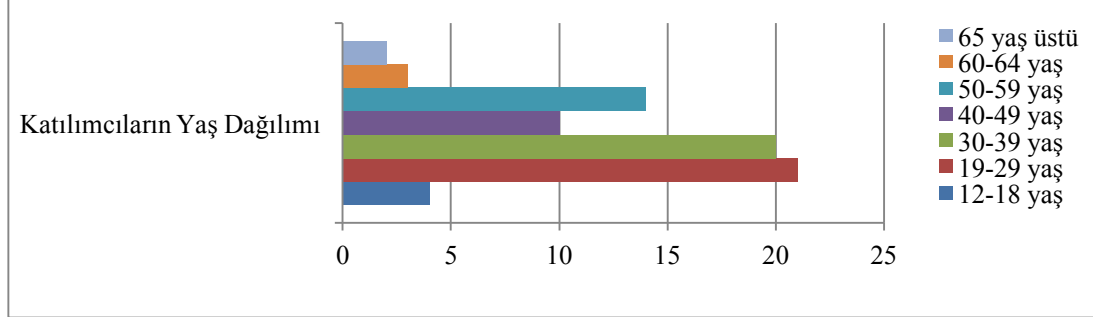
Şekil 11. Katılımcıların Türkçe Bilme Durumu

3.2.6. Katılımcıların Yaş Dağılımı

74 kişiden alınan cevaba göre 4 kişi 12-18 yaş arasında, 21 kişi 19-29 yaş arasında, 20 kişi 30-39 yaş arasında, 10 kişi 40-49 yaş arasında, 14 kişi 50-59 yaş arasında, 3 kişi 60-64 yaş arasında 2 kişi ise 65 yaşın üstündedir.

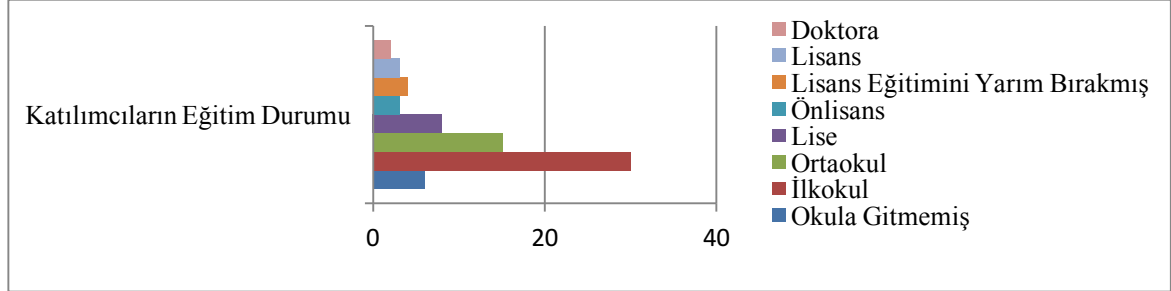
Şekil 12. Katılımcıların Yaş Dağılımı

3.2.7. Katılımcıların Eğitim Durumu

Eğitim durumuyla ilgili 71 kişiden yanıt alınmıştır. 6 kişi okula gitmemiş, 30 kişi ilköğretim almış, 15 kişi ortaokul eğitimi almış, 8 kişi lise eğitimi almış, 3 kişi önlisans eğitimi almış, 4 kişi lisans eğitimini yarıda bırakmış, 3 kişi lisans, 2 kişi doktora eğitimi almıştır.

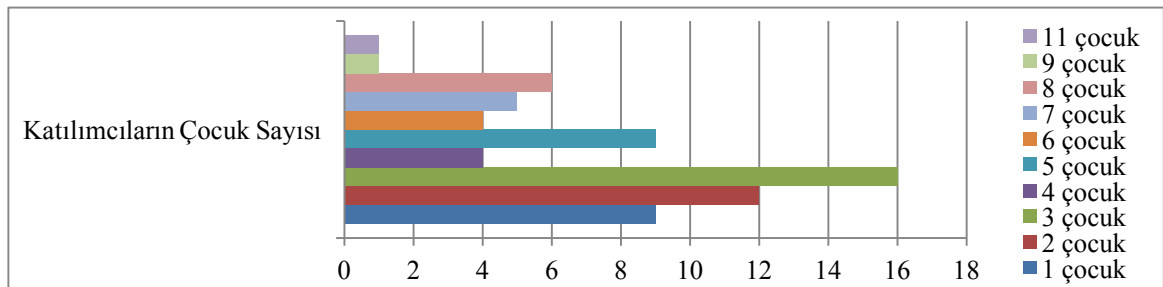
Şekil 13. Katılımcıların Eğitim Durumu

3.2.8. Katılımcıların Çocuk Sayısı

67 katılımcının çocuğu vardır. 9 katılımcının 1 çocuğu, 12 katılımcının 2 çocuğu, 16 katılımcının 3 çocuğu, 4 katılımcının 4 çocuğu, 9 katılımcının 5 çocuğu, 4 katılımcının 6 çocuğu, 5 katılımcının 7 çocuğu, 6 katılımcının 8 çocuğu, 1 katılımcının 9 çocuğu, 1 katılımcının 11 çocuğu bulunmaktadır. 1 katılımcının çocuğu vefat etmiş, 2 katılımcının birer çocuğu, 1 katılımcının 3 çocuğu şehit olmuştur.

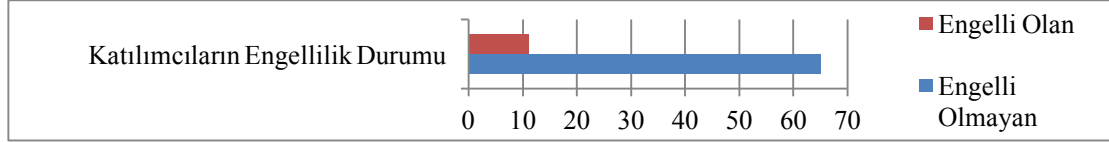
Şekil 14. Katılımcıların Çocuk Sayısı

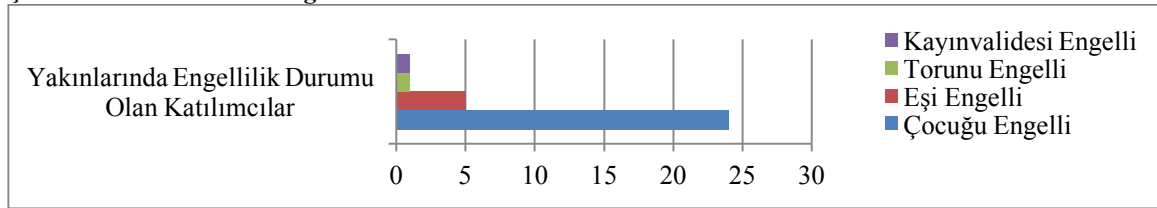
3.2.9. Katılımcıların ve Birinci Derecede Yakınlarının Engellilik Durumu

65 katılımcıda engellilik durumu bulunmamaktadır. 9 katılımcıda savaşta yaralanmadan dolayı engellilik durumu oluşmuştur. Katılımcılardan biri kanser hastasıyken, bir katılımcıda da sekel durumu vardır. 24 katılımcının çocuğunda engellilik durumu varken, 5 kişinin eşinde, 1 kişinin torununda, 1 kişinin de kayınvalidesinde engellilik durumu vardır.

Şekil 15. Katılımcıların Engellilik Durumu

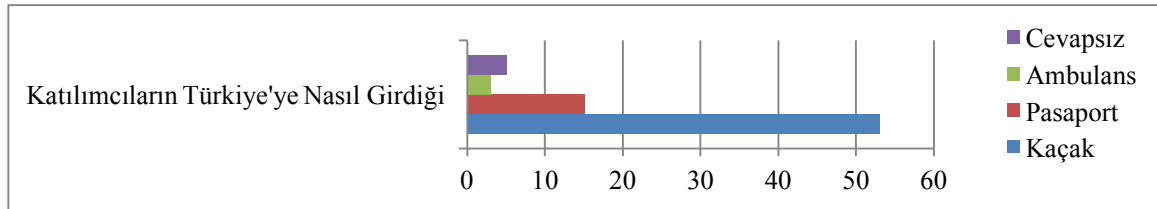
Şekil 16. Yakınlarında Engellilik Durumu Olan Katılımcılar

3.2.10. Katılımcıların Türkiye'ye Nasıl Girdiğine Ait Veriler

Türkiye'ye nasıl girdikleri sorusuna cevap alınan 71 katılımcıdan 53'ü kaçak giriş yapmış 15'i pasaportla giriş yapmış, 3 kişi de ambulansla giriş yapmıştır. 5 kişiden yanıt alınmamıştır. Görüldüğü gibi Türkiye'ye kaçak giriş yapmak daha yaygındır. Bu durum kimi zaman hazırlıksız göç etmekten, kimi zaman resmî belgelerini yanına alamamak ya da zarar gören evinde resmî belgelerini kaybetmekten kaynaklanıyor olabilir.

Şekil 17. Katılımcıların Türkiye'ye Nasıl Girdiğine Ait Grafik

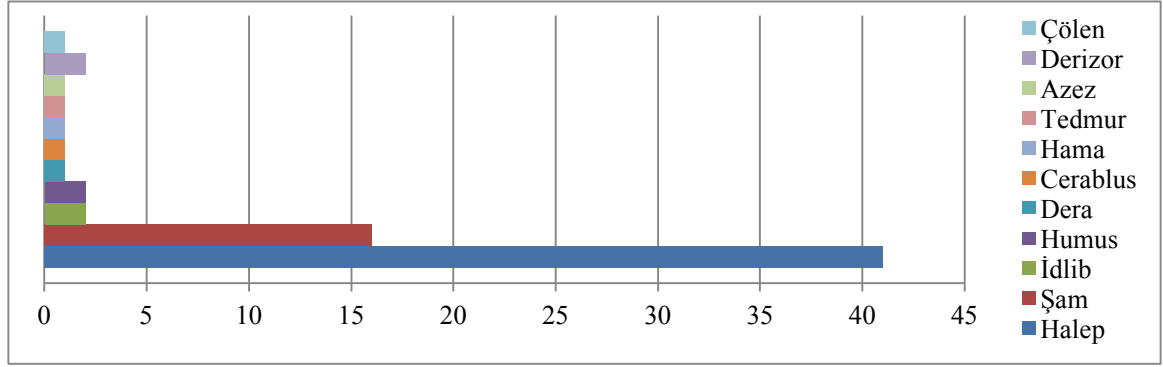

(Deniz vd., 2016: 200) çalışmalarında benzer durumla karşılaşmış, bunu bazı Suriyelilerin Suriye'den çıktıklarının resmîyette belli olmaması için yaptıklarını öne sürmüştür.

3.2.11. Katılımcıların Suriye'de Doğdukları Şehir

69 kişiden cevap alınmıştır. 41 kişi Halep'te, 16 kişi Şam, 2 kişi İdlib, 2 kişi Humus, 1 kişi Dera, 1 kişi Cerablus, 1 kişi Hama, 1 kişi Tedmur, 1 kişi Azez, 2 kişi Derizor, 1 kişi Çölen'de doğmuştur.

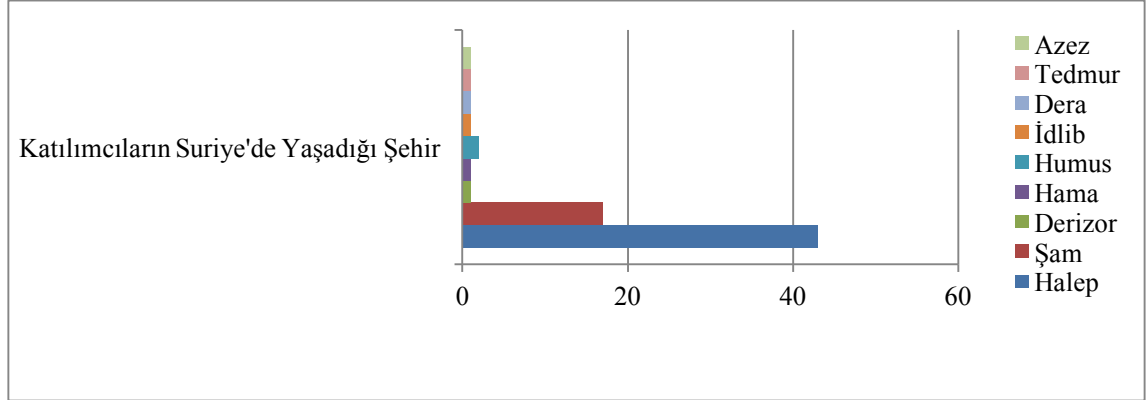
Şekil 18. Katılımcıların Suriye'de Doğdukları Şehir

3.2.12. Katılımcıların Suriye’de Yaşadığı Şehir

68 kişiden cevap alınmıştır. Katılımcılardan 43 kişi Halep, 17 kişi Şam, 1 kişi Derizor, 1 kişi Hama, 2 kişi Humus, 1 kişi İdlib, 1 kişi Dera, 1 kişi Tedmur, 1 kişi Azez’de yaşamaktayken Türkiye’ye göç etmişlerdir. Bu dağılıma göre en yoğun göç veren Suriye şehirlerinden biri Halep diğeri Şam olmuştur.

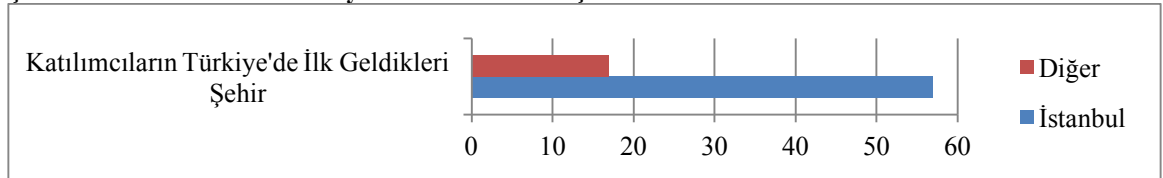
Şekil 19. Katılımcıların Suriye'de Yaşadığı Şehir

3.2.13. Katılımcıların Türkiye’de İlk Geldikleri Şehir

74 kişiden yanıt alınmıştır. 57 kişi ilk olarak İstanbul’a gelmiş, 17 kişi farklı şehirlerden İstanbul’a gelmiştir. Bu durum İstanbul’un mülteciler için bir cazibe merkezi olduğunu göstermektedir.

Şekil 20. Katılımcıların Türkiye'de İlk Geldikleri Şehir

3.2.14. Katılımcıların Çalışma Durumu

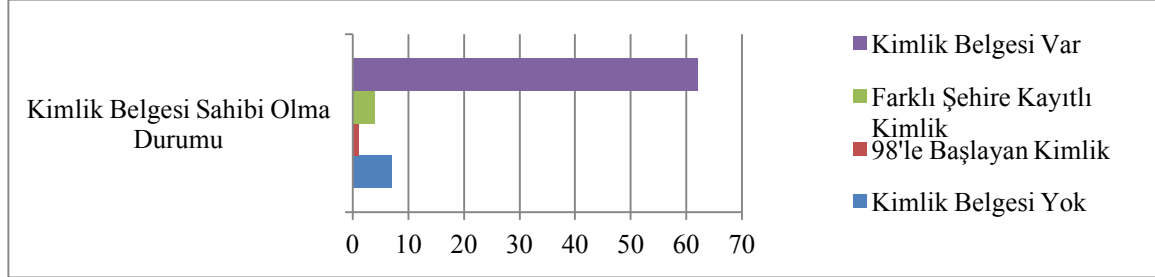
Cevap veren 75 katılımcıdan 32 katılımcı ev hanımı olduğunu, 14 kişi çalışmadığını, 4 kişi evde boncuk işi yaptığını, 6 kişi tekstilde çalıştığını beyan etmiştir. 2 kişi işçi, 1 kişi marangoz, 1 kişi eskici, 1 kişi ayakkabıcı, 1 kişi rehber öğretmen, 3 kişi lokanta çalışanı, 1 kişi diş teknisyeni, 2 kişi sivil toplum çalışanı, 3 kişi öğrenci olduğunu beyan etmiştir. 2 kişi temizlik işi, 1 kişi taşıma işi, 1 kişi pimapen işi yaptığını beyan etmiştir. Bu bilgilere

göre katılımcıların çalışma hayatına katılımı düşüktür. Çalışma hayatına katılanlar da yoğun olarak düşük gelir getiren meslek kollarında çalışmaktadır.

3.2.15. Katılımcıların Kimlik Belgesi Sahibi Olma Durumu

74 katılımcıdan cevap alınmıştır. 7 katılımcının kimlik belgesi yoktur. 1 kişinin 98'le başlayan kimlik belgesi, 4 kişinin İstanbul'dan farklı bir şehire kayıtlı kimlik belgesi vardır. 62 katılımcının da İstanbul'a kayıtlı kimlik belgesi vardır.

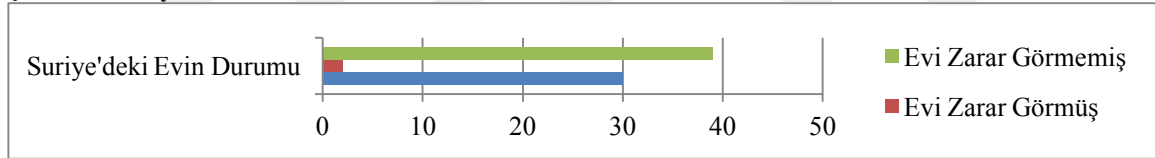
Şekil 21. Katılımcıların Kimlik Belgesi Sahibi Olma Durumu

3.2.16. Katılımcıların Suriye'deki Evinin Durumu

71 kişiden alınan yanıtlara göre 30 katılımcının evi yıkılmış, 39 kişinin evi zarar görmemiş, 2 katılımcının evi ise zarar görmüştür. Bu sonuca göre katılımcıların neredeyse yarıya yakınının geriye döneceği bir evi bulunmamaktadır. Evin yıkılması maddi kaybın daha fazla olmasıyla da ilgili olabilir.

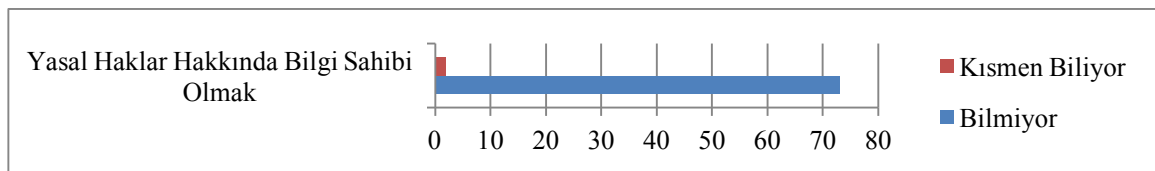
Şekil 22. Suriye'deki Evin Durumu

3.2.17. Katılımcıların Yasal Haklar Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu

Soruya yanıt veren 75 kişiden, 73 kişi yasal haklarını bilmediğini, 2 kişi kısmen bildiğini beyan etmiştir. Bu sonuca göre katılımcıların neredeyse tamamına yakını Türkiye'deki yasal haklarını bilmemektedir.

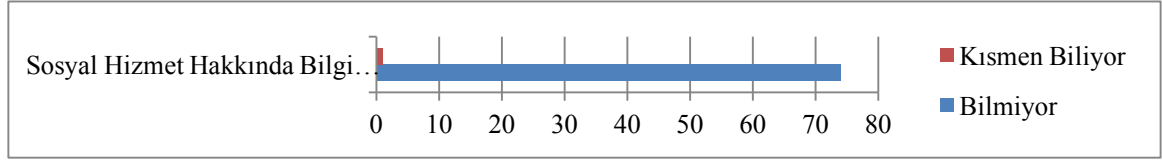
Şekil 23. Yasal Haklar Hakkında Bilgi Sahibi Olmak

3.2.18. Katılımcıların Sosyal Hizmet Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu

Katılımcılara sosyal hizmetin ne olduğunu bilip bilmedikleri sorulmuş, cevap veren 75 kişiden 74 kişi bilmediğini, 1 kişi ise kısmen bildiğini beyan etmiştir. Bu sonuca göre bu araştırmanın yapıldığı alan olan Sosyal Hizmet hakkında katılımcıların neredeyse tamamına yakını bilgi sahibi değildir.

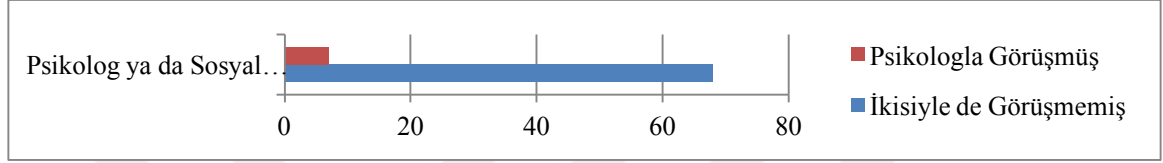
Şekil 24. Sosyal Hizmet Hakkında Bilgi Sahibi Olmak

3.2.19. Katılımcıların Psikolog ya da Sosyal Çalışmacı ile Görüşme Durumu

Soruya cevap veren 75 kişiden 68'i psikolog ya da sosyal çalışmacıyla görüşmediğini, 7 kişi ise daha önce psikologla görüştüğünü beyan etmiştir. Katılımcıların hiçbiri bir sosyal çalışmacıyla görüşmemiştir. Bu durum katılımcıların psiko-sosyal destek hizmetlerinden yeterince faydalanmadığını göstermektedir.

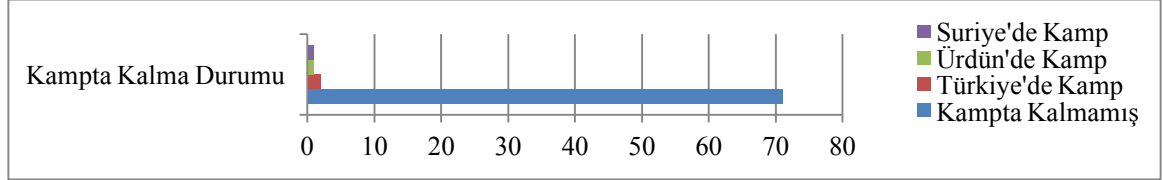
Şekil 25. Katılımcıların Psikolog ya da Sosyal Çalışmacıyla Görüşme Durumu

3.2.20. Katılımcıların Daha Önce Kampta Kalma Durumu

Cevap veren 75 kişiden 71'i kampta kalmamış, ikisi Türkiye'de biri Ürdün'de biri Suriye'de kampta kalmıştır. Katılımcıların arasında kampta kalanların oranı kampta kalmayanlara göre oldukça düşüktür.

Şekil 26. Katılımcıların Daha Önce Kampta Kalma Durumu

3.3. Mülakat Sorularının Yapılandırılması

Mülakat soruları katılımcı Suriyelilerin demografik bilgileri, Suriye'den kaçmaya sebep olan sorunlar, Suriye'den Türkiye'ye gelirken yolda yaşadıkları sorunlar, Türkiye'ye göç ettikten sonra Türkiye'de yaşadıkları sorunları anlamak üzere yapılandırılmıştır. Mülakatlar vasıtasıyla Suriyeli sığınmacıların göç etme sebepleri, günlük yaşamda ve resmî kurumlarda işlerini yaparken karşılaştıkları sorunlar, Türkiye toplumunda sosyal olarak nasıl bir yaşam sürdürdüklerini anlamaya yönelik sorular yönetilmiştir.

3.4. Suriye'den Kaçmaya Sebep Olan Sorunlar

Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları sorunlar göç öncesi, göç sırası ve göç sonrası şeklinde zamansal olarak kesitlere ayrılarak anlaşılmaya çalışılmıştır. Göç öncesi yaşanan sorunları anlamak için sorulan sorular göçe sebep olan yaşantıları anlama çabasının bir ürünüdür. Görüşülen Suriyeli sığınmacıların belirttiği sorunlar aşağıdaki kategorilerle ele alınmıştır.

3.4.1. Savaş

Suriyeli sığınmacıların yer değiştirme sebebi olan savaş medyadan takip edildiği üzere dünyadaki birçok halkın malumudur. Sığınmacıların kimi savaş sırasında saldırıya maruz kalmışken, kimisi de yakınlarını kaybetmiştir.

M30: İlk olarak savaş.

M51: İlaç almak ve tedavi olmak için geldim. Aynı zamanda orada savaş var. Onun için geldik.

M70: Savaş.

M15: Mesela çatışmaların arasında kaldık okula giderken Halep'e gittik. Halep'te savaş var. Bombalar geliyordu önümüzde patlıyordu. Yine de okumak için gidiyorduk.

M32: Halep'te durumlar çok kötü oldu. Bir de çocuklarım buraya geldiler. O yüzden buraya geldik.

M2: Sürekli devam eden savaştan, Esed'ten kaçtık.

M21: Vuruyorlardı bulunduğumuz köyü.

M17: Şehir bombalanırken hiçbir şey düşünmüyorsunuz sadece kaçmayı düşünüyorsunuz.

M76: Sürekli bombalar yağıyordu. Çatışmalar vardı, harpten dolayı geldik en büyük sebebi o.

M20: Suriye'de varil bombası attıkları için kaçtık.

M76: Suriye'de son dönemde harpte gördüklerimiz; belki İsrail Filistinlilere böyle zulüm etmedi. Rejimden 6 senedir neler gördük. Bombardıman altında evlerimiz yıkıldı. Yiyecek bir şeyler alabilmek için yıkık dökük binaların arasından gitmek zorundayız. Caddelerin başında görevliler var, binaların üzerinde keskin nişancılar var. Her an birisini öldürebilirler.

M28: Sebep şu, savaş başlayınca biz kalktık köye geldik. Köyde su yok, elektrik yok. Yer de yok. Eşim dedi burada olmaz yani. Şimdi burada öleceğiz, gene Halep'e dönelim. Halep'e dönerken iç savaş iyice başlamıştı. Bombalar vuruyordu uçaklar üzerimizden geçiyordu. Çocuklar içeride ağlıyor uçak seslerinden, bombalardan. Özellikle de akşamları aşırı bomba sesi oluyor. Mesela cadde başlarında adam öldürüyorlar. Adamın cesedi şurada öyle atılı... Korkuyoruz yani. Biz de korkuyoruz. Zaten elektrik yok, su yok, iş yok. Baktık artık yaşamıyor bombadan değilse de, susuzluktan, açlıktan öleceğiz. Toplandık, geri çıktık, geldik.

M57: Savaştan kaçtık.

M54: Savaştan dolayı.

M35: Savaştan dolayı. Bomba geldi ayağımdan yaralandım. Ayağımdaki siniri kesti.

M23: Savaş. Okullar yıkıldı zarar gördü. Artık eğitim vermeye devam edemedik.

M24: Savaş yüzünden.

M47: Savaş vardı, ondan çıktık.

M30: Savaşta bir senede, bütün köy gidiyor. Savaştan bir sene sonra geldim.

M37: Savaş.

M1: Savaş.

M19: Savaş.

M75: Savaş için. Savaş yüzünden geldik. Bizim evimiz yıkıldı. Dükkân da yıkıldı.

M69: Çatışmalardan; her gün vuruyorlardı. Varille kimyasal silah kullandılar. O yüzden kaçtık.

M17: Suriye'de bildiğiniz gibi bombalar altında yaşıyorduk.

M13 Savaş. Yatmıyorduk. Bodrum katta yatıyorduk çünkü uçaklar hep gidip geliyordu, vuruyordu. Orada El-bahar diye bir mahalle var ekmek bile bulamıyorduk çatışma vardı. Uçaklarla vuruyorlardı.

M61: Çatışmalarda bir bomba düştü evimize yakın bir yere. Biz de balkondaydık en son odaya uçurdu beni. O yüzden çıktık.

M72: Bombalamalardan kaçtık.

Bir çocuk katılımcı da savaşla ilgili durumu şu şekilde aktarmıştır:

M64: Ben Halep'te okula gidiyordum. Annem babam oturuyordu, babam Halep'teydi. Askerler geliyordu Allahuekber Allahuekber diyordu. Bomba atıyorlar. Herkes ağlıyor. Annem ve babam içeride. Bir başkası dedi ben seni alacağım çünkü annen baban içeride. Dışarıda bomba atıyorlar sen gidemezsin. Ben bilmiyordum ne olduğunu, ağladım. Dediler niye ağlıyorsun. Babamla annem içeride. Dışarıda bomba atıyorlar. Dışarıdan çağırıyorlar erkekler aşağı insin diye. Babam korkuyor. Banyoya giriyor, bilmiyoruz ne yapacağımızı. Sonra annemle babam orada oturuyorlar. 21:00 oldu, 22:00 oldu saat. Burada sonra temizlikçi gibi biri vardı gel bizde yat çünkü annenle baban şimdi gelemezler. Babamla annem çantalarını aldı, kapıyı çalıyorlar M64 diye. Ben okulda yattım. Kaldırıldılar beni dedi annenle baban gelmiş. Koşum yanlarına sonra dediler ki al çantanı gideceğiz. Nereye dedim, başka bir yere. İçerde savaş var. Sonra annem, annesi, kardeşi, babamın annesine gittik. Orada yattık.

Bazı sığınmacıları göç etmeye Rejim zorlamıştır.

M2: Orada muhaliflerin desteği çok büyük değil, bizi savunamazlar. Eğer savunabilselerdi orada kalırdık buraya gelmezdik. Orada çatışmalar çok olunca bir de kimse giremiyor, kimse çıkamıyordu bölgeye. Daha sonra Esed'in rejimi oranın ileri gelen büyüklerini, ilçe başkanlarını, il başkanları çağırıldılar bu siviller ya benimle beraber savaşacaklar ya da yurt dışına gidecekler dedi. Öyle deyince biz de yurt dışına gitmeyi tercih ettik. Şam'dan İdlib'e gittik. Orada 6 gün kaldık. Kaçakçılarla anlaşınca oradan hemen Türkiye'ye geldik.

M40: Orada çok bomba atıyorlardı. Eğer fırına gidersen nişancı senin karşında bilmiyorsun ya döneceksin ya dönmeyeceksin. Yağmur gibi bombalar geliyordu. O yüzden çıktık.

Bazı katılımcılar yakınlarını kaybetmiştir. Bombalamalarla ölen yakınlarının ölümüne birebir şahit olmuşlardır.

M33: Varil bombası attıklarında annem vefat etti. Ondan sonra buraya geldik.

M62: Uçaklar vuruyor, varil bombaları geliyordu. Eşim omuzundan yaralandı, yarım saat enkazın altında kaldı. Varil parçası bir taraftan girdi, öbür taraftan çıktı. Küçük çocuk yaralandı. Halep'te hep vuruyorlardı uçakla, bombayla.

M2: Sürekli bir bölgeden başka bir bölgeye kaçıyorduk. Bitmeyen bir dizi gibiydi bu savaş. Gözümle gördüm bizim komşuların evini vurdular. 7 kişilerdi. Hepsı hayatını kaybetti. Buraya geldiğimde biraz rahatladım ama hâlâ o evler nasıl yıkılır düşünüyorum.

M36: Bir roket düştü, kocam vefat etti. Bir de akrabalarımızın 2 evini yaktılar. Ondan da korktum. Belki biz evin içindeyken evi yakacaklar. Bir uçak varil bombası attı o aileden 4 kişi öldü. Sokakta onların parçalarını topladılar. Kardeşimin kocası varil bombasıyla öldü, etleri duvarlara yapıştı. Duvarlardan toplayamadan kaçtık. Çok zor. Bir yerde çatışmalar, bir yerden uçak vuruyor.

M42: Benim evim havaalanına yakındı. Çatışmalar ilk başladığında benim evime yakındı. Benim evim ve iş yerim yıkıldı, eşyalarım çalındı sonra buraya geldim.

M25: Bana hatırlatmayın. Çünkü orada çok savaş oldu. Variller düşüyordu. Bir çocuk öldü sokakta kimse onu oradan kaldıramıyordu. Oğlum gidip o çocuğu aldı. Çocuğun beyni dışarı çıkmıştı. Oğlum onu taşıırken elinin üstüne aktı beyni. O giydiği kıyafeti attık. Kapının önünde ölümler vardı, o kadar çok zor oldu. O yüzden çıktık.

M36: Akrabalarımı kaybettikten sonra dedim ki bunları kaybettim, oğullarımı kaybetmek istemiyorum. Evimi bırakmayı, evimden çıkmayı hiç düşünmüyordum. Bu olaylardan sonra çıkmak zorunda kaldım.

M74: Variller, füzeler, büyük çöp konteynerleri ile bombalar atıyorlardı. Evimiz yıkıldı akrabalarımızı kaybettik. O yüzden oradan çıkıp geldik. Biz muhaliflerin kontrol ettiği bölgede oturuyorduk. Akrabalarımız rejimin kontrol ettiği bölgede oturuyordu. Bizim bölgemizde hep çatışma oluyordu. Bombalıyorlardı. Bizim evimiz yıkıldı. Bir şeyimiz kalmadı, geldik.

M46: Benim kocamın kardeşi uçak vurduğu zaman orada vefat etti. Savaştan kaçtım.

M36: Onların cesetlerini ellerimizle topladık.

M52: Oğlum şehit olduğu için oradan kaçıp geldik. Bomba sonucu şehit oldu. Ben de yaralandım.

M38 Savaş vardı, vuruyorlardı. Füzeler geliyordu. Biz kaçarken füzelerden biri bir evi vurdu. Evdeki 7 genç hayatını kaybetti.

M70 Gözümüzün önünde insanların nasıl öldüğünü gördük.

M51: Evde oturuyordum, eve füze geldi bacağımdan yaralandım.

M68: Eşim vefat ettikten sonra savaştan dolayı oradan kaçtık.

Savaş sırasında atılan bombalar kimi zaman ölümlere neden olurken aynı zamanda hamile kadınlara zarar vermektedir:

M67: Ben hamileyken ağabeyimi aramayı gittik. Biraz gaz soludum oğlumun parmaklarına zarar geldi. Çünkü o zaman oğluma 2 aylık hamileydim. Abimler bir aile olarak öldüler. Bir çocuğu vardı. 10 bina beraber hepsi ölmüş.

Bazı katılımcılar savaş sırasında evlerinin yıkıldığını aktarmışlardır.

M76: 2,5 yıl önceye kadar Halep'te yaşıyorduk ama son olaylarda bizim yaşadığımız yerler yerle bir edildi. Kocam ondan sonra kendini kaybetti. Rahatsızlandı, komaya girdi, tedavi gördükten sonra daha durmadık. Türkiye'ye geldik.

M50: Savaştan kaçtık. Bir de bizim evimiz yıkıldı. Evimiz Halep'te hastaneye ve havalimanına yakındı. Evimizde füze geldi ve yıkıldı. Sonra Kamışlı'ya gittik. Orada akrabalarımız vardı. Oradan buraya geldik.

M26: Bizim evimiz yıkıldı buna dair video çekimi var, nasıl yıkıldığını dair. Uçak vuruyordu. O yüzden kaçtık.

M27: Suriye'de savaştan kaçtık oradaki evimiz yıkıldı.

M4: Evim yıkıldı. Onun için oradan kaçtık.

Savaş sırasında cinsel şiddetin muhatabı kadınlardır. Bir katılımcı da bunu vurgulamıştır:

M43: Oradaki olaylardan dolayı kaçtık, son zamanlarda kadınları kaçırıyorlardı. Sonra biz de çıktık.

3.4.2. Ekonomik Sorunlar

Savaşın getirdiği sorunların en önemlilerinden biri ekonomik sorunlardır. Yaşanılan ülkenin parasının değerinin düşmesi, işsizlik, gıda fiyatlarının artması ve gıdaya ulaşımındaki kısıtlılık bir diğer sorun kaynağını oluşturmaktadır. Gıdaya ulaşım kısıtlamalarıyla ilgili yaşantılarını katılımcılar şöyle aktarmıştır:

M46: Esed askerleri etrafı kapattılar. Herkes açlıktan ölecekti. Her şey pahalıydı. Bu yüzden biraz sıkıntı çektik. Oradaki çocuklarımız da. Bir yol bulunca İdlib'e gittik. Kızımın kocası bir iş bulunca yapıyor yoksa sabit bir işi yok değişik.

M28: Bir ara iki taraf tutuldu ya bir tarafta Esed askerleri bir tarafta muhalif askerler. Esed'in askerleri içerdekileri bırakmıyorlar. Esir gibi kaldılar. Şimdi onlar bir şey alamıyorlar içeriye de bir şey girmiyor. Millet ot toplayıp yemiş. Çok sefillik çekmişler. Çok da acından ölen olmuş.

Suriye'de Rejim ve muhalifler arasındaki çatışmalar sırasında birçok insan işsiz kalmıştır. Bu durum da göç etmeye neden olmuştur.

M10: Çalışsak otururduk iş yok, para yok. Bir de hükümette düzen yok.

M3: Suriye'de iş bulamadığım için buraya geldim.

M21: Orada iş kalmayınca buraya geldik.

M30: Köye gittik, köyde iş yoktu. Oradan çıktık.

M16: İş bulmayınca buraya geldik Müslüman bir ülke diye.

M15: Eşim buraya geldi çünkü orada iş yok.

"G: Peki kardeşlerinizin olduğu bölgeye gitseydiniz ne olurdu?

M74: Orada kiralar çok pahalı, paramız da yok. İş az. O yüzden oraya gitmedik. "

M22: Çalışacak iş yoktu. Oradan buraya göç ettik yoksulluktan bir de iş bulamayınca buraya geldik. Akrabalarımız bizi çağırdılar dediler ki burada iş var. Buraya geldik.

M9: İşsizlik, parasızlık. Durumumuz çok zordu. 5 aile bir odada kadınlar ayrı yatardı, erkekler ayrı yatardı. Biz kaldık 2 sene böyle başka yerden başka köylük yere gittik. Oturduğumuz yerde çok savaş vardı. Tanklar vuruyordu, evlerimizi her şeyimizi bırakıp kaçtık 2 saatlik yere. Gittiğimiz yer köylük yer, bostanlık. Çalışma yok, iş yok. İki sene kaldık böyle çocuklar küçük, bez istiyor, süt istiyor, para yok.

M55: Oradayken çalışıyorduk ama her şey pahalı olunca biz ev eşyalarımızı satmak zorunda kaldık yaşamak için. Öyle etkilendik.

Bazı katılımcılar gıda kısıtlılığını göç etme sebebi olarak göstermiştir.

M30: Orada yaşantı zordu. Çocukların ihtiyacı vardı, bez süt. Orada her şeye ihtiyacımız vardı. Orada her şeyi getiremiyorduk. Onun için eşim buraya geldi. Çalıştı. Şimdi burada oturuyoruz. Yaşıyoruz.

M24: Orada savaştan önce durumumuz çok iyiydi. Maddi olarak hiçbir sıkıntım yoktu. Savaş başladıktan 2 sene sonra Halep'te olaylar başladı. Sonrasında hayat zorlaştı. Ondan sonra buraya geldik.

M5: Oğlumun hastalığı için geldik. Orada yaşantı zordu. Başka şehirlere gidemiyorduk. İş için, çalışmak için, o yüzden geldik.

M13: Burası daha güvenli. Biz zaten uçaktan ya da savaştan kaçmadık. Açlıktan kaçtık çünkü yiyecek bir şey yoktu orada. Burada daha iyi.

M27: Orada ekmek yoktu, yemek yoktu, içmek yoktu. Sağlığımız iyi olduğu için oradan çıktık.

3.4.3. Kayıp Yaşamak

Savaş maddi ve manevi kayıpların yoğun yaşandığı bir durumdur. Katılımcıların bir kısmı yakınlarının kaybından bahsederken bazıları da yaşanan evin kaybından bahsetmiştir:

M66: Karım ve çocuğum hayatını kaybetti savaşta.

M27: İlk eşimden 3 çocuğum vardı. Onlar savaşta vefat ettiler.

M22: Oğlumun ikiz çocukları vardı. Onlar evde otururken füze düştü. Biri başından yaralandı hemen vefat etti. Diğeri ayağından yaralandı, o yaşıyor.

M52: Oğlum şehit olduktan sonra hiçbir şeyi sevmiyorduk. Bıktık, sıkıldık, Suriye'den çıktık. Çünkü oğlum şehit oldu. Diğerleri de ya şehit olacaklardı ya da kaybolacaklardı.

M49: Yeğenimi nişancı vurdu kanasla. Sadece oturuyordu. Kurşun geldi. Dayımın oğlunu da vurdular yakından.

M48: Kuzenlerime roket geldi; 5 çocuklarını kaybettiler. Okuldaydılar o gün; araştırma yapan bir kurul varmış. Roket gelmiş. Kuzenimin bebeği vardı vuruldu, cesedini bulamadılar.

M44: Evliyim 3 yaşında bir çocuğum vardı, hayatını kaybetti. Şam'da doğdum. Bebeğimi Suriye'deki bir kampta kaybettim. Orası çöl gibi bir yer, hiçbir şey yok. Sadece toprak var. Orada hava durumu çok kötü, sıcak, toz.

"M71: En büyük sorun kocamın şehit olması. Bu sebep yeterli. Ev de kalmadı. Ev de gitti. G: Eşiniz nasıl şehit oldu?

M71: Akrabalarımız ölmüştü. Mezarlığa gitmişlerdi, geldiler mezarlıkta duranları kurşunladılar."

M74: Ailemizden birilerini kaybettik.

M20: Kuzenimi kaybettik. Varil düştü. Biz biraz yaralandık.

M60: Kocam şehit oldu 5 yıl önce.

M38: Birçok yakınımı kaybettim, mesela halam, teyzem. Teyzemin kocası, teyzemin 2 yaşındaki çocuğu.

M39: Evimiz yıkıldı. Eşim vefat etti.

M1: Teyzemin oğlunu kaybettim en yakın arkadaşımı.

M18: Savaş ortamı olduğu için evi terk edip bir bina altındaki sığınağa saklanmıştık. Sadece binalarımız yıkıldı yani sadece mal kaybımız var.

M46: Bir kız kardeşimin dört oğlu vardı, üç oğlu şehit oldu, biri kaldı. Diğer de dün şehit oldu çatışmalarda.

M7: Benim kocam şehit oldu.

M21: Benim annemin teyzesinin oğullarının hepsini uçak vurdu; vefat ettiler.

M72: Benim ailemden sekiz kişi öldü.

M55: Babam şehit oldu. Beş çocuğum var. Üç çocuğum savaşta vefat etti. Şimdi iki çocuğum yanımda.

M69: Evimiz yıkıldı. Bir de eşim şehit olduğu için çıktık. Çok akrabamızı kaybettik, eşim mesela. Teyzemin eşini, teyzemin oğlunu, babamın kuzenlerini kaybettik.

M30: Eşimin kardeşini kaybettik. Fırına giderken kurşun geldi, savaş başladıktan 1 yıl sonra.

M49: Eşim vefat etti.

M71: Eşim şehit oldu savaşta.

Kimi sığınmacıların yakınları, kimliği belirsiz insanlar tarafından kaçırılmıştır.

M63: Kız kardeşimin oğlunu kaçırdılar Halep'te. Kimin kaçırdığını bilmiyoruz. Önce birisini kaçırdık gel kurtar diye çağırıyorlar. Sonra onu kaçırmış oluyorlar. 2500 lira sadece çocuğun yerini öğrenmek için istiyorlar. Daha neler isteyecekler bilmiyorum.

M38: Rejim muhaliflerin bölgesini kontrol altına alınca 50 yaşındaki babamı aldılar. Hâlâ babamdan haber gelmedi.

Yaşanan maddi kayıplar kimi zaman oldukça büyük olmuştur. Evin, işyerinin kaybı, eşyaların çalınması gibi durumlar sıklıkla karşılaşılan durumlardır.

M76: Orada her şeyimizi kaybettik.

M68: Uçakla vurdular. Ev yıkıldı.

M66: Tekstil işi yapıyordum. Terzi firmam vardı. Kumaş filan satıyordum. Savaş uçakları vurunca her şey gitti. Bir de bir çocuğum gözü altına alındı. Ondan hiçbir haber yok.

M21: Kendimizi toparladık başka bir köye gittik. Sonra geri geldik evimize baktık evde hiçbir şey yoktu, eşyalar çalınmıştı. Ondan sonra borç aldık, kaçakçıya verdik sonra hemen Türkiye'ye geldik.

M11: Bizim toprağımız, bir şeyimiz yok. Ticaretimiz vardı, onlar da gitti, kalmadı bir şey. Eşyalarımız bile çalındı, evdeki eşyalarımız bile. Üzülererek söylüyorum yani kimin tarafından çalındığını bilmiyorum. Birçok evler boşaldı yani. Orada değilsin, şey değilsin, kim boşalttı, kim aldı. Ben bilmiyorum. Lakin boşaldığını biliyorum yani.

M2: Hiçbir şey kalmadı. Tanklar evlerin üzerinden geçiyorlar. O ev yıkılmazsa uçak vuruyor.

M24: Her şeyi bırakıp buraya geldik.

M22: Evimiz yıkıldı.

M37: Evimiz yıkıldı.

M57: Evimiz gitti.

M50: Eskiden evim vardı, kocam marangozluk yapıyordu. Bir arabamız vardı, araba çalındı. Kocamın dükkânı yıkıldı. Kocamın gözü işten dolayı zayıfladı. Gözünü kaybetti.

3.4.4. Askerlik

Askerlik meselesi ya da zorla askere alınma sığınmacıların yaşamında önemli bir sorun teşkil etmiş ve onları göçe yöneltmiştir. Katılımcılar askere giden kişiden bir daha haber alınamadığı belirtmiştir. Bunun yanında konuya mezhep farklılığı açısından yaklaşanlar da olmuştur. Örneğin bir katılımcı Esed Alevi olduğu için Sünnileri savaşta Alevi askerlerin bulunduğu yerlerden daha tehlikeli yerlere koyduğunu belirtmiştir.

M29: Zorla askere götürüyorlardı. Bizim oturduğumuz bölgede çatışmalar vardı. Eşimin kardeşini zorla askere götürmüşler. Eşim de bundan korkuyordu çünkü askere götürdüklerinde adamı öldürecekler. Bizim kıymetimiz yok, çünkü orada Aleviler en çok kıymetli. Çünkü bizim askerlerimizi topluyorlar ya, en çok vurulan yere bizim erkeklerimizi koyuyorlar. Onun için kimse gitmek istemiyor. Aleviler arkadaşlar, Sünniler ölüyor sürekli. Mesela Aleviler ölüyor Esed başsağına evine gidiyor ama Sünniler ölse gitmiyor.

Askere giden kişileri kaybetme korkusu yayınları tarafından yaygın olarak dile getirilmiştir.

M31: Askerlik görevi ama askere alınınca ya kayboluyor bir daha haber alınamıyor. Nerede olduğu bilinmiyor ve ne zaman döneceği bilinmiyor.

M9: Erkekleri de askere çekeceklerdi onun için geldik. Bir şehirden bir şehre giderken 10 kere asker durduruyor orada. Eşim 38 yaşındaydı çekerlerdi askere. Bir yerden bir yere gidince elimiz yüreğimizde beklerdik, çekerlerdi askere sonra haber alamazsın.

M61: Orada şimdi askere götürüyorlar öyle olmasa geri dönecektik. Onlar askere alınca yanımızda yardımcı olacak kimse kalmayacak. Bir de onu 2-3 ay göremeyeceksin. Belki ondan sonra da göremeyeceksin.

M15: Ne yapacaksın ki orada. Gelsinler eşini alsınlar mı? Orada her bir insan zulüm görüyordu. Her bir insan da kendi eşinin yanında durmak ister tabii ki. Evet, mecbur buraya geldik, hem de o askerken. Eşim askerliğini yaptı, 3 sene sonra kaçtı. Daha fazla yapacaktı. Normalde 1 sene ama şu an fazla yapıyorlar. Mesela eşimin hâlâ asker kimliği var.

M36: 2 oğlumu askere götüreceklerdi o yüzden. Onları kaybetmektense onları kaçıracağım dedim. O yüzden geldik.

M65: Kocamı askere götüreceklerdi onun için gelmek zorunda kaldık.

M31: Eşimin askere götürülmesinden korkuyorduk. O yüzden kaçtık.

M26: Biz güvenli bölgelere göç ettik ama sonra kocamı askere alacaklardı. Oradan da buraya geldik.

M39: Bir çocuğumu askere götüreceklerdi. O yüzden çıktık.

M56: Askere gitmemek için.

3.4.5. Yaşamlı İlgili Sorunlar

Göç etmeye sebep gösterilen sorunlardan biri de yaşanan bölgeyle ilgili altyapı sorunlarıdır.

M69: Burada yaşamak imkânsız olunca, bir de elektrik, su, gıda kaybedince karar verdik.

M30: Köyümüze gittik önce orası kamp gibiydi; çadırlar vardı su yoktu. Kamptan daha kötüydü durum.

M19: Elektrik, su kesiliyordu. Biraz dayandık ama sonra dayanamadık. 2 ay boyunca kaçakçılarla görüştük, ücretleri öğrendik sonra buraya geldik.

M67: 12 yıl okula gittim sonra üniversiteye gidecektim, savaş başladı. Evde oturuyordum. Şam'da 2 sene önce okullar yoktu, kimse okula gitmiyordu. Okullar Esed'in etrafındaydı. Hangi okula gidebiliriz, okullar nerede hiç bilgi alamıyorduk.

Bazı katılımcılar için de sağlık ve eğitim hizmetlerine erişim sorunu göçe sebep olmuştur.

M5: Oğlumun hastalığı için. Orada yaşantı zordu. Başka şehirlere gidemiyorduk. İş için, çalışmak için, o yüzden geldik.

M53: Evdeydim, okula gidiyordum yani okuldan eve başka yere gitmiyordum. Askeriye için, her şey için öğrenmek için eğitime devam etmek için göç ettim.

M5: Biz İdlib merkezde değil bir köyde yaşıyorduk. Türkiye'ye yakındı. Yürüyerek gelip gidebiliyorduk Türkiye'ye. Kapılar açıldı o zaman. Orada Rejim gıda vermediği zaman Türkiye'ye geçip satın alıyorduk. 2- 3 ay böyle zorlaştı; yemek yok, ekmek yok, süt yok. Mecbur Türkiye'ye geldik ama o zaman sıkıntı yoktu, asker konuşuyordu. Soruyordu nereye gidiyorsun, yemek getiriyoruz tamam diyordu. Sınır yoktu zaten. Bu kadar. Sonra ben buraya geldim, neden çünkü çocuk hasta. Hastaneye götürmem lazım. İdlib'te savaş var, Halep'te savaş var. Doktor arkadaş söyledi sen Türkiye'ye git. O zaman ben geldim.

M24: Çocuğum için geldik. Orada Rehberlik Araştırma Merkezi yok. Burada engelli çocuklar için okullar ve rehberlik merkezleri sağlık raporu istiyor. O yüzden ortada kaldım.

Hapis ve Kötü Muamele

Suriye'deki savaş durumunda yaşanan işkence ve kötü muamele bir diğer göç etme sebebidir.

M12: Tutuklandığımız için kaçtık. Eşim de hapisteydi. Çocuklarımın nerede olduğunu bilmiyordum. 7 ay boyunca bilmiyordum neredeler. Çok kötü muameleler oluyor.

M19: Oradan kaçarken bizi Cephe-tül Nusra yakaladı. Bizi idam sahasına götürdüler. Orada Cephe-tul Nusra dedi siz Alevisiniz sizi öldüreceğiz. Biz de dedik ki biz Kur'an okuyoruz, namaz kılıyoruz, orucumuzu tutuyoruz, yani sizin gibi. Sonra bizi bıraktılar. Biz de Türkiye'ye geldik.

M18: Vurdular beni ve elektrik verdiler bana, hapiste kaldım. Bana elektrik verdikleri için vücudumda hep yara izleri var. Her türlü işkenceyi yaptılar. Hapishanede bize İranlılar ve Hizbullah olduğunu söyleyenler eziyet etti.

Hastalık

Bazı katılımcılar kendilerinden önce göç eden yakınlarının hastalanması sonucu göç etmiştir.

M50: Benim kızım burada ameliyat olmuştu ve tek başınaydı. Durumu iyi değildi burada bir de kızı vardı. Kızı daha bebektir. Birisi ona bakmak zorundaydı. Ona bakmak için geldik.

Suriye'de yaşayan bir kadın katılımcı kanser tedavisi olmak için Gaziantep'e gelmektedir. Gaziantep'te kalacak yeri olmadığı için Türkiye'de kaldığı zaman İstanbul'daki ağabeyinin yanına gelip kalmaktadır. Kanser olduğunu öğrenince eşi kendisini terkedip Türkiye'de yeniden evlenmiştir. Kendisi çocuklarını Suriye'de bırakıp tedavi olmaya

gelmektedir. Çocuklarının bakımı ya evdeki yaşça büyük olan çocuğa ya da dede ve büyükanneye kalmaktadır.

M34: Hastalığımı öğrendiğim zaman bıraktı bizi. Her zaman Suriye'ye gidip geliyorum Gaziantep'e geçiyorum. Masraf oluyor. Dedeler bakıyor çocuklara. Bir de 13 yaşında olan kızım da onlara bakıyor... 2 sene oldu bizi bıraktı eşim. Burada yaşıyor. Suriye'ye gitmiyor çocukları görmek, ilgilenmek için. Bir kere daha evlendi. Yeni karısıyla oturuyor.

Savaşın çocuklardaki olumsuz etkisini bazı katılımcılar şu şekilde aktarmıştır:

M17: Çocuğumda savaştan önce hastalık yoktu, savaştan sonra sara hastası oldu. Artık bayılıyor. Çocuğum 5 yaşında. 3 ayda bir kere bayılıyordu, artık daha sıklaştı. Haftada bir iki kere oluyor.

M13: Çocuğum 4 yaşında ama yemek yiyemiyor. Savaştan artık konuşamıyor. Sadece anne baba diyor. 4 yaşında çocuğun normal konuşması gerekiyor ama iyi konuşamıyor.

Yerinden Edilme

Savaş sırasında sıklıkla rastlanan durum ise ülke içinde insanların zorla yerlerinden edilmesidir. Bu durumdaki bazı insanlar aynı ülkede kalmaya devam ederken bazıları başka ülkelere göç etmek zorunda kalmaktadır.

M74: 2-3 gün kardeşimin yanında otursam artık dayanamayacaktım. Ben de böyle bir şeyin olmasına izin vermedim. Oradan çıkıp buraya geldim.

M60: Halep'in merkezinde oturuyorduk bu olaylar nedeniyle Münbiç'e gittik. Orada bir süre kaldık. Sonra evimize bakmak için dönmeye karar verdik ama dönerken kocam vefat etti. Ondan sonra artık yapacak bir şey yoktu çocuklarımla yine Münbiç'e gittim. Orada 3 yıl kaldım oradakilerden çok sıkıntı çektim kocamın akrabalarından. Bir de orada IŞİD vardı. Sonra artık dedim yarın çıkacağım dayanamıyorum. Kayınvalidem dedi ki senin Türkiye'ye gitmene izin vermezler. Sınıra geldim halk 15 günden beri sınırda yatıyordu. Ben sınıra geldiğim aynı gün sınırı geçtim.

M47: Orada sabit bir yerde kalmadık. Bazen kardeşlerimize gidiyorduk. Bazen kayınvalideme gidiyorduk, muhalifler bizi güvenli bir yere götürdüler. Sonra geri geldik. Sonra Türkiye'ye geldik.

M13: Bizi o mahalleden zorla çıkarttılar. O yüzden Cerablus'a gittik. Kalacak bir yerimiz yoktu. Buraya gelmeye karar verdik.

Güvenlik Sorunu

Çatışmalar sırasında meydana gelen güvenlik sorunu bir diğer göç etme sebebidir.

M55: Orası güvenli değildi. Yaşantı orada zordu. Herkes kaçmaya çalışıyordu. Güçlü olan herkesi çıkartıyor.

M58: Ailemiz sürekli tehdit altındaydı. Eşimin ailesi Suriye'nin değerli ailelerinden kendisi meşhur İslami harekette başta olan büyük ailelerden. Dolayısıyla sürekli tehdit altındalardı, baskı altındalardı, çıkarılmaları gerekiyordu.

M18: Can güvenliğimiz yoktu ve silahlı insanlar peşime düştü. Ben de çok hızlı bir şekilde Türkiye'ye kaçtım.

3.4.6. Rejim

Suriye yönetimi Suriyelilerin tabiriyle Rejim muhaliflerle çatışmalar sırasında halkı kendinden taraf olmaya zorlamıştır. Bunun aksine davrananı ise yerinden etmiştir.

M73: 2009 yılında İtalya'dan Suriye'ye dönüş yaptım. Üniversitede çalışmak için döndüm. Bu olaylar çıkınca benden Beşşar Esad'ı destekleyen gösterilere destek vermemi istediler. Fakat ben İtalyan vatandaşım, böyle bir şeyi kabul etmiyorum deyince o zaman geldiğin yere geri dön dediler. O zaman çıktım Suriye'yi terk ettim. Evim vardı Berze tarafında, evimi aldılar. Önce Mısır'a gittim. Bir sene orada kaldım, sonra buraya geldim 2013'te.

Bazı Suriyeli katılımcılar Rejimin kendisine muhalif olanlara zarar verdiğini iddia etmektedirler.

M50: Damadımın kardeşi muhaliflerin yanında duruyordu. Oradakiler dediler ki bunlar örgütler. O yüzden buraya kaçtılar. Damadımın kızım daha 4-5 aylık evliydi. Burada sıfırdan yeniden başladılar. Geriye evlerine dönme umutları yok, çünkü her şey yıkılmış.

M6: Ben Suriye'de önceden fotoğraf ve video çekiyordum. İnsanları çektim, özgürlük istiyorlar ben fotoğraf çektim, kanallara verdim; medya kanallarına. O zaman Esed askerlerinin haberi oldu sonra beni istedi. O yüzden Suriye'den kaçtım.

M2: Babam 65 yaşında, annem 55 yaşında, abim 42 yaşında. Onlar orada kaldılar. Onların Esed'e hiçbir yararı yok yani hiçbir işine yaramaz. Ya onları öldürecek ya da askere götürmeyecek. Her gün onlara ulaşıyorum telefonla. Ne halde olduklarını öğrenmek istiyorum.

M58: Bir şeyi daha paylaşayım sizinle Suriyelilerin bir özelliği var daha önce sıkıntı altında yaşadıkları için. Olağanüstü hal ile yönetiliyordu Suriye 50 seneden beri. Beşşar Esad ve Hafız Esad döneminden beri olağanüstü hal kanunları ile yönetiliyordu. Böyle bir sistem, rüşvetin zirvede olduğu bir sistem, zulmün zirvede olduğu bir sistem, hak hukuk araştırmamayan bir sistem. Siyasi ve fikir özgürlüğü olmayan bir ülkede 50-60 sene bu insanlar yaşadı. Biz orada her zaman bir alternatife alıştık. Her zaman elde bir alternatif. Devlet güvencesi yok, hak güvencesi yok, hukuk yok. Herhangi birisi bir istihbarat raporu ile götürülebilir ama yıllarca ondan haber alınamıyor, öldü mü, kaldı mı, ailesi de soramıyor. Bu durumda yaşadı insanlar yıllarca. Dolayısıyla biz her zaman bir alternatif üretiyoruz. Başkalarını beklemiyoruz.

M16: Suriye'de iken yaşantımız iyiydi 4 evimiz vardı ama çatışmalar olunca evimiz tam ortada kaldı. Hem Esed'in tarafından vuruyorlardı hem de muhaliflerin tarafından vuruyorlardı. Benim evim yıkıldı. Ben de bilmiyordum; eğer Esed'e gidersem hayatımız sona eriyor.

M67: Benim de kocam vefat ettikten sonra artık korkuyordum. Çünkü onun ismi her yerde vardı Esed'in tarafında. O yüzden kaçıp buraya geldik. Belki bizi öldürecek.

M23: Askerler baskın yapıyordu. Her hafta baskın oluyordu.

M12: Hapisten çıktıktan sonra da rejim sürekli bizi izliyordu. Onun için Suriye'den çıkmak zorunda kaldık.

3.4.7. IŞİD

Suriyeli sığınmacıların göç etmesine sebep olan bir diğer unsur IŞİD'dir. Irak'tan yola çıkıp Suriye'de bazı bölgeleri ele geçiren ve dünyanın birçok ülkesinden katılımcısı bulunan IŞİD önemli bir baskı unsuru olmuştur. IŞİD'in insanların yaşam tarzına yönelik baskıları bazı katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Bazı alıntılarda adı DAİŞ olarak geçmektedir.

M11: Sana dini öğretiyorlar 40 yaşında mesela. Ben 12 yaşından beri namazı bırakmadım Benim söyleyeceğim bir şey var. Ben namaz kılıyorum diye söylemek değil amacım. Gelmiş bana namaz öğretiyor. Kardeşim benim bilmediğim bir kıble mi var. Kuran'ı mı yanlış

okuyorum ben. Adam dün Müslüman olmuş gelmiş Azerbaycan'dan sana din öğretiyor. Desen sen önce annene babana öğret, çocuğuna hanımına öğret. Sonra diyor ki gel sen mürtetsin senin kelleni keseceğim konuşamıyorsun ki.

M11: Bizim bölgemizde IŞİD vardı. IŞİD insanları tam boğdu yani nefes aldirmiyordu. Pazara gidemezsin, çalışamazsın, kırmızı ayakkabı yapamazsın. Mavi yapamazsın. Sadece siyah yaparsın, ayakkabı sektörü öyle olur mu? Biz yurt dışına Lübnan'a filan iş gönderiyorduk mesela. Olmaz, niye olmuyor kardeşim. Öyle olur mu ya. Şunu giymeyeceksin, şunu yemeyeceksin, balık yemeyeceksin. Bu tarzlardan yani.

M3: Biz buraya gelmeyi düşünüyorduk ama oradaki tüm gençleri topluyordu IŞİD ve Özgür Suriye Ordusu. O yüzden hemen kaçtık, yürüyerek çöllerden geçtik. Buraya girmemize Özgür Suriye Ordusu yardım etti. Oruçluyduk.

M25: İlk geldiklerinde biraz sakinlerdi bir şey yapmıyorlardı. Sonra o bölgeyi tamamen kontrol altına almaya başladıktan sonra bize emir veriyorlardı. Farzlar veriyorlardı. Bilmediğimiz şeyleri yaptırıyorlardı.

M11: Hiçbir şey yedirmiyorlar. Senin kestiğin eti yemiyorlar çünkü sen mürtedsin. Onların Bismillahi kabul, bizim Bismillahımız kabul değil çünkü biz Müslüman değiliz. Bize Müslümanlık falan öğretecekler. Allah bilir Müslümanın kim olduğunu. Sıkıntı yani, hanımım tek başına çıkamıyor. Çocuğun okula gidemiyor. Çocukları kandırma durumu oldu benim çocuğum 12 yaşında. Tam o çağda alıyorlar çocukları yani alıyorlar derken zorla değil, beynini yıkıyorlar bir şekilde parayla yiyeceklerle. Ben dedim hayat kalmadı burada yani. Yoksa Özgür Ordu varken daha iyiydi yani. Şimdi orası IŞİD'den alındı. Allah razı olsun Türkiye'den Fırat Kalkanı var orada. Lakin şimdi gitsek yaşam kaynağı yok bizim için. Yaşayacak bir şey yok yani çalışmamız lazım ama bu çocukla nereye gidelim, ne yapalım. O yüzden gidemiyoruz. Gitmeyi de düşünmüyorum daha doğrusu. Orada bir evim var istersen hiç olmasın. Burada en azından yaşayabiliyorum, hamdolsun yani.

M11: Korku salmak bizi korkutmak istiyorlar. Bir çocuğunu görüyorsan gel oğlum diyemeyeceksin yani o şekilde şey ediyor sana. Hanımına bağıyor mesela niye öyle giyiniyorsun diye (Beni gösteriyor.). Normal, senin gibi giyinmiş yani. Bizim adetlerimiz şöyledir; türbanını giyer, uzun giyer. Açık saçık giyinmek o bölgede bulunmazsın. İşte giymeyeceksin, siyah giyeceksin, yüzünü kapatacaksın, bize kendileri devlet, kendileri hükümet, keser biçer dedik. Burada hayat kalmadı hanım gidelim biz buradan. Allah razı olsun Türkiye'den. Allah bin kez Türkiye'den ve Türk halkından razı olsun benim kardeşlerim. Büyüklerimden küçüklerinden. Kabul ettiler işte burada hamdolsun çalışıyoruz. Çok misafirperveler.

M3: Kimse evinden çıkamıyordu kadınlar sadece gözünü gösterebiliyordu. Böyle şeyler.

M59: Derizor'da yaşıyorduk, orada eğitim hiç yok. Orada DAİŞ vardı, eğitimi yasakladıkları için 12 yaşındaki çocuğum okula hiç gitmedi.

M59: DAİŞ'ten kaçtık. Mesela bir kız sokakta yürürken gözü görünüyorsa onu dövüyorlardı.

IŞİD'in verdiği ekonomik zararlardan bazı insanlar mağdur olmuşlardır.

M45: Şimdi durumlar düzeldi. IŞİD geldi 8 ay kaldı köyde. Orada annem ve kardeşlerim sınıra geldiler, çadır kuruldu orada. Belki yüzbinlerce çadır. Millet orada sıcak soğuk yaşıyorlar, işte sıkıntı oluyor buradan görüyorlar köy 2 kilometre sınıra. Bütün ekinleri, tahılları yaktılar. Bizim köyleri yaktılar. 8 ay aradan geçtikten sonra baktılar bütün ekinleri yaktılar. İşte Türkiye şimdi IŞİD'i vura vura, köye geri döndüler. Ama köyler harap oldu, yüzde elli yüzde altmışı yıkıldı evlerin. Yere basmaya köyler kalmadı. Şimdi 20-25 kilometre ötede savaşıyor Türkiye.

M25: IŞİD hâkim oldu. IŞİD kızları savaş esiri olarak alıyordu. 13 yaşındaki bir kızı aldılar kız iki gün sonra hayatını kaybetti. Orada ganimet alırken kızlarla evleniyorlar. Kabul ederse evleniyorlar kabul etmezse öldürüyorlar. Bir de bize dediler ki sizin eviniz bizimdir. Şimdi siz burada otururken kira vereceksiniz. Bu ev bizim diyorlar.

IŞİD bulunduğu bölgelerde uyguladığı idam cezalarıyla dünyanın gündemine oturmuştur. Bazı katılımcılar durumu şu şekilde aktarmıştır:

M7: Halep merkezde oturuyorduk. IŞİD o bölgeyi ele geçirdikten sonra kocam kaçırıldı. Sonra nerede olduğunu sorduk; IŞİD'in kaçırdığını öğrendik. Kaçırıldıktan sonra bir haber almadık. Bir süre sonra vefat ettiğini haber aldık.

M11: Mesela yardımda çalışan birisinin de kellesini kestiler. Ben bunu da gördüm neden bizimle çalışmıyorsun da başkasıyla çalışıyorsun diye kellesini kestiler. Çok şekilde şey ediyorlardı yani.

M7: Biz de IŞİD'e gidip soruyorduk X isimli kişi sizde mi diyorduk. Onlar da bizde yok diyorlardı. Sonra neden aldıklarını sorduk, onlar da dediler ki bu kişi küfür etti Allah'a. Onu aldıkları an öldürmüşler.

M11: İnsanlara korku salmak için motorlarda filan gösterirlerdi işte sana, ona, buna, niye yapıyorsun farz edelim o suçlu, senin düşmanın. Kestiğin kişiyi insanlara, bizlere niye gösteriyorsun? Bunu bize göstermenin sebebi şudur akıllı ol.

M18: Halep'te IŞİD ile muhalif güçler arasında çatışma vardı. O gün o köyde mahsur kaldık ve saklandık. 1 gün boyunca köyden çıkamadık ve o 1 günlük sürede çatışma esnasında hayatını kaybeden insanların tüm hallerini gördük. Türk askerleri de vardı, IŞİD ile savaşıyordu. Orada bir gün kaldık çatışma içerisinde kaldık. En sonunda muhalif güçler IŞİD'i o köyden çıkarttılar. Biz de o köyden çıkıp Türkiye'ye geldik.

M11: Kelle keserdi IŞİD'ciler. Bazı şeyleri söylemek istemiyorum yani.

M45: IŞİD köyümüze gelince sınırdan çıktık.

M7: IŞİD geldiğinde biz bir köye gittik. O köyde bir çatışmanın arasında kaldık. IŞİD'le muhaliflerin arasında kaldık o yüzden kaçtık.

M25: Evimize muhalifler geldi 2 gün boyunca çatışma oldu. Bize IŞİD geldi muhalifler bizi korumaya çalıştı.

M45: Evimiz ocağımız var namusumuz var. IŞİD geliyor dediler mecbur çıktık.

M3: Köyümüzü IŞİD kontrol altına aldı. Orada çatışma oldu ve hayatımız tehlikeye girdi. Sonra oradan kaçtık.

3.5. Suriye'den Türkiye'ye Gelirken Yaşanan Sorunlar

Katılımcıların yaşadıkları sorunları öğrenirken incelenen bir diğer boyut göç sırasında yaşanan sorunlardır. Bu sorunlara aşağıda yer verilmiştir.

3.5.1. Kaçak Yollardan Gelmek

Katılımcıların büyük çoğunluğu kaçak yollardan gelmiştir. Yolculuk sırasında çeşitli tehlikeleri göze almışlar ve bunun yanında ağır ekonomik bedeller ödemişlerdir. Bu bedel gelme zamanına ve yaşanan bölgeye göre değişmiştir. Eskiden gelmek daha kolayken Türkiye-Suriye sınırı kapatılınca ödenen meblağlar oldukça yüklü olmuştur. IŞİD'den kaçan sığınmacılar da oldukça yüksek meblağlar ödemişlerdir.

M24: Yolda bazen çatışmalar oluyordu, füzeler düşüyordu. Çok para verdik kişi, başı 500 dolar, 4 kişi için yaklaşık 2000 dolar. Yolda çok risk vardı. Çok zor.

M18: Hanımın altınlarını bozdum ve birilerinden borç aldım. Türkiye'ye gelmek için 3.500 dolar para verdim.

M72: Ben çok hatırlıyorum. Çok zor değil. Bizi bir tencere gibi bir şeye koydular iple çektiler.

M56: 1800 dolar. Ben çalış burada 3 sene. 1200 Suriye sonra Türkiye 600 dolar.

M75: Her gittiğimiz yerde para alıyorlardı.

M44: İki kişi 600 dolar. Pahalı çok pahalı.

M61: Para vermek zorunda kaldık. Her biri farklı fiyat söylüyordu.

M60: Para vermek zorunda kaldık o zamanlar 15.000 Suriye lirası verdik.

M59: Orada bazı kaçakçı gruplar var. Onlar alıyor.

M64: Suriye parası ile 100.000 lira.

M43: Yanımızda bulunan paranın hepsini verdik. Hatırlamıyorum ne kadar olduğunu.

Kaçakçılar kimi zaman tehdit kimi zaman korkutmayla sığınmacılardan fazla paralar almıştır.

M51: Para vermek zorunda kaldık. Yanımızdakiler tüm paralarını verdiler zor olduğu için. Her şeyi vermek zorunda kaldık sadece buraya gelmek için.

M2: Kişi başı 1500 dolar verdik, toplam 3000 dolar. Ben parayı Türkiye'ye gidince vereceğim dedim ama onlar bizi korkuttular jandarma, polis seni yakalayacak diye. Seni Suriye'ye geri gönderecekler diyorlardı. Onun için sınırı geçince parasını ödedim. Bir de ayaklarım çamur içinde üstümüz başımız yırtık pırtık geliyorduk insanlar bakıyorlardı siz nereden geldiniz diye.

M11: Biz ucuz geldik yine acıdılar bize engelli çocuğumuz olduğu için. Daha fazla rakamlar alıyorlar buraya geliyorsun mesela araba ayarlamış güya. Biz verdik her şeyin parasını araba diyor ki seni buradan Antep'e götürmem eğer bana kişi başına 200 dolar, 300 dolar vermezsen kişi başına. Kardeşim buradan zaten İstanbul'a gitmek 25 dolar 30 dolar. İşine gelirse gelmezse polisi arayacağım falan bu tehditler insanlar zaten neyden kaçmış neyden gelmiş sen neyden bahsediyorsun. Benim mesela ablam geldi ablamın telefonunu bile aldılar. Parası yok kalmadı yani verdi verdi bitti. Ablamla çocukları geldiler eniştemden önce. Telefonunu falan aldılar.

M59: Kaçak yolla o kadar çok para harcadık ki yanımızda para kalmadı. Bundan dolayı ev bulmak bayağı zorlaştı. Sadece üstümüzdeki elbiselerle geldik. 8 kişi için 5.600 dolar verdik.

Kimisi otobüslerle giriş yaparken kimisi de yürüye yürüye Türkiye'ye giriş yapmıştır.

M50: Para vermek zorunda kaldık. Yaşlı olduğumuz için çantaları taşıyamıyorduk. Kaçakçılar bize yardım etti. 10 gün yağmurun altında, ağaçların arasında kaldık. Ben buraya geldiğimde 4 gün hastanede yattım. Çok hastalandım.

M18: Suriye'deki bir kaçakçı Türkiye'de anlaşmalı olduğu bir kaçakçı ile birlikte çalışıyor ve bizi ona teslim ediyor. Türkiye'de kaçakçı bizi 1 gün sakladıktan sonra İstanbul'a gelmemiz için otogara bırakıyor.

M38: Kaçakçı bizi bir çadıra yerleştirdi sonra buraya geldik. Yerin 2 metre altında bir yol vardı. Oradan geldik. Sonra yukarıya çıktık.

M63: Koşa koşa geldik. Dağları falan yürüye yürüye geldik.

Bazı sığınmacılar Türkiye'ye aile olarak parça parça gelmiştir. Bunun sebebi kaçak yollardan gelebilmek için para toplamaktır. Para yettiği ölçüde ailenin bazı üyeleri sınırdan geçip Türkiye'de yaşam kurmaktadır. Ardından aile üyeleri tarafından para biriktirilerek kalan üyeler getirilmektedir.

M22: Biz beraber gelmedik yani iki kısım halinde geldik. Önce bir kısmımız geldi 25.000 Suriye lirası verdik. Buraya yerleştikten sonra kocam çocuklarla geldi onlar da aynı paraları ödediler... Sıra ile geldik, aileden en son gelen küçük oğlum 1 sene önce geldi. Onun için 5.000 dolar vermek zorunda kaldık.

3.5.2. Karşılaşılan Hayati Tehlikeler ve Zorluklar

Suriye'den Türkiye'ye gelen sığınmacılar yolculuk esnasında hayati tehlikelerle karşılaşmıştır.

M7: Yolda gelirken kurşunlar yanımdan geçiyordu. Kızıma hamileydim. Çok korktum. Bir Hendek'te saklandık. Buradan bir defa geçmeye çalıştık. Jandarma bizi geri gönderdi. Sonra biz de dedik ki Halep'e dönmemiz imkânsız. İkinci denememizde geçmeyi başardık.

M4: Biz Halep'te bekliyorduk buraya gelmek için. Sonra bir araba geldi patlama oldu, yaralandık. Bizi ambulansla Türkiye'ye götürdüler. Kilis'te kaldık. 6 ay hastanede kaldık Antep'te. Kızım hayatını kaybetti. Bir de eniştem hayatını kaybetti.

M40: Yolda gelirken Rejim'den biri bizi durdurdu. Dedi ki nereye gidiyorsunuz ben de dedim ki kardeşimin kocası vefat etti. Yalan söyledim çünkü eğer Türkiye'ye gidiyoruz deseydim diyecekti ki siz teröristsiniz bizi rahat bırakmayacak ya da öldüreceklerdi. O yüzden Afrin'e taziye gidiyoruz dedim. Çocuğum da biz İstanbul'a gidiyoruz dedi. Öyle derken durdu asker ben de dedim ki ya bize inanacaksın ya da küçük çocuğa inanacaksın. Oradaki diğer askerler de ona dedi ki onları bırak gitsinler. Bizi bıraktı. Başka sorun yoktu.

M11: Tek başına bir adam gelir ama aile, çocuk, engelli falan gelemeyiz yani. Hatta ben sana şunu da söyleyeyim çocuğu kaldırıyoruz o taşların içinde, karanlık bir düşüyorsun pat gidiyorsun. Çantalar vardı, elbise filan attık onları. Çünkü atmazsak taşıyamıyoruz. Atmazsak tutulacak, tutulursak bir göndermezse IŞİD'liler bizi bitirmesi, yani bu sefer gözleri üzerimizde olacak. Yapmayacağı şeyi bırakmazlar sana. Elbiselerimizi bile attık yani ama geçtik. Ben tutulana da gördüm yani ama hamdolsun biz geçtik yani.

M27: Bazen birilerinin yanına gidiyorduk. Bazen sokaklarda yatıyorduk. Yolu bulunca buraya geldik. Buraya karayoluyla geldik, orada yaşlılara vuruyorlardı. Kadınları dövüyorlardı.

M2: Yol çok zor geçti. Eşim hamile olduğu için zorlandık. Jandarmalar bizi çağırıyorlardı. Biz durmuyorduk, devam ediyorduk. Biraz silah atıyorlardı. Dağlardan öyle geçtik. Eşimi kaybettim bir saat boyunca onu aradım.

M47: Yolda çok zorluk yaşadık. Kızım vuruldu. Bir kurşun geldi ama bir şey olmadı. Kaçak yollardan geldik.

M24: Yolda bazen çatışmalar oluyordu, füzeler düşüyordu. Çok para verdik, kişi başı 500 dolar, 4 kişi için yaklaşık 2.000 dolar. Yolda çok risk vardı. Çok zor.

M9: Arabaya çok ateş vurma oldu, askerler ateş açtı. Sonra arabamız durdu. Yolda çok korktuk. Antakya'ya girdik. Antakya'dan geldik.

M46: Türkiye'ye girmeye çalışırken çatışmalar oluyordu, Terifad'a döndük. Orada da çatışmalar olunca yine sınıra geldik. Kızımın sayesinde ambulansla Türkiye'ye girdik.

M4: Halep'in etrafında bir mağaraya gittik. Sonradan Babusselam'a geldik oradan girmeye çalışırken, araba geldi bomba patlattı.

Bazı sığınmacılar yolda hastalanarak sınırdan ambulansla Türkiye'ye girdiklerini aktarmıştır.

M40: 6 gün boyunca sınırdı kaldık, orada polis ya da jandarma bizi yakalıyordu. Çocuklar ağlıyordu. Havadan ateş atıyorlardı, çocuklar da korktular. Ben de dedim ki artık girmeyeceğim 6 gün kaldım burada. Sonra tansiyonum düştü. Tansiyonum 2'ye kadar düşmüş, öldü demişler benim için. Ambulansla Kilis'e götürdüler. Türkiye'ye ambulansla girdim... Benim burnumda rahatsızlığım vardı, kan akıyordu burnumdan. Hastanede 15 gün kaldım. Sonra İstanbul'a geldik. Hastane Kilis'teydi. Benim o zaman kimliğim yoktu. Doktor hastaneye girmeme izin verdi. Benim tansiyonum 2'ye düştü ölüm seviyesine geldi. Hastaneye 20.000 Suriye lirası verdik sonra İstanbul'a geldik.

Kimi sığınmacıların yolculuğu oldukça zahmetli geçmiştir. Kaçakçılar sığınmacıları kimi zaman orta bir yerde bırakmış ve bazı sığınmacılar kendi çabalarıyla yolu bulmuştur.

M24: Hem yürüyerek hem koşarak, bazen yerde sürünerek kaçtık.

M29: Bizden para aldılar, tam Türk toprağında sizi bırakacağız dediler. Bizi hudutta bıraktılar. 10 saat yürüdük. 10 saat yürüdükten sonra buraya ulaştık.

M36: Dera'dan sınıra gelirken bir otobüsle geldik. Bizi çölde bırakıp gittiler. Oradan yolda yürürken bir araba geldi bize yardımcı oldu. Sonra oradan Hama'ya geldik. Orada bir kadın bizi evinde misafir etti. Orada kaldık sonra Türkiye'ye geldik. 4 gün boyunca yolda kaldık. Hiç kimseyi tanıımıyordum oralarda (Ağlıyor.).

Sınırdı bekleme süresi kimi zaman uzun sürmüştür.

M19: 3 ay sınırdı kaldık. Çocuğum hasta olduğı için, bir de yol ücreti yüzünden biraz sıkıştık.

Kimi katılımcı da Türk askerinin iyi muamelesinden bahsetmiştir.

M71: Yolda gelirken bir sorun yoktu çünkü Türk askerleri bizimkilerden daha iyi davrandılar.

3.5.3. Ailevi Sorunlar

Yol ücretini verme konusunda birbiriyle anlaşamayan bir çift sınırdı Türkiye'ye girerken ayrılmıştır.

M19: Buraya girmeye çalışırken fiyatlar yüksekti. Biz de orada kavga ettik orada, eşimle ayrıldık.

Bazı durumlarda aile üyeleri birbirinden farklı zamanlarda sınır geçmiştir. Bir sığınmacı tanımadığı bir kız çocuğıyla sınırı geçtiğini daha sonradan kız çocuğunu ailesine teslim ettiğini aktarmıştır.

M56: Ben gidiyor İdlib, 15 gün bekliyor. Jandarma aldı, serbest bıraktı sonra Suriye'ye döndüm. 5. denememde girdim. Suriye'den Türkiye'ye gitmek için bir grup yaptık orada Jandarma tuttu. Gruptan bir çocuğın annesini serbest bıraktılar, beni ve kızı bırakmadılar. 2 gün sonra da bıraktılar, o kız benim yanımda kaldı. 2 gün sonra da kızla beraber Türkiye'ye girdik.

3.6. Türkiye’de Yaşanan Sorunlar

Suriyelilerin Türkiye’de yaşadığı sorunlar çeşitli temalara ayrılarak aşağıda sıralanmıştır.

3.6.1. Dil Sorunu

Dil sorunu yaygın bir şekilde dile getirilen bir sorundur. Özellikle birçok kadın katılımcı evde sosyal yaşamdan izole bir şekilde yaşadıkları için Türkçe öğrenememişlerdir. Erkek katılımcılar arasında da Türkçe bilen kısım oran olarak azdır. Bu durum toplumsal yaşama katılımda sorunlara yol açmaktadır.

M6: Yaşadığım en önemli sorunlardan birinci sırada dil.

M49: Dil konusunda etkilendik, dil bilmiyoruz. Türkçe anlaşıyoruz.

M72: Yani dil bilmiyoruz, bilmiyoruz nereye geliyoruz. Çarşıya gidiyoruz anlaşıyoruz.

M3: Tercüman olmuyor ama yavaşça işaretli anlaşıyoruz.

M23: Tercüman lazım.

M57: Sadece dil ve maaş sorunu yaşadım.

M46: Sadece dil konusunda zorlanıyorum.

M62: En zor olan dil konusu.

M24: En büyük sorununuz dil sorunu.

M68: Dil konusunda zorlanıyoruz. Ben anlıyorum ama konuşamıyorum.

M26: Dil konusu en zoru.

M7: En zor şey dil konusu.

M6: İlk olarak buraya geldim en zor geldi Türkçe yani çünkü ben hiç Türkçe bilmiyorum ve kimse burada tanımiyorum. Böyle geldim sadece internetten baktım. İnternet böyle gerçek bir şey değil. Türkçe bilmiyorum ilk sene çok sorun yaşadım. Ev tuttum. Kimlik yok, sadece ikamet var. Çok Suriyeli burada bulamıyorsunuz, sonra biraz alıştım.

M16: Günde 12 saat çalışıyorum, dil öğrenmeye fırsat bulamıyorum. Siz diyorsunuz Almanya'ya gitmeyin mesela. Bizim Müslüman devletimiz var o zaman siz de bize Türkçe öğretin bizde sizinle anlaşalım.

M23: Onlar dilimize gülüyorlar. Belki yanlış çıkartıyorum bazı kelimeleri o yüzden biraz gülüyorlar.

M61: Oğlum yaralandıktan sonra hastaneye giderken tercüman istiyorlardı. Dil konusunda sorun yaşadık. Oğlum hastalandıktan sonra 7 ay hastanede kaldık.

M16: Bizim sıkıntılarımız Türkiye'den daha büyük. Hatta Avrupa Birliği'nden daha büyük. Ben okulu bitirdim. Buraya geldim çocuğum mesela kendi dilinde konuşamıyor.

M17: İlk yaşadığım sorun dil.

Katılımcılar dil sorununu özellikle hastanelerde daha yoğun yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

M15: Dilimiz yok. Mesela ben biliyorum ama bazıları evden çıkmıyorlar. Çünkü bilmiyorlar dili. Mesela hastaneye gidecek ne yapacak çok zor.

M73: İlk sırada dil sıkıntısı geliyor. Suriyeliler için kampanya gibi teşviklerle dile ağırlık verilmesi lazım. Çünkü halkla anlaşamıyorlar, iletişime girmeleri sıkıntılı oluyor. Aynı şekilde resmî dairelerde, hastanelerde tercüman olması lazım.

M58: Hastanelerde tercümanlar olması lazım. Devlet hastanelerinde tercüman olmadan bir doktor yabancıyı nasıl tedavi edecek? Kimliği olanları da doktorlar tarzanca tedavi ediyor. Nasıl tedavi eder bir doktor bir hastayı bu şekilde? 5-6 seneden beri buna bir çare bulunamıyor. Suriyeliler kendi aralarında bazı tercümanlara çok cüzi para vererek hastaneye götürüyor. Suriyeli Türkmenleri özellikle tercüman olarak çok cüzi miktarlarla hastaneye götürüyorlar, harçlık vererek. Az önce bir hastanede bir tercüman arkadaş hastaların işlerini görüyordu. Bir Türk onu orada şikâyet etmiş bu adam burada tercümanlık yapıyor ve Suriyelilerden para alıyor diye. Şu an orada alıkoydular ama aldığı çok cüzi bir miktar. Orada gelen ihtiyacı olanlara da destek veriyor. Böyle de bir algı var. Bu gibi sıkıntılara acil çareler lazım.

M24: Birini yanımda götürmem gerekiyor çünkü hastanede anlaşamıyorum doktorlarla. Bir de çocuğumu bir dakika bıraksam kaybolur. Bir de eşimin patronu her zaman izin vermiyor çıkıp gelmesine. Bir de doktorlar hızlı konuşuyor o yüzden anlamıyorum. Yavaş konuşurlarsa anlarım biraz.

Resmî işlerini hallederken yanlarında ya tercüman götürmekte ya da kurumda tercüman varsa ondan yardım almaktadırlar. Türkçe konuşabilen Suriyeliler de yanlış kavram kullanınca yapacakları resmî işlerinde yanlışlık meydana geleceği için Türkçe konusunda yardıma ihtiyaç duymaktadırlar.

M14: Yanımda tercümanım varsa girerim, yoksa ne yapacağım.

M49: Devlet kurumlarında tercüman oluyor. Tercüman olmadan halledemiyoruz. Mesela kızım için şikâyetle bulunacağız ama Türkçe bilmediğimiz için şikâyet edemiyoruz.

M57: Biz mesela Türkçe bilmiyoruz konuşmuyoruz diye böyle şeyler bize zor geliyor. Mesela telefonda konuşmak özellikle çok zor oluyor. Bu yüzden bu şeylere çok girmiyorum. Ben iş istersem yolda yürüyorum bakıyorum eleman lazım.

M5: Bir kelime, bir cümle ben yanlış konuşursam her şey yanlış olur. Arkadaşla, komşuyla, iş yerinde arkadaşla konuşurken, bir kelime yanlış söylersen belki sıkıntı olur ama sıkıntı yok.

Yaşanılan bölge ve sosyal çevre, dil konusunda yaşanan sorunları etkilemektedir. Bazı katılımcılar bu faktörü şöyle dile getirmiştir:

M24: Antep'te dil eğitime ihtiyacımız yoktu çünkü her yerde Arapça bilen kişiler vardı. Ama İstanbul'a gelince burada Arapça bilen az, tercüman az. O yüzden Türkçe bilmeye ihtiyacımız oldu.

M23: Benim komşu çok iyi Arapça biliyor. Benimle Arapça konuşuyor ama ben kızdım Türkçe konuşmadığı için.

3.6.2. Tercüman Sorunu

Katılımcı Suriyeliler arasında sıklıkla görülen bir sorun Türkçe bilmemektir. Bu durum özellikle kadınlar arasında daha yaygındır. Türkçe bilememenin getirdiği sorunlardan biri günlük hayattaki işlerini hallederken tercümana ihtiyaç duymaktır. Bazı Suriyeliler Türkmen Suriyelilerden, komşularından ya da kendi çocuklarından yardım almaktadır. Böyle imkânlara erişimi olmayanlarsa tercümana ihtiyaç duymaktadır.

Bir katılımcı tercümanların resmî dairelerde işleri zorlaştırdıklarını ve rüşvet istediklerini iddia etmektedir.

M45: Zorluk abla işte. Karakol çok yordu bizi ... Karakolu. Ben oradan şikâyetçiyim ilk geldiğimizde personel iyi bakıyordu günde 65-70 tane işlem yapıyordu. Sonradan sonraya araya bir arkadaş koydular tercüman belki Suriyelidir belki değildir, bilmiyorum yalan olmasın. Bu adamlar işin içine para çevirdiler yalan olmasın. Geliyor millete bakıyor sen necisin herkese soruyor, sen Türkçe biliyor musun sen Arapça biliyor musun bakıyor ki bilmiyor. Senin işin tamam senin işin değil kafasına göre söylüyor. Kimlikler 100-150 liraya ulaştı bu şekilde milletten para istiyorlar.

Bazı katılımcılar bazı devlet kurumlarında ise Arapça bilen tercüman bulunmadığını bu açıdan zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

M24: Rapor almak için hastaneye gidiyorum, hastanede tercüman yok. Benim gittiğim hastanenin bölgesinde çok Suriyeli yoktu. Onun için tercüman yok.

Bazı katılımcılar karşılaştıkları tercümanların ihtiyaçlarını karşılamadığından bahsetmektedir. Bu durum özellikle sağlık hizmetlerinde sorun olmaktadır.

M16: Kızımın boğazında top gibi bir şey çıktı. Hastaneye götürdük, tercüman getirdiler. Tercüman biraz tercüme yaptıktan sonra bizi bırakıp gitti. Ondan sonra Sudanlı bir tercüman getirdiler. Nasıl anlaşacağız. Anlaşamadık. En azından biraz ilgilensinler hastanelerde. İnsan gibi bir tercüman getirsinler anlaşalım herkes anlaşsın. İmam Hatip'te okuyanlar var. Arapça biliyor çoğu. Bir kız bir de erkek tercüman olsa hastanelerde mesela annem için tercüman tam tercümanlık yapmadı. Söylemedi ne olduğunu. Türkiye gibi büyük bir devlet tercümanlık konusu küçük bir konu.

M46: Kimseyi tanımıyorum kimse yönlendirmiyor. Tercüman yok hastanede.

Bazı katılımcılar bazı kurumlara özel tercüman götürmek zorunda kaldıklarını ve de bunun maliyetli olduğundan bahsetmektedir.

"G: Gittiğiniz kurumlarda tercüman olmuyor mu?

M57: Tercüman yok. Sen özel tercüman götüreceksin para vereceksin.

G: Ne kadar alıyorlar bu tercümanlık işleri için?

M57: Tercümana göre, duruma göre 100 lira 150 lira 200 lira."

M30: Bazen tercüman istiyorlar. Nereden tercüman alayım. Bazı basit işler var, ufak tefek bir şey. Tercüman istiyorlar. Mesela bir kelimedede yanlış yaparsan kabul etmiyorlar. Tercüman istiyorlar.

3.6.3. Resmî İşlerdeki Sorunlar

Katılımcı Suriyeliler arasında resmî dairelerde işlerini hallederken sorun yaşamak yaygın bir sorundur. Bazı katılımcılar tarafından uygulamada sorun olduğundan bahsedilmektedir.

M58: Bizim özellikle resmî dairelerde Suriyelilerle ilgili resmî ihtiyaçların giderilmesi için kimliği mesela elektrik bağlatacak evine, elektrik faturasını su faturasını üzerine alabilmesi, bunların hepsi resmî işlemler. Gereken şeylerde gördüğümüz sanki kasıtlı olarak işleyişte sıkıntı, pürüz yapılıyor ki; gösterilsin ki bu Suriyeliler bizim başımıza bela oldu, nizam nedir bilmiyor. Sistem nedir bilmiyor, sıra nedir bilmiyor diye bir görüntü vermek için kasıtlı bir şey var benim gördüğüm kadarıyla. Çünkü benim gittiğim her yerde Türkler mesela bankaya gittiğinizde bir sıra oluyor. Sıra için özel cihazlar var. Resmî dairelerde de bir sistem var ama bizim Suriyeli işlere bakan Kaymakamlık olsun, Yabancı Şube olsun, Sirkeci olsun Suriyeliler sabah ezanında oraya sıraya giriyorlar. Burada resmî bir sıra alma cihazı yok, orada yatıyorlar. Orada bekleyenler var. Böyle bir sistem yok sıra almak için. Orada kalabalığa, sıkıntıya sebep oluyor, bu da dışarıdan yanlış algılara sebep veriyor. Mesela ev akdi yapacağız, kimlik yok. Kimlik olmazsa, resmî bir akit yapamıyorlar ev sahipleri ile. Ev

akdi yapacak ki suyunu açtıracak, doğal gazını açtıracak, elektriğini açtıracak, kimlik olmadan doğal gazını açamıyor. İşte burada sıkıntı yaşıyoruz daha çok teminat verip ev sahibinin üzerine alması sağlanıyor yahut ta kimliği olan başka bir Suriyeli arkadaşın üzerine alarak yapılıyor. Gidiyor doğalgazı elektriği üzerine alamıyor kışın ortasında mağdur. Bu sıkıntıları normal aileler yaşıyor hiç mağdur olmayan.

M36: Biz kendi işimizi kendimiz hallediyoruz mesela oğluma sigorta yaptırmak için parmak izi istediler. Oğlum parmak izi verince başka birinin ismi çıkıyor. Bu işten dolayı bayağı zorlanıyoruz hâlâ halledemedik.

M69: Resmî dairelerde işlerimizi halletmek için yardımcı olan olmuyor. Bilgi alamıyoruz.

Vurgulanan sorunlardan biri katılımcıların muhatap olduğu çalışanların standart bir prosedüre göre değil kendi değerlendirmelerine göre karar vermeleridir.

M6: Mesela devlete gidersen bir iş halletmek istiyorsun her biri birbirine farklı karar veriyor. Bir karar yok, hani hangi çalışan göreceksen nasıl düşünüyor öyle yapıyor... İyisi var kötüsü var, ikisi çok farklı. Mesela bazı günler gittim Emniyet değil Beyazıt ben izin almak istiyorum, Antakya'ya gideceğim. Onlar çok kötü muamele yaptılar ve söylediler siz neden izin istiyorsunuz, en son vermedi. Sonra ben aldım bilet gittim, izin istemedim havalimanında. Ama önce ben izin istiyorum gitmeye benim için, boş gitmek istemiyorum ama vermediler neden biz İstanbul'da oturuyoruz ama bazı arkadaşlarımız Gaziantep'te oturuyor, bazıları Antakya ve ben mesela çalışıyorum burası, çok ihtiyacım var gitmeye gelmeye. Bazı günler toplantı oluyor.

M58: İstanbul Fatih'te uygulama ayrı gidiyoruz, Esenyurt'a ya da Beylikdüzü'ne ya da başka bir ilçeye Suriyelilerle ilgili bir bilgi yok, ellerinde bir doküman yok. Mesela gidiyorlar herhangi bir resmî dairede işleri var, ev kirası akdi ya da doğalgaz, elektrik, su açtıracak, Bazen kimliği olanları hemen yapıyor kimi yerde de kimlik de yeterli değil ikamet istiyorlar, açmıyorlar. Bu nasıl bir şey; bir ilçede yapılıyor, bir ilçede yapılmıyor, kişinin insafına kalmış. Böyle bir uygulama var.

M6: Yani bir karar yok. Hepsi başlarına çalışıyorlar böyle bir şey. Mesela ben bir gün gittim havalimanına İstanbul içinde orada çalışan bana izin vermedi uçak için. Bir gün başka gittim çıktım kimse bir şey demedi. Bazı izin istedi, bazı bıraktı.

Bazı katılımcılar da uygulamada kararlarının sıklıkla değiştiğini beyan etmiştir.

M38: Herkes bizim ne çektiğimizi biliyor. Sadece bir kâğıt ya da bir belge çıkarmak için sabah 6'dan akşam 5'e kadar bekliyoruz ama ya veriyorlar ya vermiyorlar.

M5: Kimlik numarasını değiştirmekte sorun yaşıyoruz. Gittik dediler ki sadece parmak izi alıp hemen kimliği verecekler. Diğer gün gittik o gece yeni kurallar çıktı. Doğduğu hastanede doğum belgesi gerekiyordu ve kira sözleşmesi gerekiyordu. Bir de muhtarlıktan ikametgâh istiyorlar. O kadar devlet kurumuna gittim her şeyi öğrendim biliyorum. Valiliğe kaymakamlığa ve emniyete gidince yardım ediyorlar ne eksiklerimiz var diye. Bir de ben çok yere gittiğim için herkes bana soruyor. 1 ay önce gitseydin orada 500-600 kişi görecektin ama şimdi 100 kişi görüyorsun çünkü işleri zorlaştırıyorlar. Bir problemi çözmek için Kızılay'a gittim. Orada biriyle görüştüm. Bir tercüman da vardı. Bazı şeyler hakkında konuştum. Bir günde 10 tane yeni kural çıkması zor bir şey. Dediler ki bir de İstanbul Türkiye'nin merkezi olduğu için turistler, herkes buraya geliyor. Hem turistik, hem iş, hem çalışma için bu kuralları çıkardılar. Biraz uzaklaşsın buradaki insanlar, biraz azalsın diye.

M17: En büyük sıkıntı her 6 ayda bir yeni kararlar çıkıyor. Mesela bu kimliği değiştirmemiz gerekiyor, oraya gidince Beyazıt'ta Emniyet'te değiştiriyorlar kimliği. Orada sıra alman gerekiyor. Sabah 04:00'te gidiyoruz. Orada sokakta yatıyorduk, buradaki Suriyeliler o sorunları çekiyor.

M6: Devlet muhakkak bir karar vermiyor ya da bilmiyorum. Ne söyleyeyim bunun için ama bir karar yok.

M12: Kimlik almakta çok zorlandık. Bir de ikamet çok zor, her gün yeni karar, her gün yeni karar. Vatandaşlık meselesi de çıktı ya kimse alamadı.

Bazı durumlarda belirli belgeleri vermek için farklı belgeler istenmektedir. Örneğin bir katılımcı kimlik almak için kendisinden ikametgâh istendiğini beyan etmiştir. Hâlbuki kimliği olmayan birinin muhtarlığa kayıt yaptırması imkânsız görünmektedir. Uygulamadaki bu tarz karışıklıklar işleri çıkmaza sokmaktadır.

M38: Çok sabırsızlar. Eğer bir belgeyi yanlış versen diyorlar ki, hayır yapmayacağım artık senin işini. Sabahtan akşama kadar bekliyorum bir belge yanlış çıkınca böyle yapıyorlar. Dün kimlikleri değiştirmek için gittik, tüm belgeler yanımdaydı. Okula giden çocuğumun kimliğini değiştirmek için diploma istediler. Garip bir şey yani. Daha diploma almadı, onlar diploma istediler. Ben de dedim ki diploma alınca size getirip göstereceğim. Dediler ki hayır çok konuşma, ben işlemlerini yapmayacağım.

M19: Çocukların belgelerini toplayıp Beyazıt'a gittim. Oradan ikametgâh istediler. İkametgâh almak için gittik, orada da kimlik istediler. Onun için kimlik alamadık.

M6: Ben ilk geldim ikamet yaptım sonra kart almadım. Kart değil küçük bir defter. Tüm evraklar hazır oldu sonra para ödedim evraklar için. Sonra bir karar çıktı. Bunu vermeyeceğiz Suriyelilere. Sonra almadım. Uğraşmadım daha sonra hastalık oldu, kimlik mecbur çıktı hastaneye gitmek için.

M76: Bazen sağlık raporlarında sıkıntı yaşıyoruz hastalarımızla ilgili olarak. 99'lu kimlik olmasına rağmen raporlu ilaç alırken eczacı her ay rapor istiyor. Rapor yenilerken doktorla problem yaşıyoruz. Bazen aynı doktor oluyor vermiyor, vermeyince başka ilaç yazıyorlar. Bazen ilacı vermeme oluyor.

M25: 8 kere gittim. Bazen diyorlar ki yol izni getirin bazen diyorlar ki ikametgâh getirin. Bazen diyorlar ki sistem kapalı artık yapmıyoruz. İki tane yol izni getirdik. Bağcılar'da yol izin belgesi istediler onlara verdikten sonra geri vermediler. Biz de dedik ki geri verin evraklarınızı tamamlayalım işlerimizi bitirelim ama geri vermediler. Yeni bir tane yol izin belgesi çıkartmamız gerekiyor. Bu belge için 500-TL verdim (Bazı belgeler gösteriyor.). Bunlar il değiştirmek için belgeler. Görevliler işimi bitirmiyor.

M5: Vali böyle karar veriyor. Zaten kaçaklar var, bu Türkiye'nin hakkı. Ben zaten söylüyorum kötüler var iyiler var. Ben iyiyim ama mesela çıkarmak çok zor bu kâğıdı. Bu kâğıt çıkar getir. Çünkü devlet sıkıntı istemiyor.

Suriyelilerle ilgili kayıtlamada yanlışlıklar Suriyelilerin yaşadığı bir diğer sorundur. Medeni durum, yaş gibi özellikler bazı kimliklerde yanlış yazılmıştır. Bazı katılımcılar bu yanlışlıkları düzelttirmenin oldukça zor olduğunu beyan etmiştir. Bazı katılımcıların kimlik bilgileri yanlış yazılmıştır.

M21: Tercüman yoktu o yüzden kafasına göre yazdı. Değiştirmeye çalıştım, düzeltmeye çalıştım ama yine aynı şeyi yazdılar.

M21: Yeni kimlikleri alırken bizi başka kata gönderdiler. Oraya gidince bu yaşlar yanlış dedik. Görevli de sadece mühür attı gönderdi. İlgilenmedi.

M26: 16 yaşındaki kızımı evli yazmışlar. Sebebinin ne olduğunu bilmiyorum. Evde yeni kimliklere bakarken baktık ki çocuğun kimliğinde evli yazıyor.

M21: Çocukların yaşını yanlış yazmışlar. Şimdi benim kızım 8 yaşında.

M64: Annemin soy ismi yanlış yazılmış.

"M72: "Benim çocukların hepsini kimlikte 2 yaş büyüttüler. Aile defterinde 3. sadece doğru. G: Düzelttirin bu yanlış Göç İdaresi'nde.

M72: Ay canım ne düzeltireyim; git gel, git gel, yüz bin kere git gel, git gel. Yabancılar Şube çok kötü."

M72: 3 yıl oldu Kızılay olmadı. Burası da olmadı bilmiyorum neden (Yardım alamadığından bahsediyor.). Çünkü diyorlar senin kız büyük. 2005 yılından sonra doğmuş olması lazım. Aile defterinde 2004 yazıyor, kimlikte 2006 yazıyor. Vallahi hata bende yok yani. Devlet kimlik çıkardı öyle.

M21: Çocuk aslında 11 yaşında ama 7 yaşında yazmışlar.

M25: Kimlik için gittiğimizde diyoruz ki bunlar evli ama değiştirmiyorlar... Beyazıt'ta kabul etmiyorlar. Bahaneler çıkartıyorlar. Sistem kapalı artık yapmıyoruz diye. 8 kere gidip geldim Beyazıt'a. Artık ayağım ağrıyor.

M21: Kayıt yapan kadın Arap'tı zaten. O kadına söyledik. O da diğer görevliye söyledi, diğer görevli mühür attı verdi. Birkaç gün önce kız kardeşim geldi, kimliklere baktı dedi ki; bunları yanlış nasıl yaptın. Ben de dedim ki o Arap kadına söyledim. Sanki görevliye verince sandım ki düzeltecek ama düzeltemediler.

M28: Yani ben kadını çıkarırsam ne sorun çıkaracağım. Mesela diyorum kimlik böyle diyor ki sen yüzyılda oturuyorsun işlemini gidip orada yapacaksın. Benim kimliğim de bir yanlışlık vardı, adım yanlış yazılmış. İlk geldiğimizde millet böyle karışık kimlik çıkardı. Bana diyor ki sen Fatih'e boşuna geldin. Yüzyıl'da oturuyorsun kimliğini orada çıkaracaksın. Ben de diyorum ki oraya gidiyorum yapmıyorlar. Bana diyorlar ki sen kimliği nerede çıkardıysan orada düzelteceksin. Ben şimdi ne yapayım, o da bağıyor ben ne yapayım diye. O da bağıp çağırıyor sonra Yüzyıl Esenler'e gidiyorum. Sen kimliği orada çıkarttın. Oraya gideceksin. Bakmıyorlar. Hâlbuki ben 3-4 senedir Esenler'de oturuyorum.

3.6.4. Kimlik Belgesi Sorunu

Katılımcı olan Suriyelilerin Türkiye'de yaşadığı en yaygın sorunlardan biri kimlik belgesi sorunudur. Bazı Suriyeli katılımcıların kimlik belgesi bulunmamaktadır.

M2: Çocuğum şimdi hasta oldu. Kimliği yok ne yapacağım bilmiyorum... O yüzden bu vakfa geldik. Karımın doğum raporu var kimliği almak için yanıma aldım ama nereye gideceğimi ne yapacağımı bilmiyorum. Henüz bir ev kiraladım, ev kira sözleşmem yok nasıl kimlik çıkartacağım bilmiyorum.

M19: Kimlik ve çocuğumun hastalığı. Kimlik olmadan hastaneye gidip tedavi olamıyor.

M65: Kimliğim yok. Sadece küçük kızımın kimliği var. Çünkü o burada doğdu.

M44: "Kimliğim yok.

G: Neden çıkarmadınız?

M44: Ev sahibinin bizimle gelmesi gerek adres yazıyor ya yardımcı olacak kimse yok.

G: Neden kimlik için ev sahibinin gelmesi gerekiyor?

M44: Taksim'de oturuyorum. Orada kurallar böyle."

M65: Kimliği alamadığımız için karakola polislere başvuruyoruz ama kimliğimizi vermiyorlar.

M6: Ev tuttum. Kimlik yok, Sadece ikamet var.

M2: Ben sanki yerleşemedim burada çünkü kimliğim yok, çocuğın kimliği yok.

M24: Ayağım yandı. Benim toza alerjim var da buraya geldiğimde kimliğim yoktu. Eğer birisi ölürse kimliği yoksa hiçbir şey yapmıyorlar.

Kimlik belgesinin olmaması önemli bir sorundur. Bir katılımcı kimlik belgesi olmadığı için hastanede karısının doğum yapabilmesi için başka birinin kimlik belgesini kullandıklarını ve çocuklarının kimlik belgesinde kayıtlı olan annenin, kendi annesi olmadığını beyan etmiştir.

M1: Benim çocuğum doğarken annesinin kimliği yoktu. Elimizdeki belgeyi kabul etmediler. Belgeyi kabul etmedikleri için başka bir annenin kimliğini kullandık. Şimdi kimlikte başka birisi çocuğun annesi olarak yazıyor ama gerçekte çocuğun annesi eşim. Beyazıt'a gittiğimizde her şey karıştı. Bu bebeği kaçırdığımızı sandılar.

Bazı sığınmacılar kimlik belgesi başvurusu için kendilerinden kira sözleşmesi ya da fatura, ikametgâh gibi belgeler istendiğini iddia etmiştir. Hâlbuki kimlik belgesi olmayan birinin bu belgeleri edinmesi imkânsızdır. Bu durum kimlik belgesi almayı çıkmaza sokmaktadır.

M19: Çocukların belgelerini toplayıp Beyazıt'a gittim. Oradan ikametgâh istediler. İkametgâh almak için gittik. Orada da kimlik istediler. Onun için kimlik alamadık.

M2: Burada kaldığıma dair kira sözleşmesi ya da fatura gibi hiçbir ispatım yok.

Bazı sığınmacılar eski kimlik belgelerini yenisiyle değiştirmeye çalışmaktadır. Suriyelilere verilen kimlik numarası eskiden 98 ile başlarken artık 99'la başlamaktadır. 99'la başlayan kimliği olmayan Suriyeliler, kendilerine tanınan haklardan yararlanmaları için 99'la başlayan kimliği edinmek durumundadır. Daha önce Türkiye'de ilk yaşadıkları yerde kimlik belgesi alan Suriyeli sığınmacılar, İstanbul'a göç edince kendilerine tanınan haklardan faydalanmak için kayıtlı oldukları şehri değiştirmeye çalışmaktadır ama bu konuda zorlanmaktadır.

M58: Şu an yeni gelenlerden çoğu kimlik alamıyor. 98'li kimlik alanlar ise 99'lu kimliği almadan hiçbir şey yapamıyor, hiçbir değeri yok. Bu büyük bir problem, 99'a çevirmek için gidiyoruz Sirkeci'ye, Sirkeci'den bize diyorlar ki gidin nüfusa, nüfustan bize kâğıt getirin. 98'liden 99'lu kimliğe geçeceğinize dair kâğıdı alın nüfustan, gelin. Nüfusa gidiyoruz, orada bize diyorlar ki 99'lu kimliğinizle gelin müracaat edin ki size gerekli nüfus kâğıdı verelim gönderelim. Biz zaten 99'lu kimliği almak için size geldik böyle bir zıtlıkla karşı karşıya geliyoruz. 99'lu kimliği almak için nüfus da bizden bu kâğıdı istiyor. Bizi ikametgâh almak için muhtara gönderiyorlar. Muhtar bize diyor ki size ikametgâh veremem 99'lu kimliğinizin olması lazım. Bu iki eklem arasında git gel, hiçbir şey yapamıyoruz. Sıkıntı içerisindeyiz.

M58: Mesela az önceki yanımızdaki hanım zamanında başka şehirde almış 98'li kimliğini. Sistemde ismi görünüyor ama numara çevrilmiyor 99'lu numaraya. Git diyor Antep'e, gidiyor Antep'e. Antep'te uğraştı tamam senin hiçbir problemin yok diyorlar. O kadar gidiyor kalıyor yol masrafı senin işleminin yapılması lazım git İstanbul'a diyorlar. Geliyor buradaki adam yapmıyor orada halledeceksin diyor. O ona, o ona top atıyor bunun gibi bir sürü sıkıntı var. Bunların görülmemesi ki bu durum 98'li kimliği alanlar için, bir de hiç alamayanlar var geç kalıp da. Mesela bunlara 1 sene 2 sene sonraya, yeni gelen hiç kimliği olmayanlara diyorlar ki git nüfusa kaydını yap öyle başvuruda bulun. 99'lu kimliği almak için gönderiyorlar, nüfusa bak gidenin zaten hiç kaydı yok. Diyor ki nüfustaki memur 99'lu kimlik kartını getir, seni nüfusa öyle kaydedelim. Dolayısıyla böyle bir işlem var.

M31: Osmaniye'de iken sorun yaşamadık ama burada kimliğin kayıt yerinin değiştirilmesi için çok sorun yaşıyoruz.

M20: Ankara'dan aldığım kimliği İstanbul için değiştirmek sorun.

M25: Bizim kimliğimiz Gaziantep'e kayıtlı. 4 senedir değiştirmek istiyoruz ama değiştiremiyoruz. Biz kendimiz değiştiriyoruz ama Emniyet'e gittiğimizde yeniden Gaziantep yazıyorlar. Bir süre verdiler. Bu süreden sonra çevireceğimiz ilçeyi. Ama ne kadar sürecek bilmiyorum. (İki tane kimlik gösteriyor.) Bu ikisi evli, birisinin 2 çocuğu var birisinin 1 çocuğu var ama kimlikte bekâr yazıyor.

Bazı Suriyeli sığınmacılar kimlik çıkartmanın çok zahmetli olduğundan bahsetmiştir.

M2: Sadece kimlik konusunda sıkıntı yaşıyorum. Az kaldı deli olacağım nasıl halledeceğimi düşünmekten.

M45: Kumkapı'ya ulaşmak zor. Çoluk çocuk kucağında, sıcak, ekmek yok, su yok. Yani sıkıntı oluyor. Yerimizde yapıyorlardı bir zamanlar aynı mahallede. Artık milleti kovuyorlar. Yallah Kumkapı'ya diye. İlk geldiğimiz zamanlarda azdı millet, daha iyi bakıyorlardı. Şimdi tercümanlar girince işin içinde karışıklıklar oldu.

M5: Kimliği almak şimdi çok sıkıntı. Beyazıt'a gidiyorsun bütün Suriyeliler orada. O çok sıkıntı. Her gün 500-600 kişi gidiyor adamlar bakıyorlar kâğıtlara sen yanlış git. Ben dün gittim abi tamam benim yanlışım varsa ama randevu ver çağır. Yok, git, böyle sıkıntı var. Şimdi benim yeğenimin kimliğini çıkarmak istiyoruz. O yanlış, bu yanlış diyorlar her gün oraya gidiyoruz.

M31: Kimlikle alakalı sorun yaşıyoruz, değiştiremiyoruz.

M45 Kimliklerin bir kısmı duruyor bir kısmını çıkardım ben Kumkapı'ya 3-5 defa gittim. Alamıyorum bıraktım artık. Çok zahmet oluyor yani bu kimlik meselesi.

M1: Karakola gittik onlar Beyazıt'a gönderiyorlar. Beyazıt'ta da herkes oraya gidiyor ama kimse kimlik alamıyor.

M5: Bir sene Bağcılar'a Emniyet'e gittim, parmak izi aldılar. Şimdi sıra geldi. Önce 2 ay abim gitti, 4 çocuğu için kimlik aldı. Ama karısıyla kızı hiç kimlik alamadı neden, yeni kurallar çıktı. Ben aldım boş vakit vardı. Sonra gittim belgeler istiyorlar, ikametgâh, ev sözleşmesi, nerede bu belgeler biz bilmiyoruz. Ben git gel, git gel, şimdi tamam. 4 saat 5 saat bekliyorum. Parmak izi için ne sıkıntı var diye söylüyorum güvenliğe sen git diyor. Cihaz bozulmuş başka cihazı koy. Yeniden gel diyor. Şimdi bir hafta sonra yeniden gideceğim. 6 kere gittim. Çok zor. Suriyeliler kanun bilmiyor, ne istiyor, ne var, ne lazım bilmiyor. Tamam, kimlik lazım bu getir, bu getir, bu getir. Nereden getirecek abi. Git. Zaten çok kalabalık. Görevliler de sıkılıyorlar. Artık insanları başka yerlere yönlendiriyorlar ya da işlemleri yapmıyorlar. Benim yeğenimin işlemlerini yapmak için gittik. Yeğenimin babası iki defa gitti. Onun patronu dedi ki artık izin alırsan seni işten çıkaracağım. Ben de dedim ki sen işine git ben kızınla gideceğim. Bir de görevlilere söyledim bir sıra alma cihazı alın. Birinin 1 ay 2 ay sonra sırası var. Niye böyle işleri zorlaştırıyorsunuz. İnsanlar boşu boşuna gidip geliyor. Saat gece 02:00'den itibaren adamlar oraya gidiyorlar.

M25: Kimlikler yüzünden zorluk yaşıyorum. Onlar gidin demiyorlar diyorlar ki bir sıkıntı var. Yani bunları yaparken işiniz halledilmez demiyorlar, diyorlar ki bir sıkıntı var İnşallah halledilir... Konuşmayı bilmiyoruz, dil bilmiyoruz. O yüzden zorluk çekiyoruz. Artık belgeleri götürüp getirmekten kafam ağrıyor.

M17: Çocuğum için kimlik alacaktım saat 04:00'te oraya gittim. Oraya gittiğimde gördüm ki daha önceden oraya gelmişler yatıyorlar. Buradaki Suriyeliler bu sıkıntıyı çekiyorlar.

3.6.5. Resmî Belgelerdeki Eksiklikler

Bazı katılımcılar yanlarında diploma, aile defteri gibi belgeleri getirememiştir. Belgelerini getiremedikleri için burada evli olduklarını ya da eğitilmiş olduklarını ispatlayamamaktadırlar. Bu durum günlük yaşamlarında sorunlara yol açmaktadır.

M48: Evliyiz ama aile defterimizi çıkarmadık. Çünkü savaş oldu.

M12: Diplomam yanımda değil sadece lise diplomam yanımda.

M23: Eğitimim kabul olmadı. Sadece bir yıl ben çalıştım.

M72: E biz bilmiyoruz Türkçeyi tercüman yok, kimlikleri 3 sene önce çıkardım tercüman yok. Yanımızda pasaport yok. Ev tutmak için kimlik gerekiyor, öyle çıkardık. Lazım kimlik, ben kaçak geldim. Lazım pasaport, ev yandı, araba yandı. Bütün ev yıkıldı.

M27: Burada tanıdığımız yoktu. Suriye'ye gidip aile defteri almak çok para istiyor. O yüzden gidemiyoruz, paramız yok, gücümüz yok. Bu vakıftan yardım alamıyoruz aile defteri olmadığı için.

M16: Buraya görevlendirme amacıyla geldim ama olmadı. Şu an bir firmada çalışıyorum. Çocuğum da firmada çalışıyor. Sultanahmet'e gittim görevlendirme için. Dediler ki asıl diplomamı getirmen lazım. Asıl diploma orada büyük bir belge. Suriye'den kaçıp geldim, diplomayı getiremedim. O yüzden görevlendirilmiyorum. Çalışmadan nasıl yaşayabilirim. Çocuğuma nasıl yemek ve elbise getirebilirim. O yüzden firmada çalışmak zorunda kaldım.

M35: Diploma getiremedim. Çünkü evimiz yıkıldı.

M25: Devlete bunlar evliler diye belge lazım. Bir de tercüman lazım. Bu da para istiyor. Bizim gücümüz yetmiyor. aile cüzdanı çıkartmak için para lazım.

M27: Buradan aile defteri istiyorlar. Suriye'den kaçarken Suriye'de kaldı aile defterimiz.

M35: Burada okuyamıyorum. Çünkü belgelerim yanımda değil. Suriye'den kaçıp geldik. Böyle etkiledi.

M27: Burada aile defteri istiyorlar ama tüm belgeler evde. Evimiz yıkıldı zaten tüm belgeler gitti.

M23: Ben iki yıl önce öğretmendim ama şimdi hayır. Sertifikam kabul olmadı.

3.6.6. Maddi Sorunlar

Katılımcı Suriyeliler arasında yaşanan en yaygın sorun maddi sorunlardır. Maddi sorunlar çeşitli başlıklar altında katılımcılar tarafından sıklıkla dile getirilmiştir.

M61: Maddi olarak sorun yaşadık.

M65: Maddi durumumuz çok kötü.

M76: Şu an en başta gelen hayat şartları ve ekonomik sorunlar.

M45: Vallahi belki ben zorlanmıyorum ama zorlanan çok, fakir fukara çok. Mescit yanımda benim. Çıkıyorum böyle, orada bayanlar Suriyeli ablalar. Ben dillerinden anlıyorum. Çok sıkıntı çekiyorlar, muhtaçlık, Allah yardım etsin. Ellerini açıyorlar dileniyorlar. Zenginler sağ olsun var M45 diyorlar senin etrafın var kart veriyorlar bir şeyler veriyorlar. Görüyoruz durumlarını. Biz şükür yani. Dört oğlan çalışıyor. Kızılay'dan da biraz yardım geliyor şimdi. Yani biz bizi idare ediyoruz.

Maddi sorunları yaşamanın altında yatan en önemli sebeplerden biri Suriyelilerin gelirken yanlarında hiçbir şey getirememiş olmalarıdır. Anlatılan birçok hikâyede yanlarında elbise bile getiremediklerini beyan etmişlerdir. Bu durum Türkiye'de maddi olarak sıfırdan başlamalarına sebep olmuştur.

M36: Burada yaşantı zor. Ev kiralari çok yüksek. Bunun yanında faturalar da pahalı geliyor. Benim kızım 5 çeşit ilaç kullanıyor. Bu ilaçları sürekli kullanacak. Böyle zorluklar var. Masraflar maaştan daha fazla.

M9: Elbiselerimiz şehirdeki evde kaldı. Eşyalarımızın hepsi. Sadece çocukların biraz kıyafeti vardı. Onları yanımda taşıdık. Diyoruz merhametli olun. Buraya alıştık ama yaşaması zor, burada pahalılık var.

M2: İdlib'te tanıdıklarımız vardı. Onları aradık dedim ki durumum çok kötü. Çalışmam para kazanmam lazım. Sonra onların da burada tanıdıkları vardı, onları aradılar iş buldurdular, marangozluk işi. İş sahibi Türk. O da dedi gel. Ücreti az, saatleri çok uzun. Çalışmak istersen çalış, çalışmak istemezsen daha başka birileri var dedi. Bir de Suriye'den yanımda bir şey getirmedim. Sadece çantalarımız vardı, kaçakçılar da dediler ki bırakın çantaları koşun bunlar bizi yavaşlatır dediler. Sadece üstümüzdeki elbiselerle geldik. Yanımda hiçbir şey getiremedik.

M76: Harpten çıktık, her şeyimizi kaybettik. Çok sıkıntılar yaşadık. Manevi olarak biz burada rahatız. Elhamdülillah o sıkıntılardan kurtulduk. İstanbul gibi yerde bir yerdeyiz, bizi seven kimselerle beraberiz, o yönden ben huzurluyum. Fakat başta dediğimiz gibi maddi sıkıntılarımız var. Türkler soruyorlar nasıl geçiniyorsunuz diye çünkü çocuğumuzun aldığı 1300-1400 lira maaş. Geçinmek zorundayız böyle bir sıkıntımız var.

M63: Elimizi kimseye uzatmıyoruz. Ne gelirse onu kullanıyoruz.

M27: Burada yaşantı biraz zor. Hiç kimseden yardım istemiyorum. Eğer biri yardım ederse ediyor, etmezse kalıyor.

M11: Gelirken yanımda çantalar vardı, elbise filan attık onları. Çünkü atmazsak taşıyamıyoruz.

3.6.6.1. Kira

Maddi sorunlarla ilgili en fazla dile getirilen sorun başlıklarından biri kiradır. Kiranın aylık gelirlerine göre fazla olması, Suriyeli katılımcıların temel ihtiyaçlarından kısım oldukça kısıtlı bir şekilde yaşamalarına neden olmaktadır.

M49: Günlerimizi nasıl geçirdiğimizi bilmiyoruz. Şimdi kira arttı. Faturalar çok pahalı geliyor. Çok zor. Bu parmağımdaki yüzük mesela 100 lira. Satayım dedim sordum, 100 lira ediyor. 100 lira ne yapacak.

M66: En önemli şey maddi konular. Çünkü ev kirası biraz zor. Kendimizi yemekten, elbiseden mahrum ediyoruz, kesiyoruz ev kirası için. En önemli şey evin kirası, bu en zor şey. Allah'tan kendi evimizin olmasını diliyoruz.

M10: Kiralar çok pahalı, ben 750 lira veriyorum. Kira bizi çok çok zorluyor. Biz geldikten sonra kiralar artmış. Burada emlakçıya para vereceksin. Bir de depozito vereceksin. Çok para istiyorlar.

M23: Kira ve para zor. Hava durumuna bile bile uyum sağladık. Hava her gün değişik. Alıştık.

M49: Sadece bu vakıftan yardım aldık. Başka bir şey yok, şimdi ev kirası 900 lira oldu. Evde 11 kişi var. 1 kişi çalışınca yetmeyecek.

M28: Yarım gün çalışıyorum. Eşime destek olmak amacıyla çünkü ev kira.

M72: Sorun kira 1000 lira, koca çalışıyor. Alıyor 1300-TL.

M53: Para. Kira için, kurs parası için, hatta faturalar için.

M23: Para lazım. Hayat çok zor. Ev kira para lazım.

M5: Genel sıkıntılar mesela pahalı ev kiralari. Bu büyük bir sorun. 2 sene önce normaldi. Ama şimdi çok pahalı. Suriyeliler 2 kişi çalışıyor, 3 kişi çalışıyor, öyle diyor ama şimdi benim ev gitti zaten. Vatan gitti. Bizim evin kirası 1000-TL ama güzel yani, bunu tuttuk. Niye çünkü iki aile oturuyoruz. Tamam, sıkıntı yok ama başka durumda 2 oda zaten kaynana var, rutubet var. Kira 500, 600, 700 günah ya. Bu herkesin problemi onu seslendirmeye çalışıyoruz.

M39: En zor şey bizi en çok etkileyen ev kirası. Faturalar çok yüksek burada. Mesela bir oğlumu evlendireceğim, bunları yetiştiremiyorum; faturalar, ev kirası. Ev eşyaları, malzemeleri yetiştiremiyorum onu evlendirmeye.

M47: En zor olan ayın 6. günü çünkü o gün kira veriyoruz. O yüzden çok zor bir de çocukların okula giderken masrafları var. Mesela bir şey istiyorlar çok zor. Kocam çalışıyor ben de evde bir şeyler dikip ona yardım etmeye çalışıyorum ama zor.

M43: En büyük sorun ev kiralari. Ev kiralari çok pahalı. Bir de bazen ev sahipleri eski evlerini tamir etmiyorlar. Kiracıya diyorlar ki siz tamir edin. Benim kardeşim bir evde oturuyor onun sadece kocası çalışıyor ve 5 çocuğu var. Ev kirası 700-TL nasıl ödeyecek, nasıl idare edecek. Bir de bodrum kat.

M38: Masraflardan çok zorlandık. Bir şey yapmak için çalışmalısın, mesela eşim 1500 lira alıyordu, 1200 lira ev kirasına gidiyor. Doğalgaz olmayan bir evde oturuyoruz. Suriyeliyi görünce hemen kirayı yükseltiyorlar. 1500 lira maaş, 1200 lira ev kirası, 200 lira faturalara gidiyor. 100 lira ile yaşayamazsın. Bir de çocukların gıdası. Borç almak zorunda kalıyoruz ayı geçirmek için. Sadece biz değil tüm Suriyeliler için böyle. Vakıftan vakıfa koşturuyorum kayıt etmek için, bir yardım almak için. O da ya kabul edilir ya da kabul edilmez. Bu vakıfta 3 tane BİM kartı verdiklerini duyunca buraya geldim. Ama verecekler mi vermeyecekler mi bilmiyorum.

M6: Evlerin kirası çok yüksek.

M44: Evle ilgili sorunlar var. 600 lira kira veriyorum. 150-TL de faturalar geliyor.

M7: Genel olarak maddi durum sorun. Kira bizi öldürdü.

3.6.6.2. Temel İhtiyaçlarını Karşılayamamak

Katılımcı Suriyelilerin gelirlerinin büyük bir kısmı kira ve faturalara gitmektedir. Bu durum diğer temel ihtiyaçların karşılanmasında zorlanmaya sebep olmaktadır. Gıda, giyim, hijyen gibi birçok temel ihtiyaçlardan kesinti yapıldığı dile getirilmiştir.

M41: Sadece çocuğum çalışıyor. 1400 lira alıyor, 1000 lira kiraya veriyoruz. Gömleğini gösteriyor. Bu teneke diyor (gömleğini çöpten almış.).

M50: Her şey pahalı. Çocukların bezleri, gıdaları pahalı olduğu için biraz eksik bizde. Evlerin kirası çok yüksek.

M16: Mesela kışın günde 1 defa sobayı çalıştırıyoruz. Bir saat bile çalıştıramıyoruz sobayı. Bu insani yardım vakıflarında mesela Kızılay, işçinin hakkını verebilecek kimse yok mu? Çalışan çalışıyor ama çalıştığına göre parasını almıyor.

M40: İstedığımız gibi yaşamıyoruz, başkaları gibi yaşamıyoruz, ev kirası var, faturalar var. Yaklaşık 1200-TL'ye geliyor. Mesela çocuğum bir şey istediğinde erteleniyor diyorum ki başka bir gün alacağım. Tüpgaz almak için komşudan borç aldım çok zor.

M24: Eşyalarımızı taksitle alıyorduk bazen bir kanepa alıyorduk, bazen bir buzdolabı. Yavaş yavaş aldık eşyalarımızı. Eşyalar pahalıydı. Alışana kadar çok zordu artık alıştık. Dünyada her yerde, her şey pahalı. Alıştık artık.

M49: 2 çocuk okula gidiyor, biri okula yeni gidecek, 3 olacak. 2 çocuk okula giderken bir kadın geldi işte otobüsle ulaşım masraflarını ben vereceğim dedi. Birkaç defa verdi ondan sonra kesti dedi ki ödeyemiyorum. Şimdi 3 çocuk olacak okula giden. Şimdi ulaşım ücretlerini nasıl vereceğiz bilmiyorum.

M65: Mesela en küçük örnek 5 senedir bir telefon alamadım. Hiç kimseye ulaşamadım.

M21: Çocuklarım için yardımcı olacak bir kişi arıyorum. Masrafları açısından. Bebeğim var, bir de okula gidecek bir çocuğum var. Mesela bezleri için.

M65: Evde normalde çok ağır şeyler yapamıyoruz, sadece atıştırarak şeyler yiyebiliyoruz mesela kahvaltılık şeyler. Bir şey pişirirsem bir çorba pişiriyorum ya da sadece pilav öyle.

M18: Bir sürü problem var mesela ev kirası faturalar ve oğlumun hastalığı, okul, bez alma bu gibi bir sürü problem var.

Bazı katılımcılar ikinci el eşya satan mağazalardan eşyalarını aldıklarını beyan etmiştir.

M45: Vallahi paramızla aldık her şeyi. İkinci elden aldık buzdolabını, çamaşır makinesini. Şansımıza 1 ay, 1,5 yıl, 2 yıl, atıyoruz başkasını alıyoruz. Sıfırını almaya gücümüz yetmiyor, bin lira. İkinci el alıyoruz.

3.6.6.3. Maddi Yardıma Ulaşamama

Yaşı ileri olan kadın ve erkek Suriyeliler ve engelli olan Suriyeliler çalışma yaşamına katılmakta zorlandıkları için çeşitli kurumlardan maddi yardım talebinde bulunmaktadır. Bu durum günlük yaşamlarının önemli bir kısmına yayılmaktadır. Vakıflardan alınan yardımlar her zaman nakdi olmamakta, bazen kullanılmış elbise gibi yardımlar olmaktadır.

M50: Oğlum olmadığı için mesela hastaneye gideceğim. Bir şey lazım olursa benim oğlum yapacaktı, sadece bir kızım var. O kız da çalışamayacak. Her işte çalışamayacak. Damadım kendi annesi babası gibi davranıyor. Neye ihtiyacım varsa getiriyor. Ama sadece oğlum olmadığı için biraz yorgunum bazen evde boncuk işleri yapıyoruz ayda 40-50 lira alıyoruz. Oğlum olsa böyle yorulmayacaktım. Elbiseleri mesela biz vakıftan alıyoruz, eski kullanılmış elbiseler. Bu vakıftan yardım alıyorum, başka bir şeyim yok. Ben çalışmıyorum. Kocam da yaşlı olduğu için çalışmıyor. Bir gözü hiç görmüyor kocamın, diğer gözünde de %40 engel var. Vakıflara gidip başvuruyoruz.

Katılımcı Suriyeli kadınların bir kısmı dul kalmıştır. Bir kısmı çalışma yaşamına katılmaya çalışmakta bir kısmı da çocukları için yardım arayışına girmektedirler. Dul kadınlar ve yetim çocuklar Suriyeli vakıflar için öncelikli olsa da bazı kadınlar bu yardıma ulaşamadıklarını beyan etmektedir.

M27: Biri yardım ederse idare edeceğiz, biri yardım etmiyorsa artık idare etmiyoruz.

M21: Çocuklarım için yardımcı olacak bir kişi arıyorum.

M69: Çocuklarım yetim olmasına rağmen yardım alamıyorum. Okul masrafları var, kimse yardımcı olmuyor. Kızılay kartı bile alamadım.

M26: Sadece yardım konusunda sıkıntı çekiyoruz. Nereye gidersek diyorlar ki senin kızın 16 yaşından daha büyük. Yardım alamıyoruz.

Bazı katılımcı Suriyelilerin engelli çocuklarına yönelik evde bakım maaşı aldıkları görülmüştür. Bazı katılımcılar da tam teşekküllü hastaneden sağlık raporu alamadıkları için ya da bilgi eksikliğinden bu maaşı alamamaktadır. Örneğin bir katılımcı bu yardımın İstanbul Anadolu Yakası'nda verildiğini ama Avrupa Yakası'nda verilmediğini düşünmektedir.

M11: Böyle bir şey vermiyorlar bize. Türkiye'de vermiyorlar ama Anadolu Yakası'nda alanı biliyorum. 930 lira maaş alıyor. Ama ben böyle bir şey almıyorum bana 450-TL veriyorlar. Şimdi bu sürünüyor zaten, bezi, osu busu derken maliyeti daha yüksek oluyor.

M68: Engelli çocuğumun maaşının olmaması sorunun.

3.6.6.4. Hayat Pahalılığı

Katılımcılar sıklıkla hayat pahalılığından şikâyet etmiştir. Özellikle savaştan dolayı Suriye parasının değerinin düşmesi, Suriyeli sığınmacıların yanlarında getirdikleri paranın Türkiye'deki karşılığının oldukça düşük kalmasına neden olmuştur.

M72: Her şey pahalı. Çünkü biz geldik para düşmüş; 1 Türkiye lirası 200 Suriye lirası. Oooo. Yani 10 lira 200 Suriye lirası.

Düşük gelirle yaşamaya çalışan Suriyelilerin bir kısmı borçlardan şikâyet etmektedir.

M1: Borçlarım var, ilk sıkıntım o.

M27: Yaşantı biraz zor burada. Eğer bir şey varsa yiyoruz idare ediyoruz. Eğer bir şey yoksa sabrediyoruz.

M12: En büyük sorun masraflar.

M2: Burada yaşantı zor, masraflar var. O nedenle eşimin akrabalarının yanında kalıyoruz.

M60: Burada yaşantı çok pahalı. Üç aydır faturalarımı ödeyemedim. Çünkü param yok. Çocuklarım sokaktaki çocukları görüyorlar herkesin elinde telefon. Onların elbiselerini görüyorlar diyorlar ki niye biz onlar gibi değiliz. Onların var, bizim yok.

M7: Burada çalışmadan yaşantı yok. Suriye'de savaş çıkınca çocukların önemli ihtiyaçlarının hepsi kesilmişti. Eksik şeyleri burada bulduk mesela çocukların ilaçları, her şey.

M56: Burada çalış çok ama para az. Suriye'de çalışıyorsun 8 saat parayı alıyorsun her şeye yetiyor. Burada hayat pahalı. Depozito pahalı.

Maaşların düşüklüğü ve ekonomik sıkıntı, eğitim çağındaki çocukların çalışma yaşamına katılmasına neden olmaktadır.

M55: Burada 1200 liraya çalışıyorum. Oğlum 1000 liraya çalışıyor, ev kirası 600 liraydı. 850 lira oldu. İdare ediyoruz, faturalar gelince zorlanıyoruz.

M24: Antep'teki yaşantı iyiydi. Orada bir iş yeri açtık ama iş olmadı, kapatmak zorunda kaldık. Sonra İstanbul'a geldik. Paraların hepsini Antep'te harcadık. Paramı kaybedince yeniden başlayacaksın

3.6.7. İş Piyasasından Dışlanma

Katılımcı Suriyelilerin iş yaşamıyla ilgili belirttiği ilk sorunlardan biri uzun çalışma saatleri ve düşük maaşlardır. Kimi zaman da işverenler tarafından verilen ücrete göre ağır işler yapılması istenmektedir.

M55: Çok uzun saatler boyunca çalışıyoruz. Bir de yorgunluk var, o kadar çalışıyoruz. Öyle terliyoruz ki sanki çöpten çıktık. Elbisem vicik vicik oluyor. 2 saatte bir yüzümüzü yıkıyoruz yani. Çok pis.

"G: Çalışma yaşamı nasıl, çalıştığınız zaman nasıl geçiyor?

M65: (Kollarını gösteriyor kolundaki ütü makinasının izleri.). Ütü makinası ile yaralandım iş yerinde.

G: Nasıl oldu?

M65: O kadar çalışıyorum ki yorgunluktan bayılıyorum makine kolumun üstünde kalıyor."

M36: Evde yapılan işlerden yaptım sonra artık yapamıyorum. Gözüm kör oldu neredeyse. Bir de parça başına 20 kuruş veriyorlardı. Boşu boşuna çalışıyordum sonra bıraktım.

M18: Çalışma saati 12 saat. Sabah 10:00'dan akşam 22:00'ye kadar.

M56: 11 saat 12 saat çalışınca sıkıntı yok, yarın saat 08:00'de başlıyorsun.

M56: Suriye'de çalışma saati az 5 saat 6 saat en çok 8 saat ama burada 12, 14, 15 saat.

M63: Önceden bir dükkânda kalıyorduk, orada temizlik yapıyorduk. Kıyafetlerin 100 tanesine 5 lira veriyorlardı. Günde 10-TL kazanıyorduk.

M2: Marangozluk yapıyorum. Günde 30 liraya 13-14 saat çalışıyorum. Masraflarım çıkmıyor.

M56: İş az. Çok saat çalışıyor. Maaş az, çok çalışma var.

M16: İlk sorun çalışma yaşamı ve maaşlar hakkında. Şu anki çalışmama göre 5000 lira almam lazım ama zulüm var, adalet yok işte. Ben beş kişinin işini yapıyorum, sadece bir kişinin maaşını veriyorlar.

M60: Konfeksiyonda çalışıyordum, çocuğum hasta olduğu için 2 gün izin aldım. 3. gün çocuğumun ateşi çok yükseldi. Ateşi 40 dereceye çıktı. Patrondan bir daha izin aldım o da dedi ki böyle devam ederse çalışma. Bizim anlaşmamız vardı ayda 1000-TL'ye çalışacaktım. 10 gün çalıştım sadece 100 lira verdi. Eğer hesaplarsak 10 günde yaklaşık 400 lira vermesi gerekir. Ama o sadece 150-TL verdi. Bir daha izin alırsan çalışma daha iyi dedi. Ben de işten çıktım çünkü hak ettiğim parayı vermedi. Çocuğumu eve götürdükten sonra tekrar oraya gittim belki kalan parayı verir diye. Orada tercüman vardı patronla konuştuk patron dedi ki ben kimsenin hakkını yemiyorum. Al bu 50 lirayı. Yani bana toplam 150 lira verdi. Ben de dedim ki 50 lira beni yaşatmaz. Benim ev kiram var, çocuklarımla masrafları var, ilaçları var. O yüzden çıktım. Şimdi çalışmıyorum.

M2: Her şey zor mesela oradan gelirken yanımızda para olsaydı burada ev kiralayacaktık. Daha iyi iş bulacaktım, rahat yaşayacaktım, biraz kolaylaştırdı. Ama mesela ben dil bilmiyorum iyi maaşlı iş bulamıyorum. Her şey zor benim için. İşle ev arası uzak. İşe gidiyorum sonra iş bitince ben de bitiyorum. Gücüm kalmıyor iş bitince hiçbir şey yapamıyorum. Sadece bir iki şey yiyip hemen yatıyorum. Hatta çocuğu bile göremiyorum yorgunluktan... İdlib'te tanıdıklarımız vardı onları aradık dedim ki durumum çok kötü. Çalışmam para kazanmam lazım sonra onların da burada tanıdıkları vardı, onları aradılar iş buldurdular. Marangozluk işi. İş sahibi Türk. O da dedi gel. Ücreti az saatleri çok uzun. Çalışmak istersen çalış, çalışmak istemezsen daha başka birileri var dedi.

M74: Sadece bir gün çalıştım çok ağır şeyler istediler. Ağır şeyler taşıttılar sonra bıraktım. 4 senedir iş arıyorum, kolay bir iş olsun zor iş olmasın diye ama herkes beni zor işlerde çalıştırmak istiyor. Ben artık çalışmıyorum.

M16: İyi davranış az, yok değil, az. Mesela bir gün işten çıkıp hastaneye gidiyorsam o günkü maaşımı kesiyorlar. Yurt dışına gidince daha iyi davranıyorlar, ilgileniyorlar.

3.6.7.1. Düzensiz Çalışma ve Düzensiz Gelir

Bazı katılımcılar düzensiz çalıştıklarını bunun için ekonomik anlamda zorda kaldıklarını beyan etmiştir.

M15: Mesela ben geldim buraya evlendikten sonra, iki ay eşim çalışmadı, yılbaşıydı. Ne yapacaksın elde yok. Zor, çok zor. Mesela Suriye'de öyle değildi insanların ille de kazandığı bir şey vardı. Çalışmasa da gelip evimde otururum zararı yok. Burada mesela bir hafta kalsın hatta bir haftada iki gün çok zor.

M11: Ben de altı, yedi aydır çalışmıyorum. Bu vakıfa gelmemin sebebi de ayda bir bize yardım ediyorlar Allah razı olsun. Üç tane BİM kartı veriyorlar 75 lira. Ben de arkadaşlara dedim benim bir engelli kızım var. Bez olayı benim için bayağı ağır oluyor. Çünkü 10 yaşında deyince büyüğe geçiyor. Bir de kilolu kızım, bez durumu çok sıkıntı.

M3: Burada yaşamayı alıştık ama sadece masraflarda sorun yaşıyoruz. Zor. Kocam bir hafta çalışıyor, bir hafta çalışmıyor. 3 çocuğum var dördüncüsü geliyor ama 4 çocuğum olmadığı için yardım alamıyorum buradan.

"G: Annen çalışıyor mu?

M64: Bir çalışıyor bir çalışmıyor"

M9: Eşim bir gün çalışıyor, bir gün çalışmıyor. İnşaat işlerinde. Belli değil.

M11: Ben Osmaniye'ye geldim. Osmaniye'de bir yıl büyükbaş hayvan bakıcılığı yaptım. Ondan sonra çiftlik satıldı. Osmaniye'den izin belgesi aldım oranın AFAD'ından sonra İstanbul'a geldim. Kimlik çıkardım işe girdim. 3 gün oturuyoruz, 5 gün çalışıyoruz. Ben ayakkabıcıyım.

M57: Bu ay 500 lira ama geçen ay 1300 lira kazandım. İşe göre.

M60: Bazen çalışıyorum, bazen çalışmıyorum.

M65: Bazen ben çalışıyorum, bazen eşim çalışıyor.

M57: Ben parça başı çalışıyorum maaşım yok.

M11: Ben de 6-7 aydır çalışmıyorum.

M38: Eşim terzi yapıyordu bir aydır çalışmıyor. İş yok. Patron sadece emir verir o yüzden çıktı. Mesela iş sabah 08:00'de başlıyor 08:01'de giderse onları kovuyorlar.

Çalışıp karşılığında ücret alamama Suriyeliler arasında çalışma yaşamında karşılaşılan bir durumdur.

M27: Düzensiz bir şekilde çalışıyorum mesela taşıma işi olursa oraya gidiyorum. Düzenli bir işim yok.

M45: Uşaklar bazı yerde sıkıntı çekiyorlar. Ücretini vermemezlik etmişler.

M21: İlk geldiğimizde kardeşlerim çalışıyordu ama patronları paralarını düzensiz veriyordu

ya da paralarını vermiyordu. Sonra bize yakın bir fabrikada çalışmaya başladılar hâlâ orada çalışıyorlar.

M16: Patron maaşı düzensiz veriyor. Bu işte çalışan patronlar hep böyle yapıyorlar, düzensiz veriyorlar. Ben Suriye'de terzilik yapıyordum. 43 yaşında olduğum için yani biraz yaşlı olduğum için o işte çalışmıyorum. 12 saat böyle duruyorum. Kollarım ağrıyor. Çok uzun saatler çalıştığım için iltihap oldu, titriyordum ama parayı bir türlü vermiyorlar. Türkçe bilsem polise gideceğim her şeyi yapacağım ama ne yapacağımı bilmiyorum.

M22: Çocuklarım çalışırken bazen maaşı düzensiz veriyorlar.

Bazı katılımcılar gelirleri yetmediği için 2 vardiya çalıştıklarını beyan etmiştir. Bu durum bir insanın kaldırabileceğinden daha uzun çalışma saatleri boyunca çalışmalarına neden olmaktadır.

M14: Eşim işe gece 01:00'de gidiyor, ertesi gün saat akşam 17:00-18:00'da geliyor, ne zaman uyuyacak. 4 bebek var yani. Fırında çalışıyor. 2 vardiya çalışıyor. Mecbur.

"G: Günde 12 saat mi çalışıyorsunuz? Ne kadar maaş veriyorlar?

M65: 1100-TL"

Bir diğer sorun sigortasız çalışmak ve diğer çalışanlara göre düşük ücret almaktır.

M57: Sigorta istersen patron diyecek ki git.

M1: Maaş farkı var mesela Suriyeliler için en yüksek maaş 1200 lira veriyorlar. Türkler için değişik. Onlar 1450, 1500 lira falan alıyorlar.

M11: Hayır, sigorta diye bir şey yok. Maaş farklı, ayda 400- 500 lira fark oluyor. Çünkü onun artı sigortası var bizim yok. Çiftte 50 kuruş, 75 kuruş, 1 lira az veriyorlar. Biz de çalışmak zorundayız. Aslında olmaması gereken bir şey lakin oluyor işte.

M16: Eşim çalıştı, biraz zorlandı. Onun patronu dedi ki kızını gönder. O da kızıma kıyamadı. Kendisi gitti tekstilde çalıştı. İşkence çektiğimiz Suriye'de bu kadar değil, ne sigorta var ne de Müslüman gibi davranış var.

M15: Mesela ben boncuk işi yapıyorum ya Suriyelilere ayrı fiyat, Kürtlere ayrı fiyat, Türklerle ayrı fiyat. Mesela benim eşim çalışıyor ya onlara söylemiyor kim ne kadar maaş alıyor.

Bazı katılımcılar kendi mesleklerini yapamadıkları için çalışamadıklarını belirtmişlerdir.

M33: Çalışmıyorum. Suriye'deki öğretmendir, burada öğretmenlik yapamıyorum.

M23: Eşim çalışmıyor. Aynı durumdayız. Eğitim Bakanlığı onun da diplomasını kabul etmedi. Avukat kendisi.

M31: Kocam kendisine göre iş bulamıyor. Yani kendi mesleğinde iş bulamıyor.

M73: Çoğu uzman doktorlar, bilim adamları Avrupa'ya gitti. Uzman bilim adamları, profesörler vardı. Bunlar iş bekledi burada. Biz burada Türk devletinden bize vazife vermesini bekledik. Benim de 3 diplomam var. Herhangi bir dernekte ya da vakıfta görevli olarak çalışmak istedim. Fakat henüz bir netice alamadım. Netice alamayınca ne oluyor göç başlıyor. İnsanlar başka yerlere gitmek zorunda kalıyorlar.

Bazı katılımcılar iş ortamında kötü muameleye maruz kaldıklarından bahsetmiştir.

M28: Suriyeliyim diye hakaret ederlerdi. Ben onlara bir şey yapmıyorum, sessizce çalışırdım. Ben korkarak çalışıyorum ama kendileri öyle. Şu işi sen yap, şöyle yapma, böyle yapma. Bir şey olunca sürekli hakaret, bağırma çağırma... İşyerinde tek Suriyeli olan bendim, sürekli konuşuyorlardı yanımda. Suriyeliler neden başımıza kalıyorlar, onların yüzünden biz mağdur

kalıyoruz konuşurlardı. Ben sesimi çıkartmadım ama içimden çok yanardım, zoruma giderdi. Sesimi çıkartmadım iş yerinde çok hakaret olurdu bana. Sesimi çıkartamazdım işime bakardım.

M16: Tekstilde çalışıyorum konfeksiyonda. Diyorum ki ben bir terzi makinesinde çalışıyorum diyorlar ki yok yok sen böyle çalış. Bana bu işi vermiyor. Başka birine veriyor. Benim ihtiyacım daha fazla var mesela 12 saat çalışıyorum, 700 lira alıyorum. Ev kirası 900 lira. Irkçılık ve kötü muamele gördüm bazen. İş bitince mesela işim bitti çevreyi temizliyorum sadece zili bekliyorum mesela lavaboya gideceğim giderken diyor ki yok siz gitmeyin. Diyor ki sen, sen, sen git, sen kal burada. Bir çalışan var benim gibi Suriyeli ama yaş farkı var. Onunla hiçbir şey konuşmuyor ona hiçbir şey söylemiyor ama sadece bana kötü muamelede bulunuyor. Sadece pazar günü tatil. Ben aylık çalışıyorum ay boyunca mesailer var saat 22:00'ye kadar çalışıyoruz. Para onda kalıyor ellerini öpünce veriyor. Hatta bazen vermiyor.

Bazı katılımcılar hasta ve yaşlı oldukları için kendilerine iş verilmediğini belirtmişlerdir.

M54: Benim hastalığım için kimse beni çalıştıramıyor. İş zor kalıyor. Bir de ben evde oturuyorum, dayanamıyorum, çalışmak istiyorum ama olmuyor.

M41: Hiç kimse çalıştırmıyor, başvuruyorum. Herkes diyor ki camiye git.

M51: Ben çalışmayı çok seviyorum, ama çalışamıyorum, ilk sorunun bu. Eğer bana birisi iş bulmada yardımcı olursa çalışırım ama ayağımdan dolayı duramıyorum.

M17: Buraya geldiğimizde iş durumundan dolayı zorlandık... Burada konfeksiyonda çalıştım ama şimdi burada bu yaşta iş olmuyor.

Hasta ve yaşlı durumdaki bazı Suriyeliler iş piyasasında yer edinemedikleri için eski eşyaları toplamaktadırlar.

M4: Ben eskicilik yapıyorum, eski şeyleri topluyorum. Onları satıyorum.

M21: Babamla annem bazen eskicilik yapıyorlar, bazen sokaklara gidiyorlar. Benim bebeğim olduğu için çalışamıyorum. Onlar diyorlar ki git bir iş bul çalış ama bu bebeğe kim bakacak. Bende derneklere vakıflara yardım almak için başvuruyorum.

3.6.7.2. İşsizlik

Bazı katılımcılar işsizdirler. İşsizlik kadınlar arasında daha yaygındır.

M63: Durumum iyi değil, bir iş varsa çalışacağım. Çalışmak zorundayım. Kimseden yardım almıyorum, istemiyorum... Benim yaşıma büyük, şimdi kızım için çalışacağım. Parayı onun eğitimi için kullanacağım. Eğer çalışmazsam seneye daha yaşlı olacağım, çalışamayacağım. Şimdi biraz çalışırsam onun ihtiyacını karşılarım.

M69: Hayır burada çalışmıyorum. Benim evim uzak. Eğer çalışırsam maaşımın yarısı yolda gider. Maaşım yetmez.

M23: İyi bir iş bulmam gerekiyor kızım için.

M8: Buraya ilk geldiğimizde kocam iş bulamadı. Bu en büyük sorunumuzdu. Bir de 5 aile aynı evde oturuyorduk. Ev çok büyük değildi. Kocamın kardeşlerinden biri başka bir eve gitti. Ondan sonra ben ablamların yanına taşındım. En büyük sorun iş ve ev konusuydu. 5 aile bir evde çok zorlandık.

3.6.8. Suriyelilere Yönelik Toplumsal Tutum ve Davranışlar

Suriyelilere yönelik toplumsal turum ve davranışlar hakkında beyan edilen görüşlere aşağıda yer verilmiştir. Objektif olmak adına hem iyi davranışlar ve tutumlara hem kötü davranış ve tutumlara yer verilmiştir.

3.6.8.1. İyi davranışlar

Katılımcıların bir kısmı Türk toplumundan kötü muamele görmediklerini aksine iyi muamele gördüklerini beyan etmiştir. Araştırmacının gözlemine göre iyi davranış fikri Türkçe bilmeyenlerde daha yaygındır.

M26: İyiler. İyi davranıyorlar elhamdülillah.

M41: Türk komşularla oturuyoruz sohbet ediyoruz.

M20: Türk halkı bize iyi davranıyor.

M17: Türkiye halkı güler yüzlü ve iyi olduğu için artık sıkıntı yaşamıyoruz. Yardımcı oluyorlar.

M63: İyiler.

M21: Komşularımız iyiler. Bir de bizim bölgemiz biraz köy gibi olduğu için kimse bize karışmıyor. Herkes kendi işine gidiyor.

M54: İyi davranıyorlar. Tüm ülkelerde yanlış bir şey yaparsan kabul etmezler. Kendin normal yaşarsan, bir şeye karışmazsan, onlar da bir şey yapmazlar.

M55: İyi davranıyorlar. İlk çalıştığım yerde maaşımı vermediler. Oradan çıktım. Başka bir yere girdim. Genel olarak iyiler. İyiler var kötüler var ama. Genellikle iyilerle karşılaştım.

M41: İyi davranıyorlar. Eğer ki iyiysen herkes saygı duyacak. Böyle değilsen herkes tersini yapacak.

M30: Türk toplumu temiz. Misafirleri seviyorlar. Bir savaştan geldik misafir olarak ya da misafir olmayarak bizi sevdiler yani kabul ettiler. Birbirimiz arasında ilişki olsun kabul ettiler. İyiler.

M76: Türklerden yanlış bir şey görmedik. İkinci sınıf muamelesi görmedik. İnsanlar saygılı, güzel muamelede bulunuyorlar. Türk arkadaşlarla tanıştığımız zaman seviyorlar bizi. Diyorlar ki biz Suriyelileri böyle bilmiyorduk. Ben Türklerden genel olarak memnunum. İyi şeyler gördüm. Sıkıntımız yok.

M74: Alıştık. Türkler bize baktı. Bizi kabul ettiler Elhamdülillah diyoruz. Bize ne lazımsa her şeyi getirdiler elbise, her şey. Buraya geldiğimizde yanımızda hiçbir şey yoktu. Ne elbise ne para, hiçbir şey.

M32: Devlet görevlileri çok iyi davranıyorlar. Ben gittim emniyette kimliklerimizi çıkardım bir sorun olmadı. Ne ben kimseye karışıyorum ne kimse bana karışıyor. Herkes kendi işinde.

M34: Ben tıbbi sebeplerle buraya geldim. Kötü muamele ile karşılaşmadım sadece ilacımı almaya geliyorum. İlacımı da alıp gidiyorum. Zorlanacak bir şey yok. Bir sene önce ameliyat oldum. Kanserden dolayı uzvumu kestiler. Sadece böyle.

M62: İlk geldiğimizde çocuklar gürültü yapıyordu ev sahibi uyarıyordu. Şimdi ev sahibi de alıştı bir şey demiyor. Artık normal oldu tahammül ediyor. Şimdi çocukları 20:00'de uyutuyoruz. Okul öncesi eğitime kayıt ettirdik (Suriye Okulu.). Ev sahibi başkası olsa hemen evden çıkarırdı. O da bizim çıkmamızı istemiyor. Bizi seviyor.

M38: İyi davranıyorlar mesela bebek arabasını iterken bir şey olursa hemen gelip yardım ediyorlar ya da otobüste çocuğu kucağımda görürseler beni hemen oturuyorlar.

M61: İyi davranıyorlar, kötü muamele yok.

M46: İyi davranıyorlar, güzel davranıyorlar. Hiç kötü bir şeyle karşılaşmadım.

M25: İyi davranıyorlar elhamdülillah. Kötü muamele ile karşılaşmadım.

M37: İyi davranıyorlar, bizim komşular çok iyiler.

M50: İyi davranıyorlar, bizi sevdiler. Kötü muamele yok.

M39: İyi davranıyorlar. Bir de apartman birinin apartmanı. O bizi getirip oturttu apartmana. Kötü bir şey görmedim.

M42: İstanbul halkı çok iyi, bize iyi davranıyorlar. Antep'ten çok farklı.

M70: İyi davranıyorlar, karşılaştığımız Türklerden hiç kötü muamele görmedik.

M24: İyiler. Ev sahibim çocuk için bir şey demiyor, bakıyor hasta bir şey demiyor. Türkler arkamdan konuştu zaten anlamıyorum.

M33: Hayır karşılaşmadım kötü muameleyle, iyi davranıyorlar. Çalışanlar işe gidiyorlar. Okuyanlar okula gidiyorlar. Hiçbir şey görmedim.

M71: Güzel davranıyorlar.

"G: Türkiye'de ayrımcılık ya da kötü muamele ile karşılaştınız mı?

M66: Hayır

M67: Hayır. Türkler çok iyi"

M39: Eğer bizim muameleniz iyi ise onlar iyi davranıyorlar.

M51: Çok iyiler. Şu ana kadar kötü muamele ya da ayrımcılıkla karşılaşmadım, bize saygı duyuyorlar. Eğer sen kimseye karışmazsan, kimse de sana karışmaz.

M52: Çok iyi davranıyorlar, yardımcı oluyorlar.

M68: Bizim bölgemizdekiler çok iyiler. Kötü muamele görmedim.

M17: Bizi kabul ettiler burada.

M53: Bence iyi. İnsanlar iyi.

M73: Ben Türklerden ikinci sınıf bir muamele görmedim. Böyle bir sıkıntım yok.

M45: Beri git, öte git, beri gel diyen yok. Kimliğimiz varsa her şeyimizi yapıyoruz. İslâm kardeşliği var. Hepimiz kardeşiz çok şükür. Arap'ı Türk'ü.

M23: Benim çevrem küçük; sadece akrabalarım ve komşular. Ev sahibim de iyi, çevrem iyi. İyi insanlarla tanıştım.

M3: Yardım konusunda Türkler daha fazla yardım ediyorlar. Eve yemek getiriyorlar, çocuklara elbise getiriyorlar... İyi davranıyorlar, bazıları Suriyelilerden daha iyi.

3.6.8.2. Kötü davranışlar

Katılımcıların çoğunluğu Türk toplumunda kötü muameleye maruz kaldığını beyan etmiştir.

M28: Vallahi iyi davranan da var kötü davranan da var. Ama çoğu genelde kötü davranıyor.

M59: Türklerin davranışları iyi değil.

M31: Mesela yolda yürürken diyorlar ki bunlar Suriyeliler ya da diyorlar ki işte ne kadar çok Suriyeli var.

M16: Mesela mahallemizde biri öldürüldü sonra dediler ki bunu Suriyeli birisi öldürdü. Biz de sonra korkuyorduk. Artık dışarı çıkamıyorduk.

M15: Kadınlara iyi davranıyorlar ama erkeklere iş yerinde çok zor. İş yerinde sigara içmek yasak.

M14: Bize garip sorular soruyorlardı; Suriye'de ev var mı, televizyon var mı diye.

M6: Biraz şey. Ev kiraladım. O ev yeni yaptı ev sahibi. Bu ev sahibi her gün gidiyor ben o evi sana sıfır verdim, sıfır istiyorum. Böyle yani her zaman en son ben çok sinirlendim. Siz ne görüyorsunuz bizde. Sonra gittim emlakçıya söyledim. Bak ben ev aldım rahat oturmak istiyorum ama her gün beni arıyor böyle bir şeyler söylüyor. Ben istemiyorum. Bugün paramı versin ben bu evi istemiyorum artık. Biz çok kötü bir insan değiliz ve çingene değiliz yani rahat oturmak istiyoruz. Sonra hiçbir şey yapmadı iyi oldu.

M5: Bizi suçlu çıkartmalar ama uzaktan belki böyle düşünüyorlar. Fikir belki ama konuşma yok. Kaçırma, öldürme, hırsızlık gibi genel olaylardan bahsediyorum. Belki bizi suçlamıyorlar biraz uzaktan bakıyorlar. Mesela Sakarya'daki bu kadın öldürüldüğü için bazı iş arkadaşlarımız çok üzüldü. Dediler ki böyle yapan herhalde insan değil. Bazıları bizimle durdu. Bazıları sadece sustular.

M15: En kötüsü ne mesela biliyor musun siz karpuz yiyor musunuz diye soruyorlar. Sanki biz yaşamıyoruz... Siz de öyle şey var mı, gel de şaşıрма. Gel de gülme.

M60: Bazıları var. Saygı duymuyorlar.

Bazı katılımcıların da sorun yaşamaktan korktukları için topluma katılmaktan uzak durdukları gözlenmiştir.

M62: Kimseye karışmıyoruz. Türk halkı iyi. Kardeşlerim, kocam işe gidiyor işten eve evden işe. Biz kendi ülkemizin problemlerinden çıktık geldik. Bir de burada sorun mu çıkaracağız. Sorun çıkarmak için gelmedik buraya.

Katılımcı Suriyelilerin arasında Türk toplumundaki bazı insanların iyi bazılarının kötü davrandığı konusundaki söylem de yaygındır.

M5: Bazıları iyi, bazıları biraz kötü davranıyorlar. Bir şeyi mesela eksik yaparsak kötü davranıyorlar. Mesela camiye giderken bakışlardan anlıyoruz onları. Neden olduğunu bilmiyoruz. En son olaylar; kaçırma olayları, suçlama olayları... Belki bu yüzden bizden biraz uzaklaştılar sanki.

M60: Bazıları iyi, bazıları kötü. Hayırsever olanlar bizi burada kabul ediyorlar, seviyorlar ama hayırsever olmayanlar bizi burada görmeye dayanamıyorlar, istemiyorlar. İyiler var, kötüler var.

M40: Bazıları iyi, bazıları kötü, bazıları bizden daha iyi, bazıları da diyorlar ki buraya gelip burayı bozdunuz artık ülkenize dönün. En küçük örnek benim eski ev sahibim. Eski ev

sahibim çok kötüydü. Merhamet yoktu kalbinde. Hepimiz ağlıyorduk, ne su var ne elektrik var. İyi bir şekilde söylemeye çalışıyorduk. Allah bizi görüyor hesap günü var. Ama kabul etmiyordu.

M15: Tabii ki ikisi de var. Her bir şeyin iyisi var kötüsü var.

M43: İyiler var ama bize sözle kötülük yapan çok gördük.

M59: Herkes kötü değil, iyiler ve kötüler var.

M31: Her yerde iyiler ve kötüler var ama iyiler az direkt kendime değil ama buradaki Suriyelilere genel olarak ırkçılık var.

Kimi katılımcılar tarafından biz kötülük yapmazsak bize de kötülük yapmazlar gibi bir söylem dile getirilmiştir.

M45: Biz kimseye hainlik etmezsek kimse bize hainlik etmez inşallah

M4: Benim kimseye zararım olmadığı için bana kimse de bir kötülük yapmadı. Oturduğum mahalle kötü olmasına rağmen, herhangi kötü bir şeyle karşılaşmadım.

3.6.9. Toplumdan dışlanma

Suriyeli olduğu için dışlanmak ve ayrımcılığa uğramak katılımcı Suriyeliler tarafından sıklıkla dile getirilen bir durumdur.

M23: Sınırı bilen kötülük yapmaz. Sabır, sabır.

M23: İnsanlar bazen iyi, bazen kötü.

M1: Evimi ülkemi bırakıp geldim Burada da hiç kimseyi tanımıyorum. Bir de anlaşıyoruz biraz.

Ev sahibi ve komşular tarafından dışlanma da bazı katılımcı Suriyeliler tarafından deneyimlenen bir durumdur.

M10: Benim komşum aşağıya sigara attı. Sonra bağırdı. Ben de içeri girdim.

M28: Şimdi başka binalarda ev sahibi değişiyordu şimdiki binamızda ev sahibi bize değil, aynı binada oturan ev sahibinin akrabaları bize değişiyor.

M36: Mesela bir evde kiralık yazıyor, arıyoruz telefonla. Suriyeli deyince vermiyor.

M64: Evimiz bodrum olduğu için fare yerinde Suriyeliler oturuyorlar diyor. Bunlar her şeyi desinler. Biz ne yapalım elimizden gelen bir şey yok.

M1: Komşulardan sadece biri iyi davranıyor ama altımızdaki kötü davranıyor, bizi kovmaya çalışıyor.

M9: Ne olursa olsun atıyorlar bahçeye. Benim buradaki komşularım çok kötü, eski evin oradakiler çok iyiydi. Kimse merhaba demez birbirine.

M3: Sadece çocuklar oynarken komşular kızıyorlar.

M60: Kötü muamele gördüm. Benim çocuklarım mahalledeki çocuklarla kavga ettiler. Onları ayırmak gerekiyordu. Sonra birisi geldi, bıçağı vardı. Büyük biri geldi çocuklarımı hem dövdü hem yere vurdu. Çocuklarımı oradan almasam belki çocuklarımı öldürecek. O adam sonra bizim evimize geldi. Bir de sokaktaki gençler toplandı. Bizi silahla tehdit etmeye

çalıştılar. O yüzden başka bir eve taşındık. Bizi bulmaya çalıştılar. Her yerde arıyorlardı. Sonra ben gidip devlete şikâyet ettim. Hiçbir şeye yaramadı, artık çocuklar korkuyorlardı.

M36: Kimseye karışmıyoruz mesela çocuğum sokağa çıkınca diğer çocuklarla oynamak isterse onu oynatmıyorlar. Eğer onlara bir şey verirse onu oynatıyorlar, yoksa oynatmıyorlar.

M22: İyiler. Bizim komşularımız da çok iyiler. Biz kimseye karışmıyoruz. Hiç sıkıntı yok yani. İlk geldiğimizde çocuklarımız vardı çocuklar oynuyorlardı bağırıp çağırıyorlardı. Komşularımız biraz sinirleniyorlardı. Onlar da bağırıp çağırıyorlardı. Şimdi yaklaşık 5 sene olduğu için artık alıştırılar.

M57: Evde rahat oturamıyoruz bir hareket yapsak herkes bize sıkıntı çıkarıyor. Neden böyle yapıyorsunuz neden ses çıkıyor diye. Akşamları çıkamıyoruz Esenyurt'ta. Mafya hayatı gibi. Suriyeliysen akşam çıktın belki seni kaçırabilirler.

M59: Evde çocuklar oynarken komşumuz kötü şeyler söylüyor ama biz bir şey söyleyemiyoruz. Çünkü bizim ülkemiz değil. Kendi ülkemiz olsaydı hakkımız vardı ama şu an hiçbir şey yapamıyoruz. Komşularımız kötü davranıyor. Çok kötü şeyler söylüyorlar.

M28: Şu an sorun şu; dışlanma bitmiyor. Biz kimseye sesimizi çıkartıp konuşamıyoruz. Mesela ben şimdi oturuyorum, çocuğum çıkıp kapıda top oynuyor. Kapıda çünkü parka bırakamıyorum, korkuyorum. Bizim yanımızda çingeneler var izin vermiyorum. Ev sahibi gelip kapıyı kıracak gibi vuruyor. Çocuğun kapıda top oynamasını diyor. Çocuklarımı içeri alıyorum, topu da yırtıp çöpe atıyorum. Sonra çocuk yine çıkıp oynuyor kapıda, bu var dışlanma var. Ama bir de şu da var, Araplar Türkler konuşunca anlamıyorlar. Ben anlıyorum o da bana sıkıntı yapıyor. Ama iyisi de var, iyisine de çok rastladım. Bizi seven iyi de var, böyle dışlayan da var. Dışlayan şu, sürekli hakaret değil ama hakkımız yok gibi sanki o binada oturmaya, o mahallede oturmaya.

M28: Şimdilik güvende hissediyoruz kimse bize değmezse. Çünkü biz kimseye değmiyoruz. Mesela benim çocuklar dışarı çıkınca dayak yiyor. Ben kapıyı süpürüyordum kadın bana dedi ki senin çocukların dayak yiyor. Sen görmüyorsun ben görüyorum. Sokakta sürekli dayak yiyorlar. Dedim vallahi bana çocuklar hiç söylemiyor. Korkuyorlar ki ben kendilerini dışarıya hiç çıkarmam. Geldiğimden beri böyle sürekli dayak. Çocuklar anne-babaya bakıyorlar. Biz sürekli diyoruz ki biz burada yabancıyız kimseye karışmayın. Çocuk da öyle korkak oldu galiba.

M28: Ev sahibimin kötü muamelesi ile karşılaştım. Çocuğun dışarı çıkmasını, dışarı bırakma. Arka bahçesi var mesela, orayı temizle oraya sen bak. Ses yapmayın. Çocukların dışarı çıkmasını, çocukların gürültü yapmasını. Sürekli böyle yani ufak bir şey olduğunda kapıda bağırıp çağırmak. Yabancılık resmen yabancılık yani. Resmen dışlama. Çok gördüm onu yani. İş yerinde de gördüm.

M9: Eski oturduğumuz yerdeki komşularımız çok iyiydi. Yeni oturduğum yerde de bodrum katta oturuyorum komşular hep çöplerini atarlar. Yüzüme bağırıyorlar siz geldiniz, siz böyle ettiniz diye. Çöplerini atarlarsa açık atarlar, pis sigara içerler atarlar. Kötü davranıyorlar... Bizim yerimizi aldınız şimdi konuşuyorsunuz diyorlar.

M16: Çocuklardan biri zihinsel engelli. Mahalledeki komşularımız çok kötü davranıyorlar. Mesela benim babam hasta onunla ilgilenmem gerekiyor. Akşamları belki ihtiyacı var mesela gidip ihtiyacını halledip geliyorum. Komşular yukarıdan yere vuruyorlar gürültü var diye. Yaşlı adam bir ihtiyacı var mesela. Onu yatağından kaldıracak ya da mutfaka yardım edeceğim. Diyorlar ki bu ne gürültü.

Suriye'ye geri dönün söylemi katılımcıların sıklıkla duyduğu bir söylemdir. Bu söylem kimi kesimler tarafından bazen sosyal medyada da dillendirilmektedir.

M49: İyiler var, kötüler var mesela bazen otobüse biniyoruz, bazıları kötü gözle bakıyorlar. Bazıları da bizi yaşlı görünce oturtuyorlar. Ev sahibi kirayı arttırdı, 900 lira yaptı. Biz dedik ki 850 lira yap. Biraz pahalı. Beğenmiyorsanız Suriye'ye dönün dediler. Çok zor.

M47: İyiler var, kötüler var bazıları diyor ki bir şey soruyoruz, Suriye'ye gidin diyorlar... Pazarda söylediler. Sokaktaki çocuklar bile artık böyle konuşuyor. Mesela çocuklarım diyorlar ki anne neden böyle diyorlar. Ben de diyorum ki başka çare yok, buradayız.

M29: Bir şey olduğunda sürekli sen Suriyeli misin diyorlar. Yüzlerini ekşitiyorlar ya da diyorlar ki siz dönmeyecek misiniz Suriye'ye burada mı kalacaksınız. Ev ararken en çok bunu soruyorlar.

Bazı katılımcılar Türk toplumunun kendilerini sevmediğini ve küçük gördüğünü düşünmektedir.

M7: Şu ana kadar hiç kötü muamele ya da ırkçılıkla karşılaşmadık. Toplumda az bir grup var. Onlar Suriyeli olduğumuzu öğrendikten sonra küçük gözle bakıyorlar.

M16: Küçük gözle bize bakıyorlar. Tüm milletlerde iyiler var kötüler var ama ben iyileri görmedim. Sadece kötülerle karşılaşıyorum. Mesela iş yerinde böyle.

M28: Korkuyorum Suriyeliyim demeye ama yalan söylemeyi de istemiyorum. Diyorum ki Ben Suriyeliyim ama Türkçe biliyorum diyorum. Hemen soruyorlar sen Suriyeli misin?

M72: İlk önce Türkler bize iyi gözle baksınlar, sevmiyorlar bizi kabul etmiyorlar. Sanki turist gibi geldik buraya. İstanbul'da yaşayan 8 milyon Türkün fikrini değiştiremezsin. Etkileyemezsin bunların fikrini. Yolda yürürken böyle kötü gözle bakıyorlar. Gidin siz buradan, ne yapıyorsunuz siz burada.

M43: İlk geldiğimizde sokakta yürürken sokakta birkaç kadın oturuyordu. Onlar bizim Türkçe bildiğimizi bilmiyorlardı. Onlar dediler ki olay olduğu zaman korktular hemen ülkelerinden çıktılar, bizim işimizi aldılar burada çalışıyorlar, rızkımızı kestiler. Böyle şeyler...

M57: Biz burada yabancıyız dilimiz yok. Türkler bizi çok sevmiyorlar. Sıkıntılar çıkartıyorlar mesela Suriyeliysen sıkıntılar çıkartıyorlar. Hepsi değil ama çoğu sevmiyorlar.

M43: Bazen pazarda filan yürürken duyuyoruz böyle şeyler. Bazı insanların ağzından iyi sözden başka bir şey çıkmıyor. Bazıları da böyle sözle kötülük yapıyor. Sanki biz çölden geldik.

M28: Eşim diyor ki öleceğimi bilsem giderim Suriye'ye diyor. Çünkü ne kadar kalsak çocuklarımız da burada büyürse bu dışlanma bitmez diyor.

M11: Burada bizi istemeyeni yok mu var lakin çoğunluk vallahi de billahi de insanlar görmüş geçirmiş insanlar.

M65: Mesela bir Türk ile konuşurken herhangi bir şey soracağım. Bana diyor git git yallah.

M28: Çalışıyoruz, kendi ekmek paramızı kazanıyoruz, kiramızı ödüyoruz ama sanki üzerlerinde yük gibiyiz ya da sanki onlar bizim evimizin kirasını veriyorlar. Öyle bakıyorlar.

Bir katılımcı Türkçe bildiğini bildikleri halde çalışma arkadaşlarının onun hakkında dışlayıcı sözler söylediklerini beyan etmiştir.

"G: Türkçe bildiğinizi bilmiyorlar mıydı?

M28: Biliyorlardı. Ben diyordum Ben Türkmen'im. Türkçe biliyorum. Sonuçta Suriyeliyim... Böbreğimde taş oldu, midemde gastrit oldu. Ben biliyorum sıkıntıdan oldu belimde de fıtık oldu. Çok sıkıntılar geçirdim. Geldim burada kimse yok. Bir de bize yabancı gibi davranıyorlardı. Şimdi var iyisi var kötüsü. Çok şeyler çektim kaderimde varmış.

Bazı katılımcılar toplumsal yaşamda Suriyelilere yönelik önyargılı davranışlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

M72: Ben tartışmayı sevmiyorum, ben diyalog seviyorum. Hakkım. Burada araştırma yapıyorsun bu çok önemli bunu yaz. Çünkü seni 1000 kişi dinleyebilir. Eğer notlarınızda bir şey yazarsanız, Türklerin fikrini değiştirsin, bize iyi davransınlar. Eskiden Ensar ve Muhacir'in birbirine davranması gibi bize iyi davransınlar.

M30: Hayatta iyiler var kötüler var. Eğer iyilerle karşılaşsan hayatın daha iyi olur. Eğer kötülerle karşılaşsan zaten berbat olacak... Gelen Suriyelilerin bazıları sınırları geçiyorlar. Kötülük ya da bir şey yapıyorlar. Türkler bilmiyorlar mesela ben iyiyim ya da kötüyüm. Sadece Suriyeli olduğum için biraz zorluk var.

"G: Sizi burada kabul etmeyenler size nasıl davrandı?

M23: Sadece bakışlarıyla. Sadece bakışlardan anlıyordum"

Bazı katılımcılar sözlü tartışmaya girdiklerini beyan etmiştir.

M72: Duyuyorum ben anlıyorum. Hatta cevap veriyorum. Hiç susmuyorum.

M43: Cevabını veriyorum, susmuyorum mesela sokakta geçerken kötü söz söyleyen bir kadına dedim ki; o kadın önce dedi ki ilk olaylar çıktı siz korktunuz kaçtınız. Ben de dedim ki bu olay sizde olursa siz kaçmayın ülkenizde kalın bakalım ne yapacaksınız. Diğer kadın da dedi ki o iyiydi, böyle diyorsun ama belki yarın bize de böyle olacak. Böyle söyleme günahdır.

Mezhep yüzünden ayrımcılığa uğradıklarını düşünen bir katılımcı şunu belirtmiştir:

M18: Hayır hiç kötü muamele görmedim, ayrımcılık görmedim sadece Antakya'da Aleviler çok olduğu için onlar ayrımcılık yapıyordu çünkü Beşşar Esad Alevi olduğu için onlar da, Antakya'daki Aleviler de bizi sevmiyordu ikisi aynı kafa olduğu için... Ancak İstanbul'da böyle bir şey görmedik.

3.6.10. Psiko-Sosyal sorunlar

Katılımcılara psikolojik olarak kendilerini nasıl hissettikleri sorulmuştur. Az bir kısmı burada oldukları için güvende ve mutlu olduklarını belirtmiştir.

M51: Orada çok sıkıntılar var, problemler var. Burada daha iyi.

M6: İyiyim ya hani bazı günler çok güçlü hissediyorum ve çok mutlu. Canım her şeyi istiyor ama bazı günler tabii her gün aynı değil bazen de kötü oluyorum. Moralim çok bozulduğu oluyor. Neden bilmiyorum.

M73: Çok rahatım, çok huzurluyum, eski enerjim geri geldi. İş imkânı olursa daha iyi olurum. Türklerle, özellikle kültürlü tabakayla daha çok iletişime geçip onlarla bir şeyler yapsak daha mutlu olacağım.

M58: Elhamdülillah. Burada bir şeyler yapabilmek güzel etrafımızda olan arkadaşlarımızla, psikolojik açıdan bir sıkıntımız yok. Rahatız, huzurluyuz. Burada Fatih'te çok değerli Türk arkadaşlar var, canla başla yardımcı, destekçi oluyorlar. Hasta olanları hastaneye götürüyorlar. Buradaki halkta duyarlı davranan çok kimseler var. Bunlar bize gurbette olmadığımızı hatırlatıyor, psikolojik yönden bizi rahatlatıyor.

M30: Her şeye rağmen Elhamdülillah diyoruz. Başkalarının durumunu görünce Allah'ın bana verdiği nimetler için şükrediyorum. Benim durumum başkalarından daha iyi o yüzden şükürler olsun.

M41: Buraya gelince iyi oldu, psikolojik olarak iyi hissediyorum. Sadece en büyük derdim ev kirası. Buraya alıştım.

M54: İyiyim, rahatım.

M47: Normal.

Yine görece azınlık olan bir kısım katılımcı da dinî referanslara dayanarak iyi hissettiklerini belirtmişlerdir.

M45: Elhamdülillah. Bundan daha iyisi, yani bizden daha kötülerini var. Allah yardımcısı olsun. Biz aleme göre elhamdülillah...

M52: Allah'ın iradesine inanan kişiler iyi hissedecekler. İnanmayan da çok kötü hissedecek. Elhamdülillah biz inanıyoruz. Elhamdülillah, çok şükür Allah'a.

M9: Allah böyle yazı yazdı ne edeceğiz yani elinden çıkan bir şey yok... Allah bize rahmet edecek inşallah.

Kimi katılımcılar maddi durumları kötü olduğu için psikolojik olarak kötü hissettiklerini beyan etmiştir.

M3: Yardım alınca iyi hissederim, maddi olarak biraz sıkıntıdayım.

M76: Şu an genel olarak elhamdülillah psikolojim iyi. Bazen maddi sıkıntı üzüyor bizi, daralıyoruz.

M7: Birkaç aile aynı evde oturmak çok zor. Psikolojik olarak çok etkilendik. Çocuklar, yeğenler bir de kaynanam aynı evde kalıyorduk. O yüzden iyi değilim.

M38: Elhamdülillah iyiyim. Bu söylediğim şeylerden psikolojim nerede kaldı? (Maddi sorunlarını ve aile içi sorunlarını kastediyor.).

M63: Normal yaşıyoruz. Sadece ekonomik durumumuz iyi değil. Bir yere gidip gelişimiz para istiyor. Yaşıyoruz. Sanki hapisteyiz sadece evde oturuyoruz birbirimize bakıyoruz.

Aşağıda katılımcıların yaşadığı psiko-sosyal sorunlar çeşitli temalara ayrılarak incelenmiştir.

3.6.10.1. Kayıp ve Travmalar

Savaş ve iç karışıklıklardan dolayı yer değiştirmek ya da ülke değiştirmek zorunda kalan insanların kayıp ve travma yaşamaları yaygın bir durumdur. Öncelikle vatanın kaybı, evin kaybı, sevilen insanların kaybı, maddi kayıplar, toplumsal statü kaybı yaygın olarak görülen bir durumdur.

M44: Kendimi kötü hissediyorum. Suriye'ye dönmeyi düşünüyorum. Kızımı çalacaklarını düşünüyorum. Evim yandı, telefonum çalındı, üzerime öyle bir psikoloji çöktü.

M55: Çocuklarımla ölümünün görüntüsü her gün gözümün önünden geçiyor.

M7: Beni en çok etkileyen şey kocamın vefat etmesi.

M46: Yakın zamanda bazı akrabalarımı kaybettim. Bu haberleri duyunca psikolojim nasıl olacak yani. Tabii kötü olacak.

M39: Kötü hissediyorum, eşim vefat ettikten sonra biraz kötü hissediyorum.

M68: Eşim vefat ettikten sonra psikolojik olarak biraz kötü oldum. Bazen bayılıyordum. Sara hastası oldum şimdi ilaç alıyorum. Şimdi iyileştim biraz.

M71: Vallahi güzel hissediyorum ama Suriye aklımıza geliyor.

UMHD'de yapılan görüşmede görüşülen temsilciler şu fikirleri beyan etmiştir:

K: Benim mesela bir kızım var, halen 8-9 yaşlarında, akşamları çok ağlıyor, af edersiniz altına kaçırıyor, yanımda yatıyor sarılıyor sürekli ağlıyor, mesela ses duyuyor ağlıyor, TV’de görüntü görüyor ağlıyor.

G: Kızınız direkt savaşa maruz kaldı mı?

K: Bir olay çıktı 2-3 gün zor durumda kaldık, hâlâ o etki var.

G: Sizce Suriyelilerin hangi kesimi daha dezavantajlı? Yani her anlamda durumu daha sıkıntılı dediğiniz kesim hangisi?

T: Savaştan direkt etkilenenler var bence onlar en fazla dezavantajlı ya aile reisini kaybetmiş, ailesi parçalanmış ya da ciddi etki altında kalmış. Bunların durumu daha kötü.

G: Onlar Türkiye’ye gelenler arasında ne orandadır?

T: Sadece sosyal yardım yapsanız bile bence o yeterli değil, savaş bölgesinde uzun süre kalanlar oldu, en kötü durumda olanlar ve hâlâ devam ediyor, onların psikolojik desteğe ihtiyaçları var.

G: Bunu yapan kurumlar var mı peki?

T: Sivil toplum kuruluşları var ama çok yeterli değil.

M2: Göç psikolojik olarak çok etkiledi. Her gün düşünüyorum oradaki çatışmaları orada güven yoktu ama kendi ülkendesin. Şimdi başka ülkedeyiz hatta eşim de çok etkilendi. Düşünmekten cildinde sarılıklar oluştu. Doktora gitti doktor dedi ki artık oraya düşünmeyin daha kötü olursunuz artık buraya geldiniz dedi. Bir de çocuk karnındayken hareketleri yavaşladı. Doktor da dedi ki böyle devam ederseniz çocuğu kaybedeceksiniz. Psikolojik olarak çok etkilendi.

M28: Önce tam gün çalışıyordum sonra epey bir hastalık geçirdim. Çünkü ilk geldiğimde çok sıkıntılar yaşadım. Memleketimizi bıraktık, ölü çok. Annemi babamı özledim. Diyordum ki bu başımıza neden geldi. Çok sıkıntılar geçirdim. Bu sıkıntı da beni yedi bitirdi. Bana hastalıklar getirdi. Şimdi çocuklarım evde, ufaklar, yalnız bırakıyorum ya hastalık oldu bende, mide oldu, böbrek oldu, bel oldu. Onun için eşim işi bıraktırdı şimdi biraz tedavi oldum. Şimdi yarım gün çalışıyorum.

M64: Korkuyorum. Helikopter geliyor ya buraya biz korkuyoruz. Annem diyor ki burası Halep değil. Burası Türkiye. Çünkü biz televizyonda gördük böyle geliyor bomba atıyor gidiyor. Aklıma geliyor ben yataarken. Sonra da anneme diyorum; korkuyorum anne.

M57: Ben zaten savaştan çıktım, nasıl olacağım yani ailem Suriye’de. Onları bıraktım. Burada iş farklı, hayat farklı, burada çok daha zor Suriye’den. Hayat burada çok daha pahalı. Durumlar kötü bizde yani. Mesela kirada yaşamaya biz alışmadık. Ben Suriye’den çıktım orada 6-7 tane evimiz vardı, yıkılmışlar. Burada kirada oturuyorum çok farklı.

Kötü muameleye bağlı kendini psikolojik olarak kötü hissetme de dile getirilen bir diğer sorundur.

M43: Yorgunluk var biraz iyiyim. Çünkü gurbetteyiz başka bir ülkedeyiz özellikle kötü söz söyleyenlerden psikolojim çok etkileniyor.

Köken ülkeden uzak kalma, doğulan ana vatanın kaybı ve vatana duyulan özlem dile getirilen bir diğer sorundur.

M41: Tek derdimiz Suriye’deki çocuklarımız, onları hep düşünüyoruz. O yüzden iyi değiliz.

M33: Çok kötü. Herhangi bir ülke senin ülken gibi olmaz. Arkadaşların, ailen, senin mahallen hepsi orada. Mesela Avrupa’ya gitsem her şeyi veriyorlar ama Suriye gibi olmaz çok kötü hissediyorum.

M36: Her zaman düşünüyorum bazen şükür ediyorum buraya geldik. Diğer zamanlarda hep düşünüyorum nasıl bu savaş çıktı. Hiç kimse bilmedi mesela kardeşlerim uzakta belki yeğenlerimi bu savaşta kaybettiler, kızlardan uzağım. Psikolojik olarak biraz iyi değilim.

M20: Psikolojim kötü etkilendi. Ülkemden uzaklaştım.

M65: Çok kötü durumda kaldım. Bir ülkeden diğerine göç ederken yaşıma küçüktü 14-15 yaşındaydım. Yeni anlamaya başlıyordum. Bunun için çok kötü hissediyorum.

3.6.10.2. Sosyal İzolasyon

Katılımcı Suriyeliler arasında sosyal izolasyon yaygın bir durumdur. Özellikle evde oturan ve dil bilmeyen Suriyeli kadınlar çok kısıtlı bir sosyal çevre içinde yaşamaktadır.

M49: Psikolojik olarak ilk başlarda kendimi çok kötü hissediyordum. Buraya geldim hiçbir şey bilmiyorum, dil bilmiyorum ama şimdi komşular var. Biraz iyi hissediyorum.

M29: Sıkıntı yapıyoruz. Özlem oluyor. Yalnızlık var.

M65: Benim çocuğum yalnızlığı seviyor. Çünkü kimse onlarla görüşemiyor, okulda bile kimseyle konuşmuyor. Yalnız kalıyor artık. Yalnızlık hastası oldu. Hapis gibi evdeyim. Artık yalnızlığı sevdim.

M42: Türklerle hiç konuşmuyorum. O yüzden Türkçe öğrenmedim. İki çocuğum çok iyi Türkçe biliyor. Ben kimseye karışmıyorum Türkçe öğrenmek için.

M27: Kimseye karışmıyorum, iyiler var kötüler var.

M70: Yok. Bizim oturduğumuz yerin hepsi bahçe. Kimseyle görüşemiyoruz.

M27: Hiç kimseyle görüşmüyoruz.

M51: Herkes kendi evinde, komşularla görüşemiyoruz.

M37: Sadece komşularla selamlaşıyoruz. Gelip gitmiyorlar.

"G: Türk komşularla aranız nasıl?

M38: Hiç kimseyle konuşmuyorum."

"G: Türk arkadaşlarınız var mı?

M60: Yok.

G: Komşular geliyor mu, ziyaret ediyor mu?

M60: Hayır ziyaret etmiyorlar."

"G: Size gidip gelen var mı?

M61: Yok kimse.

G: Komşularınız gidip geliyor mu?

M61: Yok."

"G: Çocuklar okula gidiyor mu?

M65: Okula gitmiyorlar. Parka bile götüremiyorum çocuklarımı.

G: Neden?

M65: Artık çocuklar da yalnızlığı seviyorlar."

"G: Komşularla da görüşmüyor musunuz?

M69: Sadece selamlaşıyoruz."

M36: Ne diyeceğimi bilmiyorum (Ağlıyor.). Kızlarım uzakta kardeşlerim uzakta. Biriyle gidip dertleşmek istesem böyle hemen buyurun demez.

M18: Burada hiç akrabam yok, onlarla dertleşemiyorum, onlarla görüşemiyorum. Burada kimseyle görüşemiyorum, sadece işe gidiyorum ve işten sonra eve gelip yatıyorum.

M24: Ben hiç kimseye karışmıyorum, kendi evimdeyim... Çocuğumun sorumluluğunu aldım, her zaman onunlayım, çıkmıyorum. Arkadaşım olsun dertleşelim ya da onun yanına gideyim. Sadece evdeyim ve çocuklayım. Sosyalleşme yok. Bende sadece evin ve çocuğun sorumluluğu var.

M58: Dil bilmediğimiz için ilk etapta Türklerle çok irtibata giremedik fazla tanıdığımız yok. Türklerden de fazla tanıdığımız yok. Dolayısıyla kendi içimize kapalıyız, tanıdığımız Suriyelilerle irtibata girdik. Bu da ikinci bir gurbet oldu bizim için. Biraz etkilendik bu yönden.

M36: Buraya gelince maddi olarak, manevi olarak, psikolojik olarak zor oldu. Mesela dışarıya çıkacaksın biriyle, dertleşecek kimse yok evde oturuyorum. Kendi içimizde yaşıyoruz.

M29: Zor, çünkü burada yaşam zor. Ben Türkçe bilmiyorum. Eşim sabahtan akşama kadar işte. Gitsem kime gideceğimi bilmiyorum. Mesela çocuk hastalanıyor gitsem konuşmayı bilmiyorum anlayamıyorum. Bu sıkıntılar var. Annem yok kimse yok.

M65 Kocamla ve çocuğumla evde oluyoruz, sadece işe gideceksem dışarı çıkıyorum. Tanıdıklarımız yok. Akrabalarımız var ama görüşmüyorum çünkü psikolojim kötü. Yalnızlık hissediyorum. Kimseyle tanışmak ya da görüşmek istemiyorum. Sadece evdeyim.

Katılımcılara Türklerle arkadaşlık ya da ilişki kurup kurmadıkları sorulduğunda birçoğu Türklerle görüşmediklerini, hatta onların kendilerinin arkadaşlığını istemediklerini belirtmiştir.

M65: Hapiste gibi kalıyorum hiç kimseyle dertleşemiyorum. Biraz kötü muamele var.

M38: Türk arkadaşım yok. Onlar bizim arkadaşlığımızı istemiyorlar.

M40: Yok. Ev sahibi bile artık gelmiyor. Kızım gidip kirayı veriyor.

"G: Türk arkadaşınız var mı?

M18: Dil dolayısıyla yok "

M20: Türk arkadaşımız yok. Onlar konuşmuyorlar.

M51: Ne Türk arkadaşımız var, ne de görüşüyoruz.

M61: Sadece akrabalarım gidiyorum. Eğer birisi oğlumla ilgilenebilirse o zaman çıkabiliyorum.

M63: Sadece ben kızım evde oturuyorum. Hiç kimseye karışmıyorum.

M64: Ben babama diyorum. Mesela gel dondurma yiyelim gidelim diyor otur evde sonra da biz ne yapıyoruz. Ben ve annem oturuyoruz, oynuyoruz. Sıkıldım çünkü evden.

M28: Türk arkadaşım yok. Mahallede bir kadın vardı, eski mahallede. Gelir giderdi, halimi hatırlamı sorardı. Nasılsın, çocuklar nasıl diye. Çocukları severdi. Taşındıktan sonra onu görmedim. Şimdi bizim binadakilere ne kadar iyi davranıyorum iyi konuşuyorum. Bayramda seyranda gidiyorum kendilerinde öyle bir adet yok. Arkadaşım yok Türk olarak.

Bazı katılımcılar dil bilmediklerinden dolayı Türklerle görüşmediklerini belirtmektedirler.

M74: 2-3 komşu var sadece camide konuşuyoruz selamlaşıyoruz. Arkadaşımız yok. Ne kimseye gidiyoruz, ne kimse bize geliyor. Sadece camide görüşüyoruz çünkü anlaşıyoruz. Benim Türkçem zayıf onların Arapçası yok.

M29: Öncelikle Türkçe bilmiyorum. Eşimin ailesinden burada kimse yok, yardım edecek

kimse yok. Oturuyorum sabahtan akşama kadar. Eşim bazen 22:00'ye 23:00'e bazen de 00:00'a kadar çalışıyor. Az bir maaş alıyor, yardım edecek kimse de yok.

Bazı Suriyeli kadınlar eşlerinden engellemesinden dolayı sosyal yaşamdan uzak kalmaktadır.

M26: Kocam çıkmamıza izin vermiyor, korkuyor... Biz gurbetteyiz. Çocuklarım hep kız, ondan korkuyor.

M63: Eşim çocuklarım gelince çok kızıyor, onlara hep böyle bakıyor. Kardeşim geliyor, yemek koyuyorum kızıyor. Hiç kimse gelmesin bize istiyor. Bizde onlara gitmeyeceğiz öyle bir şey.

3.5.10.3. Olumsuz duygulanım

Çoğu katılımcı olumsuz duygulanımı dile getirmiştir. Bazı ifadeler diğer sorunlarla bağlanarak anlatıldığı için onlar farklı başlıklarda ele alınmıştır.

M34: Kendimi kötü hissediyorum.

M65: Psikolojim sıfır gibi.

M35: Kötü hissediyorum.

M56: Hayvan.

M56 kodlu katılımcı kendini hayvan gibi hissettiğini belirtmiştir. Türkiye'de kötü muamele gördüğünü ve uzun saatler boyunca çalıştığını ifade eden bu katılımcının yorumu oldukça dikkat çekicidir. Aslında bu ifade hem diğer insanlarla eşit muamele görmediğini hem de kendini değersiz gördüğünü düşündüğü şeklinde yorumlanabilir.

3.6.10.4. Tükenmişlik

Yorgunluk, üzüntü sıklıkla ifade edilen bir duygulanımdır. Bu duygulanım baş etmekte zorlanan sorunlarla beraber ifade edildiği için tükenmişlik olarak yorumlanmıştır.

M1: Psikolojik olarak yorgunum. Kötüyüm biraz.

M29: Nefsim yorgun. Kendimi yorgun hissediyorum. Kalbim ölmüş.

M65: İstediğin her şey belki bende var ama tercüman bile aktaramayacak. Çünkü çok şeyler var.

M76: Olmadı ağlıyorum, sıkıntımı o şekilde atıyorum ama Allah'tan ümidimi kesmiyorum.

M28: Burada yaşadığım sıkıntıların etkisi var. Hepsinin etkisi var onun için nefsim ölmüş hiçbir şeyden haz almıyorum.

M5: Biraz yorgunluk var ama kendimi idare ediyorum. İşlerimi, sorunlarımı halletmeye çalışıyorum.

M60: Hayattan yorulduk ama kaderimiz böyle yazılmış.

M12: Çok zor, çocuklarla ilgileniyorum çok sorun var.

M50: Çok yorgun hissediyorum (İç çekiyor.).

M68: Çok kötüyüm ama yaşamaya devam etmek zorundayız.

M16: Psikolojik olarak çok kötüyüz. Kuran-ı Kerim olmazsa biz evde herkes 7 kişi mutsuzuz.

Mutsuzluk hissedince Kur'an'a dönüyoruz. Kur'an okuyoruz. Sanki bir mağaradayız. Gurbette olmamıza rağmen başka bir gurbette daha hissediyoruz kendimizi sanki iki defa gurbetteyiz.

M72: Bir gün dertliyim, bir gün ağlayacağım, bir gün sıkılıyorum, yataktan çıkmıyorum. Bir gün hepsi insanlarla yaşıyorum nefret ediyorum. Kavga istiyorum. Bir kişiyi öldürmek istiyorum. Bir gün iyiyim. Pazar Çarşı... Ben bir kelime yalan söylemem, öyle biriyim.

M28: Benim eşim de sıkıntı yaşadı ama ben kendimi daha fazla yedim çünkü benim çalıştığım yerde ortam daha kötüydü. Eşim de bana diyor ki sen seni öldürdün, sen seni geçirdin. Yüz olarak tabii ben de aynaya baktığımda görüyorum ne yapayım oldu bir defa. Bunları yaşamak zorundaymışız demek ki. Sıkıntından her şey gelir hastalık da gelir. Geçme de gelir. Onun için ben nefsimi burada büyük görüyorum. Mesela 45 gibi görüyorum.

M17: Psikolojik olarak kötüyüm çünkü hastalarım var. Bir de iş bulamıyorum. Çocuklarla ilgilenmek zorundayım. O yüzden çalışamıyorum. Eğer çalışırsam nasıl onlarla ilgileneceğim.

M62: Manevi olarak yorgunluk var, hep ağlıyorum. Buraya uyum sağlamak zor oluyor. Özellikle maddi olarak. Suriye'de yaptığımız her şey yıkıldı manevi olarak o. Kendi evimizde bir yıl yaşadık buraya hamileyken geldim. 2 yaşında kızım vardı.

Bazı katılımcılar olumsuz duygularını kamufle ettiklerini ya da görmezden geldiklerini ifade etmiştir.

M1: Güler yüzlüyüm ama kalpte çok şeyler var.

M72: Bak ben gülüyorum şu anda ama kalbim parça parça. Hayat bir saat böyle, bir saat böyle.

M18: Bir şey düşünmemeye çalışıyorum psikolojim bozulmasın diye işten eve gidiyorum evden işe.

3.6.10.5. Çaresizlik

Çaresizlik tükenmişlikle beraber gelen bir durumdur. Kişilerin karşılaştıkları sorunların karşısında çözümsüz kalması, sorunlarını çözmeye güç bulamaması olarak adlandırılabilir.

M28: Duygum ölmüş durumda. Nefsimi ölü görüyorum. Yaşamamızın sebebi şu, Türkiye'de yaşamamızın, yoksa ben şimdi Suriye'ye giderim. İstersen orada öleyim. Burada kalmamın sebebi çocuklar. Çocuklarımı düşündüğüm için burada kalıyorum.

M14: Mecbursun, Elhamdülillah diyoruz. İnsan hiç gülmese hep sorunları düşünürse kahrolur. Yine de yaşamak istiyoruz. Maddi sorunlar var. Çocukların istediği şeyler var. Bir de gurbeti bilmiyorlar. Onlara da iyi davranmak zorundasınız. Zaten çocuklar hiçbir şey bilmiyorlar.

M74: Biz iyiyiz ama benim çocuğum bizden önce geldi burada çalıştı. Ben de ona yardım etmek istiyorum. Bir yerde çalışsam bir kolay işte. Artık çalışamıyorum o yüzden kendimi pek de iyi hissetmiyorum. Şeker hastalığım var, çocuğuma yardım etmek istiyorum ama artık elimden gelen bir şey yok.

M61: İyiyim. Sadece oğlumla ilgileniyorum. Onu yedirmezssem aç kalacak ona üzülüyorum. Bir fizik tedavi doktoruna ihtiyaç var. Benim de gücüm yetmiyor.

M59: Durumlar eskisi gibi olsa şu an hemen giderdim. Psikolojimiz çok kötü.

M29: Yaşıyoruz işte vakit geçsin, ömür geçsin diye.

Bazı katılımcılar kötü muameleye maruz kalsalar da resmî mercilere başvurarak hakkını arayamamaktadır.

"G: Bunu şikâyet ettiniz mi peki?

M28: Ne şikâyet edeceğim. Koskoca doktoru nasıl şikâyet edeceğim. Kızın yanına geldim işte ben başka doktora muayene olmak istiyorum. Doktor bakmadı. Bana hem bağırıp çağırdı. Kız dedi ki öyle bir yetkimiz yok. Madem doktor bakmıyor biz bir şey yapamayız... Doktor sonuçta kendisi. Ben burada bir garip vatandaşım. Vatandaş da değilim, göçmenim. Mülteciyim. Onun için yani hiç aklıma öyle şikâyet gelmedi. Ben yalvarır gibi konuştum yine bakmadı sonra kızdı size devlet bakmak zorunda mı dedi. Size devlet bedava ilaç verip bakmak zorunda mı dedi. Ondan sonra hastalığım daha fazla arttı. Eve zor ulaştım. Ondan sonra kalktım paralıya gittim mecburen. Param da yok mecbur paralı gittim çünkü devletler bakmadı... Bize bakıyor mu Sağlık Bakanlığı? Sonuçta biz burada yabancıyız.

Çalıştırılan Suriyeli çocuklardan birinin annesinin beyanına göre patronun tokat atması sonucu, çocuğun bir kulağında işitme kaybı oluşmuştur.

"G: Çocuğunuzun kulağına vurunca patronu bir yere şikâyet ettiniz mi?

M60: Daha büyük sorunlar çıkmaması için şikâyet etmedik, korktuk dedik ki biz buraya misafir olarak geldik. Onları şikâyet edersek daha kötü durumda olacağız. Korkumuzdan şikâyet etmedik."

Gelecekle ilgili kaygılar ve korkular da bazı katılımcılar tarafından dile getirilen bir diğer sorundur.

M31: Her gün Suriye'ye dönmeyi düşünüyorum. Psikolojim çok kötü ama kocamın da askere alınmasından korkuyorum.

M7: İyi değilim. İyi hissetmiyorum. Çünkü 11 kişi bir evde kalmak zor. Çocuklar bağırıyolar çağırıyolar. Çocuğum gözümün önünde büyüyor. Bazen düşünüyorum kocamın akrabaları onu elimden alıp gidecekler.

M21: Çok iyi değilim. Çocukların okula gitmesini istiyorum. Bu konuda iyi hissetmiyorum. Hep düşünüyorum mesela babam şeker hastası, onun ilacını düşünüyorum. Bir de annem biraz yaşlı. Düşünmekten iyi değilim.

3.6.10.6. Göçün Süreciyle İlgili Belirsizlik

Bazı katılımcılar göçün sürecinin bu kadar uzun olacağını daha önceden tahmin etmediklerini belirtmiştir. Bu durum Suriyeli göçmenlerin maddi ve manevi olarak hazırlıksız bir şekilde Türkiye'ye göç etmiş olduklarını göstermektedir. Bu durum hem maddi olarak hem manevi olarak Türkiye'ye adaptasyon sürecini zorlaştırmıştır. Bunun yanında ne zaman Suriye'ye geri dönecekleri ile alakalı belirsizlik bir sorun kaynağı teşkil etmektedir.

M42: Orada paramız vardı ama yanımıza az para aldık. İki gün sonra döneriz diye düşündük. Savaşın böyle süreceğini düşünmemiştik. Burada kaldık.

M22: Biz iki-üç ay sonra bitecek sanıyorduk. Bu kadar süreceğini bilmiyorduk. Çocuklarımız çalışıyor, döneriz diye düşünüyorduk.

M61: Biz buraya gelmeyi düşünmüyorduk. Çatışmalar olduktan sonra hemen çıktık.

M24: Biz bilmiyoruz ne zaman ülkemize döneceğimizi.

3.6.10.7. Kaçırılma Korkusu

Bazı katılımcılar kendilerini ya da çocukların kaçırılmasının korktuklarını beyan etmişlerdir. Özellikle Suriyelilerin kaçırılma olayının yaygın olduğunu ve bununla alakalı Facebook'ta birçok haberin paylaşıldığını beyan etmişlerdir.

"G: Oğlunuzun çocukları eğitime devam ediyor mu?

M46: Okula gitmiyorlar biri 5 yaşında biri 7 yaşında. Birine teslim etmeye güvenemiyoruz, hiç kimseye güvenemiyoruz. O yüzden okula göndermedik"

M30: Şimdi kaldığım evde ev sahibinin bir çocuğu var. Onun çocuğu çok yaramaz. Yaramaz olduğu için anlaşıyorlar. Sokağa fazla çıkmıyorlar. Çıkıyorlar ama benim gözüm onların üzerinde. Bırakamıyorum onları. Bir de kaçırma olayları olduğu için korkuyoruz.

"M70: Bir sürü Suriyeli kayboldu. O yüzden daha fazla ilgi olsun, daha iyi koruma olsun. Bu haberleri duyduktan sonra bu kaçırma olayını, artık kızı tek başına çıkarmıyorum.

G Suriyeliler mi kaçırılıyor?

M70: Esenyurt'ta, Bağcılar'da, Avcılar'da kaçırılıyorlar.

G: Çok yaygın mı bu, çok mu oluyor?

M70: Oluyor yani sık sık oluyor. Bir de buna inanmayanlar için polis raporunu da yanına koyuyorlar."

"G: Biz bunları televizyonda görmüyoruz. Siz nereden duyuyorsunuz?

M69: Facebook'tan.

G: Nasıl bir haber oluyor onlar hakkında bulunuyor mu kaçırılanlar?

M69: Sadece Türkiye'de oluyor. Başka ülkede böyle bir haber olmuyor

G: Geri dönüyor mu kaçırılanlar?

M69: Hiçbir bilginiz yok. Geri dönüp dönmedikleri bilmiyoruz."

"G: Siz kendinizi burada güvende hissediyor musunuz?

M63: Elhamdülillah. Kaçırılmaktan korkuyoruz."

3.6.10.8. Suç Mağduru Olmak

Bir katılımcı bir akrabasının Esenyurt'ta kaçırıldığını ve karşılığında fidye istendiğini belirtmiştir.

M57: Eşimin kardeşini kaçırdılar. 1.000 dolar aldılar bırakmak için. Bir saat süre verdiler paranın gelmesi için. Saat akşam 19:00. Gece 23:00'den sonra bu çocuğu unuttu dediler... Bilmiyoruz kim olduklarını, para istediler... Polise söylemek faydasız... Meydanda durmuşlar bu adamı biz alıyoruz, burada tanıdığı var mı diye soruyorlar. Kimse ses çıkarmamış sonra meydanın ortasında çocuğu alıp götürmüşler... Facebook'ta yazıyorlar. Böyle şeyler çok oluyor Esenyurt'ta.

Bir katılımcının beyanına göre kızı kendisine ev ararken cüzdanı çalındığı için bir süre parkta kalmak zorunda kalmıştır.

M50: Parkta kalmalarının nedeni onun bir aile cüzdanı, altını ve pasaportu vardı çantasında. Pazara giderken çantasından hepsi çalınmış. O yüzden ev kiralayamadılar. Ondan sonra damadım bir iş buldu, onun patronu ev bulmalarına yardım etti. Depozitoyu verdi.

Bazı katılımcılar Türkiye'de tehdit ve dolandırıcılıkla karşı karşıya kaldıklarını belirtmişlerdir.

M22: İki kişi 5.000-TL paramızı aldılar sonra geri vermediler. Biri gelip birkaç tane eşya aldı dükkândan. Ödemedi gitti. Şimdi onların parasını biz ödüyoruz. Akrabamızdan borç aldık. Biri de bir telefon istedi, oğlum gidip telefon satın aldı. Sonra aldı telefonu eve götürdü bir göstereyim dedi. Oğlum bekledi 2-3 saat boyunca o adam çıkmadı. Telefonun sahibi telefonun parasını istedi. O parayı da borç alıp ödedik. Yaklaşık 5000-TL borç oldu... Bu eşyaları çalan kişinin resmini Facebook'ta paylaştık. Bekliyoruz bir haber gelirse diye.

Oğlumun çalıştığı yerde oldu. Bunu yapan da Suriyeli. Nasıl bu borcu ödeyeceğiz bilmiyorum.

"G: Antep'te yaşamak nasıldı?

M42: Orada yaşamak çok zordu çocuklarımın yolunu kestiler, üçünün telefonunu çaldılar. Çocuklarımı her zaman bekliyorlardı."

"M28 M29 u tercüme ediyor: Sordum dediler ki bu oturdukları ev için, siz buraya nasıl geldiniz? Bir adam eşime evi sattı dedi 6 milyara evi satmış eşyalarla. Adam da mecbur ya karısını getirecek bir seneden beri görmüyor. Eşini getirmek için 6 milyar vermiş orayı almış.

G: Şimdi kira ödemiyorlar mı?

M28: Yok kira ödüyorlar bir Suriyeli satmış kendilerine.

G: Nasıl satıyor kendilerinin değil ev?

M28: Emlakçının haberi yok. Kendisi evi boşaltacak ya başka bir Suriyeliye satıyor. Sonra diyor ki ben evi buna geçirdim kirayı bundan alırsın. Herhalde emlakçıya 6000 lira aldığını söylemiyor. O da işi bilmediği için ödemiş içinde eşya var diye. 6000 lirayı depozito, kira, bir de eşyalara ödemiş."

3.6.10.9. Yakın Kaybı

Bazı katılımcılar göç etmeden önce kayıplar yaşamışken bazıları da Türkiye’de bazı kayıplar yaşamıştır. Türkiye’ye gelmeden önce yaşanan kayıplara Suriye’den kaçmaya neden olan sorunlarla ilgili kısımda yer verilmiştir.

M25: Sabırla, ağlayarak geçiyor. (Ağlıyor.). Ülke gitti, evim gitti, tabi üzüleceğim. Çok zor, benim kocamla kızım vefat etti. Çok zor oldu.

M21: Buraya gelirken ben bebeğime hamileydim. Kocam Suriye'ye döndü. Ondan sonra kocamdan hiçbir haber alamadık. Şimdi büyük çocuğum çalışıyor sadece masraflara o yardım ediyor... Gittiğinden bir ay sonra öldüğünü haber aldık ama kesin bir şey öğrenmedik.

3.6.10.10. Akrabalardan Uzak Kalma

Birçok Suriyeli katılımcı akrabalarından uzak kaldığını, onlarla uzun zamandır görüşemediğini belirtmiştir. Bu akrabaların bazıları birinci dereceden yakınen, bazıları ikinci dereceden yakındır. Suriye'deki olaylardan dolayı birçok insan farklı ülkelere göç etmek zorunda kaldığı için aileler darmadağın olmuştur. Özellikle bazı ailelerin bazı fertleri Suriye'de kalmışken bazıları Türkiye'ye gelmiş, Türkiye'den de farklı ülkelere göç etmiştir. Bazı katılımcılar yıllardır akrabalarını görmediklerinden bahsetmişlerdir. Bu durum akrabalık bağlarının kopmasına yol açmaktadır.

M62: Zorluk var çünkü akrabalarımız bizden önce çıktı. Kocam buradayken babası öldü onu göremedi burada, çok zor. Kocamın annesi Suriye'de. 3 yıldır onu görmedi, bu da zor oluyor.

Türkiye Cumhuriyeti Suriyelilere yönelik, Türkiye topraklarına rahatlıkla girmelerine izin veren açık kapı politikasını ortadan kaldırmıştır. Açık kapı politikası sürerken bazı Suriyeliler, Suriye'ye giriş çıkış yapmışlardır. Bu politika ortadan kalktığı için artık Suriye'ye gidememektedirler. Suriye'deki akrabaları da Türkiye'ye gelmemektedir. Aile üyelerinin bir araya gelmesi daha zorlaştığı için Türkiye'deki kimi Suriyeli sığınmacı Suriye'de tehlikeli şartlarda yaşayan aile fertlerini Türkiye'ye getirmek için kaçakçılara para ödemektedir. Kimi ailelerin fertleri kısa bir süreliğine Suriye'ye gitmiş fakat sonra ailelerinin yanında geri dönememiştir. Bu durum ailelerin parçalanmasına yol açmaktadır.

"M26: Kızımın eşi Suriye'ye gitti. Şimdi Türkiye'ye gelemiyor.

G: Neden Suriye'ye gitti?

M26: Babası yaralanmıştı ona bakmaya gitti, sonra babası vefat etti. Ondan sonra Türkiye'ye gelemedi. Gelmek istiyor ama giremiyor."

M73: Sıkıntılardan bir diğeri giriş çıkışlar. Buraya giren bir daha çıkamıyor çıkarsa bir daha dönmesi problem oluyor. Akrabalar arasındaki bağımız koptu, annemizi babamızı göremiyoruz. Eğer varsa Suriye'de kalan ya da başka bir ülkede kalan onlar bize gelemiyor. Kardeşlerimizle görüşemiyoruz. Sıla'yı Rahim olmuyor senelerce belki 5 sene birbirimizi göremiyoruz, bu sıkıntı oluyor. İnsanlar birbirini göremeyince bu alanda insan kaçakçıları tütüyor. Bu insanlar Türkiye'ye olsun, Avrupa'ya olsun insanları getirmek için büyük paralar alıyorlar.

Bu açıdan bazı Suriyeli sığınmacılar Türkiye'den vatandaşlık almayı istemektedir.

M53: Ailem Suriye'de. Gelmeyi çok istiyorlar ama gelmiyorlar. Çok zor. Vize var ama Türk vatandaşı olursa ülkeye girmek çok rahat.

M12: Çıkmak isteyen çok kişi var ama artık vize sorunu çıktı. Kimse gelemiyor.

Özellikle kaçak yollardan gelmek zorunda kalmak ve de kaçakçılara ödenen ücretlerin yüksek olması aile üyelerinin ayrı kalmasına sebep olan diğer faktördür.

M50: Şimdi herkes bir yerde. Ailemden kardeşlerim her biri bir yerde. Bazıları Tartus'ta. İki kardeşim vefat etti. Ailemden sekiz genç şehit oldu. Burada sadece yeğenlerim var.

M69: Hepimiz paramparça olduk. Biz bir yerdeyiz, akrabalarımız Suriye'de, çok etkilendik.

M74: Ailemizden birilerini kaybettik. Yeğenlerim Ankara'ya gitti. Paramparça olduk. Herkes bir yerde.

M54: Kuzenlerim Türkiye'den çıktılar. Görüşemiyoruz bilmiyorum.

M40: Kimsem yok burada gurbetteyim, kardeşlerim akrabalarım hep Suriye'de. Onlar çıkamadılar. İstiyorlar ama çıkamıyorlar.

M44: İki sene oldu akrabalarımızla görüşemiyoruz.

M33: Hepimiz göçmen olduk. Bazıları Suriye'de. Herkes ayrı bir şehirde, çok etkilendik. Ayrıldık.

M57: Gurbetteyim. Onları özlüyorum. Onlar da gelmek istiyorlar ama gelemiyorlar çünkü kapılar kapalı. Bir de kaçak yollardan gelmek istemiyorlar. Çünkü tehlikeli.

M38: En zor şey akrabalarımın uzaklaştım. Mesela her zaman onlarla konuşuyorum ama ağlayarak konuşuyorum biri Lübnan'da, biri İdlib'te. Herkes paramparça oldu.

M23: Suriye'ye bir ziyarete gidip gelmek istiyorum. Babam ve annemi çok özledim. Çok yani.

M56: Ailemi çok özledim.

M36: Çok zor. Çok uzaktalar, arkadaşım yok. Mesela biriyle dertleşiyorsan kardeşinle dertleşmek gibi değil yabancıyla dertleşmek, kardeşin ya da annen gibi değil. Burada kapıyı çalıp girmek yok. Orada her gün beraberdik komşular filan.

M53: Ben çocukken yani 15 yaşındayken buraya geldim, ailemi geride bıraktım. Çok sorunlar yaşadım tek başıma. Tek başıma yaşamak çok zor oldu aslında. Ben ailemi çok özledim.

M58: Bizim Şam'daki yaşam şeklimiz şöyleydi; biz örf, adet ve ananelerimize bağlı kişileriz. Akrabalarımıza, kardeşlerimize çok bağlı kişileriz. Gurbette olmamız ve akrabalarımızdan uzak olmamız bizi etkiliyor.

M49: Biraz zor. Çünkü bizim çocuklar şimdi ülkemizi görmek istiyorlar ama nasıl gideceğiz. Kardeşlerimi 4 senedir görmedim. Onlara ne olduğunu bilmiyorum. Haber alamıyorum şimdi yeğenim vefat etti.

M59: Oradaki yakınlarımız da gelmek istiyorlar ama gelemiyorlar. Çünkü yol masrafları çok fazla. Kişi başı 2.000 dolar. Sadece 1.000 doları IŞİD alıyor oradan çıkmak için. Sonra Türkiye'ye girmek için de 2.000 dolar, kişi başı toplam 4.000 dolar. Herkes bombardımanın altında, kaçabileceklerini sanmıyorum.

M76: Bir kız kardeşim Halep'te. Çıkamadı. Çıkamayan akrabalarımız var aklımız hep orada. Kız kardeşim her gün orada olaylar görüyor. O da çok istiyor. Keşke bende çıkabilseydim gelebilseydim yanınıza diye. Böyle bir sıkıntılarımız, arzularımız var.

M73: Herkesi etkiledi, en büyük etkilerden birisi bizim aile bağlarımızı koptu. Ailelerin her biri bir yerde, bu bütün Suriyeliler için geçerli. Kimisi Suriye'de kaldı çıkamadı. Kimisi mecburen Avrupa'ya hicret etmeye çalıştı. Gidenler orada perişan oluyor. Benim ailemin bir kısmı Suriye'de, bir kısmı Almanya'da, bir kısmı İtalya'da. Hepimiz bir yerdeyiz diğer Suriyelilerin durumu daha da kötü. Hepsini bir yerde bir araya gelemiyoruz göremiyoruz. Aileler dağıldı. Böyle bir sıkıntı ile şu an baş başayız.

M46: Biraz ağlıyor. Çok etkiledi oradan çıktık buraya geldik. 2 kızım var orada. Onlar da Halep den İdlib'e geçtiler savaştan dolayı. Yine elhamdülillah.

3.6.10.11. Önyargı

Toplumda Suriyelilere maaş bağlandığı, onların sınavsız şekilde üniversiteye yerleştirildiği, faturalarının devlet tarafından ödendiği, seçimlerde oy kullandıkları gibi önyargılı ve yanlış söylemler dolaşmaktadır. Suriyelilere yönelik hizmet veren bir sivil toplum kuruluşunda görevli katılımcı bir Suriyeli bununla alakalı durumu şöyle dile getirmiştir.

M58: Öncelikle hiçbir resmî yerden bize yardım yok. Öncelikle ben kendi adıma ve burada gördüğüm yüzlerce binlerce Suriyeli ailenin problemleri adına bahsetmek istiyorum. Buraya gelen aileler olarak biz destek almıyoruz. Kendi imkânlarımızla yaşıyoruz, kira ödemeye çalışıyoruz. Kendi imkânlarımızla faturalarımızı ödüyoruz, çocuklarımızı okutmaya çalışıyoruz. Hastane masraflarımızı karşılarıyoruz ama Türkiye'de insanlardan komşularımızdan bunları görüyoruz sanki devlet bize maaş bağlıyor, devlet yardımlarda bulunuyor, çocuklarımıza burs veriyor, sağlıkla ilgili çok büyük yardımlar yapıyor gibi. Kaymakamlıklardan, belediyelerden insanlar bize bu gözle bakıyor. Komşular diyor ki devlet size ne kadar veriyor, ne kadar maaş bağlıyor, Çocuklarınız ne kadar burs alıyor, ne gibi yardımlarda bulunuluyor gibi sorular geliyor. Bize bu gözle bakılıyor. Biz kendi imkânlarımızla bir şeyler yapmaya çalışıyoruz, yük olmamaya çalışıyoruz. Biz de ev kirası ödüyoruz çoluk çocuğumuzu okutmaya çalışıyoruz.

M58: Burada İstanbul'da bizim nüfus işlerimize bakan şubeyle, Türklerin nüfus işlerine bakan şube aynı. Biz oraya gidiyoruz, oraya gittiğimizde bir kalabalık oluyor. Bu arada bize izah edecek kimse yok. Orada sıra alınıyor. Orada kimliği değiştirmek için doğru düzgün bir bilgi verilmiyor. Git getir 99'lu kimliği. Biz nasıl getireceğiz? Bir derdini anlatamamak var, anlayamama var. Bunun çözülmemesi orada kalabalığa sebep oluyor. Gelen Türkler de orada aynı şekilde sıraya giriyor. Oradaki Türkler de illallah ediyorlar. Ne çözülememiş problemlerinizi var ki burada bize sıkıntı oluyorsunuz, sıraya sebep oluyorsunuz diye gelen kimseler de bize yanlış gözlerle bakıyorlar. Dıştan bakan Türkler yanlış anlıyor, bizden kaynaklandığını zannediyorlar ama içte sıkıntılar var. Halledilemeyen problemler var. Bu şekilde hem Türk halkında yanlış algıları sebep olunuyor, hem de bizim ihtiyaçlarımız görülmüyor.

3.6.11. Sağlık sorunları

Bazı katılımcılar Suriye’de çatışmalarda ya da bombalamalarda yaralanmış olup hâlâ bunun sıkıntısını çekmektedir. Bazı katılımcılarda bu durum engellilik durumu oluşturmuştur.

M35: Suriye’de bacağımdan yaralandım. Ameliyat oldum ama sinirde hasar kaldı. Ayağımda şişlik var.

M4: Kulağım işitmiyor. Bir de ellerim yaralandı. Bir de ayağım yaralandı, oğlum da yaralandı. Şimdi engelli, evde yatıyor... Buraya ameliyat için geldim, işitme cihazı lazım.

Bazı katılımcıların kendilerinde veya aile üyelerinde kronik hastalık bulunmaktadır.

M70: Benim her gün başım ağrıyor. Her gün 1-2 ilaç almazsam olmuyor. Çocuklara kızıyorum. Benim başımda sara var, çocuklara kızıyorum.

M52: Eşim şeker hastası. Yara oluyor. Şeker sinire vurdu. O yüzden sadece oturuyor. Kalkamıyor hareket edemiyor.

Bazı katılımcıların ailesinde hasta ya da engelli bireyler bulunmaktadır.

M55: Eşim elinden ameliyat oldu çalışmıyor.

M70: Çocuklarımın gözleri zayıf bir de kocamın sırtında kitle çıktı. Hastaneye git diyorum gitmiyor.

M61: Oğlum yüzmeyle gitmişti, denize atladı boynu kırıldı.

"M2: Benim çocuğumun göğsünde bir sorun var. Doktora gittik, doktor da hormonları ile alakalı bir sorun var dedi.

G: Bunu tedavi ettirebilecek misiniz?

M2: Kimseyi tanımıyorum o yüzden bilmiyorum."

M34: Suriye’de 7 çocuğum var. 2-3 gün İstanbul’da kalıyorum, sonra tedavi olmak için Gaziantep’e gidiyorum. Oradan da Suriye’ye çocukları görmeye gidiyorum. Sadece 2 yıldır tedavi oluyorum. İki senedir gidip geliyorum Türkiye’ye.

M60: Çocuğu okula gönderdim. Okuldaki çocuklar da çocuğuma iyi davranmıyordu. O çocuklar da benim oğlumu dövdüler, kulağı daha kötü oldu. Şimdi bir kulağı hiç duymıyor. Hastaneye götürdüm hastanede bir ilaç verdiler. Eğer bir ay sonra iyileşmezse ameliyat olması gerekiyor dediler. Kulağı duymuyor, aynı durumda. Oğlum dua ediyor bana böyle yapan kendisi de böyle olsun diye.

M11: 10 yaşında bir kızım var, hem zihinsel engelli hem bedensel engelli raporu var.

M31: İlk sırada çocuğumun hastalığı geliyor. Her gün 2 saat sürüyor bir ilaç almaya ya da doktora göstermeye gitmek.

M5: Sadece oğlumun sorununu yaşıyorum. Şimdi Kızılay’dan yardım alıyorum. Bir de evde bakım maaşı almak istiyorum. Zaten annesi çok bakıyor, mesela gece o çocuk yatmıyor. Ben burada iki üç sefer Suriyeli doktorlara getirdim. Hanıma doktorlar dedi ki senin biraz rahatlamaya ihtiyacın var ama ben çalışıyorum. Ben bugün gece çalışıyorum. İşten çıkıp buraya geldim. Başka iş var ben de oraya gittim şimdi saat kaç 12:20. Ben daha yatmadım. Eve gidip 2-3 saat hanıma yardım ediyorum bu kadar. Onun işi çok zor. Şimdi yeniden hamile. Eşime nasıl yardım edebilirim diye düşünüyorum.

Beslenme yetersizliğinden kaynaklanan sağlık sorunları da görülmektedir.

M21: Bebeğim hep ateşleniyor. Şimdi 7 aylık bebeğim ama sanki bir aylık gibi... Her zaman hastaneye götürüyorum.

M65: Kansızlık var. Başım çok ağrıyor ve bayılıyorum.

Evde hasta ve engelli birinin olması bakım veren kişinin çalışma yaşamına katılmasını engellediği için, aileyi maddi anlamda da etkilemektedir.

M17: Önce akrabalarımın yanında kalıyordum. Ütücülük yapıyordum, sabah 08:00'den akşam 22:00'ye kadar. Sonra orada çalışırken hastalandım düştüm, hastaneye götürdüler. Ameliyat olmam gerekiyordu ama ekonomik durumum iyi değildi. Oradan çıktım. Ramazan'dan önce çalışıyordum ama çocuk hasta olduğu için onun yanında birisinin kalması lazım ondan dolayı çalışmıyorum... Şu an hastamız var eskiden herkes bize yardımcı oluyordu ama şimdi kimse ilgilenmiyor. Eskiden kayınvalidem para veriyor yardımcı oluyordu ama onun da Suriye'den getirdiği paraları bitti. Yardımcı olamıyor... Şimdi çocuğum da hasta oldu. Eğer evdeki durumumu görürseniz anlayacaksınız o kadar kötü ki, hiçbir şey yapamıyorum. Hastaneye gittim ilaçlar için. Durumum kötü. Çocuklarıma bakmak zorunda olduğum için ameliyat olamadım.

Katılımcılarda uzun çalışma saatleri ve beden işçiliğinden kaynaklanan sağlık problemlerine de rastlanmıştır.

M55: Şimdi fıtığım olduğu için bazen çalışmıyorum. Biraz idare ediyorum. Çalışmazsam borç alıyorum birilerinden. Buraya tıbbi bir grup geldi. Doktorlar durumumu değerlendirdi. Benim kolumda yüzde 16 engellilik var. Kulağım, başım ve sırtımdan bahsedince tercüman istediler. Değerlendiremediler. Sadece elimin resmini çektiler.

M63: Belim çok ağrıyor, doktora gittik bir kilo taşıyamazsın diyor.

3.6.12. Sağlık hizmetlerine erişim sorunu

Dil bilmemek ve geçerli kimlik belgesinin olmaması sağlık hizmetlerine erişimi etkilemektedir. Bunun yanında kültürel faktörler de sağlık hizmetlerine erişimini etkilemektedir. Örneğin bazı katılımcılar kadın doğum hizmeti alırken kadın doktor tercihinde bulunmak istemektedirler. Devlet hastanesinde bu imkâna erişemeyeceğini düşündükleri için özel hastaneden hizmet almak istemektedirler.

Kimliği olmayan bazı katılımcılar da özel hastaneden hizmet almak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Fakat ekonomik imkânlarının kısıtlı olması, özel sağlık hizmeti almalarını zorlaştırmaktadır.

M58: Sağlık sektöründe bahsettiğimiz gibi sıkıntılar var. Devlet hastanelerine ulaşamıyoruz, çoğu kişiye kimlik yok. Olanlar da gerekli şekilde tedavi göremiyor, derdini anlatamıyor. Bir sıkıntı var, Tıpta ufak bir kavram farklı sonuçlara sebep olabilir. Kimliği olmayan zaten bu haklardan hiç faydalanamıyor. Kimliği olan da sıkıntı içinde, istediği şekilde ilaçlarını tam alamıyor, tedavisinde problemler yaşanabiliyor.

M57: Para ve hastane. Doğum için bunu özel hastanede halledebilirim ama param yok. Bayan bir doktor bulmak istiyorum, param olsaydı bunu halledebilirdim.

M29: 8 ay oldu daha çocuğuma randevu alamadık. Suriye'de çocuk fizik tedavi alıyordu iyi geliyordu. Burada fizik tedavi göremiyor 8 aydan beri randevu alamıyorum.

M3: Hastaneden randevu almakta sorun yaşıyorum doğum yapacağım.

M31: Çocuğun ilacı ve hastalığı ile alakalı sorun yaşıyoruz. Burada çocuğu Rehabilitasyon Merkezine götürdüğümüzde sorun yaşıyoruz, ilacı bulamıyoruz.

M76: Bazen sağlık raporlarında sıkıntı yaşıyoruz hastalarımızla ilgili olarak. 99'lu kimlik kartı olmasına rağmen, raporlu ilaç alırken eczacı her ay rapor istiyor. Rapor yenilerken

doktorla problem yaşıyoruz. Bazen aynı doktor oluyor vermiyor vermeyince başka ilaç yazıyorlar. Bazen ilacı vermeme oluyor.

Bazı Suriyeliler, Suriyelilerin kurduğu derneklere gidip muayene olmaktadır ya da sağlık hizmetlerine başvurmamaktadır. Bu durumda ekonomik durum ve dil bilmemek etkendir.

M44: Hastanelere gitmiyoruz, derneklere gidiyoruz orada muayene ucuz olduğu için.

M40: Eşim doktora gitmek istemiyor. Eğer çıksam maaşımdan kesecekler diyor gitmiyor.

3.6.13. Barınma sorunları

Katılımcı Suriyelilerin önemli bir kısmı, yaşadıkları evin şartlarının kötü olduğunu dile getirmişlerdir. Barınma için aylık gelirlerinin büyük bir kısmını ayırırken, ihtiyaçlarını karşılamayan, şartları kötü olan evlerde yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

M10: Bodrum katta oturuyoruz biz.

M20: Tahtakale’de oturuyoruz, kirası 400 lira. Bodrum katında.

M31: Kışın su damlıyor. Onun için kıştan önce çıkmaya çalışacağız.

M60: İlk geldiğimiz zaman benim kardeşlerim buradaydı, biraz onlarla kaldım. Sonra başka bir eve taşındık. O ev bodrum kattı, çok kötüydü, su alıyordu. Çocuklarım her gün hasta oluyordu. Sonra Bağcılar’da başka bir eve geçtik. Oradan daha kötü bir de daha pahalı bir eve taşındık. Dayanamadık yine başka bir eve taşındık. O ev de eski bir ev. Lavabonun havalandırması yoktu, çok sinek, böcek vardı. Yemekleri bir yere koyamıyordum aynı gün bitirmek zorundaydık çünkü fareler böcekler çıkabilirdi.

M38: Benim evim çok kötü, su akıyor. Yağmur yağınca evimin hepsi su doldu. Çünkü bodrum katta oturuyorum, doğalgaz yok evin içinde, evin kirası 1.200 lira. Başka evlerin kirası daha yüksek, bir de komisyon vermek zorunda kalacağız.

M63: Bizim ev normal, bir oda bir de bahçe var. Onlar bizim geride kaldığımızı sanıyorlar. Farelerin oturduğu yerde biz oturuyoruz.

M17: Ben bodrum katta yaşıyorum. Orada her şeyi bulabilirsin. Böcek, fare geziyor evde.

M9: Evde güneşi hiç görmüyoruz.

M59: İki yerde kaldık, kimse bize yardımcı olmadı. Ev çok kötü bir halde. Evde çok böcek var, bizi kaşıntırıyor. Hiç temiz değil, çok eski.

M4: Oturduğum mahalleden memnun değilim ama ucuz olduğu için evim başka bir yere gidemiyorum mesela Fatih gibi. Kiralar çok pahalı olduğu için...

Bir katılımcının da evi yanmıştır. Bu yüzden maddi yardım arayışındadır.

M44: Evim yandı.

Bazı katılımcılar Suriyeli oldukları için kiralık ev bulmakta zorlandıklarını dile getirmişlerdir. Diğer yandan katılımcı Suriyeliler İstanbul’a geldikten sonra ev kiralalarının arttığını dile getirmektedirler.

M36: Şöyle bir sorunum var, oturduğumuz evden çıkmamız gerekiyor. Ev sahibim kardeşini evlendirecek. Mahalledekiler bizi tanıyorlar, seviyorlar ama artık Suriyelilere ev vermiyorlar eskisi gibi. Eskiden herkes veriyordu ama şimdi veren az kaldı... Açıkça söylüyorlar.

Vermemelerinin sebebini sorunca bir cevap vermiyorlar. Belki bazıları evlerin eşyalarını bozuyordur ya da faturaları ödemededen çıkıyordur. Hepsi değil az bir kısım. Belki o yüzden vermiyorlardır.

M73: Buraya ilk geldiğimizde ev tutmada sıkıntı yaşadık. Çünkü ev fiyatları yüksekti. Bazı ev sahipleri Suriyelilere ev vermiyor. Ben İtalyan vatandaşı olduğum ve pasaportum olduğu için rahatça ev tutabildim. Bazı Suriyeli arkadaşlarımız ve Suriyeli aileler ev tutmada problem yaşadılar. Fiyatlar çok yüksekti.

M76: Ekonomik sıkıntılar haricinde bir problemle karşılaşmadık onun için yardıma ihtiyaç duymadık. Oğlum Türkçeyi iyi biliyor. Şu an önümüzde olan sıkıntılardan biri; ev sahibi evi boşaltmamızı istiyor. Yeni ev arıyoruz, öyle bir sıkıntımız var.

M74: Sadece Allah'ın rahmetini bekliyoruz. Eğer dünyada iyi bir şey alamadıysak herhalde ahirette iyi bir şey alacağız. Sadece ev sıkıntısı yaşıyoruz. Çünkü bizi çıkartacaklar.

M71: En büyük sorun ev bulmaktı, bir de ev kirası. Biz Suriyeliler buraya geldik, ev kiralari uçtu. Çok pahalı oldu kiralar Suriyeliler geldikten sonra.

Bazı katılımcılar birden fazla aile olarak aynı evde yaşamaktadırlar. Evlerin ortalama alanına göre değerlendirilirse, bu katılımcılar için günlük yaşamı sürdürmeyi zorlaştıran bir tablo ortaya çıkmaktadır.

M46: Oğlumun evi biraz küçük olduğu için ondan sıkıntı yaşadık.

M25: Herkes kendi evi olmasını istiyor. Ben de kendi evim olmasını istiyorum ama imkân yok. Çok zor. İstanbul çok zor... Para olsa herkes kendi evine gider.

M18: Evde üç aile kalıyoruz, karı koca bir oda, diğer arkadaşım karı koca bir oda, çocuklar da salonda yatıyor.

M2: Fatih'te iki odalı bir ev de oturuyoruz. Ben ve eşim bir odada, eşimin akrabaları diğer odada oturuyoruz.

M8: Buraya ilk geldiğimizde kocam iş bulamadı. Bu en büyük sorunumuzdu. Bir de 5 aile aynı evde oturuyorduk. Ev çok büyük değildi. Kocamın kardeşlerinden biri başka bir eve gitti. Ondan sonra ben ablamların yanına taşındım. En büyük sorun iş ve ev konusuydu. 5 aile bir evde çok zorlandık.

M2: Eşim ve çocuğum bir yatakta yatıyorlar ama ben yerde yatıyorum. Ben başka bir eve yerleşmek istiyorum.

M45: Evde 20 kişiyiz, mecbur kaldık idare ediyoruz işte.

Katılımcıların bir kısmı da ev sahibi ile yaşadığı sorunları dile getirmiştir. Bazı katılımcılar ev sahiplerinin kendilerinin günlük yaşamına müdahale ettiklerini dile getirmişlerdir.

M40: Buraya ilk geldiğimizde bir kadının yanında oturduk. O kadın çok kötü davranıyordu. Bizim suyumuzu kesti, elektriğimizi kesti, komisyonlarımızı aldı. Sonra sokaklarda kaldık. Ondan sonra kocamın arkadaşı bizi bir eve yerleştirdi... İlk geldiğim evdeki ev sahibi hem depozito aldı, hem de fatura 100 lira gelse 400 lira diyordu. Bir de komisyonumu geri vermedi... Her gün ev sahibi kapıyı çalıyordu, para istiyordu ya da bizden sigara istiyordu. Su saatleriyle oynuyordu. Fatura fazla geliyordu. Bir de evden kimsenin çıkmasına izin vermiyordu. Eve komşu ya da misafir geldiğinde onları kovuyordu.

M6: Ev çok memnun ben. Ev sahibi hiçbir kelime söylemiyor. Zaten o söyledi çıkma bu ev çok rahat, siz evde oturuyorsunuz. Ama bu geldim sadece bu ev yaptı sanki.

Bir katılımcı da bir apartmanın bodrumuna yerleşmiştir. Fakat bu bodrum apartmanın ardiyesi olup o binada oturan biri tarafından onlara kiralanmıştır. Bunu duyan diğer apartman sakinleri de haksız kazanç sağlayan bu kişiyle tartışma yaşamış ve daha sonrasında kendileri kira almaya başlamıştır. Bu durum kriz fırsatçılığı olarak yorumlanabilir.

M63: Biz bir ev tuttuk önce hiçbir şeyi yoktu evin sonra orada tadilat yaptık. 500 lira kira verdik. 2 yıl sonra apartmandakiler duydu, kira alan kişiyi şikâyet ettiler... İlk önce işyerinde oturduk. Sonra bir eve taşındık. Oturduğumuz yerdeki apartman sakinleri ile bir olay çıktı. Ev sahibi bizi çıkartmaya çalıştı. Sonra apartmandaki diğer insanlar bizim yanımızda durdular. Bizi çıkartmasına izin vermediler. Şimdi bize orayı kiralayan kişi çıktı, başka yere gitti. Kirayı şimdi ona değil apartmanda oturan diğer kişilere veriyoruz... Şimdi biz ev, ikametgâh istiyoruz ama ev sahibi yok.

Apartmanın ardiyesi konut olarak görünmediği için bu katılımcı ikametgâh bildiremediğini ve resmî makamlarda sorun yaşadığını beyan etmiştir.

M63: Bizim kaydımız olmuyor. Ne yapacağız bilmiyorum. Yani ikamet kaydı. Adres lazım. Çünkü evin sahibi yok. Ev sahibine gelip soracaklar. Bunlar burada mı oturuyorlar, kiracılar mı? Şimdi ev sahibi yok. Nasıl yapacağımızı bilmiyoruz.

M67: Ev sahibi çocukları istemiyor, misafir istemiyor, biz mecbur oturuyoruz.

3.6.14. Ev İçi Sorunlar

Aile içi ilişkilerde görülen sorunlar katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Bazı katılımcılar aile içi şiddeti dile getirmiştir.

M28: Sıkıntılıyız, evde sürekli stres sıkıntı. Küslük, dargınlık var konuşmuyoruz... Tabii maddiyat etkiliyor. Şimdi mesela eşim çalışmıyor, evde. Ben öğlenden sonra işe gittiğimde kendisinde sıkıntı oluyor. Niye ben çalışıyorum da kendi evde oturuyor diye.

M64: Abimler ile aynı evde oturmuyoruz. Benim babam izin vermiyor.

M63: İlk kocam çocuklarımı görmeme izin vermiyordu, sonradan görebilmeye başladım. Suriye'de iken o çocuklarımı göremiyordum. Ne onların babası ne de benim kocam onları görmeme izin veriyordu. İstanbul'a gelince görüşmeye başladım. Mesela onların elbiselerini yıkayamıyorum, izin vermiyor eşim. Pazar günleri mesela tatil günlerinde dışarıda görüşebiliyoruz, eşim evde görüşmeme izin vermiyor... Eşim bana para vermiyor. Ben de demiyorum ki çocuklarıma, bize yardım edin diye... Kardeşim geliyor yemek koyuyorum kızıyor, hiç kimse gelmesin bize istiyor. Bizde onlara gitmeyeceğiz öyle bir şey.

M48: Eve roket geldi. Suriye'de roket vurduktan sonra kocam beni bıraktı ondan sonra biz buraya geldikten sonra yanıma geldi, onun yanına döndüm. Bir ev kiralandı, aile olmadığı için ona ev vermemişler. Ona döndüğüm zaman eşim bana şiddet uyguluyordu. Mesela gece 01:00'de dövüyordu, bizden sesler çıkıyordu. Komşular sıkıntı çektiler. Niye bu saatte bu sesleri çıkartıyorsunuz diye. Sonra eve döndüm, eve döndükten sonra kocam geldi yeniden barışmak istedi, kardeşim onu bıçakladı... İki buçuk sene oldu. (Tercüman sonradan hatırlıyor.) Biz Türkiye'ye geldiğimizde o Suriye'de evlenmiş. İkinci eşini Türkiye'ye getirmiş. Beni de evine aldı, sonra kovdu.

M50: Kızım ilk geldiğinde bir yerde oturmuşlar. Oradakiler onları kovmuşlar. Sonra parkta kalmak zorunda kaldılar. Bir Türk kadın onları gördü, onlara yardım etti. Bazen komşulardan da yardım toplanıyor onlara veriyorlar... Onun kocasının akrabalarının yanında bedava oturuyorlardı, sonra damadından para istediler. Dediler ki ayda 1000-TL vermen gerekiyor ama diğerleri ücretsiz kalıyordu. Onlar da ödeyemediler. Zaten ilk geldiklerinde damadımın maaşı 1000-TL idi.

M64: Babam abimlerin eve gelmesine izin vermiyor. Sadece pazar günleri geliyorlar bize. Annem yemek koyuyor onlara ama babam hiçbir şey koymuyor. Diyor ki onlar benim çocuklarım değil.

3.6.14.1. Çocuk bakımıyla ilgili sorunlar

Ailede babanın yokluğu ya da baba yoğun çalıştığı için çocuk bakımına katılmaması, annelerin çocuk bakımıyla ilgili sorun yaşaması dile getirilen bir diğer sorundur.

M39: Ailede babanın olması çok önemlidir. Yönlendirir, nasihat verir. Şimdi babaları yokken çok zorlanıyoruz.

M9: Baba çalışıyor, anne ikisi de oluyor.

M7: Her yönden, en çok çocuklar hakkında sıkıntı çekiyoruz... Kardeşlerimizle aramızda ilişkilerimiz çok iyi ama çocuğumun babasının ailesi çocuğumu yetiştirmek istiyor. Çocuklar Halep'te babasının ailesinin yanında kalmaya alışmadılar. Kendi elleriyle kendi yürekleriyle çocuklara anneleri bakarlar... Benim çocukla beraber onların yanında yaşamamı istiyorlar ya da sadece çocuğa bakmak istiyorlar.

M48: Çocuk doğduktan sonra babasını tanımıyordu. Çünkü babası gelmiyordu, ilgilenmiyordu. Bu şikâyet olayı olduktan sonra zaten gelmiyor. Benim yeğenim babasına bana i-pad getir diyordu benim çocuğum da onu görünce benim babam da bana telefon getirsın demeye başladı (Ağlamaya başladı.). Çocuğu ile ilgilenmiyor.

“M34: Çocuklarımla kalmadığım için artık beni tanımıyorlar. Onlar beni tanımadıkları için çok üzülüyorum. En küçük kızım benim onun annesi olduğumu bilmiyor. Onu halası büyüttü. Artık onunla yaşıyor. Çok üzülüyorum. Bir de Suriye'den Antep'e geliyorum, Antep'ten İstanbul'a. Geri Antep'e sonra Suriye'ye. Çok kötü hissediyorum kendimi.

G: Çocukları niye getirmiyorsunuz?

M34: Onları babası istemiyordu bir de buraya beraber girmemiz için masraflar vardı gücüm yetmiyordu onları getirmek için.”

M60: Çocuklar sözümü biraz dinlemiyor... Eskiden böyle değillerdi şimdi buraya geldikten sonra başkalarını görüyorlar, birisinin dizüstü bilgisayarı var, telefonu var, oyun konsolu var. Bunları görüyorlar, istiyorlar. En son saçlarımı yolacağım. Beni çok yoruyorlar. Benim küçük oğlumu görsen tam deli olursun. O kadar yaramaz. Hem Türkçeyi biraz biliyor, kendini sevdireyor.

M8: Çok zor şeyler var söylenecek şeyler var söylenmeyecek şeyler var. Kardeşimin kocası vefat etti. Çocukları yetiştiremiyoruz. 2-3 aile aynı evde kalmak biraz zor.

3.6.15. Eğitim sorunları

Bazı katılımcılar okulda öğretmenlerin çocukları ile yeterince ilgilenmediğini beyan etmiştir.

M6: Çocukların normal bir eğitim almalarını istemiyorum, özel eğitim almalarını istiyorum. Buraya gelmeden önce benim çocuğum İngilizce, Fransızca ve Arapça biliyordu. Çok zeki bir çocuk. Buraya geldi, Türk okuluna gitti ve çok morali bozuldu, psikolojisi bozuldu. Ben öğretmenle kavga yapıyorum neden çok ilgilenmiyor. Hatta onu söylüyor ben, o çocuk çok zeki, önceki gibi olmuyor. Mesela birinci çıkıyor cevap veriyor ama Türkçe bilmediği için böyle problemler yaşıyor ama kimse ilgilenmiyor hatta öğretmen.

M28: Öğretmen biraz ders veriyormuş sonra çıkıyormuş bir çocuğu durduruyormuş başlarında. Gürültü yapanı yaz diye. Sonra geri gelip dayak atıyormuş. Benim çocuklarım istemiyor. Onun için alacağım okuldan (Suriye okulundan bahsediyor.).

3.6.15.1. Eğitime erişim sorunu

Bazı katılımcılar belge eksikliğinden dolayı çocuklarını okula gönderememektedir. Örneğin bir katılımcı engelli raporu alamadıkları için çocuğunun eğitim alamadığını beyan etmiştir. Kimliğin numarasının 98’li olması ya da kimliğin farklı bir şehre kayıt olmasından dolayı da eğitim alamadıklarını belirtenler vardır.

Dil eğitim kursları için ise mesafe ve yol parası ya da kocanın izin vermemesi gibi sebeplerle bazı kadınlar dil kurslarından faydalanamamaktadır.

M25: Çocukların kayıtları Gaziantep olduğu için okula gidemiyorlar.

M10: Buraya gelince kızım bir sene okumadı. Bir senesi gitti.

M70: Türkçe öğrenmek istiyorum ama yol masrafları var. Bir de kurs çok uzak olduğu için sıkıntı çekiyorum.

M20: En büyük çocuğum 98’le başlayan kimlik numaralı kimlik belgesi olduğu için eğitim alamıyor.

"G: Türkiye’de dil eğitimi ya da herhangi başka bir eğitim aldınız mı?

M62: Yok almadım. Eşim izin vermiyor."

M16: En önemli şey eğitim sıkıntısı çekiyorum. Herkes kendi kültürü, ahlakı ile yükselir. Sizin kültürünüz ahlakınızla, bizim kültürümüz ahlakımız aynı ama aramızda engel olan şey dil.

M6: Şimdi en zor mesele eğitim çocuklar için, bizim için değil. Gelecek sene küçük çocuğum 1. sınıfa gidecek. Türkçe okula gidecek ama Türkçe hiç bilmiyor ve Türkçe için hiç hazırlama yapmadık. O en zor problem. Ben bununla çok uğraşıyorum. Kurslara gönderiyorum ama öğrenmeyecek. Bir sene en az hazırlamak lazım. Sonra Türk okula gidecek.

M24: Halep’ten köylere göç ettik. Çocuğum orada birkaç kelime konuşuyordu ama artık burada hiç konuşmuyor. Suriye’de Rehberlik Merkezleri hep yıkıldı burada çocuğumu bir Rehberlik Merkezine yerleştirmek istiyoruz ya da başka bir devlette Rehberlik Merkezine yerleştirelim. Dört sene boşu boşuna gitti, bizim ömrümüzden bir de onun ömründen. Hep araştırıyoruz boşa gidiyor. Onun durumu ileriye gitmektense daha geriye gidiyor.

M16: Çocuklarım burada eğitime devam edemiyorlar, maddi olarak gücüm yetmiyor. Bir kızım başvurdu ama sonuçları hâlâ belli değil.

M3: Çocukların okula gitmesi için başvurduk ama kabul etmediler.

M68: En büyük sorunun oğlumu okula göndermemek.

Suriye’den gelen çocuklara Türkiye’de uyum sınıfları açılmıştır. Böylelikle Türkçe bilmeyen bu çocuklara önce Türkçe öğretilip sonra okula başlatılmışlardır. Fakat birinci sınıfa yeni başlayan çocuklar için böyle bir sınıf olmadığı için bu yaştaki çocuklar okula adapte olmakta zorlanmaktadırlar. Bunu bir katılımcı şu şekilde dile getirmiştir:

"G: Şimdi okullarda uyum sınıfları varmış ya Suriyeli çocuklar için.

M6: Evet ama birinci sınıf için yok. Birinci sınıfa geçecek. Sonraki sene için var."

"G: Okuma yazma öğretmiyorlar yani?

M6: Yok. Zaten Türkçe bilmiyor nasıl öğrenecek. Ben önceki çocukta onu yaşadım öğretmenler ne söylüyor o zaten Türkçe anlamıyor, öğretmen en arka sırada bırakıyor. Hiçbir şey ilgilenmiyor, en zor bunun için yani."

Eğitime erişim sorunu yalnız bugünü ilgilendiren değil, ileriki yılları ilgilendiren bir sorundur. Bu durum gerek toplumsal ve bilimsel bazı bilgi alanlarında yeterlilik açısından

gerek de meslek seçimi açısından ilgili nüfusu etkileyecektir. Bir sivil toplum kuruluşu yetkilisi duruma şöyle bir yaklaşım getirmiştir:

G: Göçün kalıcılık gibi bir durumu da var dünyada, yani 4 milyon Suriyeli buraya geldi diye savaş bitince 4 milyon Suriyeli geri dönecek diye bir şey yok. Bir kısmı şartlar düzelse bile Türkiye’de kalacak, özellikle eğitim alamayan birçok çocuk var bu özellikle ele alınması gereken bir durum. Sizce 10 yıl sonra durumları ne olacak?

T: Şu an sadece ben Ortadoğu açısından söyleyeyim. Düşünün Ortadoğu’da 10 yıl önce Irak savaşından önce ne kadar insan eğitimden faydalanıyordu. 10 yıl sonra o kadar terörist geldi toplandı Ortadoğu’da. Şu an hemen hemen 15 milyondan fazla çocuk eğitimsiz kaldı, düşünün artık 10 yıl sonra durum nasıl olur, sadece Türkiye açısından değil Türkiye’de de eğitim vermiyoruz, orada da eğitim almıyorlar biliyorsunuz Suriye’de savaşta olanlar, artık orada ne türlü örgütler çıkacak siz düşünün. Bizim sorunumuz sadece mülteci gelmesi değil.

3.6.16. Çalıştırılan çocuklar

Ortaöğretimden üniversite çağına kadar bazı çocuklar çalışmak zorunda kaldıkları için eğitim hayatını yarıda bırakmaktadırlar. Üniversite çağındaki biri yetişkin olarak görülse de çocukluk yaşamı boyunca üniversite eğitimi için hazırlanmış biri için üniversiteyi yarım bırakıp çalışmak zorunda kalmak ele alınması gereken bir sorundur.

M10: En büyük oğlum 14 yaşında. Şimdi çalışıyor zorunlu olarak. Çocuğum ortacılık yapıyor konfeksiyonda.

M64: Ben de annem gibi çalıştım. Sonra sıkıldım. Annem ben çalışmadan çalışmıyordu. Sonra ben okulda duydum temizlik yapacak birini istiyorlardı. Anneme söyledim annem başladı.

M21: Çocuğum kundura işlemleri yapıyor, konfeksiyonda çalışıyor.

"M72: (Çocuklardan birinin kimliğini gösteriyor.). Bu okula gitmiyor çünkü çalışıyor. 11 yaşında olan çalışıyor.

G: Ne iş yaptırıyorlar ona orada ?

M72: Temizliyor, ip kesiyor ya da yapıştırıyor marka."

Katılımcıların çalışan çocuklarının yaygın olarak konfeksiyonda çalıştıkları görülmüştür. Konfeksiyon gibi işyerleri, sigortasız işçilerin diğer sektörlere göre daha sık çalıştırıldığı işyerleridir. Çalışma saatleri kimi zaman uzayabilmesinin yanında bu ortamlarda çocuklar saatlerce ayakta durarak çalışmaktadır. Bunun yanında çalışma ortamında çocuğa yönelik şiddet bir katılımcı tarafından dile getirilmiştir.

M60: Çocuğum bir terzinin yanında çalışıyordu. O terzi çocuğuma vurdu, şimdi çocuğumun kulağı duymuyor... Oğlum hastalandığı için çalıştıramıyoruz. Bazen çalışıyor, bazen çalışmıyor.

M9: Okumak çok zorladı. Çocuğum küçük yaşında okuldan ayrılması, mesuliyet alması beni çok zorladı. Okumadı... Suriye’de beşinci sınıfı bitirdi. Burada Kur'an kursuna koydum bir iki sene kaldı sonra çalışmak zorunda kaldı. Çok zorlandım. Zaten küçük, iki lokma canı var. Akşam eve geliyor, yemek yiyor, yorgunluktan uyuyakalıyor. Çok zoruma gitti. Parasızlık geçer, Allah unutmaz Elhamdülillah ama en fazla zorumuza bu gidiyor.

M76: Kızım Halep’te Mühendislik okuyordu. 4. sınıftaydı. Buraya evraklarını getirmeye çalıştık. Türkiye’de herhangi bir üniversitede tamamlamasını istiyoruz. Oğlum Hukuk okuyordu. Buraya gelince çalışmak zorunda kaldı şu an okuyamıyor. Oğlumun okumasını istiyordum ama şuan çalışmak zorunda olduğu için okuyamıyor.

3.6.17. Türkiye'ye alışma ve uyum sağlama konusundaki sorunlar

Türkiye'ye alışmak ve uyum sağlamakla ilgili Suriyeli katılımcılara soru yönetildiğine büyük bir kısmı Türkiye'ye uyum sağladığından bahsetmiştir. Bunu aynı dine inanmak, Müslüman bir ülkede yaşamak, Türkiye'ye gelmelerinin üzerinden uzun bir süre geçmesi, İstanbul'u sevmek gibi faktörlerle açıklamışlardır. Ama yaygın olan dinî faktörlere referans vermemektedir.

Apak tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada da benzer faktörlerin Suriyelilerin yaşadıkları bölgeye uyumunu kolaylaştırdığı belirtilmektedir. Mardin'deki Suriyeli göçmenlerin kente uyumunun incelendiği bu nicel çalışmada, gerek dini inancın rahat yaşanması, yerel halkla akrabalık bağlarının bulunması, göçmenlerin konuştuğu dillerin Mardin'de konuşuluyor olması ve Suriyeli göçmenlerin Mardin halkına kendilerini kültürel olarak yakın hissetmelerinden dolayı araştırmaya katılan göçmenlerin büyük kısmının uyum sorunu yaşamadığı belirtilmiştir (Apak 2014: 67).

Aşağıda katılımcıların Türkiye'ye uyum sağladıklarından bahsettikleri cevaplara yer verilmiştir.

M73: Türkiye'de hayat çok iyi. Avrupa'dan iyi çünkü Avrupa'da İslam yok. Müslüman bir ülkede yaşıyoruz, bu yönden çok iyi. Camiler ve mescitler var. İnsanlar Müslüman.

M11: Bize tek Türkiye fayda eder. Dini dinimden, aynı dini taşıyoruz, aynı adeti, örfü taşıyoruz. Olsa olsa bana faydası olur, zararı olmaz.

M76: Bu olaylardan önce de biz Türkiye'ye çok gelip gidiyorduk. Halep Türkiye sınırına yakın olduğu için babamlar da, ailem de Türkiye'ye çok gelip giderdi. Ailemizin burayla irtibatı vardı dolayısıyla biz Türkiye'yi çok seviyoruz. Çocuklarımızın Avrupa'da yetişmesini istemiyoruz. Burada yetişmesini istiyoruz. Mutluyuz Türkiye'de ama biraz daha imkânlar olsa çok daha iyi olur.

M5: Eski günlerimizi hatırlıyoruz mesela Suriye'deki günlerimizi. Bilmiyoruz, bizim hayatımız çok iyiydi. İdare ediyorduk. Bu sıkıntılardan biraz uzaklaşmak için bazen oynuyoruz mesela ya da sahile gidiyoruz. Bazen diyoruz bir kurşun bile atılmasaydı Suriye'de. Savaş zor. Hepimiz aynı değiliz. Elin parmaklarının hepsi aynı değil. Kötüler var, iyiler var. Suriye'dekilerin hepsi Peygamber gibi değiller. Her yerde öyle, kötüler var iyiler var. Ben Türkiye'den çok memnunum. Ben Türkçeyi seviyorum. Zaten burası İslam Elhamdülillah. Ezan var, komşu güzel, işim güzel, patron güzel, arkadaş güzel. Sıkıntı var ama bu yani sıkıntı gelirse sadece bir an. Ondan sonra geçiyor. Devam ediyoruz.

M42: Artık buranın vatandaşıyız. 6 senedir buradayız onların ekmeğini yedik, çayını içtik, bizde bir atasözü var. Eğer bir yerde kırk gün kalırsan orası senin vatanın olur. Yani artık Suriye'yi unuttuk. Artık Türküz, arkadaşımız var.

M52: Uyum sağlamak zorunda kaldık. Müslümanın şükretmesi lazım. Elhamdülillah demesi lazım.

M30: Uyum sağladık. Onların adetleri filan iyiler. Bizimkine benziyor. Belki bazı adetleri var, bizden daha iyi.

M37: Uyum sağladık. Çocuklar çalışıyor, zor bir şey yok.

M47: Uyum sağladık.

M30: Türkiye? Gülüyor. Burası güzel. Öyle bir şey olmadı. Paris'ten sonra ikinci İstanbul geliyor (Gülüyor.). Nasıl biz beğenmeyeceğiz?

M18: Türkiye çok güzel. Alıştım.

M45: Tabii alıştık. 4 sene oldu.

M50: Şimdi iyiyiz. Kızımın yanında olduğumuz için şükür ediyoruz.

M54: Sıkıntı yok. Bir yere gidince uyum sağlıyoruz, alışıyoruz.

M25: Normal. 5 sene oldu. Artık birbirimizi tanıyoruz seviyoruz. Artık ilişkimiz oldu, kızımı Türklere verdim. Artık biz aileyiz.

M66: Elhamdülillah.

M21: Buraya uyum sağladık. Çünkü Suriye'de bir şey kalmadı savaştan. Burası Suriye'den daha iyi. Orada çok şey gördük. Vuruyorlardı. Çocuklarımız öleceğine buraya geldik.

M46: Alıştım.

M20: Alıştım ama dil öğrenmek ilk sorun.

M27: Alıştık, uyum sağladık.

M51: Alıştık ama zor olan sadece ameliyat. Yaralanan ayağımın ameliyat olması gerekiyor.

M42: Sadece bu savaş bizi etkiledi yoksa artık buraya alıştık. Hiçbir sıkıntı yok.

M7: Alıştım. Uyum sağladım. Bir de Türkiye'yi çok sevdim. Dili de öğrenmek istiyorum.

M43: Evet alıştım. 4 sene oldu.

M68: Evet alıştım.

M6: Ben şimdi Türkiye'yi çok sevdim. İstanbul özellikle Türkçe bildim, o yüzden çok zor değil. Ben memnun Türkiye'den.

3.6.17.1. Uyum sağlamakta zorlananlar

Katılımcıların önemli bir kısmı uyum sağlamakta zorlanmıştır ve hatta hâlâ zorlanmaktadır. Kimi zaman yaşam şartlarından, kimi zaman kültürel farklılıklardan, kimi zaman da vatan hasretinden geldikleri ülkeye alışmakta zorlanmışlardır.

M60: Buraya geldiğimiz ilk zaman sıkıntılar çektik. Çocuklar artık sıkıldık buradan, Suriye'ye dönelim diyorlardı sonra okula gidince artık hayatın ne manası var, hayat nasıl geçiyor öğrendiler. Kocamın akrabaları dönmemizi istiyorlar ama neden döneyim ki orada iş yok, güç yok. Yaşantı yok. En azından çocuklarım burada yaşıyorlar, rahatlar. Niye oraya döneyim. Eskiden halleri biraz kötüydü ama artık alıştılar.

M9: İstanbul'un Şam'a biraz kalabalık oluşu benziyor. Burada çok açık giyinen var biz mesela çıkıyoruz Fevzipaşa Caddesi'ne çok açık giyinen var, bizde böyle yoktu. Bizde bir yer vardı öyle biz çok gitmedik oraya... Güzel ama çok pahalı, bizim köyümüz de böyle pahalı değildi. Yaşamak burada zor. Çocuğum nerede gitse arkasındayım. Bir de burada içki var, korku var, bir şey yaparlarsa oğluma diye korkarım. Önceden bir şehirde otururduk böyle şeyler yoktu. Burada açık giymeler var kızlarda. Burada aileyi toplayacaksınız.

M71: Zor. Ağladık bir sene boyunca. Zor geldi bize. Çocuklara da zor geldi, bana da zor geldi. Ama sonra alıştık.

M36: Uyum sağlamak bir süre aldı. 5-6 ay sürdü.

M59: İdare edecek kadar alıştık ama Suriye kadar hiçbir yeri güzel bulamadım.

M57: Çok az alıştım.

Bir kısım katılımcı da ekonomik zorluklardan dolayı Türkiye'ye alışmakta zorlandığından bahsetmiştir. Özellikle Suriye'deki savaş öncesi yaşam şartlarının çok rahat olduğu katılımcılar tarafından sıklıkla dile getirilmiştir. Birçoğu Suriye'de ev sahibi iken burada ev kiralamak zorunda kalmıştır. Ev kiralalarının yüksek olmasından dolayı da ekonomik anlamda zorlanmaktadır. Eski yaşam şartları ile şimdiki yaşam şartları arasındaki farklılık, geldikleri ülkeye uyum sağlamalarını zorlaştırmaktadır.

M60: Uyum sağladık. En zor olan maddi konular. Her şey pahalı.

M55: Uyum sağladık. Eğer Türkiye zorluk çekerse biz de burada onunla zorluk çekiyoruz. Eğer bir zorluk yoksa biz rahatız. Mesela bir ay çalışınca iyi yaşıyoruz. Çalışmayınca rahatsız oluyoruz.

M25: Şimdi her şeyi biliyoruz, alıştık artık buraya. Biliyoruz mesela bize yaşantı için masraflar için ne kadar lazım. Neler yapabiliriz, neler yapamayız biliyoruz. Benim çocuklarım çalışıyorlar, kendilerini idare ediyorlar. Ama benimle çocuğumun bir maaşımız olsa, onlara biraz yardım etsek iyi olurdu. Kızılay'dan sadece 240-TL yardım çıkıyor.

M76: Biz Türkiye'de genel olarak, orada yaşadığımız sıkıntılardan sonra, bombalamalar, ölümlerden sonra, biz Türkiye'de şükürden aciziz. Elhamdülillah. Rahatız, mutluyuz fakat sıkıntımız şu yeter ki elimizde ekonomik bir imkânımız olsun, işimiz olsun, daha rahat olacağız.

"M70: Rahatlık yok burada

G: Mesela ne açıdan rahatlık yok?

M70: İki kızımı düşünüyorum, kendi hayatımı düşünüyorum, nasıl olacak kim bize yardım edecek."

M24: Buraya alıştım ama kocam çalışmazsa ya da ona bir şey olursa hiçbir şey yapamayız. Evin kirasını ya da masraflarını nereden alacağımızı bilemeyiz. Hayat zor eğer çalışmazsan.

M56: İstanbul güzel ama iş çok zor, maaş az.

M75: Kolay yani ama burası biraz pahalı. Çok kalabalık. Şimdi bizim evden çıkmamızı istiyorlar. Ev arıyoruz ama ev kiralari 1.000 lira, 1.300 lira, 1.500 lira.

M40: Mecburen alıştık, uyum sağladık. Her gün düşünüyoruz. 10 gün kaldı kira için, faturalar için. Faturaları ödemezsek artık kesecekler. Düşünerek geçiriyoruz.

M15: Benim dilim vardı, ben sorun yaşamadım. Nereye gitsem iş bulurum, ama zor. İncik boncuktan ne kadar veriyorlar ki. En çok 400 lira.

M15: Biz Suriye'de daha rahattık, buraya geldik burada hasta bile olsan illa işe gideceksin.

M54: Her şey kolaydır, ama çalışmazsan zor. Eğer çalışırsan her şey kolay.

M17: Yaşamak zor.

M67: Ben burada mutluyum ama babamın dediği gibi kira çok zor. Umudum üniversitede okumak, burs almak. Çocukları daha iyi büyütmek, daha iyi yaşamak istiyoruz.

M17: Orada 5 saat çalışıyordum. Nereye gitmek istesem kolaydı ama burada zor.

M25: İstanbul çok zor.

M29: Burada yaşamak zor. Keşke Suriye'ye dönsek.

Bir kısım katılımcı dil yüzünden Türkiye'de yaşamaya alışmakta zorlandığını beyan etmiştir.

M38: İlk geldiğimde alışmadım ama şimdi alıştım kimse bize karışmıyor.

M62: Elhamdülillah uyum sağlarsan kolaydır. En çok zor olan dil konusu.

M14: Dil yok, çok zor.

M16: Bize de de dil öğretsinler. Türkiye'de yaşantıya uyum sağlamak istiyoruz.

3.7. Maddi Yardım

Bu başlığın altında maddi yardım konusu incelenecektir. Maddi yardım almayan ve maddi yardım alan katılımcılar hakkındaki temalara aşağıda yer verilmiştir.

3.7.1. Maddi yardım almayanlar

Türkiye toplumunda gerek günlük diyaloglarda, gerek sosyal medyada, Suriyelilerin devletten maaş aldığı, devletin Suriyelilere ücretsiz ev verdiği gibi söylemler dolaşmaktadır. Bu yanlış söylemler, Suriyelilere verilen maddi yardımların abartılması ya da siyasi propaganda malzemesi yapılmaları yüzünden dolaşmaktadır.

Katılımcılara maddi yardım alıp almadıkları sorulduğunda bir kısmı maddi yardım almadığını beyan etmiştir. Düzensiz yardım alanlar da hiçbir yerden yardım almadıklarını beyan etmişlerdir.

M2: Yardım almıyorum. Sadece buradaki vakıftan biri bize yardım etti çocuğun doğumunda. Başka kimseden herhangi bir yardım almadık.

M26: Şimdiye kadar bir yardım almadık. Sadece Ramazan'da muhtarlıktan bir yardım geldi. Bir koli geldi sadece. Onu aldık.

M43: Mesela yardımlarda hakkımız var, insanlar bizi vakıflara yönlendiriyor. Yardım almak da bir haktır ama alamıyoruz.

M3: Hiç kimseden yardım almadık.

M8: Ben hiçbir yerden yardım almadım.

M22: Bu vakıftan başka bir yerden, Kızılay'dan falan yardım almadık. Sadece bir oğlum yardım alıyor Kızılay'dan.

M43: Yardımlar geliyordu sonra biz de gidip başvuruyorduk onlar da diyorlardı ki para verin biz de yardımı vereceğiz.

M54: Hiçbir yerden yardım almıyorum.

M44: Sabahtan beri buradayım, bir ayakkabı alabilmek için kızıma.

M3: Maddi yardım almıyoruz.

M1: Hiç kimse yardım etmedi sadece ilk defa bu vakıfa geldik.

M19: Yok bu vakıfa da geldik ama yardım eden yok.

M18: Yardım almıyoruz. Sadece komşularımız arada yardım ediyorlar.

M56: Sorunum var ama yardım almıyorum.

M27: Ne sarı aydan ne Kızılay'dan yardım almıyoruz.

M66: Yok. Bizim komşularımız var hem çocukları çalışıyor hem de diğer çocukları yetim değiller ama onlar Kızılay'dan yardım alıyorlar, biz yardım alamıyoruz.

M15: Yardım almıyoruz, nereden alacağız ki buraya geldik işte öyle.

M50: Hiçbir yerden yardım almıyoruz. O yüzden Kızılay'a gittik olumsuz yanıt aldık.

M29: Hiçbir yerden yardım alamıyoruz.

M27: Hiç kimse yardımcı olmuyor.

M4: Hiç kimse yardım etmiyor. Çocuk engelli olmasına rağmen kimse yardım etmiyor.

M26: Her yere başvurduk ama olumsuz sonuç geliyor.

M26: Farah diye bir vakıf var. Ona başvurduk. Muhtarlığa başvurduk bu vakıfa 3. defa geliyoruz başvuru için ama yardım almıyoruz.

M26: Eğer yardımcı olan olsaydı bir vakıftan diğer vakıfa gitmezdim.

M76: Destek aldığımız bir yer yok. Belediye ve kaymakamlığa yardım talebinde bulunduk ama hiçbir netice çıkmadı.

M54: Bir yerden yardım almıyorum maddi olarak iş konusunda da kimse yardımcı olmuyor. Ben çalışırsam kendi masraflarımı çıkartıyorum. Çalışmazsam oturuyorum.

M43: Muhtar böyle yapıyordu. 4 senedir buradayız O zamandan beri başvurduk bir soba almak için, daha geçen kış getirdiler... Kardeşimin patronu biraz yardım etti. Sonra vakıflardan ev eşyaları için yardım aldık.

M53: Yardım almıyorum. İHH'ya gittim mesela istedim ama kabul etmediler ve Sultanahmet'te Birlik Vakfı'na gittim. Kendimi anlattım onlara eğitim yardımı istedim dediler inşallah. Hâlâ cevap yok.

M46: Kızıma maddi yardım verilmesini istiyorum. İlaçlarını ve ihtiyaçlarını karşılamamız için elimizde olsun. Sadece oğlum çalışıyor. Ev masrafları var. Kendi masraflarımız var. Her şeyi ondan istemek istemiyoruz.

M50: Kimse yardım etmiyor. Kızılay'a gittik olumsuz sonuç aldık. Kaymakamlığa gittik belki kocama bir maaş çıkar diye. Hem yaşlı olduğu için, hem de engeli olduğu için. Oradaki görevliler dediler ki Kızılay'a gidin. Kimseden yardım alamıyoruz.

M39: Buraya geldiğimizde kimse ilgilenmedi. Sadece İstanbul'a geldikten bir süre sonra bu vakıfa geldik. Bir eşya lazım olursa ya da beyaz eşya lazım olursa gidip para ile alıyoruz. Başka birinden yardım almıyoruz.

M21: Kardeşimin eşi bizimle oturuyordu sonra ayrılmak istedi, ayrıldık. Kardeşim kayıp, Suriye'deydi. Kızılay'ın kartına ikimiz beraber kaydolduk. O ayrıldıktan sonra dedi ki benim

ismimi Kızılay kartından çıkartın, istemiyorum artık. İsmi kaldırdıktan sonra yine başvurdu ona kabul geldi. Bana kabul gelmedi. Bazen gelinimiz bize birkaç lira veriyor.

M4: İki gün önce doktora gittim, orada ilaç verdiler onu kullanıyorum. Her zaman kullandığım bir ilaç yok. Etraftan çok yardım alamıyorum. İstanbul'a 1 yıldır kayıtlıyım. Bana sadece 2 ay yardım verdiler, sonra yardım vermediler.

"M23: Şimdi yardım almıyoruz. Daha önce ev eşyaları yardımı alabildik sadece.

G: Kim yaptı bu yardımı?

M23: Benim yakın arkadaşlarım. Şam'dan arkadaşlarım. Onlar burada oturuyordu."

M16: Kızılay'a birkaç defa başvurduğum reddedildim sonra düzelttiler dosyaları. Birinci aydan beri yardım almamız gerekiyordu şimdi temmuzdayız. Sadece bir defa yardım aldık. Hiçbir yerden yardım alamıyoruz.

M6: Bazı insanlar yardım aldılar. 6 ay boyunca sanırım alınacaktı kişi başına 100 lira. Süresini bilmiyorum ama aylık değil de peşin 600 ya da 700 lira verdiler. Sadece bir kere verdiler ama şimdi kaymakam ya da Kızılay veriyor ama çok şartlar var. Aile engelli içinde ya da babası yok ya da babası var 5 çocuk daha fazla veriyorlar. Çok şartlar var, kimse almıyor, kolay kolay alınmıyor. En son Kızılay'ın vereceğini daha almadılar sadece kayıt veriyorlar.

M76: STK'lardan yardım alamıyoruz. Ne gıda, ne nakdi yardım alamıyoruz. Kızılay'a başvuruda bulunduk bir sonuç çıkmadı. Belediyeden, kaymakamlıktan da bir netice çıkmadı.

M44: SGDD'de görüştüm ama faydası olmadı. Evimde yangın çıktıktan sonra oraya gittim. Belki bir şey için yardım ederler diye ama bir faydası olmadı.

M51: Allah'tan başka kimse yardım etmedi. Her şeyi kendim yaptım.

M42: Hiç kimseden yardım almıyoruz. Çocuklarımızın bazen maaşını az veriyorlar.

M63: Kimse bize yardım etmedi. Sadece eşim çalışıyordu. Onun parasını yiyorduk.

M69: Çocuklarım yetim olmasına rağmen yardım alamıyorum. Okul masrafları var, kimse yardımcı olmuyor. Kızılay kartı bile alamadım.

M28: Kızılay'a yazıldık. Daha bir şey gelmedi. Başka bir yerden yardım almıyoruz.

M36: Kızılay yardım etmiyor reddetti. Bu vakıftan da oğlum için 300-TL alıyoruz.

M69: Kızılay karta başvurduk. Bana ret geldi. Çocuklarım yetim olmasına rağmen ret geldi.

M32: Maddi olarak hiçbir sıkıntım yok, oğullarım çalışıyor. Belediyeye başvurduk dediler ki sizin 2 oğlunuz çalışıyor, onun için yardım veremeyiz.

M9: Bir de şimdi Kızılay kart var onunla her çocuğa 120 lira veriliyor. O da olsa biraz yardım ederdi bize. O çıkmadı bize.

M40: Bir şeyler duyduk Ziraat Bankası'ndan yardımlar geliyor. Ben de gidip sordum onlarda dediler ki sadece engelliler için. Hiç yardım alamadım (faturasını gösteriyor).

Bazı katılımcılar yardım almak için 4 çocuğa sahip olmak gerektiğini, 4 çocukları olmadığı için yardım alamadıklarını beyan etmiştir. Bir katılımcı da Kızılay yardımı almak için bulunan çocuk sayısı şartını aşmak için bazı akrabaların kendilerini bir aile gibi gösterdiğini beyan etmiştir.

M72: Vallahi yok. Çünkü hepsi bahane söylüyor, 4 çocuk olması gerekli. 4. çocuğu getirmem. Çünkü cinayet. Nereye getireyim nereye koyayım?

"G: Kızılay'dan yardım niye çıkmadı?

M69: Bir şey söylemediler sadece 2 kızım olduğu için kabul etmediler yardım etmeyi."

M45: İşte benim adıma bilmiyorum, kimliğim vardı. Kimlik belgesi sıkıntısı oluyor karakolda. Bir de gidip şu yardım yerlerinde yazma olursa orada da fakir fukaranın hepsine versinler. Yazık o geliyor akrabasıyla birleşiyor. 3-4 oğlu var, akrabası ile birleşiyor yok diyorlar. Senin tek çocuğun var, 5 çocuğun olacak. Hepsine versinler he bana 100 lira mı çıkıyor, 60 lira versinler, hepsine versinler. Rahat eder millet... Öyle olmalı. Ben alıyorum, onun ailesi azmış, ver hepsine ver, 100 lira değil 50 lira ver hepsine.

3.7.2. Maddi yardım alanlar

Maddi yardım aldığını beyan eden katılımcılar da Kızılay ve devlet kurumlarından yardım almak, sivil toplum kuruluşlarından yardım almak, cami cemaati ve cami hocasından yardım almak ve akraba, komşu ve hayırseverlerden yardım almak gibi kategorilere ayrılarak değerlendirilmiştir.

3.7.2.1. Kızılay ve devlet kurumlarından yardım alanlar

Kızılay Avrupa Birliği tarafından fonlanan Sosyal Uyum Yardımı isimli bir yardımı Suriyeli sığınmacılara vermektedir. Bazı kriterleri olan bu yardım ancak kriterleri sağlayan Suriyeliler tarafından alınabilmektedir. Kişi başına 120-TL olarak verilen bu maddi yardım ilk çıktığında altı ay verilmek üzere dağıtılmaya başlanmıştır. Zaman geçince kriterleri değişen sığınmacılara verilen maddi yardım kesilmektedir. Bazı katılımcılar hem Kızılay'dan hem bazı sivil toplum kuruluşlarından yardım alsa da bu başlığa dâhil edilmiştir. Aşağıda bazı katılımcıların belirttiği vakıf ise Şam Alimleri Vakfı ya da diğer adıyla Ulema-i Şam Derneği'dir.

M9: Devletten, kaymakamlıktan bir kere yardım aldık. Başka yok.

M64: Devletten başka kimse yardım vermiyor.

M14: Ben Kızılay'dan yardım alıyorum.

M12: Bize ev eşyaları konusunda yardım ettiler. Bir de Kızılay'dan yardım alıyorum.

M30: Sadece Kızılay'dan yardım alıyoruz. Bu vakıfa ikinci defa başvurdum. Yardım alıyoruz. Sadece öyle.

M40: Sadece Kızılay'dan yardım alıyorum. Bu vakıftan yardımı durdurdular.

M62: Sadece Kızılay ilgilendi. Kızılay'dan yardım alıyorum. Bundan başka çok yere başvurdum ama çıkmadı.

M61: Kızılay'dan yardım alıyoruz. Bir de bu vakıftan yardım alıyorduk. Eskiden BİM kart veriyorlardı.

M33: Kızılay'dan yardım alıyorum.

M46: Kızılay'dan bir yardım alıyoruz. Bu dernekten de yardım alıyoruz. BİM kart alıyoruz. Bir de bir dernek vardı, onlar da 200-TL, 300-TL veriyorlar.

M45: Kızılay'dan alıyoruz. Şimdi kartları aldık. Arada sırada bu vakıftan 25 liralık kart çıkıyor. Bir de bu engelli çocuklarımıza bez yardımı olursa, çünkü bende 8 torun var. 5 torunum memede süt emiyor. Bunların bezi, sütü, engellinin bezi, biraz sıkıntı oluyor.

M47: İlk geldiğimizde yardım yoktu. Şimdi Kızılay'dan yardım alıyoruz. Önceden faturalar için borç alıyorduk. Kızılay yardımı iyi oldu.

M35: Biz de Kızılay'dan yardım alıyoruz.

M47: Birileri yardım ederse yardım alıyoruz. Bir de Kızılay'dan yardım alıyoruz. Bu vakıftan da ara sıra yardım veriyorlar. Esenler'de de kaymakamlığa başvurduk. Oradan yardım alıyoruz.

M71: Ben bu vakıftan yardım alıyorum. Kızılay'dan yardım alıyorum.

"M50: Belediyeye de başvurduk, yılda 3 defa yardım veriyorlar.

G: Ne yardımı veriyorlar size?

M50: Sadece erzak veriyorlar. Senede sadece 3 defa alıyoruz."

M36: Belediye Ramazan'da koli getiriyor. Belediye ilgilendi. Bize yardım kolileri getirdi. Sağlık raporu çıkarmak için bizi yönlendirdiler.

"G: Maddi olarak Kızılay'dan yardım alıyorsunuz. Bir de bu vakıftan. Özel olarak bir kişi var mı size yardımcı olan?

M11: Özel olarak bir kişi yoktur bana yardımcı olan."

"G: Kızılay'dan yardım alıyor musunuz?

M52: Evet alıyoruz. Sadece gelinim için çıktı. Bir de ayrı yaşayan oğlum için çıktı.

G: Bu vakıf yardım ediyor mu?

M 52: Sadece gelinim için yardım ediyorlar."

M30: Geldiğimizden beri komşular ilgileniyorlardı. Sonra bu vakıfa geldik. Kızılay'dan yardım alıyoruz. Belediyeden yardım alıyoruz. Sadece gıda kolisi veriyorlar.

Belediyelerin yaptıkları yardımlar da birbirine göre farklılaşmaktadır. Araştırmacı tarafından Büyükşehir Belediyesi ve Fatih Belediyesi'ne Suriyelilere sosyal yardım verilip verilmediği sorulmuş ve sosyal yardım verilmediği cevabı alınmıştır. Fakat bazı Suriyeliler bazen özellikle Ramazan ayında bulundukları bölgenin belediyesinden yardım kolisi alabildiklerini beyan etmiştir.

3.7.2.2. Şam alimleri vakfı ve başka vakıflardan yardım alanlar

Kızılay'dan yardım almayan ama diğer sivil toplum kuruluşlarından yardım alanlar bu başlığa dâhil edilmiştir. Suriyelilerin kurduğu bazı vakıf ve dernekler muhtaç durumda olan Suriyelilerin sıklıkla uğradığı yerlerdir. Şam Alimleri Vakfı kurulduğundan beri muhtaç durumda olan Suriyelilere aynı yardım ve nakdi yardımda bulunmuştur. Vakıf bağışçılar tarafından verilen ikinci el elbiseleri ihtiyacı olan Suriyelilere dağıtmakta, kimi zaman bazı doktorları getirip sağlık hizmetleri vermekte ve muhtaç durumda olan bazı Suriyelilere maddi yardım sağlamaktadır. Maddi yardımın çeşitlerinden biri de BİM karttır. Vakıf yetim çocukları yardımda incelemektedir.

M59: Şam Alemleri Vakfı'ndan yardım alıyoruz başka yok.

M65: Sadece Ulema-i Şam Derneği.

M31: Sadece Şam Alimleri Vakfı'ndan. 6 aydan beri sadece 3 ay yardım aldık. Başka kimse yok.

M55: Sadece bu vakıftan yardım alıyoruz. Her ay BİM kart çıkıyor 75 liralık. Bazen yardım kolisi veriyorlar.

M24: Sadece bu vakıftan iki ayda bir üç tane BİM kart veriyorlar. Başka bir yerden yardım almıyoruz.

M60: Sadece bu vakıf yardım etti. Eğer onlar olmasaydı benim durumum çok kötü olacaktı.

M65: Bu vakıf yardımcı oluyor. Başka yok.

M25: Minber-uş Şam diye bir vakıf yardım etti. Vakıf kartlar veriyordu, içinde 1500-TL vardı. O vakıf çok yardım verdi. Elbise gıda verdi.

M10: Kızılay yardımı verilse iyi olurdu. Artık yardım isteyen çok var. Bu vakıftan battaniye verdiler.

M23: Ulema-i Şam Derneği.

M51: Ulema-i Şam Derneği yardım ediyor.

M20: Kimseden yardım almıyoruz. Sadece bu vakıftan yardım alıyoruz. Bir de Kızılay'a başvurduk ama hâlâ cevap gelmedi.

M18: İstanbul'daki vakıflardan yardım alıyorum.

"G: Bu vakıftan yardım alıyor musunuz?

M50: Sadece erzak. Ara sıra da BİM kart veriyorlar."

M23: Para vermiyorlar ama BİM kart veriyorlar.

M41: Buradan bir senede üç BİM kart alıyoruz.

M61: Bu vakıf. Şimdiye kadar her ay para verdiler. Bir de belediyeden bez yardımı alıyoruz.

M17: Bu vakıf yardımcı oluyor. Bir de 600-TL PTT'den aldık. Şimdi üç ayda bir bu vakıftan yardım alıyoruz. Ondan başka kimse yardımcı olmuyor.

M52: Bu vakıf yardım etti. Ayda bir kere yardım ediyordu. Sonra biraz azalttı. Her 5-6 ayda bir koli veriyorlar. Bazen camiye gelen kişiler yardım ediyorlar.

M60: Bu vakıf yardım ediyor.

M39: Kızılay'a başvurduk. Cevap bekliyoruz, hiç kimseden yardım almadık. Ulema Şam Vakfı'na da başvurduk önce 300-TL aldık sonra 3 tane BİM kartı aldık.

M9: İlk geldiğimizde kendimizi bu vakıfa yazdırdık. İlk geldiğimizde bize her ay erzak verirdiler. Artık çok yardım isteyen olduğu için yetimlere veriyorlar.

M7: İlk defa bu dernekten yardım alıyorum.

M9: Bu vakıf senede bir kere BİM kart veriyor. Eskiden daha çok veriyorlardı. Şimdi yetimlere veriyorlar.

M30: Bu vakıftan bazen yardım alıyoruz.

M28: Bize bir yerden bir küçük dolap getirdiler. Bu numarayı ara dediler aradım. Bir iki hafta sonra bir küçük dolap getirdiler. Bir de yatak getirdiler.

M11: Dernekler derken Osmaniye'de gittim dernekler bez falan yardım ediyorlardı. Adamlar gıda da veriyorlar da erzak da veriyorlardı sakınmıyorlardı yani aynen dediğim gibi. Kimisi

yatağımı getirdi, kimisi battaniyemi getirdi öyle yaptılar yani. İstanbul'a da geldim aynı öyle yani.

Vakıf ve sivil toplum kuruluşlarından alınan yardımlar da göze çarpan durum yardımların düzensiz olmasıdır. Bir diğer sorun kimliği olmayanlar için vakıf yardımlarına ulaşmanın zor olmasıdır.

M26: Alibeyköy'de bir vakfa başvurduk. Oradan yemek yardımı geliyordu sonra kesildi. Kanepeler getirdiler, ev eşyaları getirdiler. Erzak kesildi. Sonra kullanılmış elbise veriyorlar.

M65: Bu vakıftan başka bir yerden yardım almıyoruz. Hiç kimse kimliksiz yardım vermiyor ama bu vakıf kabul etti. Bir de çocuğum 7 aylık doğdu yani erken doğdu. O yüzden bu vakıf yardım ediyor. Burada kapıda düştüm çocuk yüzünden, sonra beni bu vakıftan hastaneye götürdüler. 2 saat ameliyatta kaldım. Ben vitamin alamıyordum, kalsiyum alamıyordum, çünkü bunun için param yoktu. O yüzden bu vakıf yardımcı oldu. Yoksa çocuğu kaybedecektim.

M21: İlk geldiğimizde Farah Derneği'ne gittim. Oradan hiçbir yardım almadık. Sonra Ulema-i Şam Derneği'ne geldik. Buraya kayıt yaptırdık. Geçen Ramazan BİM kart verdiler. Bir de bu Ramazan'da sadece bir tane gıda kolisi verdiler. Başka bir yerden yardım almıyoruz.

M76: Hiçbir dernek ya da kurumun desteğini almadık. STK'larla ilgili bilgimiz yoktu ama Şam Alimleri Vakfı bize yardımcı oldu onlar aracılığıyla... Buradaki arkadaşlarımız gıda, battaniye gibi ufak tefek yardımda bulundular.

M47: İlk geldiğimizde bu derneğe başvurduk ama artık bu dernek de sık sık yardım vermiyor. 3 ayda 4 ayda bir yardım veriyor. Ama eskiden her ay yardım veriyordu. Bir kere bir yere başvurdum ayda 200-TL veriyorlardı. 2 ay yardım aldım 3. ay alamadım. O vakıf artık çalışmıyor.

M38: Buraya gelen kadınlardan ailelerden duyuyorum. Biri diyor ki bu vakıfta kayıt yapılıyor, bunlar yapılıyor. Gidip başvuruyorum ama bekliyorum ya olumlu sonuç çıkıyor ya olumsuz çıkıyor. İki çocuğum evde, biri kucağımda bir yerlere gidiyorum.

3.7.2.3. Cami cemaati ve cami hocasından yardım alanlar

Camiye gelen hayırseverlerin ve cami hocalarının bazı katılımcılara yardım ettiği beyan edilmiştir.

"M68: Bir kişi yardımcı oldu. O kişi belediyeye başvurmamıza yardımcı oldu, kimlikleri çıkarmamıza yardımcı oldu. Bize erzak getirdiler. Cami imamı bu kişi. O yardımcı oldu, ev eşyaları, ev malzemeleri getirdi. O imam bir de camiye gelenler yardım yaptı. Her hafta ya da her ay yardımlar getiriyorlar. Erzak getiriyorlar.

G: Başka nereden yardım alabiliyorsunuz?

M68: Şimdi Kızılay'a başvurduk. Oradan maddi yardım geliyor. Buradan da BİM kart alıyoruz"

M52: Yan tarafımızda bir cami var oraya gidenler bize yardım ediyor. Yemek ya da maddi olarak yardım ediyor. İmam bizi tanıyor... Cami hocası yardım getiriyor, onlarla yaşıyoruz.

3.7.2.4. Akraba-komşu-hayırseverden yardım alanlar

Bir kısım katılımcı da hayırseverlerden arada sırada destek aldıklarını beyan etmiştir. Hayırseverlerden gelen yardımların genelde daha küçük çapta eşyalar olduğunu, Ramazan ayında yardımların sıklaştığını, hayırseverlerden gelen yardımların düzensiz olduğunu beyan eden katılımcılar olmuştur.

M74: Bazı hayırseverler yardım veriyorlar başka bir yerden almıyoruz.

M43: Sadece Ramazan'da ya da normal günlerde hayırseverler yardım ediyor.

M75: Abimin patronu birkaç eşya getirdi bize.

M14: Ramazan'dan Ramazan'a yardım veriyorlar... Mesela bana bebek elbiseleri getirdiler ama çok pis günah yani.

M31: Bir Suriyeli kız vardı yetimlere bakıyordu mesela koli geliyordu bize bir koli veriyordu. Kocam çalışmadığı için o yardım ediyordu.

M71: Bazı dernekler yardım etti bir de komşular.

M20: Ankara'da birkaç Türk bize yardım ediyordu masraflar için.

M23: Akrabalar masrafları veriyordu. Biz çalışıyoruz ama borç var.

M3: Yardım konusunda Türkler daha fazla yardım ediyorlar. Eve yemek getiriyorlar, çocuklara elbise getiriyorlar.

M9: Komşular yardım etti. Çocukların elbisesi yoktu. Bu vakıfa geldik biraz elbise alırdık.

M7: Kardeşler birbirimizin yanında duruyoruz. Evde çalışıp kendimizi idare ediyoruz. Bir de bu vakıftan iki defa yardım aldık. BİM kart verdiler. Başka bir yerden yardım almıyoruz.

M22: İlk geldiğimizde akrabalarımız yardım ediyorlardı. İkinci el ev eşyaları satın aldılar. Sonra komşular yardım ediyorlardı. Sonra biz kendimizi idare etmeye başladık. Belediyeye de başvurmuştuk, yemek geliyordu yardım olarak, artık kesildi o yardım.

M15: Yardım ediyorlar mesela eşyan azsa veriyorlar. Elektrikli bir şey vermiyorlar. Sadece mesela bir tepsi ya da öyle şeyler. Mutfak şeyleri, ev eşyaları. Elektrikli şeyleri biz alıyoruz. Mesela ben hâlâ elde yıkıyorum çamaşırları.

M11: Ramazan'da arkadaşlar mesela Yavuz abi diye bir abimiz var adam 2-3 ayda bir geliyor mesela Ramazan'da geldi iftar açtık. Benim kızım sürünüyor ya bizim de koridor bayağı uzun. Bir iki parça koridor halısı getirmişti işte koli getirmişti, böyle bir şey var yani, böyle ilgileniyor.

M47: Burada sorun yaşamadık. Bize yardımcı olan bir sürü kişi oldu. Mesela kocamın patronunun eşi, bize ev eşyaları konusunda yardım etti. İlk geldiğimizde yerde oturuyorduk ama bir hafta sonra her şeyi getirdiler komşular, akrabalar, patronun hanımı. Giyinecek hiçbir şeyimiz yoktu. Onlar getirdiler.

"M61: Komşular yardım ettiler. Sonra bu vakfı öğrendik buraya geldik.

G: Komşular ne yaptı sizin için?

M61 Ev eşyaları aldılar bizim için."

"M64: Biz ilk geldiğimizde mesela yastık atıyorlardı. Battaniye atıyorlardı.

G: Niye?

M64: Verecekler ama biz anlamıyoruz. Pencereden atıyorlardı.

G: Başka ne verdiler?

M64: Bir tencere."

M5: Bir arkadaşımın bir kere yardım istedim ama onlar her zaman al bu 10 lira, 5 lira, 100 lira yardım ediyorlar.

M7: Hiçbir yerden yardım almadık. Sadece bazı kişiler gelip durumumuza bakıyordu. Onlar bazen yardım ediyordu kişi olarak.

Bir katılımcı düzensiz yardım almayı şu şekilde yorumlamıştır:

M74: Sadece bazı komşular, başka kimseden yardım almadık... Türkler iyiler ama bir kere yardım ettiyse sürekli yardım etmeyecek. Mesela bir ilaç aldı senin için. Bir elbise satın aldı. Sadece bir kere. Devam etmiyor. Yardım etti, orada duruyor.

“M25: Sadece Ramazan'da bazen gıda geldi. Başka yardım almadık.
G: Kim getiriyor onu?
M25 Komşular.”

3.8. Sosyal Destek

Sosyal destek günlük hayattaki problemleri çözmeyi kolaylaştıran gerek bilgi, gerek maddi, gerek moral anlamındaki destektir. Sosyal hizmet, kişileri çevreleri içinde güçlendirmeyi hedeflerken, çevrelerindeki sosyal destek ağlarını da güçlendirmeye çalışır. Katılımcıların bir sorunu olduklarında kimden yardım aldıkları sorgulanmış buna göre çevreden sosyal destek alanların ve almayanların beyanlarına yer verilmiştir.

3.8.1. Sosyal destek almayanlar

Katılımcıların bir kısmı kimseden destek almadıklarını beyan etmiştir.

M38: Yok. Hiç kimse ilgilenmedi.

M44: Yok. Allah'tan başka kimse yok.

M56: Sorunlarımı çözmek için kimseden yardım almıyorum.

M46: Kimseden bilgi ya da yardım alamıyoruz. İki defa hastaneye gittim. Türkçe bilmediğim için oradan kovdular. Hiç kimseden yardım ya da bilgi alamıyorum.

M60: Kimse yardımcı olmuyor.

M41: Hiç kimse ilgilenmedi.

M39: Hayır bilgi ve destek alamıyorum. Kendi işimizi kendimiz hallediyoruz. Kızılay'a başvurduk bekliyoruz.

M53: Hayır bilgi alamıyoruz... Hakikaten kimse yok ama belki dayım.

M58: İlk geldiğimizde bizi burada herhangi bir dernek sivil toplum kuruluşu ya da kurum karşılamadı. Kendimiz etrafımızda, çevremizde yer edindik.

"G: Günlük yaşamda karşılaştığınız sorunları çözmeye yardımcı olan biri var mı?

M57: Yok."

M12: Türk komşum ya da arkadaşım yok... Hiç kimse yardımcı olmadı. Önce Esenyurt'ta oturdum. Sonra Zeytinburnu'na taşımak zorunda kaldım.

M30: Kendi problemlerimizi kendimiz çözüyoruz. Mesela kızımın ayağı kırıldı. Kendi kendimize gittik. İşlerimizi çözdük. Mesela kaza geçirdim, araba çarptı, arabanın sahibi gitti.

M41: Hiç kimse destek olmuyor maddi ve manevi olarak. Benim evimde televizyon var, buzdolabı yok. Bir şey pişirsek hemen onu bitirmemiz gerekiyor yoksa bozuluyor. Komşularımız bazen buz getiriyorlar, soğuk su yapıyoruz. Başka bir yerden yardım almıyorum.

M5: Çocuğun durumu çok zor olduğu için sadece ben ve annesi bakabiliyoruz. Başka kimse yardımcı olamıyor. Mesela o çocuk sıkılınca ağlıyor. Sadece annesine ve babasına alışı. Kimse onu durduramıyor. Bu özel bir sıkıntı.

M28: Kimse ilgilenmedi, eşim borç aldı, ev tuttu. Evi eşyalı dediler ama koltuk falan hep çöpe atılacak. Sonra eve baktım ki evde bir şey yok. Eşimin çalışması yetersiz. Borca da girmiş. Ben işe girmek zorunda kaldım çocuklarım ufaktı, bırakıp giderdim.

3.8.2. Sosyal destek ve sosyal hizmet hakkında bilgi eksikliği

Katılımcıların bazılarında nereden sosyal destek alınacağı, nereden sosyal hizmet alınacağı gibi konularda bilgi eksikliği bulunmaktadır. Yapılacak resmî başvurularda ve bazı resmî işlemler için gereken prosedürler hakkında bilgileri bulunmamaktadır ve kimden bilgi alacaklarını bilmemektedirler.

T: Suriyeliler kendi aralarında mesela sosyal medyada kendi aralarında paylaşım yapıyorlar, nerde yardım varsa nereden alabileceklerini öğrenip kendileri başvuruyorlar. Gittikleri zaman da bir yönlendirme ekibi yok. Sonraki aşamalarda ya dil ya da kimlik sıkıntısı yaşıyorlar, böyle hizmetlere ulaşamıyorlar.

M61: Sosyal hizmetlere, belediyeye, kaymakamlığa, her yere gittik. Diyorlar ki özellikle Avcılar'da kimseye yardım vermiyorlar.

M27: Kızılay'a başvurmam. Oraları bilmiyorum.

M58: İhtiyaç anında bize destek olacak sosyal kurumlar yok. Böyle gerekli yerlerle, kişilerle, memurlarla irtibatımız yok. Böyle hakkımız hukukumuz var mı haberimiz yok. Bilgimiz yok.

"G: Burada bazı engellilerin aileleri maaş alabiliyor diye sordum.

M71: Bana dediler çıkarken maaş. Mesela bunun yok (Engelli çocuğunu gösteriyor.). Suriyelilere vermiyorlar sizin Türklere veriyorlar bu maaşı."

M58: Biz kime müracaat edeceğiz, bizi dinleyen kim, bilmiyoruz ki. Kim bizi dinleyecek resmî merci olarak, kim yardımcı olacak onları bilmiyoruz.

M42: Bir kişi dedi ki bu belgeyi al, aynı kişi bir sene sonra dedi ki ben bunu bilmiyorum.

M61: Herkes bir şey söylüyor bazen diyorlar ki ikametgâh çıkartman gerekiyor. Bazıları diyor ki ikametgâh çıkarınca kimliklerinizi geri vermek zorunda kalacaksınız. Bazıları diyor ki o maaşı alınca o paranın hepsini çocuğuna harcayacaksınız (Evde bakım maaşından bahsediyor.).

"G: Peki Almanya'ya gitmek için başvuru yaptınız mı?

M69: Başvurmam, nereden başvuracağımızı da bilmiyorum."

İstanbul'da ilçelerde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ve Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Halk Eğitim kursları bulunmaktadır. Bazı Halk Eğitim Kurslarında da Türkçe kursları bulunmaktadır. Fakat çoğu Suriyelinin bundan haberi yoktur.

M70: Yok. Kurs yok ilçemizde.

M17: Hiç kimse bana söylemedi bu vakıf, bu dernek var diye. Başvurmak istersen buraya git. Tanıdığım hiç kimse yoktu. O yüzden dil öğrenemedim.

"G: Belediyenin kursları oluyor, İSMEK isimli.

M69: İsmi biliyoruz. Büyükçekmece'de var mı yok mu diye internette baktık görmedik."

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne ait 157 kodlu Yabancılar İletişim Merkezi isimli bir çağrı merkezi hattı bulunmaktadır. Resmî işlerde sorun yaşayan

Suriyelilerin hiçbirisi bu hattı bilmemektedir. Hatta katılımcı Suriyelilerin hiçbirisi bu hattı bilmediğini beyan etmiştir.

3.8.3. Moral desteği

Sosyal desteğin önemli bir boyutu psikolojik destek ya da moral desteğidir.

Bazı katılımcılar dinî referanslara dayanarak moral bulduklarını ifade ederken bazıları da komşularından, akrabalarından, arkadaşlarından, yardımsever birilerinden, ev sahibi ya da patron gibi maddi ilişkinin olduğu kişilerden, bazıları kurumsal destek aldıklarından bazıları da diğer Suriyelilerden destek aldıklarından bahsetmiştir.

M76: Çok daraldığımda Kur'an okuyorum dua ediyorum akrabalarımın telefonda görüşüp teselli bulmaya çalışıyorum.

3.8.4. Komşulardan alınan destek

Bir katılımcı sadece komşuların iyi davranışını bile bir destek olarak yorumlamıştır.

"G: Yardım ediyor mu komşularınız?

M46: Yok yardım etmiyorlar, sadece iyi davranıyorlar."

Kimileri Türkçeyi, kimileri resmî işlerini halletmeyi komşularından öğrendiğini beyan etmiştir.

M61: Türk komşular öğrettiler (Resmî işlemlerden bahsediyor.).

M30: Türkçeyi komşulardan öğrendim.

M7: Türk komşularımız da var. Onlar iyi davranıyorlar. Saygılılar. Babam vefat ettikten sonra onlar da çok üzüldüler. Bizim yanımızda durdular. Destek oldular.

Komşular Arapça bilmeseler de Suriyelilerle bir araya gelince kimi zaman işaretler kimi zaman hâl diliyle anlaşılmaktadır.

M46: Sadece bir komşum var, onunla görüşüyorum. Birbirimizin dilinden anlamayınca sadece birbirimize bakıyoruz.

M21: Sadece bana yakın bir komşu var, işaretlerle anlaşıyoruz.

M67: 3 komşu var. Biri Arapça biliyor eşi Suriyeli. Ben ve o aynı okulda çalışıyoruz. O benim kardeşim, kankam.

"M62: Türk arkadaşım yok. Komşulardan sadece ev sahibi ve bir komşu geliyor.

G: Nasıl anlaşıyorsunuz?

M62: İşaretle. Bazen komşumuz Arapça kelimeler öğreniyor."

M45: Komşumuz vardı, ev sahibimiz, onunla tanıştık. Sonra mahallede bir derneğe gittik, Adıyamanlı. Gittik oraya bağlandık. Menzil.

M52: Komşularımız bize bir şey lazım mı diye soruyorlar.

M45: Komşular iyi insanlar, çok şükür iyiler var yani.

M43: İlk geldiğimizde bir Türk komşu bizi yönlendirdi. Mesela kimlik belgesi için buraya gideceksiniz diye. Sonra bir sorun yok, hastaneye giderken kimlikle gidiyoruz.

M30: İlk geldiğimizde bir sorun yoktu. Komşular yardım ediyorlardı.

M33: Benim komşularım var. Birbirimizi seviyoruz görüşüyoruz.

""G: Peki komşularınız yardım ediyor mu?

M68: Yok vallahi. Sadece manevi yardım ediyorlar, yani güler yüzlüler."

M7: Türkmen komşularımız var. Her şeyde yardımcı oluyor, resmî işlerimizde ya da başka işlerde. Yeğenimiz var, o da biraz Türkçe biliyor. O da tekstilde çalıştığı için Türkçe öğrendi. En çok yardımcı olan Türkmen komşu. Ne zaman ararsak gelip yardım ediyor.

M72: Ben komşuyu seviyorum ama 15 Temmuz sonrası ayrıldık... Sadece Selamünaleyküm Aleykümselam konuşuyoruz. Her gün oturuyoruz, yiyoruz, gezmeye gidiyoruz.

M11: Türkiye'ye yerleşirken şöyle bir şey düşün yani sen İstanbullusun, İstanbul'da yaşıyorsun. Sen buradan başka bir şehre gidince nasıl bir iş kurma, bir ev alma, yeniden bir hayat kurma; bu her insanın başına gelecek bir şey. Çok şükür Allah razı olsun az önce de söyledim. Kimisi battaniye getirdi, kimisi halı getirdi. Kimisi tencere getirdi... Komşulardan kimisi bir çekyat getirdi. Kimisi bir küçük tüp getirdi. Bunlar küçükler ama baya pahalı bir şeyler. Bir insan için bir tencere 10 lira mı, vallahi benim için, bana sorarsan ona paha biçilemez. O kadar değerli bir şey yani. İyi insanlar, hoş insanlar. Allah razı olsun diyorum.

M32: Komşularımız var. Bazen beraber oturuyoruz, biraz anlaşıyoruz. O bizden Arapça öğreniyor, ben de ondan Türkçe öğreniyorum. Bazen meyve sebze isimleri. Bu nedir, bu nedir böyle.

M9: Komşularımız bilgi verdi. Böyle, böyle, nasıl edeceğiz, onlar da derdi böyle yap, böyle et. Komşularımız bize çok yardım ettiler. Allah razı olsun.

M7: Komşular da bize geliyor ama biz sadece evde oturuyoruz.

Bir katılımcı da komşulardan gelen iyi davranış ve desteğin duruma ve zamana göre farklılaştığını beyan etmiştir.

M57: Mesela Ramazan'da iyi davranıyorlar, bize iftara geliyorlar biz onlara gidiyoruz ama Ramazan'dan sonra psikolojik ve zihinsel her şeyi değiştiriyorlar. Sanki onu tanımıyorsun. Ne o seni tanıyor, ne sen onu.

3.8.5. Akrabalardan alınan destek

Suriyeliler arasında akrabalar arası yardımlaşma da yaygındır. Türkiye'ye daha önce gelen akrabalar sonradan gelenlere yönlendirme yapmaktadır. Sonradan gelenler kimi zaman kendisinden önce gelen akrabasının yanına yerleşmekte sonra iş bulunca kendi evlerine çıkmaktadır. Yani akrabalar arasındaki ilişkiler bir tampon kurum görevi yapmaktadır.

M76: İlk geldiğimizde çok iyi karşıladılar. İlk geldiğimizde yeğenlerim burada yardımcı oldular. Ev bulmada sıkıntı yaşamadık, rahatça yerleştik ama ev kiralari yüksekti.

M61: Herkes akrabalarının yanında olduğu için zor bir şey yok. Günlük çalıştığımız parayla yaşıyoruz.

M38: Kayınvalidemler bizden 8 ay önce gelmişlerdi. Sonra biz geldik, onlarla oturduk, ev bulunca ayrıldık.

M51: Daha önce halamda oturuyorduk. Sonra oradan çıktık, yine onun yakınında oturuyoruz.

M65: Akrabalarımızın yanında biraz oturduk, sonra ayrıldık. Onlar biraz yardımcı oldu.

M22: 20 senedir burada oturuyor Türk akrabalarımız. Onların anneleri Suriye'deydi. Anneleri ve kendileri Türk vatandaşı oldu. Biz buraya gelirken bize yardım ettiler. Ev bulmamıza yardım ettiler.

M19: Benim görümcemin eşi eskiden burada çalışırdı yıllar önce. Mektep siyah, yani turizm. Suriye'den getirirdi insanları, burada gezdirirdi savaş olmadan önce. Savaş olduktan sonra burayı biliyordu. Sonra eltim geldi, görümcem geldi, eskiden eşi burada ev almıştı. Sonra da biz geldik.

M5: Akrabalar vardı. Uzaktan akrabalar vardı. Önce onların yanına geldik. O zaten hem Arapça hem Türkçe biliyor. Bize yardım etti. Hastaneye gitmeye ya da bir şey yapmaya o her zaman bizimle beraber geldi.

M37: Antep'te bir boş dükkânda kaldık. Büyük bir aile olduğumuz için zordu. O yüzden buraya geldik. Burada kızımın yanında oturduk. 15 gün sonra başka bir eve taşındık.

M18: Antakya'dan Urfa'ya gittim orada biraz çalıştım ancak Urfa'da çalışmak çok zordu daha sonra İstanbul'daki akrabalarım beni İstanbul'a yerleştirdi.

M55: Buraya yerleşirken zorluk çekmedik, ilk geldiğimizde kardeşimin evinde kaldık. Sonra 1-2 ay sonra iş buldum. Ben ve oğlum çalıştık. Başka bir ev bulduk, eve çıktık.

M18: Burada daha önceden gelmiş akrabalarım vardı. Bana burada bir iş ayarladılar ve şu an onların yanında kalıyorum.

Daha önce gelen akrabalar resmî işleri halledilmesi ve Türkiye'de yaşamayla ilgili bilgileri de yeni gelen akrabalarına aktarmaktadır. Bazı katılımcı Suriyelilerin Türkiye'ye daha önce yerleşmiş Türk vatandaşı olan akrabaları bulunmaktadır. Bu gibi akrabalar da Suriyelilere destek olmaktadır. Akraba ve aile bireylerinden alınan duygusal destek de bazı katılımcılar tarafından beyan edilmiştir.

“G: Resmî işlerinizi nasıl hallediyorsunuz? Bu konuyla alakalı bilgi ve destek alabiliyor musunuz?

M68: Benim bir teyzekızım var. O bize yardımcı oluyor çünkü Türk okulunda okudu. Türkçeyi iyi biliyor.”

M22: Burada Türk akrabalarımız var. İlk olarak onların yanına geldik. Sonra ev bulduk. Şimdi orada oturuyoruz.

M5: En çok Türk akrabalarımın iki kişi yardım etti. Biri babamın teyze oğlu. O en yakın akrabamız. O çok yardım etti.

M47: Akrabalarla, kardeşimle dertleşiyorum. Büyük bir sorun varsa kocamla dertleşiyorum.

M17: Akrabalarımız yardımcı oldu.

M20: Akrabalarımız var. Onlar biraz Türkçe biliyorlar kaymakama filan giderken bize yardımcı oluyorlar.

M61: Akrabalarımız bazen yardım ediyordu. Bazen komşular. Bir yerden ayda 200 lira alıyordum, o da yardımcı oluyordu.

M5: Resmî işlerimi halletmeye Türk akrabalarımın gidiyordum. O tercümanlık yapıyordu o resmî işleri öğretti.

M22: Kimlik belgesi almak için Türk akrabalarımız bize yardım etti.

M31: Osmaniye'de iken kocamın kardeşi vardı. O ev bulmamıza yardımcı oldu. Burada da Şam'daki komşularımız buradaydı, onlar yardımcı oldu ev bulmamıza. 600 lira kira.

M38: Sadece kocamla dertleşiyorum.

Bir katılımcı da destek almaktan ziyade Suriye'de kalan akrabalarına buradan yardım gönderdiğini beyan etmiştir.

M5: Suriye’de kalan yakınlarımızın arazileri var. Orada kalıyorlar. Köyde bir evleri var orada yaşıyorlar. Biz buradan yardım gönderiyoruz.

3.8.6. Arkadaşlardan alınan destek

Katılımcı Suriyeliler arasında Türklerle arkadaşlık kurmak çok yaygın değildir. Bazı katılımcıların Arapça bilen Türk arkadaşları bulunmaktadır. Bazı katılımcılar arkadaşlarından destek aldıklarını beyan etmiştir. Daha önce Suriye ile ilgili geçmiş olan Türklerle arkadaşlık yapmak görülen bir durumdur.

M73: Birkaç Arapça bilen Türk arkadaşımız var.

M6: Benim bir arkadaşım var Türk. O her zaman bana yardım ediyor. Mesela bir şeye ihtiyacım var, ona haber söylüyorum, o beni yönlendiriyor... Resmî işlerimizi ben hallediyorum, gidiyorum, bakıyorum. Dil bilmeden önce bu arkadaşım çok yardımcı oldu ve her zaman ilgileniyor benimle... Ben burada çalışıyorum, o da geldi Suriyeli çocuklara ayakkabı dağıtmak istiyor. Ben çocukları ayarladım. Biraz muhabbet yaptık sonra çok yakın arkadaş olduk.

M26: Benim bir arkadaşım var. Ara sıra gidip geliyoruz. Şam'da İlahiyat okumuş. Arapça biliyor. Ara sıra benim ziyaretime geliyor.

M59: Arkadaşlar vardı, onlar yardım etti.

M25: Benim yaşımda Türk arkadaşlar var. Gidip geliyorlar. Bazen namaz kılıyor, Kuran'ı Kerim okuyoruz.

M22: Bir Türk arkadaşımız vardı, onunla görüşüyorduk, bize yardım ediyordu. Sonra başka bir yere taşındı. Bir yere çıkarken bizi de yanında arabayla götürüyordu. Gezdiriyordu. İki sene önce taşındı. Onun adı Yaşar'dı.

3.8.7. Yardımsever birinden alınan destek

Suriyelilere yönelik yardımseverlik davranışı bazı katılımcı Suriyeliler tarafından dile getirilmiştir. Çok yaygın bir şekilde dile getirilmese de dikkate alınması gereken bir durumdur. Yardımsever kişilerin özellikle acil durumlarda Suriyelilere destek olabilmemesinin de altının çizilmesi gerekir.

M30: Yardım ediyorlar ama Türkler daha yardım ediyorlar. Herkes yardım ediyor. Herkes yüreğiyle yardım ediyor. Hepimiz insanız yani.

M55: Türkiye'deki en iyi şey, iyi bir kadınla karşılaştık; yardım eden bir kadın. Hafızlara yardım ediyor.

M52: İlk oturduğumuz yerde hiçbir şeyimiz yoktu. Sonra hayırseverler eşya getirdiler.

M22: İnsanlar yardım ettiler. Birkaç yerden borç aldık. Çalışınca bu borcu ödemeye başladık.
M27: İlk geldiğimizde bir dükkânda kaldık. Sonra birileri bizi çağırdı. Bizim için bir yer buldular. Orada kaldık.

M20: Ankara'da bir cami vardı. Oraya gelenler yardımcı oldu, bir ev buldular. Onlar bir de malzemeler getirdiler.

M44: Azmi diye biri var, sadece o, bazen yardım ediyor ama dernek ya da kurumlar ilgilenmiyor.

M19: Ayrılmak, gurbet zor ama buradakiler bize yardım ediyorlar... Bir kişi vardı sadece. Evinden çıkacaktı. Bizi kendi evine yerleştirdi... Onun bize yardım etmesi gerekiyordu. Bir vakfın başkanıydı. Oradan taşındıktan sonra bize hiç yardım etmedi. Sadece evde bırakıp gitti.

M55: Bir Türk var, Arapça biliyor. Bir ihtiyacımız olunca onu arıyoruz, o yardım ediyor... Bir gün yolda giderken karşılaştım. Arapça konuşuyordu, ben de sordum Arap mısın, Türk müsün diye. O da Hem Arap'ım, hem Türk'üm, hem Kürt'üm dedi. Sonra eve davet ettim, öyle tanıştık. Bazen tercüman bana yardımcı oluyor. Bir kere babamı hastaneye götürmemiz gerekti o bize yardımcı oldu.

M74: Türkler bize baktı. Bizi kabul ettiler Elhamdülillah diyoruz. Bize ne lazımsa her şeyi getirdiler. Elbise, her şey... Buraya geldiğimizde yanımızda hiçbir şey yoktu. Ne elbise, ne para, hiçbir şey.

3.8.8. Ev sahibi ve patrondan alınan destek

Ev sahibi ve patrondan alınan destek iki katılımcı tarafından dile getirilmiştir.

M70: Oturduğumuz evin sahibi bizimle ilgilendi. O bizi yerleştirdi, kimlikleri çıkarmaya yardımcı oldu. Çünkü Arapça biliyor.

M62: Sorunlarımızı kendi aramızda çözüyoruz, hiçbir yere gitmiyoruz. Ev sahibimiz çok iyi. Kocamın patronu da çok iyi, yardımcı oluyorlar. Kocam kimseden yardım istemiyor. Yardımcı olmak isteyenleri kabul etmiyor. Yaşıyoruz işte.

3.8.9. Kurumsal destek

Vakıf ve devlet kurumlarından alınan destekler de dikkate alınması gereken diğer faktörlerdir. Burada dikkat çeken kurumsal desteğin genelde Suriyelilere ait vakıflardan alınmasıdır. Bir katılımcı da belediyeden aldığı bilgi desteğini dile getirilmiştir.

M73: Türk kurumları ile irtibata geçmedim. Sadece Suriyeli kurumlarla irtibat içinde oldum.

M60: Sadece Ulema Şam Vakfı ilgilendi.

M17: Eskiden bir vakıf vardı bize yardımcı oluyordu, tercümanla hastaneye gidiyorduk. Ama şimdi o vakıf kapandı. Vakıf hastaneye giderken bize randevu alıyordu ama şimdi Türkçe bilmediğim için bilmiyorum ne zaman gideceğimizi.

M36: Evde bakım maaşını belediyeden öğrendim. Belediye gelip benim durumumu değerlendirdi. Ondan sonra kayıt yaptılar. Sonra beni hastaneye gönderdiler sağlık raporu almak için. Bu işlemi yaparken çok yoruldu. 3-4 ay boyunca gidip geldim. Taksitle gidiyorduk, bir de kızım yanımda oluyordu. Elhamdülillah aldık.

M17: Şam Alimleri Vakfı, bir de MBR (vakfın isim açılımı katılımcıdan öğrenilemedi) diye bir vakıf vardı, onlar yardımcı oluyordu. Hastaneye gitmek için randevu almaya yardımcı oluyorlardı. Hastaneye gitmek için onların kendi tercümanı vardı. Vakıf kapanalı 3 ay oldu.

M36: Engelli kızım için bir sağlık raporu aldım. Devlet onun için maaş veriyor, yardım ediyor.

3.8.10. Diğer Suriyelilerden alınan destek

Suriyelilerin diğer Suriyelilerden aldığı bilginin onların üzerinde yönlendirici etkisinin olduğu görülmektedir. Özellikle internet ve sosyal medya kullanımı sayesinde kendi aralarında haberleşmektedirler.

M6: Suriyelilerin birkaç grubu var internette. 15.000 kadın var mesela. Bunların hepsi İstanbul'da oturuyor. Bu bir Facebook grubu. Mesela bazı günler bir kadın soruyor mesela kızlar böyle bir şey var, ben nasıl yapabilirim, ben buraya gitmek istiyorum hangi otobüs gider ya da ben yemek bir şey almak istiyorum. Nereden alayım, hepsi cevap veriyor.

M73: Sıkıntı anında kendi kendimize halletmeye çalışıyoruz. Türklerle iletişime geçmede bazen sıkıntı yaşanabiliyor. Onların bakış açısı bizim gibi değil. Suriyeliler yaşadığı sıkıntıdan; Rejim'den dolayı her zaman bir alternatif, başka yönlerden çareler arayabiliyor kendi arasında. Bir problemle karşı karşıya kalınca kendi aramızda halletmeye, alternatifler bulmaya çalışıyoruz.

M46: Resmî işlerimizi halledebiliyoruz, mesela kaymakamlığa ya da muhtarlığa gidince bir sürü Suriyeli var Türkçe bilen, onlar yardımcı oluyor ama hastaneye gidince yardımcı olan kimse yoktu.

M74: Sosyal hizmetin ne olduğunu bilmiyorum ama elimden geleni yapıyorum. Çünkü biz önce geldik. Bizden önce gelen bize yardım etti. Ben de yardım etmeyi seviyorum. Onları derneklere ya da vakıflara yönlendiriyorum ihtiyaçları olursa, ya da halktan bir şeyler toplayıp onlara veriyorum.

Yardım kurumları hakkında yönlendirici bilgiler de diğer Suriyelilerden öğrenilmektedir.

M71: Suriyelilerden öğrendik. Dediler böyle vakıf var yetimlere yardım ediyor. Geldim buraya yazdırdım.

Bu beyanlara göre Suriyelilerin arasında yapılandırılmış olmayan bir yardımlaşma ağı bulunmaktadır. Gittikleri kurumlarda dil konusunda Türkçe bilen Suriyeliler Türkçe bilmeyen Suriyelilere yardımcı olmaktadır. Yine internette sosyal medyada kurdukları kimi gruplar üzerinden haberleşip bilgi paylaşımında bulunmaktadırlar. Suriyeliler sıklıkla gittikleri kurumlarda da çeşitli hizmetler hakkında bilgi paylaşımında bulunmaktadır.

3.9. Araştırma Sonuçları ve Öneriler

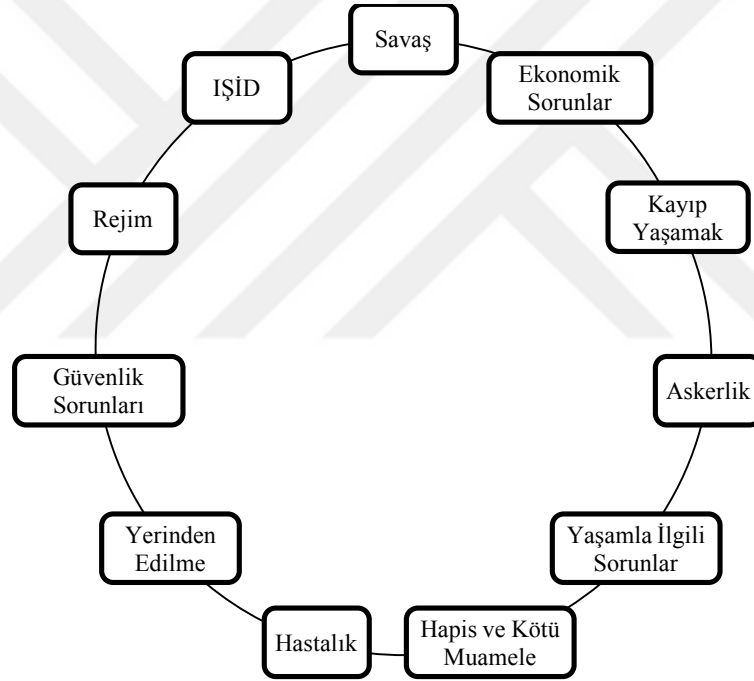
Suriyelilerin yaşadıkları sorunlar, araştırma kapsamında, Suriye'den kaçmaya sebep olan sorunlar, Suriye'den Türkiye'ye gelirken yaşanan sorunlar ve Türkiye'de yaşanan sorunlar olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır.

Suriye'den kaçmaya sebep olan sorunlar

Suriye'den göç etmeye neden olan sorunlar ve Suriye'den Türkiye'ye gelirken yaşanan sorunları öğrenmenin sebebi geçmişten gelen ve Suriyeli katılımcıları etkileyen sorunları öğrenmektir.

Suriye'den kaçmaya sebep olan sorunlar savaş, ekonomik sorunlar, kayıp yaşamak, askerlik, yaşamla ilgili sorunlar, hapis ve kötü muamele, hastalık, yerinden edilme, güvenlik sorunları, Rejim ve IŞİD olarak ayrılmıştır. Buradan yapılan çıkarımlara göre, katılımcıların yoğun olarak travmatik yaşantılar deneyimledikleri gözlenmiştir.

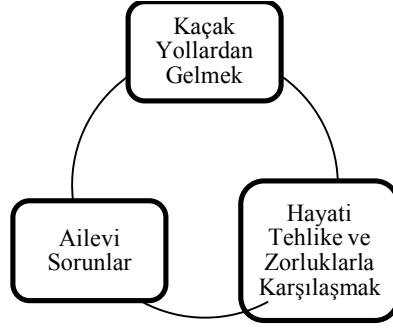
Şekil 27. Suriye'den Kaçmaya Sebep Olan Sorunlar

Suriye'den Türkiye'ye gelirken yaşanan sorunlar

Suriye'den Türkiye'ye gelirken yaşanan sorunlar ise kaçak yollardan gelmek, hayati tehlikeler ve zorluklarla karşılaşmak ve ailevi sorunlar yaşamak olarak üçe ayrılmıştır. Burada yapılan çıkarımlara göre sığınmacıların birçoğu tehlikeli yollardan kaçak olarak Türkiye'ye gelmiştir. Gelirken birikimlerinin çoğunu ya da tamamını kaçakçılara vermek zorunda kalmışlardır. Sınırdaki bekleme süresi kimi zaman uzamış ve bir çiftin boşanmasına sebep olmuştur.

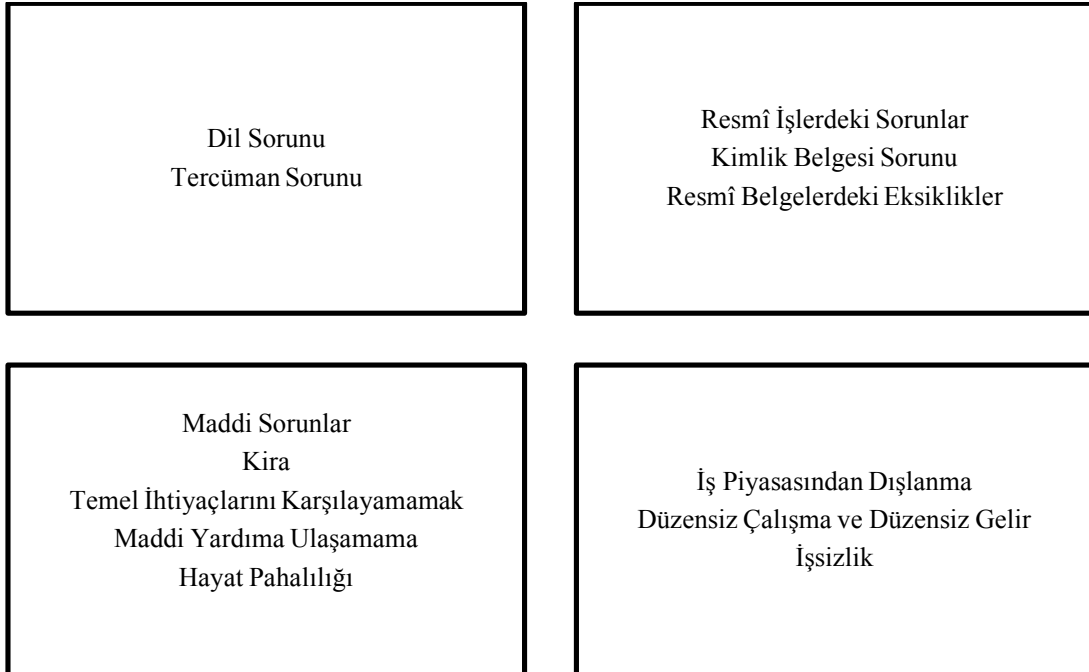
Şekil 28. Suriye'den Türkiye'ye Gelirken Yaşanan Sorunlar

Suriyelilerin Türkiye'de yaşadıkları sorunlar

Suriyelilerin Türkiye'de yaşadıkları sorunlar ise şöyle sıralanabilir: Dil sorunu, tercüman sorunu, resmî işlerdeki sorunlar, kimlik belgesi sorunu, resmî belgelerdeki eksiklikler, maddi sorunlar (kira, temel ihtiyaçlarını karşılayamamak, maddi yardıma ulaşamama, hayat pahalılığı, iş piyasasından dışlanma, düzensiz çalışma ve düzensiz gelir, işsizlik), toplumdan kötü davranışlar görme, toplumdan dışlanma, psiko-sosyal sorunlar (kayıp ve travmalar, sosyal izolasyon, olumsuz duygulanım, tükenmişlik, çaresizlik, göçün süreci ile ilgili belirsizlik, kaçırılma korkusu, suç mağduru olmak, yakın kaybı, akrabalarından uzak kalma, önyargı), sağlık sorunları, sağlık hizmetlerine erişim sorunu, barınma sorunları, ev içi sorunlar, çocuk bakımı ile ilgili sorunlar, eğitim sorunları, eğitime erişim sorunu, çalıştırılan çocuklar, Türkiye'ye alışma ve uyum sağlama konusundaki sorunlar, maddi yardım almamak, sosyal destek alamamak, sosyal destekler konusunda bilgi eksikliği gibi...

Şekil 29. Türkiye'de Yaşanan Sorunlar

Toplumdan Gelen Kötü Davranışlar Toplumdan Dışlanma	Psiko-Sosyal Sorunlar Kayıp ve Travmalar Sosyal İzolasyon Olumsuz Duygulanım Tükenmişlik Çaresizlik
--	--

Psiko-Sosyal Sorunlar Göçün Süreciyle İlgili Belirsizlik Kaçırılma Korkusu Suç Mağduru Olmak Yakın Kaybı Akrabalardan Uzak Kalma Önyargı	Sağlık Sorunları Sağlık Hizmetlerine Erişim Sorunu
--	---

Barınma Sorunları	Ev İçi Sorunlar Çocuk Bakımıyla İlgili Sorunlar	Uyum Sorunları
Eğitime Erişim Sorunu	Çalıştırılan Çocuklar	Maddi Yardım Almamak Sosyal Destek Almamak Sosyal Destekler Konusunda Bilgi Eksikliği

Bazı katılımcılar maddi yardım alamadığını belirtirken maddi yardım alabilenler Kızılay, belediyeler, Ulema-i Şam Derneği ve başka vakıflar, cami hocası ve cami cemaati, akraba, komşu veya hayırseverlerden yardım aldıklarını beyan etmiştir.

Günlük yaşamında herhangi bir sorunla karşılaştığında sosyal destek alabilenler ise dinî kaynaklardan moral desteği, komşulardan, akrabalardan, arkadaşlardan, yardımsever birinden, ev sahibi veya patrondan ya da diğer Suriyelilerden sosyal destek aldıklarını; bazıları da kurumsal destek aldıklarını beyan etmiştir. Bununla birlikte, kurumsal destek en az yer verilen destek türüdür.

Suriyeli katılımcıların dile getirdiği sorunların temaları çeşitlilik göstermektedir. Suriyeliler, temel ihtiyaçlardan toplum içinde değer ve saygı görme ihtiyacının karşılanmamasına kadar birçok alanda sorun yaşamaktadırlar.

Geçmişten gelen maddi ve manevi kayıplar ve travma yüklü yaşantılar da yaşanan sorunlarla baş etmeyi zorlaştırmaktadır.

Katılımcıların çoğunda yılgın, yorgun tükenmiş bir hal gözlenmiş; bazılarının da dinî kaynaklara referans vererek karşılaştıkları duruma sabır gösterdikleri görülmüştür.

Bazı katılımcılar mülakat sırasında duygulanmış ve gözyaşı dökmüşlerdir. Yapılan mülakatlar araştırmacı tarafından unutulmaz bir deneyim olmuştur.

Katılımcılarla yapılan görüşmelerden yapılan çıkarımlar derlenecek olursa dil sorununun bütün sorunların temelindeki önemli bir etmen olduğu görülebilir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu Türkçe bilmemektedir ya da kısmen Türkçe konuşabilmektedir. Bu durum günlük yaşamlarına birçok yönden yansımaktadır. Örneğin resmî dairelere gittiklerinde işlerini halletmekte zorlanmaktadırlar. Bunun yanında kendileri ile ilgili mevzuat ve uygulamalara tamamen vâkıf olamadıkları için işlerini halletmekte zorlanmaktadırlar. Bu durum Türkiye’de Suriyelilerin hizmet aldığı yerde çalışanlarla etkileşim halindedir. Dil sorunu yüzünden ilgili kurumlarda çalışanlar da Suriyelilerle etkileşime girmekte zorlanmaktadır. Birçok kurumda tercüman olsa da bazı kurumlarda bulunmamaktadır. Bu açıdan hizmet veren ve hizmet alan arasında bir anlaşma sorunu oluşmaktadır.

Dil bilmemek ve Suriyeli erkeklerin kadınlara yönelik korumacı tutumlarından ötürü Suriyeli kadınlar toplumsal etkileşime tamamen girememekte ve erkeklere nazaran daha izole bir yaşam sürmektedir.

Yine dil sorunundan ötürü katılımcı Suriyelilerin daha çok konfeksiyon, inşaat, lokantacılık, marangozluk, ayakkabıcılık, fırıncılık, elektrikçilik gibi daha çok bedensel emeğin verildiği işlerde çalıştıkları görülmüştür. Orta yaşın sonlarındaki erkeklerin de iş piyasasından dışlandığı görülmüştür. Katılımcıların kendilerinin ya da çocuklarının ya da eşlerinin en yoğun olarak çalıştığı iş konfeksiyonculuktur. Konfeksiyonlar, kayıtsız eleman çalıştırma durumunun yoğun olarak görüldüğü, ücretlendirmenin parça başı yapıldığı ve ödemelerin zaman zaman düzensiz yapıldığı bir çalışma alanıdır. Çalışma saatleri kimi zaman günde 12 saati bulabilmektedir. Çalıştırılan Suriyeli çocukların da konfeksiyonda çalıştırıldıkları görülmüştür. Konfeksiyonda çalışan kesimin bir kısmı makine başında çalışmakta, bir kısmı da ortacılık denilen görevi yapmaktadır.

Çalışan kesimle ilgili göze çarpan bir durum uzun çalışma saatleridir. Ekstrem bir örnek olarak fırında çalışan bir Suriyeli, geçim sıkıntısı sebebiyle vardiyalı işinde 2 vardiya çalışmaktadır.

Kadınlar arasında yaygın görülen iş yine konfeksiyonculuk ve evde yapılan parça başı boncuk işleridir. Bu çalışma şeklinin oldukça düşük gelir getirdiğini beyan etmektedirler. Orta yaşın sonlarındaki iş bulamayan kesimin de ya hurdacılık yaptığı ya da çöpten çeşitli eşyaları topladıkları beyan edilmiştir.

Katılımcılardan yükseköğretim mezunu olanların da kendi mesleklerini yapamadıkları görülmüştür. Örneğin Suriye'de Uzman Doktor olan bir kadın katılımcı, temizlik işlerinden para kazanmaya çalışmaktadır. Bir diğer yükseköğretim mezunu Suriyeli kadın ise diploma denkliğinden dolayı daha önce İstanbul'da çalıştığı Suriye okulunda çalışmamaktadır. Bu açıdan zaten kaçak yollardan geldikleri için Türkiye'ye varmadan önce birikimlerinin büyük çoğunluğunu yitiren bu insanlar ekonomik anlamda kendi ayakları üzerinde durabilmek için mücadele vermektedirler. Katılımcıların bağışçılar tarafından verilen ikinci el eşyaları ve kıyafetleri kullandıkları görülmüştür. Özellikle şimdiki yaşamlarını Suriye'deki yaşamlarıyla karşılaştırmakta ve üzüntü duymaktadırlar. Katılımcılar savaş öncesinde Suriye'de genel olarak refah içinde yaşadıklarını beyan etmişlerdir. Oradaki çalışma saatlerinin daha kısa olması ve gelirin geçinmeye yetmesi yaygın olarak dile getirilen bir durumdur. İstanbul'da özellikle tüketimin fazla olması, ev kiralarının yüksek olması, katılımcıların ekonomik dar boğazlarını dile getirirken öne sürdükleri bir sorundur.

Ekonomik sorunlardan dolayı katılımcı Suriyeliler tarafından sosyal yardımların nerede verildiği takip edilmekte ve Suriyeliler arasında bu anlamda bilgi paylaşımı olmaktadır.

Katılımcıların sosyal yardımı en fazla Kızılay ve Suriyeli vakıflardan aldığı görülmüştür. Kızılay'ın yardım şartları ilgili bölümde aktarılmıştır. Sadece yoksul olmak sosyal yardım almak için yeterli değildir. Yani başvuruların Kızılay'ın kriterlerini sağlaması gerekmektedir. Bu açıdan bir ailede yardıma başvuran iki farklı kişinin çocuklarını aynı haneye mensup gibi gösterip sosyal yardıma başvurdıkları görülmüştür. Ama katılımcıların büyük bir çoğunluğu bu kriterleri sağladığı için Kızılay yardımı aldıkları görülmüştür. Kızılay yardımı toplumda maaş gibi algılanmaktadır. Bu açıdan sanki devlet Suriyelilere maaş bağlıyor gibi bir algı yürütülmektedir. Hâlbuki bu maddi yardım Avrupa Birliği ve Dünya Gıda Programı tarafından fonlanan ve Kızılay tarafından dağıtılan bir yardımdır. Bu durum Suriyeliler hakkında toplumda olumsuz söylemlerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu enformasyon yanlışının ayrımcı söylemler oluşturması açısından dikkate alınması gerekmektedir.

Suriyeli vakıfların yaptığı yardımlar da gözlemlendiği üzere Suriyeliler açısından kuşatıcı olmuştur. Kendileri için kurdukları poliklinik hizmetleri, sosyal yardımlar ve kıyafet ve battaniye yardımları işlevseldir. Başvuranların yoğunluğundan dolayı artık yetim çocukların ve dulların ya da engellilerin öncelendiği görülmektedir.

Kaymakamlığa başvuran Suriyelilerin kimisi yardım alabildiğini kimisi de de yardım alamadığını belirtmiştir. Kaymakamlıklarda bulunan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları Suriyeliler tarafından çok bilinmemektedir.

Sosyal yardım anlamında belediyeler görece daha az başvuru alan kurumlardır. Belediyelerin yaptığı yardımlar da belediyeden belediyeye farklılık göstermektedir. Fatih Belediyesi, Esenler Belediyesi ya da Büyükşehir Belediyesi gibi hizmetleri hakkında soru sorduğumuz belediyelerin bu anlamda faaliyet vermediği görülmüştür. Bir katılımcı tarafından Sancaktepe Belediyesi'nin kendi sorunları hakkında yardımcı oldukları dile getirilmiştir. Dul olan bu kadın katılımcının beyanına göre engelli kızı olan bu katılımcıyı Sancaktepe Belediyesi görevlileri evde bakım maaşı alması için yönlendirmiştir.

Suriyelilerin ilgili sosyal yardım ve kamu yardımlarına ulaşması için geçerli bir kimlik belgesine sahip olmaları şarttır. Suriyeliler Türkiye'ye ilk geldiklerinde kendilerine tanıtıcı bir kart verilmiş, sonradan kayıt olunan şehirde geçerli olan 98 ile başlayan 11 haneli kimlik numarası olan kimlik kartı verilmiştir. Daha sonra bu uygulama yeniden değiştirilmiş ve 99 ile başlayan 11 haneli kimlik numarası olan kimlik belgesi verilmeye başlanmıştır. Bazıları farklı bir şehirden İstanbul'a geldiği için İstanbul'da ilgili kamu hizmetlerinden faydalanacak geçerli kimlik kartına sahip değildir. Bazıları 98'le başlayan kimlik numarası olan kimlik belgesine sahiptir ve bu kimlik numarası değişimini yapmakta zorlanmaktadırlar. Küçük bir kısım ise hiçbir kimlik belgesine sahip değildir. Kamu hizmetinden ve sosyal yardımlardan faydalanma sıkıntısı kimlik belgesi almak için motive edici olmaktadır. Ancak prosedürü aşmakta zorlandıkları için kimlik belgesi almakta zorlanmaktadırlar. Bu durum bir vakada bir kadının başka bir kadının kimliği ile doğum yapmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla doğan çocuğun kimliğinde öz anne yerine farklı bir kadının ismi yazmaktadır. Yine kimlik belgesi alırken istenen belgelerin bölgeden bölgeye değişmesi hizmet veren kişiler arasındaki uygulama farklılığını göstermektedir. Örneğin kimliği olmayan birinin üzerine kayıtlı bir faturası ya da ikametgâhı olması mümkün değildir. Fakat bazı katılımcılar kendilerinden kimlik çıkarmak için bu gibi belgelerin istendiğini beyan etmiştir. Bu durum konu ile ilgili gerek İstanbul'daki Suriyeliler açısından gerek hizmet veren kişiler açısından enformasyon eksikliğini göstermektedir.

Yaygın olarak yaşanan maddi sorunlar Suriyelilerin daha az gelir getiren işlerde çalışması ile orantılıdır. Ailelerin içinde çocuk sayısının çok olması, kadınların yeterince çalışma yaşamına katılmaması, dil sorunundan dolayı çalışma yaşamına katılmamaları ya da düşük gelirli işlerde çalışmaları da bunda etkindir. Çalışanların bir kısmı da düzensiz çalışmakta ya da düzensiz maaş almaktadır. Özellikle orta yaşın sonlarındaki ve üstündeki kişiler, kadınlar ve engelli kişiler iş piyasasına yeterince katılamamaktadır. Maddi sorunlar özellikle kirayı verebilmek için temel ihtiyaçlardan kısmaya neden olmaktadır. Bazı durumlar çocukların çalıştırılmasına neden olmaktadır. Bu durum eğitimden mahrum kalma ile iç içedir.

Suriyelilerin toplumsal yaşama katılımı açısından üzerinde durulması gereken bir durum toplumdan dışlanmadır. Önyargılar sebebiyle Türk toplumu ve Suriyeliler yeterince etkileşim içinde değildir. Katılımcıların oturdukları yerde Türklerle komşuluk yapmak ya da Türk arkadaşlara sahip olmak, Türklerle gidip gelmek gibi bir duruma çok rastlanmamaktadır. Türk vatandaşlarından genellikle Arapça ve Kürtçe bilenler, Suriyelilerle daha fazla etkileşime girebilmektedir. Nadiren de olsa Arapça bilmediği halde Suriyelilerle etkileşime girenler bulunmaktadır ama birbirine gidip gelme, arkadaşlık etme gibi durumlar çok nadir görülmektedir.

Toplumda kötü davranış ve dışlanma ile karşılaştığını belirten Suriyeliler önemli bir oranı teşkil etmektedir. Bu durum Suriyelilerin topluma katılımlarını da etkilemektedir. Özellikle çevresinde ailesinin herhangi ferdi olmayan katılımcılar izole bir yaşam sürmektedir. Yaşamla ilgili karşılaşılan zorluklar, aile içi dayanışma ile ya da diğer Suriyelilerle bilgi akışı sayesinde aşılmaya çalışılmaktadır.

Katılımcıların birçoğu psiko-sosyal sorunlar yaşamaktadır. Yalnızlık, sosyal izolasyon, tükenmişlik ve çaresizlik yaygın olarak dile getirilmektedir. Katılımcıların birçoğu aynı zamanda çeşitli kayıplar yaşadıkları için bu durum strese karşı dayanıklılığı etkiliyor olabilir. Katılımcıların Suriye'deki yakınlarının kaybı, aile içinden birisinin kaybı, evin kaybı, statü kaybı, maddi kayıplar yaşadıkları görülmüştür. Bir diğer mesele göçün süreci ile ilgili belirsizliktir. Hazırlıksız bir şekilde Suriye'den gelen ve göçmenlik durumunun bu kadar uzun olacağını ve daha ne kadar uzayacağını tahmin edemeyen bu bireyler geçicilikle kalıcılık arasında kararsız bir durumda yaşamaktadır. Daha önce nasılsa döneceğiz düşüncesiyle dil öğrenmemeleri de üzerinde durulması gereken bir diğer noktadır. Bu belirsizlik içinde kimisi farklı bir ülkeye gitmeyi düşünürken kimisi de artık yeterince inanmasalar da Suriye'ye geri dönmeyi ummaktadır. Çünkü yıllardır çatışmaların sürdüğü ve kaosu hâkim olduğu topraklarında evleri de yıkıldığı için nereye döneceğiz düşüncesini dile getirmektedirler.

Yaşanan bir diğer toplumsal sorun suç mağduru olmaktır. Bir katılımcının yakını İstanbul'da fidye karşılığı kaçırılmıştır. Bazı Suriyeliler özellikle kendi aralarında yaptıkları sosyal medya paylaşımlarının etkisi ile kaçırılmaktan korkmaktadır. Bu durum kadınlara eşleri ve aile üyeleri tarafından daha korumacı tarzda yaklaşılmasına neden olmaktadır.

Savaşta yaralanmak, engelli olmak ya da kronik hastalığa sahip olmak karşılaşılan sağlık sorunları arasındadır. Sağlık sorunlarını halletmek için gittikleri hastanelerde dil açısından zorlandıklarını dile getirmektedirler. Bu açıdan hastaneye yanlarında bir tercümanla gitmek zorunda kalmaktadırlar. Görülen bir diğer sorun Türkiye'deki sağlık sistemi hakkında yeterince bilgi sahibi olmamaktır.

Daha önce bahsedilen yoksulluğun bir diğer getirisi de barınma sorunlarıdır. Katılımcı Suriyeliler ya birkaç aile beraber yaşamak durumunda kalmaktadırlar ya da kötü şartlardaki evlerde barınmaktadır. Yaşadıkları evin kötü şartlarına rağmen yüksek kira ödediklerini dile getirmektedirler.

Özellikle yakın akrabalarla birkaç aile beraber yaşamak ev içi sorunlara sebep olmaktadır. Evin büyüklüğüne göre ortamda yetişkin ve çocuk sayısının çok olması çeşitli sorunlara sebep olabilmektedir.

Eğitim konusuna girilirse bazı çocuklar çalıştırılmakta ama büyük çoğunluğu okula devam etmektedir. Katılımcıların ağırlıkla çocuklarını Suriyeliler tarafından kurulan okullara gönderdikleri görülmüştür ama bu temayül yavaş yavaş değişmektedir. Çünkü çocukların Türkçe öğrenmeleri yönündeki talep bunda etkindir.

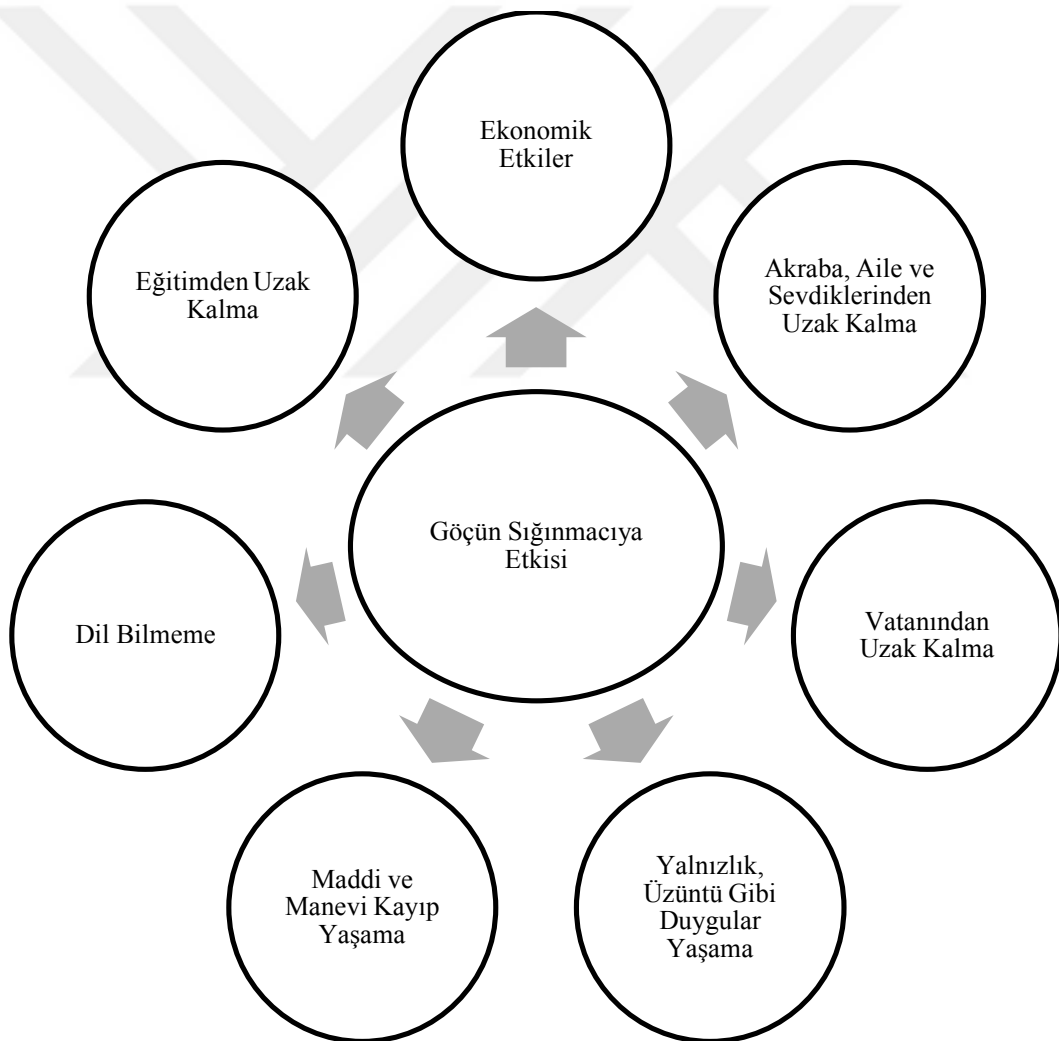
Suriyelilerin bir kısmı Türkiye'ye alışmakta zorlanmazken bir kısmı alışmak ve uyum sağlamakta zorlanmıştır. Türkiye'ye alışmakta kolaylaştırıcı olan faktörler Türkiye'nin Müslüman bir ülke olması, Suriyelilerin dinlerini yaşayabilmeleri, İstanbul'un güzel bir şehir olması ve güvende olmak gibi faktörlerdir. Uyum sağlamakta zorlananlar da özellikle dil sorunu, maddi sorunlar ve kira yüzünden ve topluma katılmadıkları için Türkiye'ye alışmakta zorlanmaktadır. Bir diğer dikkat çeken mesele etliye sütlüye

karışmadan yaşamaya çalışmalarıdır. Çünkü olur da bir sorun çıkarılırsa başlarına bir şey gelmesinden korkmaktadırlar.

Görülen bir diğer husus katılımcı Suriyelilerin Türkiye'de sosyal destek, sosyal hizmet ve dil eğitimi ve meslek eğitimi gibi hizmetler alabilecekleri kurumlar hakkında bilgi sahibi olmadıklarıdır. Özellikle sosyal hizmet ve sosyal hizmet kurumları katılımcı Suriyeliler tarafından yeterince bilinmemektedir. Sosyal hizmet almak için başvuruda bulundukları kurumlar Suriyelilere ait vakıflar ya da Birleşmiş Milletler'le çalışan bazı vakıflarken, sosyal yardım için bu gibi vakıflara ve Kızılay'a başvurumaktadırlar. Devlete ait sosyal hizmet kurumlarına başvurma nedeni engellilere yönelik verilen evde bakım maaşını almaktır.

Araştırmada Suriyelilerin yaşadığı sorunlara bakılırsa hepsi birbiri ile etkileşim halindedir. Karşılaşılan problemler ile ilgili uzun vadeli çözüm planları bulunmamaktadır.

Şekil 30. Göçün Sığınmacıya Etkisi

Sosyal hizmet mültecilerin yakından tanıdığı bir alan değildir. Gidilen ülkelere göre sosyal hizmet veren kurumların farklılaşması kişilerin sosyal hizmetleri ulaşımını zorlaştırmaktadır.

Türkiye'de bulunan çeşitli meslek alanları düşünüldüğünde Suriyelilerle ilgilenmesi gereken birincil meslek alanlardan biri sosyal hizmettir. Bunun için mültecilere yönelik sosyal hizmet teori ve pratiğinin geliştirilmesi gerekmektedir. Suriyeliler geçici olarak burada da olsalar günün birinde geri dönüş gerçekleşecek bile olsa bunu sağlıklı şekilde üstlenecek meslek alanlarından biri yine sosyal hizmettir. Bunun için uluslararası alanda çalışabilecek meslek elemanlarına ihtiyaç vardır.

Konu özellikle göç olunca sosyal hizmete ait evrensel bir uygulama ortaya çıkmamaktadır. Ülkelerin bazıları daha fazla göç aldığı bazıları da daha az göç aldığı için konunun ele alınmasının önceliği ülkeden ülkeye değişmektedir. Örneğin Türkiye'de göçle ilgili sosyal hizmet kurumları bulunmamaktadır. Göçle ilgili idari kurumlar ise Suriyelilerin kitlesel göçüyle ortaya çıkan ihtiyaçtan dolayı kurulmuştur. Yine göçle ilgili çıkmasının gerekliliği yıllardır dile getirilen kanun Suriyelilerin Türkiye'ye toplu sığınma hareketinden sonra çıkmıştır.

Sosyal hizmet göçün neresinde olmalıdır? Mülteci denildiğinde akla bir belirsizlik gelmektedir; kişilerin geldikleri ülkede geçici mi kalıcı mı oldukları sorusuna cevap vermek oldukça güçtür. Buna cevap vermek için dünyadaki siyasi iklime hâkim olmak gerekmektedir. Ülkelerin arasındaki ilişkilerin de stabil olmadığı varsayılırsa göçmenlerin geldikleri yerde geçici ya da kalıcı olduklarını söylemek daha da zorlaşmaktadır. Göçmenlere yönelik toplumsal tutumları ülkelerin kendi tarihleri ve kaynak ülke ile olan ilişkileri de biçimlendirmektedir; örneğin tarihinde Müslüman Türklerle olan savaşı Avusturya'nın günümüzdeki Müslüman Suriyeli göçmenlere karşı negatif tutum takınmasına sebep olmaktadır.

Türkiye üzerinden de örnek verirsek yoğun bir Suriyeli göçüne karşı çok büyük sayılacak toplumsal patlamaların yaşanmaması ortak akrabalık ilişkilerinden ve manevi değerlerin olmasından ötürüdür.

Sosyal hizmetin nesnesi olarak geçici koruma altındaki Suriyelileri seçtiğimiz bu araştırmada problemin neresinden tutulacağını bulmakta oldukça zor olmuştur. Bir yandan herkesçe malum olan ekonomik sıkıntılar, dil sıkıntıları gibi konuları dile getirmenin tekrarına düşmek istenmemiş olsa da bu konuları dile getirmemek yaklaşımı eksik kılmaktadır.

Toplumun bazı kesimlerinde özellikle Suriyelilerin ekonomik yoksunluklar içinde yaşaması Türk vatandaşı olan bazı kesimlerin de yoksulluk içinde yaşadıkları ileri sürülerek önemsizleştirilmektedir.

Sığınmacıların sorunlarını önemsiz kılan faktör, farklı bir ifade ile sorulursa sığınmacıların sorunlarının görmezden gelinmesinin sebebi belki de "bizim yeterince sorunumuz var, bizden olmayan bu yabancılarla neden uğraşalım" bakışıdır. Burada temel olan konu biz ve diğeri ayrımıdır. Bundan dolayı toplumda "Biz vergi ödüyoruz ama o yabancı gelip bundan faydalaniyor. Suriyeliler ücretsiz muayene oluyor. Suriyelilere karşılıksız para dağıtılıyor. Suriyeliler sınavsız üniversiteye yerleşiyor" gibi söylemler dolaşmaktadır. Peki toplumda Suriyelilerle ilgili dolaşan kimi asıllı kimi asılsız

olan söylemleri doğrulamak ya da yalanlamak kime düşmektedir? Sosyal hizmetin böyle bir görevi var mıdır? Şeklindeki soruları sormak gerekmektedir.

Mültecilik meselesinde geçmişte BMMYK geri dönüşleri desteklemiştir ama her mülteci göçü için geri dönüşün tarihini kestirmek zordur. Bu açıdan Türkiye'de Suriyelilerin geçici olarak mı yoksa kalıcı olarak mı burada olduklarına karar verilerek uygun politika ve uygulamaların geliştirilmesi gerekmektedir. Türkiye'de yakın zamanlarda bu konuda bir açılım olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan bazı Suriyelilere vatandaşlık verilmesi konusunda demeç vermiştir ama bu söyleminden bugüne kadar henüz resmî bir karar alınmamıştır. Bu açıdan Türkiye'deki Suriyelilerin kalıcı olacağına yönelik siyasi iklim ağır basmaya başlamıştır.

Suriyelilere vatandaşlık verilmesi tüm Suriyelileri kapsamayacak olsa da çeşitli siyasi ve toplumsal platformlarda hararetli tartışmaların konusu olmuştur.

Suriyelilerin geçici olarak mı kalıcı olarak mı Türkiye'de bulunduğu tartışılmasına dair bir diğer gösterge Türkiye Cumhuriyeti'nin 2017 ve 2018 yılında Suriye'ye yaptığı askeri harekâtlardır. Türkiye Cumhuriyeti'nin Suriye'nin kuzeyindeki terörist oluşumlara karşı gerçekleştirdiği Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı Operasyonları başarılı bir şekilde gerçekleştirilip bölge Türkiye Cumhuriyeti için tehdit olan unsurlardan temizlenirken, Suriyelilerin geri dönmesi için uygun olan ortam hazırlanmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 24.01.2018 tarihli Milliyet Gazetesi internet baskısında yer aldığı üzere şöyle bir beyanda bulunmuştur:

Önce teröristlerin kökünü kurutacağız, sonra da orayı yaşanabilir hale getireceğiz. 3,5 milyon, ülkemde misafir ettiğimiz Suriyeliler için. Tekrar onları topraklarına göndereceğiz, demiştir. (<http://www.milliyet.com.tr/cumhurbaskani-erdogan-suriyelileri-tekrar-ankara-yerelhaber-2552456/>, 04.07.2018).

Hâlihazırda var olan siyasi iklime göre Suriyelilerin geçici olarak burada olması ya da günün birinde Suriye'ye geri dönmesi ihtimallerinden ikisi de olasıdır. Bu çalışmada hâlihazırda var olan, Suriyelilerin Türkiye'de olduğu gerçeğinden hareket edilecektir.

Suriyeliler kalıcı olacaksa ilgili sosyal hizmet nasıl inşa edilmelidir? Yine Suriyeliler günün birinde geri dönecekse gerekli olan sosyal hizmet nasıl inşa edilmelidir? Maalesef alan yazında bunları ele alan çalışmalara rastlanmamaktadır.

Bu durum araştırmacıya sosyal hizmet akademisi ve pratiği tarafından sığınmacıların tematik olarak ikinci planda bırakıldığını düşündürmektedir.

Bunun önyargılarla ilgili mi olduğu yoksa dil sorunu ile ilgili çalışma zorluğundan mı kaynaklandığı üzerinde düşünülebilir. Türkiye'nin yakın zamandaki göç tarihine baktığımız zaman birçok etnik kökene sahip olan insanların Türkiye'ye uğradığını görüyoruz. Afrika kökenli, Afgan, İranlı, Suriyeli, Pakistanlı göçmenlerin Türkiye'ye geldiğini görmekteyiz. Bu kadar farklı dil yelpazesi olan bir grupla çalışmak zorlayıcı olabilir. Bu açıdan Türkiye'ye gelen göçmen kitlesinin analiz edilerek sosyal hizmetin uygulanacağı birimlerde tercüman bulundurmak önemli bir husustur.

Bir diğer mesele sığınmacılara uygulanacak sosyal hizmetin müracaata gerek olup olmadığına karar vererek uygulanmasıdır. Yabancı bir ülkeye gelen insanların ilgili

kurumları bilmeyeceğinden yola çıkılırsa sığınmacılara uygulanacak sosyal hizmetin müracaata gerek olmadan yapılması gerekmektedir.

Türkiye'de sosyal hizmetin genellikle kuruma müracaatla başladığından yola çıkarsak sığınmacılık konusu açısından sistem değişikliğine ihtiyaç vardır.

Suriyelilerle görüşmeye başlandığı zaman bir kendi başına kalmışlık, kendi başının çaresine bakmak zorunda kalmışlıkla karşılaşmıştır. Yeni bir ülkede yaşamak için gereken bilgi desteğini bile edinemedikleri gözlenmiştir.

Sosyal hizmetin diğer sosyal bilimlerle kıyaslandığı zaman bireyin toplum içindeki adaptasyonunu ve fonksiyonelliğini sağlamayı ön plana aldığı göz önüne alınırsa sığınmacıların topluma adaptasyonu açısından bu görevi yeterince üstlenip üstlenmediği tartışılmalıdır.

Sosyal hizmet, alandaki her uygulamada sosyal boyutu ön plana çıkan bir uygulamadır. Uygulamada insana dair gerçekliği ve insanlar arası ilişkilerin gerçekliklerini de dikkate alan bu alanda dikkate alınması gereken parametreler kimi zaman somut kimi zaman soyut değerleri ifade eden parametrelerdir. Örneğin sosyal hizmet bireylerin ve toplulukların sosyal refahını arttırmaya amaçlar. Sosyal refah ekonomik açıdan topluma göre belirli bir standartlarda yaşamayı içermenin yanında soyut olan mutluluk, tam iyilik hali gibi bazı değerleri de içerir. Metinde geçen bu tam iyilik hali gibi parametreleri somutlaştırmak oldukça zordur. Bu açıdan sosyal hizmetin sosyal boyutunun operasyonel tarifini sağlamak güç olabilmektedir.

Alan çalışmasında katılımcı Suriyelilerin sosyal hizmeti tanımadığı görülmüştür. Bir sosyal hizmet uygulayıcısı olan Kızılay'ın verdiği sosyal yardımlara yapılan müracaatlar dışında ve de engellilere yönelik verilen evde bakım maaşı dışında sığınmacıların başvurduğu bir sosyal hizmet uygulaması ile karşılaşılmamıştır.

Kızılay yardımı ve evde bakım maaşı Suriyelilerin birbirinden duyarak başvurdukları yardım kalemleridir. Suriyelilerin sıklıkla gittiği Suriyeliler tarafından kurulan sivil toplum kuruluşları ya da vakıflar Kızılay yardımı ile ilgili yönlendirici olabilirken diğer sosyal hizmet kalemlerine yönlendirme konusunda yardımcı olamamaktadırlar. Bu durum bu sivil toplum kuruluşları çalışanları ve yöneticilerinin Türkiye'deki sosyal hizmet uygulamaları hakkında bilgi sahibi olmamalarından kaynaklanmaktadır.

Bu durumun altında yatan bir diğer mesele kültürel farklılık olabilir. Daha önceden Osmanlı'ya bağlı olan Suriye gibi toplumlarda vakıf kültürüne aşinalık bulunurken sosyal hizmetin danışma, yönlendirme, savunuculuk gibi uygulamalarına kültürel farklılıktan dolayı aşinalık bulunmamış olabilir. Çünkü sosyal hizmetin bu gibi rolleri Batı toplumlarında daha fazla ön plana çıkmıştır.

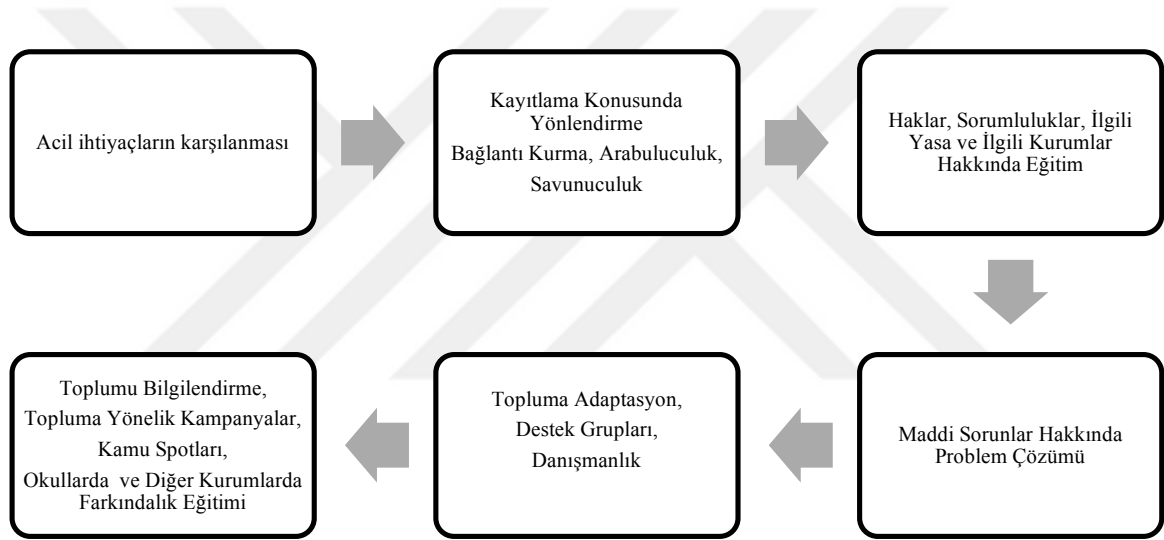
Ele alınması gereken bir diğer boyut Türkiye'de göçmen ve mültecilere özel bir sosyal hizmet uygulama şeklinin ortaya çıkmamasıdır. Görüldüğü kadarıyla geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik sosyal hizmet, halihazırdaki sosyal hizmetlere dahil edilmiş spesifik bir uygulama alanı olarak ele alınmamıştır. Bu çalışmada araştırma sonuçlarından yola çıkılarak sığınmacılara yönelik sosyal hizmet uygulamaların geliştirilmesi yönünde öneriler yapılacaktır.

Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamalarının Geliştirilmesi İçin Öneriler

Araştırma sonuçlarından yola çıkılarak sığınmacılara yönelik sosyal hizmet uygulamalarının geliştirilmesi yönünde öneriler yapılmasına çalışılırken sığınmacıların temel ihtiyaçlarının aciliyet sıralaması dikkate alınacaktır.

İltica amaçlı göç kimi zaman aniden gerçekleşmekte kimi zaman da daha uzun vadeye yayılan bir planla gerçekleşmektedir. Planlı göç edenler kendilerini maddi olarak hazırlamaya çalışmakta, aniden göç edenler ise çoğu maddi kaynaklarını geride bırakmaktadır. Sığınma amaçlı göç çoğunlukla kaçak yollardan gerçekleştiği için gelenler daha önceden hazırlık yapsa bile birçok maddi kaynağını gelirken harcamaktadır. Dolayısıyla birçok sığınmacı için maddi yoksunluk söz konusudur.

Şekil 31. Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamaların Geliştirilmesi Yönündeki Öneriler Şeması

Acil İhtiyaçların Karşılanması

Sığınmacılardan kimisi daha önceden kurdukları bağlantıların yanına gelse de birçoğu hazırlıksız olarak ve nerede yaşayacakları belli olmayan bir halde hedef ülkeye gelmektedir. Bu açıdan ilk sıraya acil ihtiyaçların karşılanması görevi konulmalıdır. Bu açıdan temel gıda maddeleri, giyim malzemeleri, hijyen malzemeleri tedariki sağlanmalıdır. Bunun yanında acil olarak geçici olarak barınılacak yerler oluşturularak oraya yönlendirme yapılmalıdır. Türkiye’de geçici barınma merkezlerine yerleştirilen sığınmacılar için bu görevi AFAD üstlenirken, geçici barınma merkezine yerleşmeyen sığınmacılar için belirsizlik bulunmaktadır. Acil ihtiyaçların karşılanması için bakanlık ve sivil toplum kuruluşlarının konuyla ilgili işbirliği yapması gerekmektedir.

Kayıtlama Konusunda Yönlendirme

İlgili barınma yerine geçici olarak yerleştirildikten sonra sıra kayıtlama konusuna gelmektedir. Türkiye Cumhuriyeti devletine sığınma amaçlı göç yapan kişilerin Emniyet

Teşkilatı ve İl Göç İdaresi'ne başvurması gerekmektedir. Bu konuda yönlendirme yapmak 2. basamaktır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti Avrupa kökenli olmayan kişilere mülteci statüsü vermediği için Suriyeli olmayan sığınmacının farklı bir ülkeye mülteci olarak yerleştirilmesi için BMMYK'ya başvurması gerekmektedir. Bahsedilen prosedürler birçok sığınmacı tarafından bilinmediği için bu konuda sosyal hizmet çalışması yapan kişinin yönlendirme yapması gerekmektedir. Bu anlamda sosyal hizmet açısından ilgili kurumlarla bağlantı kurma ve arabuluculuk görevi ortaya çıkmaktadır. Çünkü ilgili kurumlar birçok sığınmacının bilgisi dâhilinde değildir. Bunun yanında sığınma başvurusu ve kayıtlanma başvurusu yapan sığınmacının kendini doğru ifade etmesi ve ilgili kurumların karşısında haklarının korunması için sosyal hizmet çalışanının savunuculuk rolü üstlenmesi gerekir. Yapılan saha çalışmasında birçok Suriyeli katılımcının yasal merciler önünde kendini rahatça ifade edemediği kendileri tarafından ifade edilmiştir.

Bağlantı Kurma-Arabuluculuk

Bireyleri ve aileleri toplum networkleri ile bağlantıya geçiren vaka yönetimi hizmetleri sağlamak (AASW, 2016: 7) ve danışanları ilgili hizmet sağlayıcı ile eşleştirmek sosyal çalışmacıların Bağlantı Kurma- Arabuluculuk rolüdür. Danışanı profesyonel hizmetlere yönlendirmek için ilgili kurumun bilgileri açık şekilde verilmelidir. İlgili kurumun adresi, telefon numarası ve iletişim kurulacak insanın detayları yazılmalıdır. Detayları vermenin yanında belki de danışanı görüşmeye götürecek bir gönüllü ayarlamak faydalı olabilir. Çünkü işkence ve travma deneyimleri hafızayı etkileyebilir, detayları hatırlamayı zorlaştırabilir. TSSB olan danışanlar randevular hakkında kafaları karışabilir ya da onları unutabilirler (NSW Refugee Health Service and STARTTS, 2004: 44).

Danışanı yönlendirmek için öncelikle danışanın rızasını almak danışanınıza hayatıyla ilgili kontrol hissi verebilir. Danışanlarla ilgili duygusal ve fiziki güçlüklerle ilgili hassas bilgileri açıklamak için onların izni gerekmektedir. Danışana bu bilginin neden gerekli olduğunu açıklamak önemlidir (NSW Refugee Health Service and STARTTS, 2004: 44).

Sığınmacı ve mülteciler için aile üyeleri, akraba ve arkadaşlardan uzak kalmak bir diğer meseledir. Geride kalan bu insanlarla bağlantılarını sağlamak da önemli bir sosyal hizmet rolüdür.

Sevdikleri insanlar hakkında bilgi sahibi olamamak mülteciler için büyük bir stres sebebidir. Elektronik veri tabanları zaman içinde geliştirilerek sürekli güncellenmelidir. Bu durum mültecilerin aile stresini azaltabilir. Teknolojik aletleri kullanarak ilgili kadro sığınmacının diğer aile bireylerinin izini sürebilir. Bu sayede aileye destek sağlayabilir. Telefon iletişimi ve günlük haberlerden yoksun kalmak, iyileşme sürecini izolasyon ve sosyal desteklere yabancılaşma yoluyla bozabilir (Drumm, Pittman ve Perry, 2004: 83).

Sosyal çalışmacılar mültecilerin onların travmalarının etkilerini raporlayabilecek uzmanlara ulaşmasında önemli bir rol üstlenebilir. Sosyal çalışmacıların politikaları etkilemek için savunuculuk yapma becerisi, travmayı değerlendirmek için klinik beceriler ve insanların uygun hizmetlerle bağlantısını kurmak için aracılık becerilerini içeren geniş

bir uzmanlık alanı vardır. Sosyal çalışmacıların becerileriyle çoklu ihtiyaçları olan mültecilerin arasında iyi bir uyum vardır (Weaver, Hunt-Jackson ve Burns, 2003: 96).

Savunuculuk

Savunuculuk yardım kuruluşlarının daha uygun insani yardım sağlamalarını öne çıkarmada gereklidir. Önceden oluşturulmuş lojistik olmaksızın konuyla ilgili birebir çalışan destek personeli kritik destek ve hizmetlerin eksikliğini sıklıkla yaşar (Drumm, Pittman ve Perry, 2004: 86). Bu açıdan özellikle kamp ortamlarında barındırılan sığınmacıların ihtiyacının temini ve insani yaşam şartlarının sağlanması için savunuculuk uygulaması ön plana çıkar.

Politik savunuculuk da önemli bir sosyal hizmet uygulamasıdır. Politik anlamda savunuculuk yasal anlamda ve yasaların uygulamaya yansımaları konusunda hak ihlaline uğrayan sığınmacılar için üzerinde durulması gereken bir görevdir. Sığınmacılara yönelik toplumu negatif yönde etkileyen siyasi söylemlere karşı da savunuculuk rolü üstlenilebilir.

Sığınmacı ve mülteciler toplum içinde ayrımcılığa uğrayan bir kesimdir. Gerek sosyal medyada gerek yüz yüze iletişimde sosyal ve kurumsal dışlanmaya maruz kalabilmektedirler. Kimi zaman hak ihlalleri yaşayabilmektedirler. Bu açıdan savunuculuk rolü üstlenirken bu durumun dikkate alınması gerekir.

(Soroya ve Stubbs, 1998)'a göre savaş ve zorunlu göç bağlamında ayrımcı olmayan müdahale modelinin bazı temel özellikleri şunlardır:

- Bireysel biyografi, kültür, etnisite, kimlik ve geniş güç yapılarını kompleks ve dinamik bir tarzda birbirine bağlama,
- Farklılığın potansiyel önemini inkâr etmeyi reddetmek ancak farklılığın çok yaygın olduğunu var saymamak,
- Her seviyede güçlendirmeyi sağlamaya çalışan bir güç perspektifini benimsemek,
- İnsan hakları perspektifini desteklemek ve insan haklarını psiko-sosyal iyilikten ayırmayı reddetmek,
- Hedeflenen nüfusa karşı sosyal kontrol ve zorlayıcı tedbirlere aktif olarak direnmek,
- Sosyal farkındalık, sosyal eylem ve anti-milliyetçi sağduyu geliştirmek,
- Cinsiyete dayalı baskı, etnisite, sınıf, yaş, cinsel yönelim ve engelliliğe yönelik baskı önleyici uygulama geliştirmek ve baskıcı sosyal ilişkilere meydan okumak için fırsatlar sağlamak,
- Adil ve sürdürülebilir bir barış için tartışma ve çalışırken barışın tesisi ve çatışma çözümünün teşvik edilmesi,
- Kendi kendine yardım ve toplum geliştirmeyi vaat eden entegre hizmetler sağlamak,
- Daha önceki çalışmalar ışığında sosyal politikayı tartışmak (Soroya ve Stubbs, 1998: 311-312).

Haklar, Sorumluluklar, İlgili Yasa ve İlgili Kurumlar Hakkında Eğitim

Sığınmacıların birçoğu geldikleri toplumdaki hakları ve sorumlulukları ile ilgili yasa ve yönetmelikler ile ilgili bilgi sahibi değildir. Bu tez çalışmasında katılımcı Suriyelilere Türkiye'deki haklarını bilip bilmedikleri sorulmuş, katılımcıların hiçbirinin Türkiye'deki haklarını bilmediği görülmüştür. Bazı haklar sığınmacılara şartsız olarak tanınırken, bazı haklar da örneğin çalışma hakkı gibi belirli prosedürlere bağlı olarak tanınmıştır. Bunun için çalışma izni alınması gerekmektedir. Bu açıdan ilgili prosedürleri bilmeyen sığınmacılar bazı haklardan mahrum olduklarını düşünmektedirler. Burada devreye girmesi gereken uygulama, haklar ve sorumluluklar ile ilgili sığınmacılara eğitim vermektir. Bir diğer örnek sağlık hakkının kullanılmasının kayıtlı bir kimlik kartına sahip olmasından geçmesidir. Suriyeliler Türkiye'ye ilk geldiklerinde bu tarz bir kimlik kartı verilmemiştir. Uygulamanın sonradan başlaması kayıtlanma konusunda bazı sorunlara yol açmıştır. Kimlik kartının yaygın olarak alınması uzun bir sürece yayılmıştır. Kimi sığınmacıların da kimliklerindeki bazı yanlışlıkların düzeltilmesi gerekmektedir. Bir kısmı bu yanlışlığın nasıl düzeltileceğini bilmemektedir. Bu açıdan yaşadıkları ülkelerdeki gerekli prosedürler ile ilgili de bilgi ve eğitim verilmesi önemli bir husustur. Çünkü basit gibi görünen ama çözülmesi uzun süre alan bu sorunlar sığınmacıların hayatını etkilemektedir. Haklar ve sorumluluklar ile ilgili bilinçlendirici afiş ve eğitimlerin hazırlanması faydalı olabilir. Sığınmacıların sorunları ile ilgili bilgi alabilecekleri Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne ait Yabancılar İletişim Hattı bulunsu da bu iletişim hattı çoğu sığınmacı tarafından bilinmemektedir. Araştırmadaki katılımcılara bu hattı bilip bilmedikleri sorulduğunda bilmedikleri görülmüştür. İlgili sorunlarını çözmeleri için araştırmacı tarafından bu iletişim hattını aramaları teşvik edilmiştir.

Haklar ve sorumluluklarla ilgili bilgi sahibi olamamanın altında yatan bir diğer sebep de dil sorunudur. Dil sorunu gerek sığınmacılar, gerek uygulayıcılar açısından geri plana atılmıştır. Sığınmacılar kısa bir süre sonra gideceklerini düşünmüş bu açıdan Türkçe öğrenmeye yanaşmamıştır. Büyük bir çoğunluğu da nereden Türkçe kursu alabileceklerini bilmemektedir. Bu açıdan sığınmacılar Türkiye'ye ilk geldiklerinde organize bir dil eğitimine yönlendirilmeleri önemli bir husustur. Dil öğrenilmesi günlük yaşam problemlerini çözmelerini daha da kolaylaştıracaktır. Çünkü yaşanan yerin dilini bilmemek zaten maddi anlamda sorunlarla uğraşan bu kişileri daha da bağımlı hale getirmektedir. Bu durum birçok sorunu olan ama bunlar karşısında çaresiz kalan bir grup oluşturmaktadır. Özellikle Suriyeli kadınlarda bu durum araştırmacı tarafından gözlenmiştir. Katılımcılar arasında daha girişken olan kadınların dil öğrendikleri ve de günlük yaşam problemlerini çözmek için çeşitli kaynakları araştırdıkları görülmüştür. Dili öğrenmeye çalışmak aktif anlamda problem çözme yeteneğini de desteklemektedir.

Dil eğitimi için halk eğitim kursları, belediye kursları, çeşitli sivil toplum kuruluşları, üniversitelerdeki öğrenci kulüpleri ve topluma yönelik hizmet ders ve projeleri bu işe sosyal hizmet uzmanları tarafından kanalize edilebilir. Dilin öğrenilmesi için kursların dışında toplumsal yaşama katılım da önemlidir. Çünkü toplumsal yaşam içerisinde toplumun dili, adetleri, kültürü, günlük yaşama ait pratikler daha kolay öğrenilir. Bunun için ilgili sığınmacı kesiminin kültürel kod ve yaşam pratiklerinin de dikkate alınması

gerekir çünkü bu sayede yapılacak uygulamaların sürdürülebilirliği sağlanır. Bu açıdan sığınmacıların sosyal anlamda içerilmesini sağlayan programlı aktiviteler düzenlenmelidir.

Maddi Sorunlar Hakkında Problem Çözümü

Sığınmacılar açısından önemli sorun alanlarından biri maddi sorunlardır. Bu çalışmada katılımcılar Türkiye'de yaşadıkları en önemli sorunlar arasında ilk sıraya dil sorununu ve maddi sorunları koymuşlardır. Maddi sorunlar açısından da yüksek kira meselesi sıklıkla gündeme gelmiştir. Geldikleri yerdeki maddi kaynaklarını geride bırakmış ya da tüketmiş kişiler olarak ekonomik anlamda bağımsız ve üretici bir hale getirilmeleri de önemli bir husustur. Her ne kadar toplumun bazı kesimlerinde Suriyelilerin çalışması ya da işyeri açması tartışma nesnesi haline gelse de kendilerinin ekonomiye bir insan kaynağı olarak fayda sağlayacakları aşikârdır. Sonuçta kendileri çalışma yaşamına katıldıkları kadar da tüketebilmektedirler. Buna rağmen toplumda yaygın olarak ekonomiye yaptıkları girdiler göz ardı edilmektedir. Toplumda Suriyelilerin yardım almasına yönelik itirazlar da bulunmaktadır. Kızılay'ın dağıttığı yardım kartı toplumun birçok kesimi tarafından sanki devlet tarafından bağlanan bir maaş gibi gösterilmektedir. Hâlbuki bu yardım kartı belirli kriterlere bağlı olarak verilen Avrupa Birliği tarafından fonlanan SUY yardımına aittir. Maddi yardım elden yapılmadığı ve banka hesaplarına yatırıldığı için yardım alan kişilere banka kartı verilmesi bir gerekliliktir. Sosyal hizmet açısından öncelikle bu bilgi kirliliği ve dezenformasyon hakkında topluma yönelik bilgilendirme yapılmalıdır. Çünkü bu tarz söylemler Suriyelilere yönelik nefret söylemini kışkırtmaktadır. Sosyal medya incelendiğinde yanlış olan bilgilerin dolaşıma girdiği kadar doğru bilgilerin dolaşıma girmediği gözlenmektedir. Bir diğer husus çalışması istenmeyen, işyeri açması istenmeyen, sosyal yardım alması da istenmeyen bu kesimin nasıl geçineceği sorusudur. Bu soru üzerinden toplumda farkındalık oluşturulabilir.

Suriyeli sığınmacılara yönelik harcanan ekonomik kaynaklar devlet yönetimi tarafından da dile getirilmektedir. Bu anlamda Avrupa Birliği tarafından vaat edilen bazı yardımların henüz Türkiye'ye gelmediği dile getirilmektedir. Bir internet sitesinde yer alan 18.01.2018 tarihli habere göre:

Suriyeli sığınmacıların hizmetlerinde kullanılmak üzere BM üzerinden Türkiye'ye aktarılan kaynak 600 milyon dolar civarında kalmıştır. AB 2017 sonuna kadar 3 milyar euro, 2018 sonuna kadar da 3 milyar euro olmak üzere Suriyeliler için destek olacağını ifade etmesine rağmen, bu güne kadar 850 milyon Euro'sunu aktarmıştır. (<http://www.paraanaliz.com/2018/raporlar/suriyeliler-icin-30-milyar-dolar-harcandi-ab-verdigi-sozleri-tutmadi-20014/>, 04.07.2018).

Bloomberg isimli yayın oranında 14.03.2018 tarihinde yer alan habere göre:

Avrupa Birliği (AB) Komisyonu, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıları desteklemek üzere 3 milyar euroluk ek kaynak verilmesini teklif etti. AB, 29 Kasım 2015'te düzenlenen Türkiye-AB Zirvesinde, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar için 2017 sonuna kadar 3 milyar euroluk fon sağlamayı taahhüt etmişti.

18 Mart'taki zirvede ise bu bütçenin bitmesi durumunda 2018 sonuna kadar 3 milyar euroluk ek fonun hayata geçirilmesi kararlaştırılmıştı. Fonların, Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların sağlık, eğitim, altyapı, gıda ve diğer ihtiyaçları için geliştirilecek projelere harcanması karara bağlanmıştı.

Türkiye, uzun süredir AB'nin Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılara yönelik mali yardımını yeterince hızlı aktarmadığını belirtiyor.

Türkiye, dünyada en fazla sayıda sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke durumunda bulunuyor. Türkiye'de 3,5 milyonun üzerindeki sığınmacının yaklaşık yarısını çocuklar oluşturuyor. Ayrıca, Türkiye'nin sığınmacılar için harcadığı paranın, sivil toplum kuruluşları ve belediye harcamalarıyla birlikte yaklaşık 30 milyar doları aştığı tahmin ediliyor. (<http://www.bloomberght.com/haberler/haber/2103249-ab-suriyeli-siginmacilar-icin-3-milyar-euro-teklif-etti>, 04.07.2018).

Durum uluslararası sosyal hizmet uygulaması açısından üzerinde çalışılması ve dile getirilmesi gereken bir durumdur. Gerek uluslararası yardımın teşvik edilmesi ve sağlanması açısından diğer ülkelerdeki sosyal hizmet federasyonları ile bağlantılı olarak kampanyalar yürütülmesi gündeme alınabilir. Kampanyaların sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi, küresel düzeyde yapılabilecek kampanyalara ve farkındalık çalışmalarına da bağlıdır. Örneğin Aylan Kürdi'nin ölümü bu meseleye sırtına dönen birçok toplum üzerinde farkındalık oluşturmuş ve de bazı kampanyaların oluşturulmasına yol açmıştır. Bu vesile ile Almanya gibi bazı ülkeler alacakları sığınmacı sayısını artıracaklarını açıklamışlardır. Bu anlamda Türkiye'deki sosyal hizmet uygulayıcıları tarafından gerek internet yoluyla, gerek sosyal hizmet meslek federasyonları ile bağlantıya geçilerek yapılacak sosyal yardımlar artırılabilir. Çünkü günümüzde internet önemli bir iletişim aracıdır. İnternet üzerinden yapılan çalışmalar birçok insana ulaşabilmekte ve de ulaştığı insanlarda farkındalık oluşturabilmektedir.

İstanbul'da çalışma yaşamına katılan Suriyelilerin evde boncuk işi yapma, konfeksiyon, marangozluk, ayakkabıcılık gibi sektörlerde çalıştığı görülmüştür. Özellikle konfeksiyonda çalışmak yaygın bir durumdur. Konfeksiyonlar genelde kayıt dışı çalışmanın yaygın olduğu çalışma ortamlarıdır. Bu sektörde istihdam edilmelerinde de bunun etkisi vardır. Meslek sahibi olan Suriyeliler bile bu iş kollarına yönelmek durumunda kalmışlardır. Çalışma yaşamına katılacak sığınmacılara meslek eğitimi verilip mesleği olanların da ilgili meslek odalarından bu mesleğe haiz olduklarının belgelenmesi faydalı bir uygulama olabilir. Nitekim eğitim uzun yıllara yayılan bir süreçtir. Bu açıdan eğitilmiş insanların eğitilmiş oldukları alanda çalışması bulundukları toplum için yeni insan kaynağına sahip olmak demektir.

İş ve İşçi Bulma kurumları da bu konuda aktif rol üstlenebilirler. Bu açıdan sosyal hizmet çalışanları yönlendirme ve arabuluculuk yapabilir. Bu durum yardıma bağımlılığı azaltabilir.

Yine eğitimi olan Suriyeliler için diploma denkliği için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı'na başvurma gibi konularda sosyal hizmet çalışanları yönlendirme yapmalıdır.

Topluma Adaptasyon ve Destek Grupları

Çalışma yaşamına katılmak topluma katılım açısından önemli bir husustur. Topluma katılım ve topluma adaptasyon ve Göç Kanunu'nda belirtilen harmonizasyon konusu sosyal hizmet çalışanları tarafından ele alınması gereken bir husustur. Sığınmacılar ve toplumun uyum içinde yaşayabilmesi ve etkileşim içinde varlıklarının sürdürebilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

Bunun ilk boyutu geldikleri topluma adaptasyon sorunu yaşayan sığınmacılarla yapılacak destek gruplarıdır. Destek gruplarında benzer sorunları yaşayan sığınmacılar bir araya

getirip psiko-eğitim verme, sosyal destek sağlama ve duygu, düşünce ve tecrübe paylaşımı yapılabilir. Destek gruplarında bireysel sorunlarını paylaşan kişiler bireysel danışmanlık almaya yönlendirilebilirler. Bu önemli bir husustur çünkü psiko-sosyal danışmanlık konusu kişilerin geldikleri kültüre yabancı ise kişiler böyle bir hizmetin faydası ve varlığı hakkında bilgi sahibi olmayabilirler. Bu çalışmada Suriyelilerin sosyal hizmetin ne olduğunu bilmedikleri ve bireysel danışmanlık almadıkları görülmüştür. Sosyal hizmetin ve danışmanlık hizmetlerinin tanıtılması açısından destek grupları bir başlangıç olabilir.

Destek grupları özellikle sığınmacıların sık uğradıkları kurumlarda ve sivil toplum kuruluşlarında tanıtılabilir. Bu çalışmadaki katılımcıların Suriyeli sivil toplum kuruluşlarına sıklıkla uğradıkları görülmüştür. Bu açıdan sığınmacıların sıklıkla gittiği bu Suriyeli sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği halinde bu hizmetler verilebilir. Bu sivil toplum kuruluşları Dünya Açlık Fonu gibi uluslararası yardım kuruluşlarının birebir muhatap aldığı ve beraber çalıştığı kurumlardır. Bu açıdan Türkiye'nin bir kamu hizmeti olan sosyal hizmet, sığınmacıların sıklıkla uğradığı bu kuruluşlarla irtibatlı olarak verilebilir. Bu kuruluşlar uygulama üssü olarak kullanılabilir.

Danışmanlık verilirken kültüre duyarlılık, gizlilik, değerlendirme ölçütleri, dil engelini aşmak ve güçlendirme meselesine değinilecektir.

Danışmanlık

Göçmenler homojen bir grup değildir fakat bütün göçmenler kalıcı veya geçici kayıplar yaşarlar. Aile üyelerinin, arkadaşların, evin ve ülkenin kaybı gibi. Ek olarak sosyal rolleri değişen derecelerde değişir. Gelecekle alakalı kontrol ya da plan yapamazlar, bazıları fiziksel işkence, psikolojik işkence, ayrımcılık stresi ve yoksulluk yaşarlar. Önceki hayat şartlarından çoğunun sağlığı etkilenmiştir. Kayıplarla ilgili teoriler bu konuya uygundur ve de bir kısmı danışmanlıktan fayda görürler (Lyons ve Stathopoulos, 2001: 61).

Bazı insanlar geldikleri ülkede verilen hizmetlere eşdeğer hizmetlerin verilmediği ülkelerden gelirler. Mesela danışmanlık yapılacaksa, danışmanlığın amacının ne olduğunun, psikolojik ve duygusal konulardaki yardım ihtiyacını normalleştiren bir dille ve kolay terimlerle anlatılması gerekir (NSW Refugee Health Service and STARTTS, 2004: 44).

Mikro düzeyde, yüksek kaliteli akıl sağlığı merkezleri geleneksel olarak ilk müdahale babında maddi imkânların sunumuna odaklanmaktadır. Profesyonel değerlendirme protokolleri kullanılarak sosyal çalışmacılar, psikolojik kötü muamele ya da ağır travma geçiren sığınmacıları tespit edebilirler. Bundan sonra tedavi planları geliştirilip uygulanabilir. Bu bakımın devamının sağlanması için ve izlemeli tedavi planları için sosyal hizmet vaka yöneticileri ön planda olmalıdır. Bu vaka yöneticileri aynı zamanda mültecilere aileleri hakkında bilgilere ulaşmaları için yardımcı olmalıdır (Drumm, Pittman ve Perry, 2004: 81).

Uluslararası Sosyal Çalışmacılar Federasyonu (IFSW) 1997'de ülkesinden ayrıldığı için travma yaşayan, ayrılık ve kayıp yaşayan ve kötü muamele gören mültecilerle ilgili yer değiştirmeye neden olan hayat şartları, ev sahibi ülkelerin kültürel faktörleri ve yabancı

düşmanlığının etkileri gibi, mültecilerle çalışacak meslek elemanları için gereken bazı temel alanlar tanımlamıştır (IFSW'den aktaran Lyons ve Stathopoulos, 2001: 61-62).

Mültecilerin yeni çevreye uyumlarını desteklemek için odaklanmalarını geçmişten günümüze kaydırmak gerekir. Mülteci danışanlar psikolojik olarak geçmişte yaşadıkları travmalarda sıkışıp kalmaya ve şimdiki zaman yerine geçmişle ilgilenmeye devam ediyorlar. Onları şimdiki zamanda daha dolu bir yaşam sürmeye teşvik etmek geçmişle ilgili uğraşlarını azaltmaktadır. Tedavinin bu kısmı ekolojik modele dayanır; hedefi kişi-çevre uyumunu iyileştirmektir. Genellikle dört bileşen içerir: Sosyal destekleri büyütme, güncel bağlamla etkileşimlerini arttırmak, zevkli ve anlamlı aktiviteler ve vaka yönetimi ile ilgilenmek (Yu-Wen, 2001: 73).

Hassas Konularla ve Travmalarla Çalışmak

Uyum sağlamayı kolaylaştırmaktan, travmalarla çalışmaya geçerken mülteci danışanlara bazı olayların bizim kontrolümüzde olduğunu bazı olayların ise kontrolümüzde olmadığını ve geçip gitmesine izin vermemiz gerektiğini vurgulamak gerekir (Yu-Wen, 2001: 74).

Walsh (2007) için travma iyileşmesi, bireysel bir patolojiye odaklanmaktan, aileler ve topluluklar içinde iyileşme ve iyileşme kapasitesinin harekete geçirilmesine kadar farklı şekillerde başlar. Bu multi-sistemik esneklik odaklı yaklaşımda, sıkıntı bağlamsallaştırılmakta ve bireysel ve toplu iyileşme için kişilerarası ve kurumsal kaynakları güçlendirirken bu kaynakların aile üzerindeki etkisi ele alınmaktadır. Bu durum zamanla oluşan aşamalı bir süreçtir. İyileştirme ve esnekliği kolaylaştırmak için profesyoneller, bireyleri, aileleri ve toplulukları aktif olarak katılmaya teşvik etmelidir (1) Travmatik olay ve kayıpların gerçekliği hakkında ortak bir fikir beyanı, (2) Kayıp ve hayatta kalma deneyimlerini paylaşma (anma törenlerine aktif katılım, ayin vb.), (3) Aile ve toplumun yeniden örgütlenmesi ve (4) İlişkiler ve yaşam arayışlarına yeniden yatırım (yeni umutlar ve hayaller inşa etme, yaşam planlarını gözden geçirme, vb.) (Walsh'dan aktaran Lacroix ve Sabbah, 2011: 48).

(NSW Refugee Health Service and STARTTS, 2004) İşkence ve travmadan etkilenen mültecilere yönelik çalışacak sosyal çalışmacılar için hazırladığı dokümanda şu hususlara dikkat çekmiştir:

- Danışanı işkence şartlarını hatırlatacak şekilde davranmayarak re-travmatize etmekten kaçınmak,
- Danışanı görüşme öncesinde uzun süre bekletmemek çünkü bu işkenceciler tarafından kullanılan bir yöntemdir ve işkenceyi hatırlatabilir,
- Parmaklıklı penceresi olan ya da penceresi olmayan yerlerde görüşmekten kaçınmak,
- Güvendikleri kişilerin görüşme sırasında bulunmalarına izin vermek,
- Yardım etmek için orada bulunduğunuzu açık bir şekilde ifade etmek,
- Görüşme yaparken sorgu yapıyor gibi davranmamak ve danışanın süreci kontrol etmesine izin vermek,
- Mültecilere dramatik hikâyeleri tekrar ettirecek sorulardan kaçınmak,

- Görüşme yaparken tutulan notları danışanın rızası ile danışanı sevk edeceğiniz birimlere iletmek faydalı olabilir bu sayede mülteci aynı hikâyeyi tekrarlamak zorunda kalmaz,
- Eğer tercüman bulunacaksa kendisini stresli durum hakkında uyarmak,
- Danışan için faydalı olmayacaksa travmatik konuları açmamak. Eğer sosyal çalışmacı danışman rolünde değilse onu başka sosyal çalışmacı ya da profesyonel danışmana yönlendirebilir.

Danışanın travma geçmişi hakkında soru sormak gerekli olsa da bazen bu konular hakkında konuşmakta istekli olmayabilirler. Bu durum deneyimleri yeniden yaşamaktan kaçınmak, diğer insanlara güvenmemek, kendisi ve ailesi için korkmak, aşağılanmak ya da damgalanmaktan kaçınmak ya da bu deneyimleri yabancılarla tartışmanın uygunsuz olduğuna inanmaktan kaynaklanabilir.

Eğer travmatik olayların konuşulması gerekli ve potansiyel olarak terapotikse danışanın yaşadığı zorluklarla temas kuracak cümleler şu şekilde kurulabilir:

- Senin ülkenden gelen bazı insanlar çok zor durumlarla karşılaşmışlar senin ailen de bu şekilde etkilendi mi?
- Bazen insanlar diğerlerinin kötü deneyimlerin üstesinden kolayca gelmesini beklerler. Fakat gerçekte durum böyle değildir.
- Savaş durumu yaşayan insanların uyuma zorluğu olabilir. Bunun nedeni geçmişte olan şeylerle alakalı hatıralar olabilir (NSW Refugee Health Service and STARTTS, 2004: 34-39).

Aynı kaynağa göre travma için tedavi çerçevesi çizilirken öncelikle güvenlik sağlanmalı ve danışanın sağlık, refah, eğitim ve uyum gibi temel ihtiyaçları karşılanmalıdır. Bunun yanında danışan travma tepkileri konusunda bilgilendirilmeli, iyileşmeye destek olacak kaynaklarla bağlantılandırılmalıdır. Örneğin destek verici bir kişiyle ilişki kurulması, destekleyici gruplarla ve kurumlarla bağlantı kurmak ve sosyal izolasyonun azaltılması için grup katılımı sağlanabilir. Grup katılımıyla kişilerin benlik saygısı artırılabilir. Bir travma tepkisi olan suçluluk ve utancın ifadesi danışanın olayları tekrar tekrar anlatmasına izin vererek azaltılabilir. Travmalarla çalışmak uzmanlarda ikincil travmaya neden olabilir. Bunun üstesinden gelmek için de ikincil travma ve karşı aktarımı tartışacak güvenilir bir klinisyen ile bağlantıda olmak ve mültecilerle ilgili olmayan farklı aktivitelere yaşamda yer verilerek stresi azaltmak faydalı olabilir (NSW Refugee Health Service and STARTTS, 2004: 40-46).

Danışmanlık için kullanılacak bir diğer çalışma şekli grup çalışmasıdır. Yu-Wen'in belirttiği gibi izole olan ve sosyal ilişkileri azalan mülteciler için grup tedavisi, diğerleriyle tanışmak, konuşmak, problem çözmek ve aktiviteleri paylaşmakla birlikte özellikle yararlı olabilir (Yu-Wen, 2001: 74).

Asner-Seif ve Feyissa (2002), grup danışmanlığını kullanmanın yararının, birçok mülteci danışanın kültürleşme sürecinde hissettikleri izolasyon duygusunu azaltabileceği ve grup içinde bir destek ağı sunabileceğini belirtmektedir. Bu, mültecilerin deneyimleri keşfetmeleri, aralarında evrenselliği oluşturmaları ve yalnız olmadıklarını hissetmeleri

için güvenli bir ortam oluşturuyor. Ayrıca, mültecilerle grup danışmanlığı yapan sosyal çalışmacılar, mülteci kültüründen gelen ritüelleri, kültürel açıdan uygun müdahale tekniklerinin bir kombinasyonunu kullanmalı ve travma, kadın ve travma gibi konuları tartışarak mültecileri deneyimleri hakkında eğitmelidir (Asner-Seif ve Feyissa'dan aktaran George, 2012: 433).

Danışanı Güçlendirme

Diğer uygulama alanlarında olduğu gibi sığınmacı ve mültecilerle çalışırken güçlendirme stratejilerinin patolojize eden ya da bağımlılık oluşturan yaklaşımlardan daha fazla vurgulanması gerekir (Lyons ve Stathopoulos, 2001: 62).

Güçlendirme perspektifinin göçmenler ile yapılan uygulamalara yansımaları (Garcia, 2015: 95) ve bulundukları ülkenin bağlamındaki hizmetleri keşfedip kullanmaları için bireyleri ve aileleri güçlendirmenin (AASW, 2016: 7) önemi çeşitli kaynaklarda vurgulanmıştır.

Güçlendirme yaklaşımı kişiler ve kişiler arası ve politik düzeyde şu yeteneklerin geliştirilmesini içerir.

Bağlantı kurma becerisi: göçmenin sosyal kimliği ve kültürleşme derecesi hakkında varsayımda bulunmadan bireyi alıştırmak ve de güçlendirmek için hangi bağlantı kurma becerileri gereklidir?

Kişisel: Bireyi daha büyük güçlülüğe götürmek için dünya görüşü veya onun umutları ile ilgili ne bilinmelidir?

Kişilerarası: Bireyin kültürel dünya görüşü ile bağlantılı olarak, katılımıyla güçlendirmeyi kolaylaştıracak kim ya da ne önemli diğerleridir?

Politik: Bireyin geldiği ülkeyi anlayışı ve göçü anlamlandırması nasıldır? Hangi tür aktiviteler ya da tartışmalar bireyin hayat deneyimlerinin üzerinde rolü olan sosyo-politik faktörleri çerçevelemesini kolaylaştırır? Savunuculuk için onun çabaları nasıl desteklenebilir? (Garcia, 2015: 95).

Kültürel Farkındalık

Kültür insanların günlük yaşam alışkanlıkları, değer yargıları, tüketim alışkanlıkları, cinsiyet rolleri, davranış kalıpları, yas tutma ritüelleri kadar geniş bir yelpazede etkili olan kolektif bilinçdışında da temsil edilen değerler bütünü olarak ele alınabilir.

Etnik azınlıklara sosyal hizmetler sağlamak zorlayıcıdır. Bu gruplara etkili ve kültürel olarak yeterli hizmetler sunmak özel program planlama ve daha taahhüt gerektirir (Yu ve Gusukuma, 2001: 115).

Sosyal çalışmacılar kültürel uzman olmak zorunda değildir fakat danışanlarını anlamak ve onlarla etkili bir iletişim kurabilmek için danışanların kültürü hakkında farkında olmalıdırlar. Bu açıdan sığınmacı danışanlara beklentilerinin ne olduğunu ve bazı şeylerin onların kendi ülkelerinde nasıl yapıldığını sormak faydalıdır. Bunun yanında danışanın kültürüyle sosyal çalışmacının kültürü arasındaki farklılıkları konuşmak danışanın kültürünü anlamak için faydalı olabilir. Mesela yas tutma ritüelleri. Bir başka mesele kültürel gruplar hakkında genellemeler yapmamaktır. Her etnik grupta daha önceki

yerleşim yerine bağlı ya da farklı faktörlere bağlı kültürel çeşitlilik olabilir (NSW Refugee Health Service and STARTTS, 2004: 35).

Kültürel olarak yetkin uygulama becerileri ayrımcılık, ırkçılık ve kötü muamelenin azaltılmasına yardımcı olmak için sosyal hizmetin etik bir rolü olarak görülebilir (Gentlewarrior vd.'den aktaran Nada, 2014: 397).

Sosyal hizmetin danışmanlık uygulaması kapsamında kültürel faktörleri yeterince değerlendirebilmenin önemi vardır. Wheat'e göre danışmanlık yapan sosyal çalışanların kendi önyargıları, önyargılar ve farklı yaşam deneyimlerinden kaynaklanan diğerlerinin öznel yorumları hakkındaki bilgileri, herhangi bir aktarım veya karşı-aktarımın önlenmesine yardımcı olur. Sosyal çalışmacının çok kültürlü bir perspektife sahip olabilme derecesi, mülteci danışanların bakış açılarını, engellerini ve güçlü yönlerini ne derece anlayabileceğini ve etkili müdahaleleri de içerecektir. Kültürel olarak yetkin olmak ayrıca, sosyal çalışmacının kendisi ve mülteci danışanı arasındaki güç dinamiğini tanımasını gerektirir. Bir sosyal çalışmacının klinisyen-danışan etkileşimlerine getirdiği tutum ve katılımın niteliği, kültürel açıdan hassas ve kültürel açıdan kapsamlı bakımın kolaylaştırılmasında kültürlerarası bilgi kadar önemlidir (Wheat'den aktaran George, 2012: 433).

Sosyal hizmetin danışanın başvurusuyla başlaması ele alınması gereken diğer kavramdır. Potocky'nin ifade ettiği gibi kişisel problemler için profesyonel yardım arayışı, çoğu kültürde yabancı bir kavramdır; üyeleri doğal olarak aile, arkadaş, dinî liderler ve / veya yerli şifacıardan gayri resmî yardım alma eğilimindedir (Potocky, 2016: 249).

Mülteci danışanlar danışmanlık gibi bir sosyal hizmet yardımı alırken bunu sürdürmekte yeterince istekli olmayabilir. Potocky'e göre mültecilerin sergileyebileceği "kararsızlık" ın bir kısmı kültürel zorlamanın bir göstergesi olabilir - bir yanda var olan kültürel normları sürdürme arzusu (bir kayıp duygusuyla bağlantılı) ve yeni ortamın beklentilerine uyum sağlama arasındaki gerilim (Potocky, 2016: 249).

İrk, etnik köken ve kültürün terapötik müdahalelerde anlaşılmasının önemi göz ardı edilemez. Kültürel kimlikteki farklılıkların farkındalığı, bireyleri tekil ve üniter olarak görerek engellenir. Mülteci danışanlarıyla ilgili olarak kendi kültürünün, cinsiyetinin, ırkının, sınıfının ve etnisitesinin tanınması ve farkındalığı, bu danışan popülasyonunun etkili tedavisi için çok önemlidir (Campinha-Bacote'den aktaran George, 2012: 433).

Yu-Wen (2001) makalesinde mültecilerin kendi ülkelerinde var olmayan ruh sağlığı hizmetine geldikleri ülkede yönlendirildikleri zaman ne fayda göreceklerini bilmediklerinden bahsetmiştir. Kendi köken ülkelerinde ilgili hizmetler olmayan sığınmacılar, bir doktor ve bir akıl sağlığı profesyoneli (sosyal hizmet uzmanı, psikolog, ya da psikiyatri hemşiresi) arasındaki farkı bilmemektedirler. Konuşmanın tedavi edici işlevlere aşına değildirler. Psikoterapiye aşına olmayan bu kişilere klinisyen, danışanın uzun süre için kendisine gelmesini ve tedavi olmasını sağlayacak motivasyon için mümkün olduğunca çabuk kendi tekniğinin kullanımının faydasını göstermesi gerekmektedir (Yu-Wen, 2001: 71).

Garcia'ya göre göçmenlere yönelik kültürel olarak yeterli uygulama yapmak için gereken bireysel ve organizasyonel becerileri ortaya koymak için uygulayıcılar kendilerine şunları sormalıdır:

- Göçmenin veya onun ailesinin gözünde bir yardım profesyoneli olarak güvenilir olmak için ne yapmam gerekir?
- Göçmenin kendisi ile ya da ailesi ile konuşma başlatmak için onun kültürü ile alakalı olarak neyi bilmek faydalı olurdu? Onlara nasıl merhaba demeliyim?
- Bana aşına olmayan kültürlerden gelen göçmenlerle olan karşılaşmalarım hangi kültürel yükleri getiriyorum? Örneğin; negatif stereotipler.
- Farklılık hakkında aile ya da komşularımdan gelen hangi mesajlarla büyüdüm?
- Özdeşleştiğim grupların hangi değer inanç ve pratikleriyle ilişkili olarak kendi sosyal ve kültürel kimliğimle alakalı ne kadar açığım?
- Göçmen, onun ailesi ve göçmen toplulukları ile kültürel olarak yeterli müdahaleler sürdürmek için süpervizyonda farklılıkla ilgili değerlendirmeleri öğrenirken nasıl inisiyatif almalıyım?
- Göçmenlerle alakalı bilgimi arttıran uygulamaya getirdiğim süreçle ilgili becerilerimi dengelemek için süpervizyonu nasıl kullanmalıyım? (Garcia, 20015: 95).

Aileye yönelik müdahaleler yaparken geliştirilecek parametreler de önemlidir. Hendricks ve Congress'e göre bir ailenin kültürel geçmişini anlayabilmek için sosyal çalışmacı şu 10 alanda sorular sormalıdır:

- Göç etme sebebi
- Yasal statü
- Ülkede kalma zamanı
- Evde ve toplumda konuşulan dil
- Sağlığa ulaşım ve inançlar
- Geçmişteki ve şu andaki kriz ya da travmatik olayların etkisi
- Kültürel kurumlarla iletişimi
- Irkçılık ve ayrımcılık ve önyargıyla ilgili geçmişteki ve şimdiki deneyimleri
- Eğitim ve çalışma ile alakalı değerleri
- Cinsiyet, yaş, mitler ve kurallarla ilgili aile değerleri (Hendricks ve Congress, 2015: 74).

Dil engelini aşmak

Sığınmacı ve mülteciler ile çalışırken var olan zorluklardan biri de dil meselesidir. Sığınmacı ve mülteci danışanlar sosyal çalışmacının ülkesinde hâkim olan dili hiç bilmeyebilir ya da az miktarda bilebilir. Eğer sığınmacı ve mülteci danışan dili az düzeyde biliyorsa onlara açık uçlu sorular sormak, sorulan soruları açıklamak ve karşınızdaki danışanın sorunuzu anlayıp anlamadığını kontrol etmek faydalı olabilir (NSW Refugee Health Service and STARTTS, 2004: 36).

Mülteci ve sığınmacı danışanlar sosyal çalışmacının dilini bilmiyorsa ya da sosyal çalışmacı sığınmacı ve mülteci danışan kesiminin dilini bilmiyorsa tercümanla çalışmak gerekir.

Tercüman kullanılırken danışanın ailesi veya yakınları tercüman olarak kullanılması, onların kişisel ilişkilerini etkileyebilir. Bu açıdan danışanların yakınlarını tercüman olarak kullanmaktan kaçınmak gerekir.

(NSW Refugee Health Service and STARTTS, 2004: 36-37)'de yer verilen bilgilere göre tercüman kullanırken danışanın tercihi dikkate alınabilir. Örneğin etnik köken, din veya cinsiyet gibi.

Görüşmeden önce tercümanla iletişim kurarak nasıl tercüme istendiği ve tercümanın konuşmayı olduğu gibi aktarması gibi talepler iletilebilir. Tercümana görüşmeler sırasında hassas ve stresli olaylara şahit olabileceği ve bunlardan etkilenebileceğinden bahsetmek gerekebilir. Yine soruları iletirken açık uçlu bir şekilde sorulması hatırlatılabilir. Görüşme sırasında tercümana yönelmek yerine danışana yönelmek gerekir.

Bir diğer mesele gizlilik meselesidir. Gizlilik meselesinin tercümana ve danışana iyi bir şekilde aktarılması gerekir. Görüşme yaparken açık bir dil kullanmak ve kısa cümleler kurmak gerekir. Bunun yanında görüşme sırasındaki iletişim şeffaf olmalıdır. Danışanın yanında tercümanlar özel konuşmalar yapılmamalıdır.

Gizlilik

NSW Refugee Health Service and STARTTS (2004) tarafından yazılan kaynağa göre bazı mülteci danışanlar gizlilik kavramına aşina değildir. Bunun yanında tercümanlara ve hizmet sağlayanlara, özellikle kendi toplumlarındansa güvenmek konusunda gönülsüzdürler.

Gizliliği sağlamak özellikle bir güvenlik meselesi olarak görülebilir. Mültecilerin kamusal olarak tespit edilmesi onları veya ailelerini tehlikeye atabilir. Avustralya Mülteci Konseyi yabancı ülkelere bilgi aktaran insanların olduğunu belirtmektedir. Mülteciyi tanımlamak onun köken ülkedeki aile üyelerini tehlikeye atabilir ya da bu mülteci ülkesine geri döndüğünde problemlere neden olabilir.

Bunun için gizlilik kavramı danışana açıklanmalı ve mülteci danışan görüldüğünde sosyal çalışmacı ona sorumluluklarını anlatmalıdır. Gizlilik konusunun hangi temalar için geçerli olduğu, danışanla konuşulan konuların hangi şartlarda ne derece gizliliğe tâbi olduğu açıklanmalıdır.

Tercüman kullanılan durumlarda bilgiyi gizli tutmaları konusunda tercümanın sorumlulukları anlatılmalıdır. Sığınmacı ve mülteci danışana ise gizlilikleri ihlal edildiğinde bunun hakkında şikâyet oluşturabileceklerini anlatılmalıdır.

Eğer görüşmeler yayın haline getirilecekse onların izni olmadan basılmamalıdır. Cinsiyet gibi detayları değiştirmek ya da yanlış bir isim kullanmak kimliği koruma konusunda yeterli olmayabilir (NSW Refugee Health Service and STARTTS, 2004: 35).

Değerlendirme Yapmak

Bir danışanın mülteci geçmişin olmasını değerlendirmeye almak onun ihtiyaçlarını değerlendirmeye ve uygun müdahaleleri belirlemeye yardımcı olur. Mülteciler standart değerlendirme araçları ile tanımlanamaz fakat bu noktalar danışanın mülteci olduğunu ya da geçmişinde mültecilik olduğunu belirlemenize yardımcı olur: Hâlihazırdaki bulunulan ülkeye mülteci olarak gelip gelmediklerini sormak, danışanın göçmenlik statüsünü değerlendirmek; sığınmacılık, geçici koruma altında olmak, aile birleşimi ile şu an bulunulan ülkeye gelmiş olması ya da çatışmaların olduğu yerden gelen bir öğrenci olması (NSW Refugee Health Service and STARTTS, 2004: 34).

Garcia'ya göre göçmenin deneyimlerinin bileşenlerini keşfetmek değerlendirme yapmak için önemlidir. Bu amaçla yapılacak formülasyon ve müdahale şunları değerlendirmeyi içermelidir.

Göç Süreci: Göç gönüllü müydü, gönülsüz müydü? Öngörülebilir miydi ya da öngörülemez miydi? Yolda gelirken nerelere uğrandı? Geride kimler kaldı ve aile üyelerinden hangi ayrılıklar yaşandı? Göç statüsü nedir?

Sosyal Güçlerin Değişimi ve Başetme: Sosyo-ekonomik, eğitimle ilgili ve işle alakalı uyum sağlama oldu mu? İş veya işsizlik statüsünde değişim oldu mu? Ailedeki yapısal değişimlere bağlı olarak karar alma mekanizmasında değişiklik oldu mu? Gelineen ülkede dil ve okuma yazma bilme eksikliğinin ne gibi etkileri var? Göçmen, iş yerinde strese maruz kalıyor mu? Eğer maruz kalıyorsa ne tür stresörler var; kişilerarası, yabancı düşmanlığı ya da göç otoriteleri vs.

Ekonomik Kaynaklar ve Yerleşim Kaynakları: Göçmenin borçları ve varlığı nedir? Evin kalitesi, ulaşımına yakınlığı ve de iletişim teknolojilerine erişimi açısından durumu nedir?

Fiziki ve Psikolojik Sağlık Durumu: Göçmenin gıda ve barınağa olan temel ihtiyacı karşılandı mı? Göçmen profesyonel sağlık çalışanlarına ya da kültürel şifacılarla ulaşabiliyor mu, onlardan faydalanabiliyor mu? Göçten önce ya da göç sırasında sağlık problemi yaşandı mı? Göçmenin hâlihazırdaki sağlık durumu nedir?

Aile Sistemi ve Sosyal Ağlar: Aile konstellasyonları (aile içindeki üyelerin birbiriyle etkileşimi), yapısı, iletişim örüntüleri, kuşaklararası deneyimler ve baş etme becerileri nedir? Aile ne tür sosyal destek sistemleri ile bağlantılı. Örneğin geniş aile, arkadaşlar, dinî topluluklar, toplum, politika veya boş zaman geçirme. Birey ve aile hangi derecede izole, hangi derecede sosyal bağlantılarla aktif?

Kültürel: Bireyin sosyal kimliğinin profili ve kalitesi nedir? Birey hangi yollarla ve hangi derecede kendi geleneksel kültürü ile özdeşleşmiş, hangi yollarla ve derecede geldiği kültür ile özdeşleşmiş? (Garcia, 2015: 92).

Toplumu Bilgilendirme ve Topluma Yönelik Kampanyalar

Suriyelilerin topluma adaptasyon ve harmonizasyonu çalışılırken sosyal hizmet uygulayıcılarının topluma yönelik bazı çalışmaları da yapması gerekmektedir. Örneğin Suriyelilerle ilgili toplumda dolaşan ayrımcı söylemleri ve dezenformasyonları düzeltmek için topluma yönelik çalışmalar yapılabilir. Bu çalışmalar kamu spotları ile ya da

okullarda ve toplumun ortak hizmet aldığı bazı kurumlarda farkındalık eğitimi verilerek gerçekleştirilebilir.

Yine toplumdaki bazı kaynakları harekete geçirmek açısından sığınmacılara yönelik yardım kampanyaları da düzenlenebilir. Yapılan araştırmada toplumdaki bazı duyarlı kesimlerin çok yaygın olmasa da Suriye'den göç eden kişilere ufak tefek yardımlarda bulunduğu görülmüştür. Örneğin battaniye, tencere, çocuk giyimi gibi ufak tefek yardımlarda bulundukları görülmüştür. Bu gibi faaliyetler toplumla sığınmacıların daha fazla hemhâl olmasını hem de sığınmacıların toplum tarafından kabul edilmesini arttırabilir.

ÖNERİLER

Araştırmacının yaptığı inceleme ve analizlerin sonuçlarından hareketle konuyla ilgili aşağıdaki öneriler getirilmiştir:

1. Sığınmacılar topluma katılım, yasal haklar ve sorumluluklar, Türkiye'nin toplumsal yapısı ve kendileri için gerekli olan kurumsal, sosyal ve haberleşme kaynakları hakkında bilgilendirilmelidir.
2. Sığınmacı ve mülteciler için planlı ve programlı uygulamalar ve politikalar ortaya konmalıdır.
3. Sığınmacılık ve mültecilik ile ilgili toplumu doğru bir şekilde bilgilendirmek gereklidir. Dezenformasyon ayıklanmalı ve toplumun yaygın olarak kullandığı haberleşme kaynaklarında konuyla ilgili doğru bilgilendirme yapılmalıdır. Sığınmacılar, mülteciler ve göçmenlerle çalışan kurumlar düzenli olarak şeffaf ve halkı bilgilendirici raporlar yayınlanmalıdır. Sosyal hizmet kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından çeşitli haberleşme ve iletişim kaynaklarında göçmenlerin pasif ve toplum kaynaklarını tüketici olarak görülmemesi için topluma sağladıkları girdiler ve faydalar vurgulanmalıdır.
4. Sığınmacı ve mültecilerle çalışan tüm devlet kurumu ve sivil toplum kuruluşları bu hedef kitlenin bilgilerini içeren MERNİS gibi ortak bir veri tabanı ile hedef kitleyle ilgili birbirinin yaptığı hizmetlerden haberdar olmalı ve ilgili çalışmalar kayıtlanmalıdır. Bu durum kurumlar arası bilgi akışını da hızlandırıp kolaylaştıracağı için sığınmacı ve mültecilere verilecek hizmetleri hızlandırabilir. Bunun yanında tekrarlayan çalışmalar yapılması yerine, farklı ihtiyaçlara yönelik çalışmalar yapılmasını kolaylaştırabilir.
5. Kamu çalışanları sığınmacılara ve mültecilere verilen hizmetlere ait mevzuat ve sığınmacı ve mültecilerin hakları konusunda bilgilendirilmelidir. Bu durum sığınmacı ve mültecilerin mevzuattaki ve teorideki haklarıyla uygulamadaki durumlar arasındaki farkı azaltabilir.
6. Türkiye coğrafi konumu açısıyla geçmişten beri göçlere aşina olması, şu an itibarıyla transit ülke konumunda bulunması ve komşu coğrafyalardaki siyasi durumlardan ötürü kitlesel göç alma ihtimali bulunduğu için dolayı göç konusunda çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışmalarla hâlihazırda var olan ve Türkiye'ye gelmesi olası olan göçmenler hakkında sistemli çalışmalar yapılmalıdır. Bu durumun Türkiye için nasıl bir kazanç haline getirileceği hakkında da çalışmalar yapılmalıdır.
7. Sığınmacılık ve mültecilik konusunda akademik yayınlar artırılmalı ve desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

- Apak, H. (2014). Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları: Mardin örneği. *Mukaddime Dergisi*. 5(2), 53-70.
- Akdeniz, E. (2014). *Suriye Savaşının Gölgesinde Mülteci İşçiler*. Evrensel Kültür Kitaplığı, Evrensel Basım Yayın: İstanbul.
- Aktay, Y. (2018, 24 Mart). *Göç, Mülteciler ve Yerinden Edilmiş İnsanlar*.
<https://www.yenisafak.com/yazarlar/yasinaktay/goc-multeciler-ve-yerinden-edilmis-insanlar-2044971>. Erişim tarihi: 24.07.2018.
- ASPB Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2016). Türkiye’de Geçici Koruma Statüsündeki Suriye Vatandaşlarına Yönelik Sosyal Uyum ve Psiko-sosyal Destek Çalışmaları Koordinasyon ve Planlama Çalıştayı.
- Australian Association of Social Workers. (2016). Scope of Social Work Practice with Refugees and Asylum Seekers. <https://www.aasw.asn.au/document/item/8529>. Erişim tarihi: 13 Şubat 2018.
- Bala, J. (2005). Beyond The Personal Pain: Integrating Social and Political Concerns in Therapy with Refugees. In D. Ingleby, *Forced Migration and Mental Health Rethinking the Care of Refugees and Displaced Persons*. (pp. 169-182). USA: Springer Science + Business Media, Inc.
- Beiser, M. (2014). Personal and Social Forms of Resilience: Research with Southeast Asian and Sri Lankan Tamil Refugees in Canada. In L. Simich, & L. Andermann, *Refuge and Resilience Promoting Resilience and Mental Health among Resettled Refugees and Forced Migrants* (pp. 73-90). USA: Springer Science+Business Media.
- Benhabip, S. (2014). *Ötekilerin Hakları Yabancılar Yerliler Vatandaşlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- BMMYK. (1997). *Dünya Mültecilerinin Durumu Bir İnsanlık Sorunu*. New York: Oxford University Press.
- Bozbeyoğlu, E. (2015). Mülteciler ve İnsan Hakları. *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*. 2(1). (60-80).
- Buz, S. (2002). *Türkiye'deki Sığınmacıların Üçüncü Bir Ülkeye Gidiş İçin Bekleme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Buz, S. (2006). *Kadın ve Göç İlişkisi: Sığınan ve Sığınmacı Kadınlar Örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Castells, S. ve M. J. Miller. (2008). *Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (17). (67-91).
- Dağ, N. (2016). Sığınmacıların Yaşadığı Sorunların İnsan Hakları Boyutunda Değerlendirilmesi: Kobani’den Gelen Sığınmacılar Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sivas.
- Dalgard, O. S. (2010). Immigration, Psychosocial Factors and Psychological Distress, with Focus on Perceived Control and Social Integration. In L. Sher, & A. Vilens. *Immigration and Mental Health: Stress, Psychiatric Disorders and Suicidal Behavior Among Immigrants and Refugees*. (pp. 113-131). New York: Nova Science Publishers.

- Dalkıran, M. (2013). Mültecilerin Gönüllü Geri Dönüşü. Küresel Eğilimler Serisi Çalışma Kağıdı No. 2. T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi Global Political Trends Center.
- Demirbaş, H. ve E. Tathan Bekaroğlu. (2013). Evden Uzakta Olmak: Sığınmacıların/Mültecilerin Psikolojik Sorunları ve Alınacak Önlemler. *Kriz Dergisi*. 21 (1-2-3). (11-24).
- Deniz, A. Ç., Y. Ekinci ve A. B. Hülür. (2016). “Bizim Müstakbel Hep Harap Oldu” Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayatı Antep-Kilis Çevresi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Doğan, E. (2015). *Televizyon Haberlerinde Nefret Söylemi: Suriyeli Sığınmacılar Örnek Olayı*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Drumm, R. D., S.W. Pittman & S. Perry. (2004). Social Work Interventions in Refugee Camps. *Journal of Social Service Research*. 30(2). (67-92). DOI: 10.1300/J079v30n02_05.
- Duyan, V., Ö. Ö. Sayar, M. Özbulut. (2008). *Sosyal Hizmeti Tanımak ve Anlamak Sosyal Hizmet Uzmanları ve Sosyal Hizmet Alanında Çalışanlar İçin Bir Rehber*. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayın No 11. Ankara: Öncü Basımevi.
- Eltaiba, N. (2014). Counseling with Muslim Refugees: Building Rapport. *Journal of Social Work Practice*. (28:4). (397-403). DOI: 10.1080/02650533.2013.875523.
- Erçoban, P. (2014, 11 Ocak). *Türkiye’ye sığınan Suriyeliler misafir değil, mülteci*. <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/6324/turkiyeye-siginan-suriyeliler-misafir-degil-multeci>. Erişim tarihi: 19 Kasım 2015.
- Erdoğan, M. (2015). Türkiye'deki Suriyeliler Toplumsal Kabul ve Uyum. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Esin, M. N., A. Ardic, Ş. Nar, B. Yıldırım ve N. Sunal. (2014). İstanbul’un Bir Bölgesinde Yaşayan Suriye’li Göçmenlerin Yaşam Koşulları. (Yayımlanmamış Sözel Bildiri). 17. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. Halk Sağlığı Uzmanları Derneği – HASUDER ve Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı 17.Ulusal Halk Sağlığı Kongre Kitabı İçinde (425-426). Edirne. ISBN: 978-605-84926-2-2.
- Garcia, B. (2015). Theory and Social Work Practice With Immigrant Populations. Ed: Fernando Chang-Muy JD, Elaine Congress. In *Social Work with Immigrants and Refugees, Legal Issues, Clinical Skills, and Advocacy*. (87-108). New York: Springer Publishing Company. ISBN 13 9780826126689.
- George, M. (2012). Migration Traumatic Experiences and Refugee Distress: Implications for Social Work Practice. *Clinical Social Work Journal*. 40(4). (429-437). DOI:10.1007/s10615-012-0397-y
- Goda-Savolainen, M. (2017). *Social Support and Well-Being of Refugees in Finland. Master’s Thesis Intercultural Communication. Department of Language and Communication Studies. University of Jyväskylä: Finland*.
- Güçtürk, Y. (2015). Avrupa’nın Ölümcül Mülteci Politikası. <https://www.setav.org/avrupanin-olumcul-multeci-politikasi/>. Erişim tarihi: 7 Eylül 2015.
- Güllüpinar, F. (2012). Göç Olgusunun Ekonomi-Politiki ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*. 2(4). (53-85).
- Güneş, G. (2012). *Çocuk Hakları Açısından Türkiye’deki Sığınmacı Çocuklar: Çeçen Çocukları Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Danışman: Doç.Dr. Fethi Güngör. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yalova.

- Güngör, F. (2018, Şubat). *İmtihan ve İmkân Boyutlarıyla Mültecilik: Suriyeli Muhacirler Örneği*. Sebilürreşad dergisi, Sayı: 1025, Ankara, s.17-20. <http://fethigungor.net/sebilurresad/imtihan-imkan-boyutlariyla-multecilik-suriyeli-muhacirler-ornegi/>. Erişim tarihi: 24.07.2018.
- Güngör, F. (2016). *Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri*. Mültecilik Sorunu ve İslami Çözüm Önerileri Paneli'nde tebliğ. Düzenleyen: Müslümanlarla Dayanışma Platformu. Yüzüncü Yıl Konferans Salonu. Ulus-Ankara. <https://www.youtube.com/watch?v=3FGU4qOUYMc>. Erişim tarihi: 31.07.2018.
- Hasanoğlu, A. (2010). *Bir Terapistin Arka Bahçesi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hendricks. C.O. & E.P. Congress. (2015). Culturally Competent Social Work Practice With Immigrant Populations. *Social Work with Immigrants and Refugees*. In Social Work with Immigrants and Refugees, Legal Issues, Clinical Skills, and Advocacy. (69-86). New York: Springer Publishing Company. ISBN 13 9780826126689.
- <http://cenevreofisi.dt.mfa.gov.tr/ShowInfoNotes.aspx?ID=203413>. Erişim Tarihi: 6 Ağustos 2015.
- http://halksagligiokulu.org/anasayfa/components/com_booklibrary/ebooks/17UHSKK.pdf.
- <http://ifsw.org/policies/refugees/>. Erişim tarihi: 8 Mayıs 2018.
- <http://t24.com.tr/haber/ab-40-bin-suriyeliyi-nasil-yerlestirecegini-tartisiyor,303655>.
- Erişim tarihi: 7 Eylül 2015.
- http://www.awo-weisseritzkreis.de/index.php?option=com_content&view=article&id=101&Itemid=149.
- Erişim tarihi: 20 Nisan 2018.
- <http://www.bloomberght.com/haberler/haber/2103249-ab-suriyeli-siginmacilar-icin-3-milyar-euro-teklif-etti>.
- Erişim tarihi: 4 Temmuz 2018
- http://www.dha.com.tr/turk-is-baskanindan-issizlik-cikisi_778485.html. Erişim tarihi: 15 Ekim 2015.
- <http://www.dunyabulteni.net/haberler/338468/musluman-gocmen-istemeyen-iki-ulke>.
- Erişim tarihi: 7 Eylül 2015.
- <http://www.dunyabulteni.net/manset/339737/macar-basbakan-cok-sayida-musluman-istemiyoruz>.
- Erişim tarihi: 7 Eylül 2015.
- http://www.goc.gov.tr/icerik3/anlasmalar_327_340_342. Erişim Tarihi: 9 Temmuz 2018.
- http://www.goc.gov.tr/icerik3/protokoller_327_340_343. Erişim Tarihi: 9 Temmuz 2018.
- http://www.goc.gov.tr/icerik3/sozlesmeler_327_340_341. Erişim Tarihi: 9 Temmuz 2018.
- http://www.gpotcenter.org/dosyalar/KE-2_2013_Dalkiran.pdf. Erişim tarihi: 2 Kasım 2015.
- <http://www.madde14.org/images/3/36/Imkanderolum2015.pdf>. Erişim tarihi: 30 Nisan 2018.
- <http://www.mfa.gov.il/mfa/aboutisrael/health/pages/health-%20social%20services.aspx>.
- Erişim tarihi: 26 Mart 2018.
- <http://www.milliyet.com.tr/neo-nazi-saldirilari-danimarka-ya/dunya/detay/2108638/default.htm>.
- Erişim tarihi: 7 Eylül 2015.
- <http://www.milliyet.com.tr/cumhurbaskani-erdogan-suriyelileri-tekrar-ankara-yerelhaber-2552456/>.
- Erişim tarihi: 4 Temmuz 2018.
- <http://popstats.unhcr.org/en/overview>. Erişim tarihi: 13 Eylül 2018.
- <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>. Erişim Tarihi: 06 Ağustos 2015.
- <http://www.unhcr.org/resettlement-in-the-united-states.html>. Erişim tarihi: 20 Nisan 2018.
- <http://www.yenisafak.com/dunya/almanyada-multecilere-molotoflu-saldiri-2236248>.

Erişim tarihi: 7 Eylöl 2015.

<http://www.yenisafak.com/dunya/almanyadan-turkiyeye-kustah-teklif-2237176>. Erişim tarihi: 7 Eylöl 2015.

<http://www.yenisafak.com/dunya/bmden-abye-multeci-elestirisi-2167420>. Erişim tarihi: 7 Eylöl 2015.

<https://ailetoplum.aile.gov.tr/gecici-koruma-statusundeki-suriyelilere-yonelik-arapca-aile-egitim-programi>.

Erişim tarihi: 29 Nisan 2018.

<https://ailetoplum.aile.gov.tr/uploads/pages/yurtici-calisma-raporlari/calistay-raporu.pdf>.

Erişim tarihi: 29 Nisan 2018.

<https://www.acf.hhs.gov/orr/programs/refugee-social-services/about>. Erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

<https://www.acf.hhs.gov/orr/refugees>. Erişim tarihi: 21 Nisan 2018.

<https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/refugees/canada-role.html>.

Erişim tarihi: 25 Nisan 2018.

<https://www.cfr.org/backgrounder/how-does-us-refugee-system-work>. Erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

<https://www.drk.de/en/aid-worldwide/what-we-do/refugee-relief/services-provided-for-refugees-by-the-grc/>.

Erişim tarihi: 24 Mart 2018.

<https://www.dss.gov.au/settlement-and-multicultural-affairs/helping-refugees/get-involved/government-support>.

Erişim Tarihi: 28 Nisan 2018.

<https://www.dss.gov.au/settlement-and-multicultural-affairs/programs-policy/settlement-services/humanitarian-settlement-program>.

Erişim Tarihi: 28 Nisan 2018.

<https://www.kizilay.org.tr/neleryapiyoruz/goc-ve-multeci-hizmetleri>. Erişim tarihi: 29 Nisan 2018.

<http://www.paraanaliz.com/2018/raporlar/suriyeliler-icin-30-milyar-dolar-harcandi-ab-verdigi-sozleri-tutmadi-20014/>.

Erişim tarihi: 4 Temmuz 2018

<https://www.state.gov/j/prm/ra/index.htm>. Erişim tarihi: 21 Nisan 2018.

<https://www.tel-aviv.gov.il/en/Live/Community/Pages/RefugeesandMigrantWorkersMesila.aspx>.

Erişim tarihi: 26 Mart 2018.

<https://www.theguardian.com/social-care-network/2016/mar/15/social-work-refugee-crisis>.

Erişim Tarihi: 24 Mart 2018.

<https://www.vluchtelingenwerk.nl/english>. Erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

<https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/begeleiding-aan-kinderen>. Erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

<https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/begeleiding-bij-gezinshereniging>.

Erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

<https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/begeleiding-bij-werk-integratie>.

Erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

<https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/begeleiding-tijdens-de-asielprocedure>.

Erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

<https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/belangenbehartiging>. Erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

<https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/educatie>. Erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

<https://www.vluchtelingenwerk.nl/wat-wij-doen/maatschappelijke-begeleiding>.

Erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

<https://www.youtube.com/watch?v=4RB4ikJM1Qk&feature=youtu.be>. Erişim tarihi: 20 Nisan 2018.

- Işık, A. (2016). *Çokkültürcü Sosyal Hizmet Bağlamında Ezidi Mülteci Gençlerin Sosyal Bütünleşme Sürecinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Manisa.
- İmkander. (2015). *Göçmenlerin ve Sığınmacıların Yaşadığı Tekne Faciaları Hakkında "Mülteci Ölümleri Raporu" 1 Ocak- 31 Aralık 2015 Tarihleri Arasında Yaşanan Olaylar. (Rapor No. 2). Asm Etiket Matbaacılık: İstanbul.*
- Jebreal, R. (2017, 27 Eylül). *How to Treat Refugees With Dignity: A Lesson From Turkey*.
<https://www.nytimes.com/2017/09/27/opinion/turkey-syrian-refugees.html?smid=tw-share>. Erişim tarihi: 24.07.2018.
- Kartal, B. T. & E. T. Başçı. (2014). Türkiye'ye Yönelik Mülteci ve Sığınmacı Hareketleri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*. 12(2). (275-299).
- Kavlak, İ. V. (2011). Mülteci Hakları. Ö. Gökmen (Ed.). *Türkiye'de Hak Temelli Sivil Toplum Örgütleri Sorunlar ve Çözüm Arayışları içinde* (345-362). *Odak Ofset Matbaacılık: Ankara*.
- Khalid, A. (2017). *Fatherhood Responsibilities and Integration Of Children In Host Countries: A Comparison Of Perceptions Of Refugee Fathers Living In Turkey and Germany*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Kümbetoğlu, B. (2003). Küresel Gidişat Değişen Göçmenler ve Göçmenlik. G. Göksu Özdoğan ve A. Kaya (Ed.). *Uluslararası İlişkilerde Sınır Tanımayan Sorunlar Göç Yurttaşlık İnsan Hakları Toplumsal Cinsiyet Küresel Adalet ve Güvenlik içinde* (271-298). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Lacroix, M. & C. Sabbah. (2011). Posttraumatic Psychological Distress and Resettlement: The Need for a Different Practice in Assisting Refugee Families. *Journal of Family Social Work*. 14(1). (43-53). DOI: 10.1080/10522158.2011.523879.
- Lyons, K. & P. Stathopoulos. (2001). Migration and Refugees in Europe: Greek and British Perspectives on Implications for Social Work Practice and Education. *European Journal of Social Work*. 4(1). (55-63). DOI: 10.1080/714889940.
- Massey, D. S., J. Arango, G. Hugo, A. Kouaouci, A. Pellegrino ve J. E. Taylor. (2004). Uluslararası göç kuramlarının bir değerlendirmesi. *Göç Dergisi*. 1(1). (11-46).
- Mawani, F. N. (2014). Social Determinants of Refugee Mental Health. In L. Simich, & L. Andermann (Ed.). *Refuge and Resilience Promoting Resilience and Mental Health among Resettled Refugees and Forced Migrants*. (pp. 27-50). USA: Springer Science+Business Media.
- Muriel M. Yu & I. Gusukuma. (2001). Working with Asian Immigrants and Refugees: A Social work Curriculum and Practice Model. *New Global Development*. (17:2). (113-117). DOI: 10.1080/17486830108412623.
- Nasirova, A. (2014). *Şartlı Mültecilerin Yerel Halka Yönelik Görüşleri: Afyonkarahisar Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- NSW Refugee Health Service and STARTTS.(2004). (NSW Service for the Treatment and Rehabilitation of Torture and Trauma Survivors). Working with refugees a guide for social workers. Sydney: Australia. ISBN 1-74079-055-3. <http://www.startts.org.au/media/Resource-Working-with-Refugees-Social-Worker-Guide.pdf>.
- Okyavuz, M. (2005). Küresel Ekonomi ve Göç. C. Karadeli (Der.). *Küreselleşme ve Alternatif Küreselleşme içinde* (241-256). Phoenix Yayınevi: Ankara.

- Öner, N. A. (2012). Son Mu Başlangıç Mı? Göç Çalışmalarında Sosyal Bir Olgu Olarak Geri Dönüş. G. İhlamur Öner, & N. A. Öner (Ed.). *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar Tartışmalar* içinde (263-285). İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Öner, N. Ş. (2013). *Dram Sonrası Bosna Mültecilerin Geri Dönüşü Üzerine Bir Alan Araştırması*. İstanbul: İq Kültür Sanat Yayıncılık.
- Pain, C., P. Kanagaratnam & D. Payne. (2014). The Debate About Trauma and Psychosocial Treatment for Refugees. In L. Simich, & L. Andermann (Ed.). In *Refuge and Resilience Promoting Resilience and Mental Health among Resettled Refugees and Forced Migrants* (pp. 51-60). USA: Springer Science+Business Media.
- Potocky, M. (2016). Motivational Interviewing: A Promising Practice for Refugee Resettlement. *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work*. 25(3). (247-252). DOI: 10.1080/15313204.2015.1028121.
- Poyraz, Y. (2012). Suriye Vatandaşlarının Geçici Korunması ve Uluslararası Mülteci Hukuku. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 20(2). (53-69).
- Sabagh, M. & B. S. Okun. (2010). The Motives For Migration. In L. Sher, & A. Vilens (Ed.). *Immigration and Mental Health: Stress, Psychiatric Disorders and Suicidal Behavior Among Immigrants and Refugees* (pp. 283-293). New York: Nova Science Publishers.
- Selcik, O. ve Güzel, B. (2016). Sosyal Hizmet Mesleğinin Çalışma Alanı ve Sosyal Hizmet Uygulamasının Türkiye Ölçeğinde Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 9 (46). (461-469).
- Sheafor W.B. ve Horejsi C.J. (2014). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel İlkeler ve Teknikler*. (Çev.: Bilgen Ayşe ve Çoban Funda). Ankara: Nika Yayınevi.
- Silove, D. (2005). From Trauma to Survival and Adaptation: Towards a Framework for Guiding Mental Health Initiatives in Post-Conflict Societies. In D. Ingleby (Ed). *Forced Migration and Mental Health Rethinking the Care of Refugees and Displaced Persons* (pp. 29-51). USA: Springer Science + Business Media, Inc.
- Soroya. B. & P. Stubbs. (1998). Ethnicity, Forced Migration and Psychosocial Work in Croatia. *Medicine, Conflict and Survival*. 14(4). (303-313). DOI: 10.1080/13623699808409410.
- Tarımeri, N. (2017). Almanya’da Sosyal Sistem ve de Kamusal ve Otonom /Özel Sosyal Hizmetler İle Türkiye'deki Sosyal Hizmetler İçin Bir Bakış. <http://www.sosyalhizmetuzmanlari.com/Uploads/MakaleFile/97ea096a-bfbf-4e3c-b36e-52d679ae0fef.pdf>. Erişim tarihi: 10 Nisan 2018.
- Taştan, C., S.H. Haklı, E. Osmanoğlu. (2017). *Suriyeli Sığınmacılara Dair Tehdit Algısı: Önyargılar ve Gerçekler*. (Rapor No. 9). Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Tomanbay, İ. (2005). Umuda Doğru. <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tomanbay/umudadogru.htm>. Erişim Tarihi: 9 Ekim 2015.
- Tomanbay, İ. (2013). Uluslararası Göç, Sığınma ve İnsan Kaçakçılığı/Ticareti Sorunları ve Sosyal Çalışma. H. Acar, E. Akman & N. Negiz (Ed.). *Sosyal Politika ve Kamu Yönetimi Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları* (299-327). Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Ünal, S. (2014). Türkiye’nin Beklenmedik Konukları: “Öteki” Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*. 6(3). (65-89).
- Valtonen, K. (2008). *Social Work and Migration Immigrant and Refugee Settlement and Integration*. England: Ashgate Publishing Limited.

- Weaver H.N., J. Hunt-Jackson & B. Burns. (2003). Asylum Seekers Along the U.S.-Canada Border. *Journal of Immigrant & Refugee Services*. 1(3-4). (81-98). DOI: 10.1300/J191v01n03_05.
- Yazıcı, M.S. (2015). *Kamplarda Barınan Suriyeli Sığınmacıların Memnuniyet Düzeyleri: Harran ve Akçakale Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Gaziantep.
- Yıldırım, D. (2010). *Türkiye’de Bulunan Geç Adölesan Dönemindeki Sığınmacıların Psikososyal Sorunları ve Sosyal Hizmet Müdahalesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Yurtman, G.A. (2017). *Suriyeli Mülteci Göçü Bağlamında Risk Grupları: Çalışan Çocuklar. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Yu-Wen, Y. (2001). Psychotherapy with Traumatized Southeast Asian Refugees. *Clinical Social Work Journal*. 29(1). (65-78).
- Zengin, O. ve N. Çalış. (2017). Türkiye’de Sosyal Hizmet Araştırması: Son 10 yılda Sosyal Hizmet Anabilim Dallarında Yazılan Tezler Üzerine Bir İnceleme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 6(2). (1260-1273).

EKLER

GÖRÜŞME SORULARI (TÜRKÇE)

- 1) İsminiz nedir?
- 2) Türkçe biliyor musunuz? Biliyorsanız nasıl öğrendiniz?
- 3) Kaç yaşındasınız?
- 4) Medeni durumunuz nedir?
- 5) Çocuğunuz var mı? Varsa kaç çocuğunu var?
- 6) Nerede doğdunuz?
- 7) Suriye’de hangi şehirde yaşıyordunuz?
- 8) Suriye’den Türkiye’ye ne zaman geldiniz?
- 9) Türkiye’de ilk hangi şehre geldiniz? İstanbul’dan önce Türkiye’de nerelerde bulundunuz?
- 10) Daha önce kampta kalıp kaldınız mı?
- 11) İstanbul’a nasıl yerleştiniz?
- 12) Geçici koruma kimlik kartınız var mı?
- 13) Eğitim durumunuz nedir?
- 14) Mesleğiniz nedir?
- 15) Burada çalışıyor musunuz?
- 16) Ne iş yapıyorsunuz?
- 17) Bulunduğunuz evde kiminle yaşıyorsunuz? Evde kaç kişi var?
- 18) Bulunduğunuz evde yaşlı, engelli, dul, çocuk var mı? Varsa kaç kişi?
- 19) Suriye’den kaçmanıza sebep olacak hangi sorunları yaşadınız?
- 20) Suriye’den kaçarken hangi sorunları yaşadınız?
- 21) Türkiye’ye yerleşme sürecinde hangi sorunları yaşadınız?
- 22) Şu an İstanbul’da yaşarken hangi sorunları yaşıyorsunuz?
- 23) Türkiye’de yaşarken karşılaştığınız sorunları sıralarsanız ilk sıralarda neler gelir?
- 24) Sorunlarınızı çözmek için kimden yardım alıyorsunuz?
- 25) Türkiye’ye göç etmek ailenizi nasıl etkiledi?
- 26) Göç etmek sizi nasıl etkiledi? Hayatınız nasıl değişti?
- 27) Türkiye’de yaşamaya uyum sağladınız mı? İstanbul’da yaşamamanın kolay ve zor yanları nedir?

- 28) Türk toplumu size nasıl davranıyor? Ayrımcılık ya da Kötü muameleyle karşılaştınız mı? Karşılaştıysanız anlatabilir misiniz?
- 29) Türk kamu görevlileri size nasıl davranıyor?
- 30) Resmi işlerinizi nasıl hallediyorsunuz? Resmi işleriniz hakkında bilgi ve destek alabiliyor musunuz? Alabiliyorsanız kimden?
- 31) Türkiye'deki yasal haklarınızı biliyor musunuz?
- 32) Türkiye'deki yasal haklarınız konusunda bilgilendirildiniz mi?
- 33) Sosyal hizmetin ne olduğunu biliyor musunuz?
- 34) Türkiye'de hiç sosyal çalışmacı ile görüştünüz mü?
- 35) Türkiye'de hiç psikologla görüştünüz mü?
- 36) Suriye'de kalan aile bireyleriniz var mı? Onlarla görüşebiliyor musunuz?
- 37) Türkiye'ye gelmek sizi maddi ve manevi anlamda nasıl etkiledi?
- 38) Türkiye'ye geldiğinizden beri hangi devlet kurumlarıyla muhatap oldunuz?
- 39) Türkiye'de muhatap olduğunuz devlet görevlilerinin size olan tutumu nasıl?
- 40) Resmî işlerinizi hallederken hangi konularda sorun yaşıyorsunuz?
- 41) Maddi sorunlarınız var mı? Varsa bunun için kişi, dernek ve/ya Türkiye'deki kurumlardan sosyal yardım alıyor musunuz? Alıyorsanız hangi kurumdan?
- 42) Psikolojik olarak kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
- 43) Günleriniz nasıl geçiyor?
- 44) Türk insanlarıyla görüşüyor musunuz? Türk arkadaşınız var mı?
- 45) Türkiye'de dil eğitimi aldınız mı?
- 46) Türkiye'de herhangi bir eğitim aldınız mı?
- 47) Çocuklarınız eğitime devam ediyor mu?
- 48) Çalışıyor musunuz? Evetse çalışma yaşamınızdan bahseder misiniz?
- 49) Türkiye'ye geldiğinizden beri sizinle hangi kişi, dernek, ya da kamu kurumu ilgilendi?
- 50) Suriye'ye geri dönmeyi düşünüyor musunuz?
- 51) Türkiye devleti sizin için ne yapsın istersiniz?

GÖRÜŞME SORULARI (ARAPÇA)

- (1) ما اسمكم؟
- (2) هل تعرفون التركية ؟ لو تعرفونها كيف تعلمتموها؟
- (3) كم عمركم؟
- (4) ما هو الوضع المدني؟ (متزوج أو أعزب)
- (5) هل عندكم ولد؟ لو يوجد كم ولدا لكم؟
- (6) أين ولدتم؟
- (7) كنتم تعيشون في أي مدينة بسوريا؟
- (8) متى أتيتم من سوريا إلى تركيا؟
- (9) لما أتيتم أول مرة إلى تركيا أتيتم إلى أي مدينة ؟ و قبل اسطنبول وجدتم في أي مدينة بتركيا؟
- (10) هل سكنتم في المخيم قبل ذلك؟
- (11) كيف تبوأتم في اسطنبول؟
- (12) هل عندكم بطاقة مؤقتة التي أخذتموها من الدولة؟
- (13) ما هو مؤهل العلمي ؟ ماذا درستم و من أين تخرجتم؟
- (14) ما هي مهنتكم؟
- (15) هل تشتغلون هنا؟
- (16) ماذا تشتغلون؟
- (17) تعيشون مع من في البيت الذي تسكنون فيه ؟ و كم فردا في البيت؟
- (18) هل يوجد في بيتكم عجوز أو معوق أو أرملة أو ولد؟ لو يوجد كم فردا؟
- (19) عشتم أي مشاكل التي تؤدي إلى الفرار من سوريا؟
- (20) عشتم أي مشاكل خلال فراركم من سوريا؟
- (21) عشتم أي مشاكل أثناء تمكنكم في تركيا؟
- (22) و تعيشون أي مشاكل في خلال عيشكم في اسطنبول؟
- (23) لو تعددون المشاكل التي تعيشونها خلال عيشكم في تركيا أيها تأتي في الأوائل؟
- (24) ممن تأخذون المساعدة لحل المشاكل؟
- (25) كيف أثرت الهجرة إلى تركيا لأسرتكم؟
- (26) كيف أثرتكم الهجرة و كيف غيرت حياتكم؟
- (27) هل انتلقتم بالعيش في تركيا؟ و ما هي الجوانب الصعبة و الجوانب السهلة في العيش باسطنبول؟
- (28) كيف يتعامل معكم الشعب التركي؟ هل قابلتم بمعاملة سيئة أو بتميز عرقي ؟ لو تقابلون هل يمكن أن تتحدثوها؟
- (29) كيف يتعاملون معكم موظفون عموميون؟
- (30) كيف تحلون الأمور الرسمية؟ هل تستطيعون أن تأخذوا المساعدة أو التدعيم أو المعلومات في الأمور الرسمية؟ لو تستطيعون ممن تأخذونها؟
- (31) هل تعرفون حقوقكم القانونية؟
- (32) هل رشدتم في حقوقكم القانونية؟
- (33) هل تعرفون الخدمة الاجتماعية؟
- (34) هل تكلمتم مع مساعد اجتماعي من قبل؟
- (35) هل تكلمتم مع عالم نفساني من قبل؟
- (36) هل يوجد أفراد من أسرتكم الذين بقوا في سوريا؟ و هل تستطيعون أن تتكلموا معهم؟
- (37) كيف أثرتكم الهجرة من ناحية مادية و معنوية؟
- (38) تواجهتم بأي مؤسسات رسمية منذ ما أتيتم إلى تركيا؟
- (39) كيف سلوك الموظفين في الدولة لكم؟
- (40) تعيشون أي مشاكل في حل الأمور الرسمية؟
- (41) هل لديكم مشاكل مادية ؟ لو توجد هل تأخذون المساعدة من مؤسسة أو من شخص ؟ لو تأخذون تأخذون من أي

مؤسسة؟

- (42) كيف تشعرون أنفسكم من ناحية نفسية؟
- (43) كيف تمر أيامكم؟
- (44) هل تتكلمون مع الناس الأتراك؟ هل عندكم صديق تركي؟
- (45) هل أخذتم تعليم اللغة في تركيا؟
- (46) هل أخذتم أي تعليم في تركيا؟
- (47) هل يستمر أولادكم في الدراسة؟
- (48) هل تشتغلون؟ لو تشتغلون هل يمكن أن تتحدثوا عن عيش الشغل؟
- (49) يعتني بكم أي مؤسسة أو شخص منذ ما أتيتم إلى تركيا؟
- (50) هل تفكرون أن ترجعوا إلى سوريا؟
- (51) ماذا تطلبون من الدولة التركية لكي تعمل لكم؟

ÖZGEÇMİŞ

1984 doğumlu Güler GÜNEŞ ASLAN, 2006 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü'nden mezun oldu. Bayrampaşa Belediyesi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki çeşitli sosyal hizmet kurumlarında çalıştı. 2010 yılından beri Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır.

E-mail: guler.gunes@yalova.edu.tr

